H. F. Ewald

Kristian den Anden

H. F. Ewald

Kristian den Anden

eBibliotek 1800

2025

1. Gangerpilten

I det nordøstlige Skåne, på en holm i Helgeå og ikke langt fra det sted, hvor Kristiansstad siden blev anlagt, lå fordum den gamle borg Lillø. Den beherskede omegnen og var et af rigets stormænd eftertragtet len.

Der sad i året 1515 en herre af Trollernes mægtige, fra Sverige indvandrede æt, admiral Jakob Arvidsen med sin hustru Kirsten Herlufsdatter Skave, og omgivet af en talrig børneflok. I adskillige år havde de levet der og nydt gode dage. Det blodige sekstende århundrede med dets mange kampe havde dog pusterum, og der var kroge af landet, hvor krigen ikke altid nåede hen.

For øjeblikket var der fred i Norden og glæde i Danmark, fordi landets unge konge, Kristian den Anden, havde fuldbyrdet sin formæling med kejser Karl den Femtes søster, frøken Elisabeth.

Jakob Trolle havde nylig, først i august, været i København, hvor han havde bivånet den unge prinsesses ankomst, formæling og kroning.

Hjemkommen derfra havde han på Lillø fundet gæster, som var kommet ganske uventet, men som dog ingenlunde var uvelkomne. Det var Abraham Eriksen Gyldenstjerne med hans hustru Else Povelsdatter Laxmand og deres børn. Jakob Trolle mente rigtignok, at Abraham Gyldenstjerne burde have været med til den kongelige fest, som han selv havde bivånet, og ikke gemt sig på Lillø, men det havde nu sine årsager.

Abraham Eriksen var en af skæbnen forfulgt mand, og hans hustru var den uskyldige årsag til hans modgang. Hun var nemlig en datter af den for tretten år siden myrdede rigshofmester Povel Laxmand. Da Abraham Gyldenstjerne i sin tid fæstede jomfru Else, priste hans venner hans lykke, for hun var den rigeste brud i landet. Hendes fader havde samlet uhyre ejendomme og han var næst kongen den mægtigste mand i riget. Men ved hans drab styrtede hele den stolte bygning i grus. Som bekendt blev Povel Laxmand efter sin død af kong Hans anklaget for landsforræderi, dømt i sin grav, og alt hans gods blev inddraget.

Således forvandledes hans datter fra den rigeste til den fattigste jomfru i landet, men ikke desto mindre holdt hendes fæstemand fast ved hende. Hverken kongens unåde eller vennernes advarsler kunne rokke Abraham Gyldenstjernes trofaste kærlighed. Han ægtede jomfru Else og begyndte nu en håbløs kamp for at rense sin konefaders minde og tilbagevinde i det mindste sin hustrus mødrenearv, som burde være undtaget fra inddragelsen.

Men nu havde han omsider opgivet kampen. Hans håb om, at kong Kristian skulle vise sig mere nådig, end faderen, kong Hans, var blevet bittert skuffet. Derfor havde han nu sagt Danmark farvel. Efter at han havde solgt sit gods i Jylland, var han nu med resterne af sin formue på vejen op til Stockholm. Sverige var hans fødeland. Hans fader Erik var indvandret fra Danmark og var ved at ægte kong Karl Knudsens datter Kristine blevet de svenske Gyldenstjerners mægtige stamfader. Men tillige var Abraham ved slægtskabsbånd knyttet til Sveriges nuværende regent, rigsforstanderen Sten Svantesen Sture, da

denne var gift med hans broderdatter, Kristine Nielsdatter Gyldenstjerne.

Han var kommet på et hyret skib, som for modvind måtte lægge bi ved Søvig, og dette førte til, at han med alle sine gik i land og gæstede det nærliggende Lillø. Jakob Trolles hustru, fru Kirsten, var nemlig en frænke og gammel veninde af fru Else.

Det var dagen efter Jakob Trolles hjemkomst, en smuk, solklar augustmorgen. Solstrålerne gjorde den gamle, grå borg så lys, som den kunne blive. Den havde næsten kun glughuller på udsiden, så at den lignede en blind gubbe. Men selv inde i borggården, hvor den var mere seende, havde den ikke ret mange blanke ruder som kunne glimre i solen. Den forbiflydende å derimod, som krusedes af en mild vind, blinkede med sine nøkkeøjne, som om den frydede sig over, hvad den denne morgen fik at se.

Neden for borgvolden ved vindebroen, som førte over åens smalle, sydlige løb, stod nogle unge birke, fyrretræer og enebuske, som var trivedes i de forløbne fredelige år. I ly af dem stod der en jordfast bænk, hvor borgens svende og piger om sommeren, når borgstuen blev dem for trang, søgte ned om aftenen og fordrev tiden med snak og sang. Herskabet havde derimod sit sæde oppe på borgvolden, hvorfra der var fri udsigt over den blanke å og de skovklædte kyster. Men denne morgen gav den lille lund ved borgvoldens fod ly til ædlere gæster.

På bænken sad en yngling og en ung jomfru. Hans ranke og kraftige legeme og hendes yndefulde skikkelse med de bløde, runde former var vidnesbyrd om den tidlige udvikling, som i hine tider ingenlunde var sjælden. Han havde nemlig endnu ikke fyldt sit attende år, og hun var kun femten. Ynglingen var

Gert Ulfstand, søn af den navnkundige søhelt, den danske flådes skaber, admiral Jens Holgersen til Glimminge nede ved Ystad. Dog ejede han også Lyngbygård, som lå i nærheden af Lillø, og opholdt sig netop for tiden der. Den unge jomfru, det var Gørvel, eller som hun oftest kaldtes, Gjørrild Gyldenstjerne, Abrahams datter.

Gert og Gjørrild, de havde set hinanden før og som børn leget med hinanden, men dog kom dette møde på Lillø ganske uventet. Det anede ikke Gjørrild, at hun skulle træffe sin barndomsven på Lillø og hørende til Jakob Trolles husstand, men dog var intet naturligere. Gerts moder, Margrethe Trolle, var nemlig admiral Jakobs søster, og han var blevet anbragt hos morbroderen på Lillø for at lære hofskik og våbenbrug, indtil han blev værgagtig, det vil sige værdig til at bære værge. Således blev selv store mænds sønner sendte ud for at lære alting fra neden af. De måtte finde sig i at varte op, løbe ærinder og udføre anden tyendegerning. Gert Ulfstand var altså trods sin fornemme byrd og sit slægtskab med borgherren, kun at regne for en småsvend eller gangerpilt.

Gert og Gjørrild mødtes som gamle kammerater, men der viste sig dog snart en stor forskel på før og nu. Gert fik anfald af høviskhed og ridderlighed, Gjørrild af blyhed. Rigtignok brød den barnagtighed, der endnu var i dem begge, nu og da igennem, Gjørrild blev drillevorn, Gert hidsig og bydende, lige som da de legede med hinanden som børn. Men den leg, de nu drev, var afgørende for hele livet. De følte sig ved enhver lejlighed draget til hinanden og søgte ensomhed, når de kunne komme afsted med det. Således havde de nu i den årle

morgenstund efter at davren var nydt, passet deres snit og havde listet sig ned til åen.

De sad tavse ved hinandens side, han med blikket fæstet på hende, hun stirrende hen for sig. Gert havde taget sin hat af for at svales af den friske morgenvind. Hans mørke, krøllede hår stod smukt om hans sunde, af solen brunede åsyn. Hans træk var ikke fine, mere djærve end skønne, men blikket fra hans brune øjne var frejdigt og mandigt.

Gjørrild var lige så lys, som Gert var mørk. Hun var løbet barhovedet ud. Hendes gule, lokkede hår fastholdtes foroven af et pandebånd, men flød ned ad hendes ryg som en gylden strøm. Hendes næse havde en fin bøjning, hendes mund en fast form. Der var noget helstøbt, harmonisk ved hendes åsyn, som ved hendes hele person. Dog var det især stråleglansen fra hendes store, blå øjne, som viste, at det ikke var nogen fattig sjæl, der boede i den jomfru, at hendes hjerte havde noget at give, men at man ikke fik det for intet, og at hun vidste, hvad hun ville.

"Hvi sidder vi her og måber?" udbrød hun pludselig, idet hun så på Gert med et drillende smil. "Sover du, eller har du mistet mælet?"

"Gjørrild!" sagde Gert med ømhed i tonen, idet han greb hendes hånd.

"Hvad nu?" sagde Gjørrild hastigt, tog sin hånd til sig og sprang op. "Agter du din moster så ringe?" og så brast hun i latter.

Det forholdt sig virkelig således, at det indviklede slægtskabsforhold gav hende et slags ret til at kalde sig Gerts

moster. Hans morbroder, Ture Trolle, var nemlig gift med hendes kødelige søskendebarn, Magdalene Gyldenstjerne.

"Nu er det ikke tid til spøg, Gjørrild," svarede Gert i en ømfindtlig tone.

"Jo, det er," sagde Gjørrild overgivent. "Lad os røre os en kende! Skulle vi løbe til væds borgen rundt. Du vil ikke? Nu, da lad os til tidkort synge en vise."

"Hvorfor ikke også danse?" spurgte Gert i en spydig tone.

"Såmænd," svarede Gjørrild, "men dertil er gulvet her lovlig ujævnt. Ellers trådte jeg gerne en dans med dig, som vi gjorde, da vi var små og sang dertil. Nu får vi lade det blive ved visen," sluttede hun, idet hun atter satte sig på bænken.

"Lad gå," sagde Gert i en mildere tone. "Jeg får vel føje dine luner, ligesom jeg gjorde, da du var liden. Hvilken vise skal det da være?"

"Vælg du!"

"Nu, lad det da blive visen om gangerpilten," svarede Gert med et lunt smil. "Syng du så for!"

"Ej den!" udbrød Gjørrild modstræbende.

Men hun gav sig dog til værket, og nu sang de, til dels som vekselsang, visen om gangerpilten, der vandt sin brud i terningespil.

> Hør du liden ungersvend,
> leg tavlbord med mig!

– sang Gjørrild og Gert svarede:

> Jeg haver ikke røden guld
> at sætte op for mig.

– og så sang de begge omkvædet:

Forinden den fryd, så leve de sammen både.

Derpå tog Gjørrild atter fat og sang:

Sæt du op din gode hat,
og fast om den er grå!
Jeg sætter op min perlesnor,
tag, om du den kanst få!

Men det næste vers sang de sammen:

Den første guldterning,
som over tavlbord randt,
den ungersvend han tabte,
så glat den jomfru vandt.

Således blev de ved visen til ende og fortabte sig således i den, at de næsten glemte, hvor de var. Gangerpilten taber i den terningleg både sin kjortel og sine hoser, men da den tredje guldterning ruller over tavlbordet vender bladet sig. Jomfruen taber og gangerpilten vinder. Forgæves tilbyder hun ham, for at

slippe, sine sølvbundne knive, sit silkesyede skørt, sin hvide hest, sit slot og fæste. Han svarer hver gang:

Det får jeg, når jeg kan,
men jeg vil have den jomfru,
som jeg med guldterning vandt,
hun må da give sig.

Jomfruen stander i bure,
og børster hun sit hår.
Herre Gud bedre mig fattig mø
for giftermål jeg får!

Ungersvend stander i gården,
han støtter sig til sit sværd.
Og du får bedre giftermål,
end du nogen tid est værd.

Og jeg er ingen gangerpilt,
endskønt du siger så,
jeg er den bedste kongesøn
i verden leve må.

Est du den bedste kongesøn
i verden leve må,
da skal du have min ære
og så dertil min tro.

Forinden den fryd, så leve de sammen både.

Mens Gjørrild sang slutningsverset, fæstede Gert blikket på hende.

"Huer den vise dig lige så godt nu, som fordum?" spurgte han.

"Å hvad!" svarede hun knibsk. "Dengang var jeg et barn og havde ingen forstand på sligt."

"Lad mig da høre, hvad du nu tænker om den jomfru?"

"Det er da lige til, Gert! Den jomfru, der således kunne sætte sig på et terningkast, må kaldes letfærdig, og gangerpilten, som gik til brudeskamlen med hende, må siges at være lidet kræsen."

"Da har dog andre jomfruer, hvem jeg ikke kalder letfærdige, gjort lige som denne."

"Det kan jeg ikke tro, Gert!"

"Å jo, Gjørrild! Jeg kender en ungmø på femten år med lokker som guld og øjne som kærminder. Hun traf på sin vej en ungersvend, som i sin nuværende stand kun er at regne for en gangerpilt. Med ham legede hun tavlbord dag efter dag; og ligesom gangerpilten i visen, tabte både sin hat og sine hoser, således har han nu tabt sit hjerte til den jomfru, så at der ikke er en pjalt til rest."

"Ej Gert, hvor du er blevet lærd i at udlægge viser!" udbrød Gjørrild, idet der viste sig et usikkert smil om hendes friske læber. "Det må du have lært af de sorte munke, da du gik i klosterskolen."

"Og sig mig nu," vedblev Gert uforstyrret, "om den jomfru, som jeg sigter til, ikke mente mere med den leg, end jomfruen i visen? Har hun holdt ungersvenden for nar?"

"Gert!" udbrød Gjørrild, idet hun blev først rød og så bleg, og hendes øjne stod fulde af tårer.

Gert sprang op, knælede for hende på den bare jord, tog begge hendes hænder, kyssede dem og derpå sprang han op,

drog hende til sig og deres læber mødtes i et glødende kys.

"Gud og alle hellige være priset," sagde så Gert, "nu er det sket. Du har givet mig din tro."

"Det har jeg," sagde Gjørrild, og deres læber mødtes atter.

"Og du vil holde dit løfte?"

"Det vil jeg, endskønt jeg har handlet uskikkeligt, da jeg gav dig det uden faders og moders minde."

"Den fejl skal blive rettet på din side, som på min," svarede Gert i en tillidsfuld tone. Men Gjørrild sank ned på bænken og blev siddende der bleg og stum.

"Hvad nu, mit hjerte?" spurgte Gert. "Du viser et åsyn, som om der var timedes dig en ulykke."

"Ak, Gert," udbrød Gjørrild i en klagende tone. "Hvi kom du med den dumme vise? Vi havde det så yndefuldt og godt med hinanden, men nu er det forbi."

"Hvad for snak er det!" sagde Gert i en utålmodig tone. "Nu skal det først ret til at begynde."

Men Gjørrild sad og så alvorsfuld hen for sig og talte nu så forstandigt til ham, som om hun i alder og værdighed var hans moster. Nu fik Gert at mærke, hvor tidligt den barnlige Gjørrilds forstand var modnet, og det virkede i det første øjeblik forvirrende og frastødende på ham.

"Du er blind, Gert," sagde hun, "og skønner ikke, hvor meget der er i vejen. Fader lider dig ikke, har du ikke mærket det? Og hvoraf mener du, at det kommer? Fordi du er en søn af en af de mest kongetro danske mænd. Han hader kong Kristian og det gør vi andre med. Jeg har med modermælken indsuget det had. Vi er alle svenske og vil vedblive at være det."

"Ej hvad!" udbrød Gert. "Had hvem du ellers vil, når du kun har mig kær."

At dette med dansk og svensk kunne blive en anstødssten mellem dem indbyrdes, det forudså Gjørrild naturligvis ikke. Hun havde kun det for øje, som lå nærmest.

"Men fader giver ikke sit minde til vor forening," sagde hun, "det skal du få at se."

"Nu, det får komme an på en prøve," svarede Gert tillidsfuldt. "Jeg haver og en fader, og han er ikke god at bide skeer med. Kan jeg vinde ham for vor sag, da har vi spillet vundet."

"Lid ikke for sikkert på det, Gert! Min fader er ikke så drabelig en mand, som din, men han er dog fast i det, han vil og i det, han ikke vil."

"Nu ikke mere af det visdomsspræk!" udbrød Gert.

Derpå sprang han op, greb hende om livet kyssede hende og snurrede hende rundt. Dermed fik han al gammelklogskab rystet ud af hende. I en glædesrus vandrede de tilbage til borgen, og deres læber mødtes ofte på vejen.

"I morgen skal du spørge nyt fra mig," sagde Gert, da de skiltes.

2. Gert tager sig selv orlov

Oppe i hallen sad Jakob Trolle og legede tavlbord med sin gæst, og i den ende af hallen, oppe ved kaminen, var der tyst nok; men i den modsatte ende blev der gjort dygtig støj, for der legede og tumlede husets børn med Gjørrilds små søskende, Povel, Erik og Helene. Fru Else, som sad i en vinduesfordybning med husets frue, tyssede flere gange på dem.

"Lad dem kun lege," sagde fru Kirsten, idet der gled et smil over hendes godlidende, trivelige åsyn. "Glade barnestemmer fryder mit øre, og vore ægtemænd er så optaget af spillet, at de intet hører af det. Men hvor er Gjørrild?"

"Hun gik op på gæstekammeret for at bøde på sit skørt. Hun fik en rift i det i går, da hun løb om kap med Gert."

"Ja, de to leger vel sammen!" sagde fru Kirsten med et nik.

"Og fornyer deres barndomsminder," tilføjede fru Else. "Men hvilke lyksalige dage, også for os gamle, Kirsten, som vi tilbringer her på Lillø! Sankt Nikolaus være takket for den nordenvind, som stoppede os i farten, så vi kom herind! Jeg var hos dig i tanken, længe inden vi nåede hertil, men jeg turde ikke bede Abraham om at gøre noget ophold. Min kære husbond længes efter Stockholm for at komme til ro der."

"Til ro?" udbrød fru Kirsten, "kun Gud Herren ved, hvad ro han vil finde der! Hvor en tronrøver sidder i sædet, der er freden aldrig sikker."

"Hr. Sten er en fredsæl herre," svarede fru Else i en skarp tone. "Ikke kan den mand, der blev kåret af folket til at sidde i

sædet og stå for riget, kaldes en tronrøver. Og hans hustru fru Kristine er lige så højsindet en kvinde, som han er mand."

"Jeg mærker," svarede fru Kirsten lidt spidst, "at du er på veje til at blive helt svensk, Else!"

"Ved Guds moder nej, Kirsten! Jeg er så dansk en kvinde som nogen. Men der, hvor nådens dør er blevet lukket for os, der er ej kosteligt at være."

"Tilgiv mig mine ubetænksomme ord, Else," sagde fru Kirsten venligt. "Jeg glemte i min ivrighed dine store lidelser. Det er vist, at du og dine er blevet skammeligt behandlet."

"Ja, ja!" udbrød fru Else lidenskabeligt. "De gamle vunder bryder stedse op på ny. At tænke sig, at ens fader er blevet snigmyrdet, vanæret i sin grav og hans arvinger plyndret. Hans arge fjender voldte det. De ville have fingre i hans gods. Det var hans store rigdom, der fældede ham. Jeg sværger dig til, Kirsten, at hans skjold var rent og uden plet. Kong Hans skal stå til ansvar for Guds domstol, fordi han lod det ske, ja han havde vel selv fra første færd af fingrene med i spillet, siden han lod drabsmændene gå ustraffet derfra."

Fru Kirsten havde imidlertid fået en anden forklaring af sin husbond og vidste, at Povel Laxmands sag ikke var så ren, som hans datter troede. Der hvilede en stærk mistanke om forståelse med svenskerne og højforræderi på hr. Povel, og der lå jo et vægtigt vidnesbyrd imod ham i den omstændighed, at hele rigets råd sluttede sig til kongen i denne sag, og at end ikke Povel Laxmands egne frænder havde gjort det mindste forsøg på at tage ham i forsvar. Ingen mistænkte kong Hans for at have haft del i drabet. Man antog, at drabsmændene, Ebbe Strangesen og Bjørn Andersen, havde haft et personligt

mellemværende med rigshofmesteren, som de afgjorde på den måde. Hr. Povel var en myndig, stridbar herre, som havde skaffet sig mange uvenner. Men med disses og kongens griskhed efter penge og gods havde det vel nok sin rigtighed.

Fru Kirsten nænnede imidlertid ikke at modsige sin veninde, og der blev heller ikke nogen lejlighed til at tage ordet, for fru Else vedblev at tale i stor ophidselse.

"Og så at tænke sig," sagde hun, "at kong Hans, som selv havde været forbeder for Abraham, da han begærede mig af min fader, og altså var stifter af trolovelsen, nu rådede ham til at forskyde den fattige jomfru, hvis fader lå vanæret i sin grav, og søge sig en anden brud."

Fru Kirsten vidste, at det virkelig forholdt sig således og måtte indrømme, at det ikke var ædelt handlet af kong Hans, men hun tilføjede, at det ene vel fulgte af det andet. Kongen kunne under de forandrede forhold ikke billige trolovelsen og derved slå sig selv på munden.

"Ja," udbrød fru Else forbitret, "den ene brøde trækker den anden efter sig, og synderne går i arv. Kong Kristian er lige så grum og falsk, som hans fader var."

"Nu, kære Else," svarede fru Kirsten sagtmodigt, "at dømme konger og hele deres færd, det er ingen let sag, aller mindst for os kvinder. Det får vi overlade til mændene. I hvert fald er jo nu kong Hans' og din faders sag for længst indstævnet for Guds domstol. Lad stenen ligge over disse sørgelige minder. Se på din ædle husbond og fryd dig over ham, som blev dig tro og bjergede dig og dine."

"Ja, Gud signe ham!" udbrød fru Else dybt bevæget. "Han har et stort hjerte. Hans lige findes ikke på Jorden."

Imidlertid var de to herrer henne ved kaminen i færd med den gerning, som fru Kirsten havde henvist til mændene. De var raget i en heftig ordstrid om de misgerninger, som kong Hans efter Abraham Gyldenstjernes mening havde begået og om dem, han tiltroede kong Kristian.

Der var en stærk modsætning mellem værten og hans gæst. Jakob Trolles skikkelse var storslået og kraftig, hans åsyn djærvt, hans stemme buldrende, Abraham Gyldenstjerne derimod var en fin og spinkel mand med ædle, skønne træk, men hans åsyns bleghed og furerne ved munden fortalte om store sindslidelser og viste, at hans helbred stod på svage fødder. Han havde i sin tid været en tapper herre og værget mandigt for Kalmar, da han havde befalingen der. Det var en af hans anker mod kong Hans, at denne ikke havde påskønnet hans tro tjeneste. Men nu var hans kraft brudt. Han evnede ikke mere at føre sværdet og agtede det heller ikke, hverken for den ene eller den anden sag. Han ønskede nu kun et roligt liv og en blid død.

Ordstriden blev heftigst, da kong Kristians og Sten Stures mellemværende kom på tale.

"I Stockholm," sagde Abraham, "venter der mig blidere kår, og der er luften renere end i København."

"Såmænd," svarede hr. Jakob spydigt, "luften er frisk og sval nok i Sveriges hovedstad."

"Ikke," sagde Abraham heftigt, "sigtede jeg til den luft, vi indånder og som går gennem lungerne, men til menneskenes tankesæt og færd. Sten Sture er en renlivet mand, der lever dydigt med sin hustru, men hvad må vi tænke om kong Kristian, som sin ædle unge dronning til hån holder fast ved sin

frille, Sigbrit Willums ublu datter Dyveke? Som en meneder har han stået for Guds alter, da han lovede sin hustru troskab."

"Nu, nu, Abraham," sagde Jakob Trolle med et ildevarslende smil, "af den slags menedere kunne vi vel finde nogle blandt vore bedste mænd. Jeg varer eder ad og beder eder om ikke at bruge smædeord om min herre og konge. Jeg tåler det ikke i mit hus."

Til held for venskabets bevarelse blev ordstriden afbrudt ved, at gårdfogeden Rasmus trådte ind for at få besked i et husligt anliggende, og Gjørrild benyttede lejligheden til at smutte ind bag fogeden gennem døren. Hun gik hen til børnene og gav sig til at lege og danse med dem. Hendes moder opdagede hende imidlertid straks og blev tillige var, at riften i skørtet ingenlunde var blevet bødet. Gjørrilds kinder blussede, og der var en egen glans i hendes blik. Fru Else gjorde sig sine tanker om det, og da fru Kirsten i det samme blev kaldt hen til herrerne for at sige sin mening om den sag, der havde ført gårdfogeden op i hallen, gik Gjørrilds moder hastigt hen til hende, tog hende ved armen og førte hende afsides.

"Hvor har du været, barn?" spurgte hun.

"Nede ved åen," svarede Gjørrild efter et øjebliks betænkning.

"Nu, Gjørrild," sagde fru Else med et smil, "Du gør klogt i ikke at prøve på at lyve og sige, at du har været oppe på sengekammeret. Den gabende rift i dit skørt ville straks vidnet imod dig. Men sig nu, var du dernede alene?"

Gjørrild stod og stirrede på sin moder uden at svare. Hun kneb læberne sammen på den trodsige måde, som var hende ejendommelig.

"Din tavshed siger mig," vedblev fru Else, "at du ikke var der alene, og så er det ikke svært at gætte, hvem der gjorde dig selskab. Du var der med Gert."

"Ja, moder," svarede Gjørrild, idet hun blev rød, "jeg var der med ham."

"Nu," sagde fru Else, idet hun så på Gjørrild med et forskende blik, "deri behøver der jo ikke at være noget ondt, endskønt du dog nu er for stor til således at løbe gal med en ungersvend. Var det aftalt spil?"

"Ved Guds moder nej! Vi mødtes på tårntrappen, da jeg ville gå op og bøde på skørtet, således som I havde budet mig. Men Gert tog mig ved hånden og sagde: Gå nu med mig, og så gjorde jeg det."

"Ja, ja, Gjørrild, den er let at lokke, som efter vil hoppe! Den rift i dit skørt kan du let få bødet, men en rift i dit hjerte, den vil blive sværere at hele. Er det så fat med dig, at du har fattet elskov til Gert?"

"Moder min!" udbrød Gjørrild.

"Nu, mit barn, jeg tænker, at det ikke har videre på sig. Vi drager nu snart herfra, og du og Gert, I vil vel ingen sinde mødes mere."

"Men dertil står dog mit håb," sagde Gjørrild med tårer i øjnene.

"Vist ikke, se at blive den nykke kvit!"

"Men det er ingen nykke, moder!" udbrød Gjørrild; mere fik hun ikke sagt.

Jakob Trolles stærke røst lød nemlig pludselig buldrende gennem hallen, og fru Else gik hen til herrerne for at få at vide, hvad der var på færde. Gårdfogeden stod der endnu. Efter at

han havde udrettet sit ærinde, havde han endnu noget at melde, og det havde bragt hr. Jakob i harnisk.

"Plager Fanden drengen?" råbte han, "hvi hindrede du ikke ham deri?"

"Nu, husbond," svarede Rasmus, "jeg har jo ikke befaling over ham. Så var han og alt i sadlen, da jeg kom, råbte: Sig til hr. Jakob, at jeg rider over til min fader! og væk var han over broen som et pust."

"Det er Gert, der selv har taget sig orlov," sagde fru Kirsten forklarende til fru Else, som studsede ved at høre det. "Et brushoved har han alle sine dage været, men dette går dog over stregen, tykkes mig."

"Hvad kan årsagen til den store hast dog have været?" udbrød hr. Jakob. "At løbe på den vis af gårde er jo ganske uskikkeligt."

"Nu, undvegen er han dog ikke, siden han red til sin fader," sagde Abraham. "I hvad ærinde han red, det vil vi sikkert få at vide i morgen. Kender jeg hr. Jens ret, da vil han varme ørerne på sin galning af en søn og fluks skikke ham tilbage. "

Gjørrild stod og hørte til med bankende hjerte. Hun tænkte: Nu spolerer Gert alt ved sin fremfusenhed! Hun fik ikke megen søvn i øjnene den nat.

3. Lovet bort

Abraham Gyldenstjernes forudsigelse gik i opfyldelse. Den næste dag bragte løsning på gåden. Gert kom, men ikke på nogen krænkende måde skikket hid af sin fader. Den gamle bragte ham selv.

Klokken var ti, og man var ved at gå til bords oppe i hallen, da portgemmerens horn gjaldede med en klang, som viste, at det var en fornem gæst, der blev meldt. Jakob Trolle begav sig straks ned i gården, mens de andre gik til vinduerne for at se, hvem det var, der kom.

Admiral Jens Ulfstands høje skikkelse, siddende rank i sadlen på en sværlemmet sort ganger, dukkede frem af porten og red ind i borggården. Efter ham kom Gert på sin letbenede kleppert og derpå et anseligt følge af svende. Hr. Jakob ilede sin svoger i møde og trykkede hans hånd. Gert sprang af hesten og hjalp derpå sin fader af sad len. Hr. Jens lo, klappede Gert venligt på skulderen og sagde nogle ord til hr. Jakob, som tilskuerne oppe i hallen ikke kunne høre. Derpå forsvandt svendene med hestene og Gert gik ind, men de to admiraler fulgte ikke hans eksempel. De gav sig til at gå frem og tilbage i gården, fordybet i samtale. Da tabte fru Kirsten tålmodigheden og åbnede vinduet, herrerne nede i gården hørte glarruderne klirre, så op og hr. Jakob vinkede med hånden og råbte: "Nu kommer vi!"

"Ja, gør det," svarede fru Kirsten, "ellers får I sveden grød. Vær hjertens velkommen, Jens!"

"Tak, Kirsten!" råbte Jens Ulfstand, og borggården gav genlyd af hans dybe røst. "Vi tøvede kun en kende for at den grød, vi

lave, ikke skal vorde sveden, ho, ho!" derpå gik de ind og op ad tårntrappen.

Kort efter viste Jens Ulfstands mægtige skikkelse sig i døren, som næsten var for lav til ham. Ulfstanderne var en kæmpeæt. I et af værelserne på den stolte gård Glimminge, som dengang kun var seksten år gammel, men som siden har modstået tidens tand i fire århundreder, står på en tavle i væggen følgende indskrift, som bygherren selv har forfattet:

Jeg er en kæmpe stærk og stor
fra Gulland jeg til Skåne fo'r.

Han var nemlig i sin tid befalingsmand på Visborg. Men i dette store legeme boede tillige en stor sjæl. Som sin tids største søhelt og kyndigste admiral havde han allerede dengang vundet et navn, som overstrålede alle andre. Han havde tjent kong Hans tro og værnet om sit fædrenelands kyster med den flåde, hvis skaber han var. Før hans tid havde Danmark ingen samlet, altid kampdygtig flåde. Han havde tugtet både svenskerne og hanserne og hærjet de fjendtlige kyster, lige som hans lærling, Severin Norby, skulle gøre efter ham.

Det var nok at se ham for at skønne, at han var født til at befale, men dog var hans væsen jævnt og bramfrit, og i hans øjne lå der et glimt af lune.

Dog var det ikke godt at falde i den myndige herres hænder, for hans spøg var stundom værre end alvor. Det fik den tykke abbed af Bekkeskov, Niels Henriksen at føle. Med denne gejstlige herre havde admiralen haft en strid, og da abbeden en dag klagede sig for ham over sin fedme, svarede hr. Jens, at det vidste han råd for. Han lod så den værdige mand gribe, føre ned i smedjen og lænke til ambolten, hvor han måtte arbejde, indtil

fedtet var gået af ham. Denne for abbedens helbred så gavnlige kur kostede imidlertid hr. Jens en bøde på hundrede mark.

En mand af den støbning måtte være den sagtmodige, fint følende Abraham Gyldenstjerne imod, og desuden vidste denne, at Jens Ulfstand var en af de værste svenskerhadere i Danmark. Han gengældte derfor admiralens høviske og venlige hilsen meget stift og koldt, hvilket blev misforstået, for Abraham havde ingen anelse om, i hvad ærinde hr. Jens kom.

Mens de vekslede nogle ord, trak hr. Jakob fru Kirsten til side og bød hende at lade dække til de unge i tårnkammeret. Fru Kirsten fik ikke at vide, af hvad årsag de unge skulle fjernes, men hun havde en anelse derom.

De satte sig nu til bords, men den samtale, som straks kom i gang, gav ikke løfte om god forståelse. Jens Ulfstand havde sin søn kær og ville gerne være ham til vilje, men han kunne dog ikke få bugt med sin ærgrelse over, at Gerts valg var faldet på en svensksindet mands datter. En svensker, det ville have været ilde nok, men en mand af dansk æt, som var gået over, det var i den kongetro Jens Ulfstands øjne endnu værre.

"Jeg hører af Jakob," sagde han til Gjørrilds fader, "at I er på vej op til Stockholm og vil slå eder ned der. Hvi bliver I ikke i eders fædreland. Jakob siger, at I mener eder tryggere hos Sten Sture; men jeg gad dog vidst, hvad I kan have at frygte af kong Kristian."

"Jeg nærer ingen sådan frygt," svarede Abraham, "men Sverige er mit fødeland, og hvo som råder der, er min rette herre, desuden er hr. Sten min frænde."

"Det sidste lader sig høre, men ikke det første," svarede hr. Jens skarpt, "kong Kristian er Sveriges rette herre og da og

eders."

"Lad os ikke strides om det," sagde Abraham sagtmodigt. "Mundhuggeri sætter kun ondt blod."

"Nu, med munden vil den strid ikke blive udfægtet," svarede hr. Jens, "men med blanke våben, jeg tænker om ikke ret længe."

"Lad os dog håbe," sagde Abraham, "at hr. Stens sværd vil holde kong Kristians i skeden, så at freden bliver bevaret, er den end nødtvungen."

"Mener I det, da kender I Hans Nåde slet. Nej, mand, der vil ikke blive fred, førend Sten Sture viger sædet og bøjer knæ for sin herre og konge."

"Aldrig i evighed gør han det!" sagde Abraham hastigt. "Det vil og falde kong Kristian svært at få hr. Sten sat i knæ. Der ligger mange bjerge mellem Stockholm og København, og at søvejen også er trang, det fik kong Hans at mærke."

Hr. Jens ville give et hastigt svar, men Jakob Trolle løftede advarende hånden.

"Jens," sagde han, "du forglemmer, i hvilket ærinde du er kommet hid."

"Nu, nu," svarede hr. Jens muggent, "jeg ville kun give Abraham Eriksen et venskabsråd og bede ham vel overveje, hvad han gør, når han drager til Stockholm."

"Jeg har ikke begæret noget råd af eder, hr. Jens, og ikke ved jeg af, at I er min ven," svarede Abraham med isnende kulde.

"Ha, ha!" lo admiralen i et anfald af barskt lune, "I har ved min helgen aldrig sagt noget sandere ord. Men vid, mand, at hvad der er langt fra vor hu, derpå tænker nu vore børn. Og nu bør jeg sige eder, i hvad ærinde jeg er kommet. Gerts hu står til

eders datter Gjørrild. Han har bedt mig om, at jeg skulle begære hende af eder. Derfor red han i går over til vort."

"Tænkte jeg det ikke nok!" udbrød fru Kirsten.

"Men jeg har mine betænkeligheder ved sagen og I har forud fået årsagen at vide," sluttede admiralen.

"Ikke ville vi trænge os på," sagde fru Else stolt. "Jeg har varet min datter ad."

"Så det har du?" udbrød hendes husbond. "Her må være foregået noget bag min ryg."

"Da foregik dog det, som har voldet denne sag, lige for dine øjne, kære Abraham. At Gjørrild og Gert var i færd med at forse sig på hinanden, det har jeg alt en stund mærket, men jeg tænkte, at det ville drive over, og derfor ulejligede jeg dig ikke med den sag."

"Ja, ved min helgen," udbrød Abraham, "dette kommer bag på mig som dommedag."

"Jeg nærer ikke mindste tvivl om det," sagde hr. Jens. "Det er begribeligt, at I tænker i det første øjeblik, lige som jeg gjorde. I er lige så lidet lysten efter at få min søn til dattermand, som jeg efter at få eders datter til sønnekone."

"Nu," udbrød hr. Jakob, "da er der jo den skønneste enighed midt i uenigheden."

"Det synes så," sagde hr. Jens. "Dog har jeg ment, at den sag burde overvejes, inden den lægges ned. Vi bør ikke tænke alene på os selv, men også på vore børn og deres vel. Meget taler imod, at de komme sammen, men dog også noget for. Eders æt, Abraham Eriksen, er så god som min, ja måske regner I eders for bedre af den årsag, at eders moder var datter af en mand, som kaldte sig konge?"

"På ingen vis," svarede Abraham, idet han slog afvisende ud med hånden. "Mine mange aner vejer både konge- og kejsernavne op."

"Nu," vedblev hr. Jens, "æren er da lige stor på begge sider."

"Men det bliver så dog nok for eders vedkommende ved æren," sagde fru Else spydigt. "Vor datter må kaldes en fattig brud, når hun skal giftes ind i så rig en slægt som eders."

"Nej, nej," sagde hr. Jens, idet han uvilligt rystede på hovedet. "Jeg har ikke ofret den side af sagen en tanke. Lad mig her sige eder, gode fru Else, at jeg har stor medfølelse med eder, som uden skyld mistede alt eders gods. Kong Hans burde have ladet eder beholde eders mødrenearv. Men den sag får vi helst lade hvile. Nej, det er det andet, at eders husbond befinder sig på den urette side og desuden drager langt bort, som er i vejen. De mange bjerge, I før talte om, Abraham, vil blive lagt mellem eder og os, de unge vil blive skilt ad, og kommer så dertil fejde og urolige tider, da ville deres kår blive såre vanskelige. "

"Nu," sagde fru Kirsten, "for det med den bratte adskillelse er der råd. Vil min husbond som jeg, da kan Gjørrild blive her på Lillø, om da hendes forældre ikke sætter sig derimod. Vi har fået Gjørrild såre kær. Ikke skal hendes lykke strande på det. Ikke heller skal Abrahams svenske sindelag gøre mit hjerte koldt mod ham eller hans gode hustru, min fuldtro veninde."

"Jeg samstemmer deri med min hustru," sagde hr. Jakob. "Gjørrild skal være hjertens velkommen, om hun vil blive hos os."

"Men jeg giver ikke mit minde dertil," udbrød Abraham heftigt, idet han flyttede sig i sædet. "Gjørrild er min øjesten; jeg kan ikke afse hende, og ikke vil jeg lade hende tilbage her i

usikre kår. Er hun først herfra, da slår hun vel Gert af tankerne og får sig en svensk fæstemand. Det vil tjene hende bedst."

"Hvad," udbrød fru Kirsten, "kender I eders egen datter så slet? Hvad Gjørrild har sat sin hu til, det slipper hun ikke."

"Gjørrilds hu står til Sverige og hvad svensk er," svarede Abraham. "Det skulle højlig undre mig, om den elskov har fået så stor magt over hende, at den evner at skille hende fra hendes forældre."

"Og hvad mener I om Gert, Jens?" spurgte fru Kirsten.

"Nu," svarede Gerts fader, "jeg mener, at han er den stædigste knægt i sin æt, og det vil sige noget! Han sagde i går til mig, at uden Gjørrild Abrahams datter ville han ikke leve. Nu, han lever vel endda. Men da han er, som han er, kunne han hitte på en eller anden gal streg, og for at forebygge, hvad der kunne blive værre, føjede jeg ham og drog hid."

"Det bør I betænke, Abraham," sagde Jakob Trolle. "I kan ikke forsvare det for eders samvittighed at vise den sag glat af. I bør ikke afgøre eders datters skæbne uden at høre hende. Lad hende selv træffe valget, om hun vil drage med eder eller blive her. Da handler I menneskeligt og som en forstandig fader."

"Det er galmandstale," udbrød Abraham. "Et barn som Gjørrild ved ikke selv, hvad hun gør."

"I vil altså bruge tvang imod hende?" spurgte fru Kirsten.

"Nej, ved Guds moder, om jeg vil!" råbte Gjørrilds fader i sin vånde.

"Nu," sagde fru Kirsten med et smil, "da kan I jo intet have imod at Gjørrild bliver kaldt herind, for at vi kunne få høre hendes hjertensmening."

"Lad det da ske," svarede Abraham med et suk. "Når jeg ret besinder mig, da er jeg dog ikke i tvivl om hende. Hun vil nok stå prøven. Gå og hent hende, Else!"

Fru Else gik og vendte kort efter tilbage med Gjørrild ved hånden. Men Gjørrild vred sig løs, ilede hen til sin fader, slog sine arme om hans hals og sagde:

"Fader, vær os god!"

"Er det da virkelig så, at din hu står til Gert Jensen?" spurgte Abraham, idet han tog hendes arme ned.

"Jeg har givet ham min tro," svarede Gjørrild med et sky blik over til Gerts fader, som sad på den anden side af bordet.

"Deri handlede du ilde," sagde Abraham strengt. "Kun ublu jomfruer lover sig bort uden faders og moders minde."

"Jeg ved det. Jeg sagde til Gert, at det var uskikkelig handlet af mig."

"Og dog gjorde du det?"

"Ja, fader, jeg kunne ikke andet; og Gert sagde, at den fejl snart skulle blive rettet."

"Og Gert har holdt sit ord som en ærekær ungersvend," sagde hr. Jens, idet han nikkede og så til Gjørrild med et mildt blik. Hun huede ham straks ved det første syn. Hun var ganske ny for ham. Vel havde han set hende som barn, men han huskede hende ikke. Han skønnede straks, at hun var en jomfru af den rette sort. Ærlighed lyste ud af hendes fagre åsyn.

"Der ser I, Abraham," sagde fru Kirsten. "Der er ikke stort at sige de to på. At to unge hjerter finder hinanden og elsker i tugt og ære, det er ikke menneskegerning, men Guds moders og den hellige Katharinas værk."

"Nu, Abraham," sagde Jakob Trolle muntert, "siden Kirsten rykker i marken mod eder med selve Guds moder og Sankte Karen, da får I vel give eder."

Men udtrykket i Abraham Gyldenstjernes åsyn lovede ikke eftergivenhed. Rynkerne i hans smalle pande kom frem og furerne ved munden blev dybere, mens han sad og stirrede på Gjørrild uden at svare. Endelig greb han hendes hånd og talte hende til. De andres øjne var fæstet på dem, så at ingen af dem lagde mærke til, at døren i den modsatte ende af hallen åbnedes, Gert listede sig ind og forsvandt i den nærmeste vinduesfordybning.

Imidlertid havde Gjørrilds fader forklaret hende sagernes stilling og forelagde hende nu det spørgsmål, om hun ville følge sine egne, eller blive på Lillø. Han talte ligefremt og roligt, men udtrykket i hans åsyn viste, med hvilken spænding han ventede svaret.

Farven veg fra Gjørrilds kinder, mens han talte. Hun stod og så ned for sig, men da hendes fader havde talt ud, så hun op med et blik så smerteligt, at de alle følte sig grebet ved at se det. Stærkere end alle ord vidnede det om den svære kamp, hun nu udkæmpede i sit hjerte.

Hun så til sin moder, hvis blik røbede sorg og mistillid til hende og fæstede så blikket på sin fader, som sad og stirrede på hende med et pinligt udtryk af spænding og græmmelse i sit sygelige åsyn. Den tanke slog ned i hende, at hvis hun skiltes fra ham, da ville hun vist aldrig mere få ham at se. Hun vidste, hvor meget hun var for ham, egentlig mere end hendes moder, ved hvem der trods al hendes troskab var tynge. Hun betænkte sig derfor ikke længe.

"Fader," sagde hun med sin bløde stemme, "Jeg er ikke i tvivl om, hvad jeg bør gøre. Jeg vil lyde og følge eder."

I det samme lød der fodtrin nede i hallen, og døren blev smækket i. De andre så der ned, men der var ingen. Det var Gert, som straks, da han havde hørt Gjørrilds svar, i sin forbitrelse fo'r ud af hallen som et lyn. Han ville imidlertid have stået sig ved at blive, for Gjørrild, som intet havde mærket, så grebet var hun af øjeblikkets alvor, føjede efter et øjebliks tøven til:

"Men det skal I vide, fader, at om I så fører mig til verdens ende, da vil jeg dog aldrig kunne glemme Gert og skille mit hjerte fra ham."

"Vel, mit barn," sagde Abraham, kun halvt formildet, "nu ved vi din mening. Dit svar kunne være faldet værre ud. Din samvittighed har endnu overtaget. Du lyder og følger dine forældre, og dermed er sagen afgjort. Nu kan du gå!"

Men da Gjørrild, idet hun gik, kom forbi Gerts fader, vinkede denne hende hen til sig, klappede hende på kinden og gav hende et kys. Med det kys hilste han hende som sin vordende datter, og den gamle søhelt fik sin løn i et smil så lyst og et blik så strålende, at hans øjne blev fugtige, og tårer var sjældne gæster hos ham.

Det viste sig da også, da Gjørrild havde forladt hallen, at ingen andre end hendes forældre mente, at sagen var afgjort. Fru Kirsten tog fat på ny. Ikke alene mente hun Gjørrild det godt og undte hende dette fordelagtige giftermål, men som de fleste af de gifte kvinder yndede hun at stifte partier, og hun ville regne sig det til ære, om dette blev stiftet i hendes hus.

"Nu, kære Abraham," sagde hun, "jeg tænker, at I dog vil besinde eder og give Gjørrild lidt trøst, fordi hun har vist sig at være en lydig og kærlig datter."

"Det kan jeg ikke," svarede Abraham skarpt. "Jeg må se på hendes sande vel og alt råder herfra. Jeg kan ikke forsvare at give mit minde til denne trolovelse."

"Vel! Men I bør ikke forivre eder. I morgen er der atter en dag, da vil vi drøfte sagen på ny."

"Der bliver ingen lejlighed til det," svarede Abraham utålmodigt. "I morgen må vi bryde op. Tårnfløjen viser, at vinden har vendt sig."

"Det har den allerede gjort to gange, mens I har været her," sagde Jakob Trolle, "men til held for os agtede I ikke derpå."

"Tak for eders gæstmildhed, kære hr. Jakob," svarede Abraham med et tvungent smil. "Men jeg har kun tøvet her alt for længe. Vi har endnu en lang rejse for os."

"Nej, hør nu, mand," udbrød admiral Jens, idet han slog i bordet, "I skal ikke slippe så let fra dette. At I uden skellig grund afviser det tilbud, jeg på min søns vegne har gjort eder, er en krænkelse mod hele vor æt, som vi ikke vil lade sidde på os. Men bliver I stift ved eders afslag, da siger jeg, nuvel, så får I tage følgerne, som de kan blive! En skøn dag, tænker jeg, kommer vi med kong Kristian og tager Stockholm og det hele kram. Da vil vi gøre stort bytte, og Gjørrild skal blive Gerts part. Jeg vil være fordømt, om jeg tror, at eders datter bryder sit ord og lader sig dåre af nogen svensk bejler."

Uagtet Abraham Gyldenstjerne syntes at være så sikker på Sten Stures overmagt, rystede denne djærve undsigelse ham dog; men han gav sig alligevel ikke straks.

"Det var store ord," svarede han i en spotsk tone. "Højligt undrer det mig, at I tager eder sagen så nær. Jeg har indtil nu måttet tro, at denne trolovelse var eder lige så meget imod, som mig. Har I da skiftet sind?"

"Ja, det har jeg," svarede hr. Jens med fynd. "Eders datter huer mig over alle måder vel. Men hvad der gjorde sagen af for mig, det var netop hendes troskab mod sine forældre, at hun trods sin kærlighed til Gert dog vil følge eder. Af slige trofaste døtre vorder der gode hustruer. Sig nu ikke om mig, at jeg er en ubilligt dømmende mand."

"Det var vel talt, Jens!" udbrød Jakob Trolle. "Nu, Abraham, hvad vil I så? Ja eller nej!"

Men det blev hverken ja eller nej. I sin vånde vendte Abraham sig til sin hustru og spurgte hende om, hvad hun ville.

"Gud se i nåde til mig," udbrød fru Else hastigt, "jeg ved nu hverken ud eller ind. Kun det skønner jeg, at nu har vi til alle vore andre sorger fået en ny, som vil forøge tyngen. Men lad det blive, som du vil, Abraham."

"Nu," sagde han, efter at han havde draget et dybt suk, "vi vil da lade sagen stå hen og se tiden an. Både Gjørrild og Gert er såre unge. Lad dem få tid til at besinde sig, så at de ved, hvad de gør, når de kommer sammen. Mener Gjørrild sig bundet ved sit ord til Gert, når de atter mødes, da vil jeg ikke sætte mig derimod."

"Nævn en frist," sagde admiral Jens barskt.

"Lad os sige tre år," svarede Abraham efter et øjebliks betænkning.

"Nu," sagde hr. Jens med barskt lune, "da får Gert trøste sig med, at et magert forlig er bedre end en fed trætte."

"Men I har så dog lovet eders datter bort, Abraham," sagde fru Kirsten.

"Ja," svarede han, "men på vilkår."

"Snak om en ting," udbrød Jakob Trolle, "I er bundet ved eders ord i tre år og tør ' den tid ikke give Gjørrild til nogen anden."

Abraham tilstod det ved at bøje sit hoved og modsatte sig ikke, at de to unge blev hidkaldt for at blive underrettet om, hvad der var blevet besluttet. Gjørrild kom snart, men ingen vidste, hvor Gert var. Dog fandt de ham oppe på vagttårnets tinde, hvor han stod og stirrede ud så vide med et vildt blik.

Uvillig trådte han ind i hallen og så til Gjørrild med vrede øjne. Vel formildedes hans åsyn, da han fik at vide, at Gjørrild ingenlunde agtede at bryde sit ord til ham, men da han hørte om de tre års ventetid, smilte han bittert og sagde kun: "Ej så!" Gjørrild lod sig dog ikke anfægte af det. Hun sendte ham et kærligt blik, men det blev ikke besvaret.

"Nu får jeg bryde op og se at komme hjem," sagde hr. Jens, idet han rejste sig. "Du følger med, Gert! Din ventetid begynder i dag. Vi ville ikke tiltvinge os nogen fordel. Når kysten er klar, Jakob, da skikker jeg ham tilbage til dig."

Så bukkede han høvisk og stift for Abraham og fru Else, trykkede fru Kirstens hånd og gik af hallen med sin svoger og Gert.

Der blev dog et ophold, fordi Jakob Trolle havde en anden sag at tale med sin svoger om; de gik ind i brevkammeret og bød Gert vente et øjeblik.

Mens Gert stod uden for i gangen, løb mange vilde planer gennem hans hoved, men hans snurrende tankehjul blev pludselig standset. Han hørte hurtige, lette fodtrin bag sig, et

par bløde arme lagde sig om hans hals og hans læber mødtes med Gjørrilds.

"Lev vel, Gert," sagde hun med gråd i halsen. "Vær ved trøstigt mod!"

"Hvor kan jeg lide på dig," svarede han, idet han rev sig løs, "du, som lader dig vride ved et ord, følger fader og moder og svigter mig!"

"Lad det komme an på en prøve," sagde hun med et kærligt smil. "Men jeg lider trygt på dig!"

Da formildedes Gert og tog hende i favn. Endnu et kys, og de skiltes for ikke at mødes i lang tid.

4. Ilde spådomme

Mälarens dronning, Sveriges skønne hovedstad, lignes i vore dage med en fager kvinde, som huldsaligt smilende og gæstmildt åbner døren for alle fremmede, ikke mindst villigt for de danske brødre. Men for henved fire hundrede år siden var Stockholm mest lig en barsk skjoldmø, der afviste alle bejlere og lod dem gå med brodne pander; og aller mindst velkomne var dengang danskerne.

Som staden lå der med sine huse sammenknebne på de tre små øer, Stadsholmen, Gråmunkeholmen og Helligåndsholmen, indenfor sin fæstningsmur og udenfor den omgivet af en pælekrans med svære jernkæder, som skulle holde fjendtlige skibe på afstand, havde den et skummelt udseende. Op over det hele ragede truende det gamle slotstårn Kärnan, og de nu så folkerige forstæder var ikke til.

Heller ikke frembød Mälarens mange øer det oplivende syn, som nu, da de er beplantet med grønne lunde, i hvis ly der ligger yndige landsteder. Når skipperne havde klaret de snævre sunde mellem skærgårdens nøgne klippeøer, og de fik sigte på staden, da var det syn, der viste sig for dem, malerisk nok, men dog mere afskrækkende end indbydende.

Dog tænkte Abraham Gyldenstjerne ikke det, da han en smuk septemberaften med alle sine nærmede sig Stockholm. Stående på skudens dæk, stirrede han på Kärnan, som ragede op, beskinnet af høstsolens gyldne lys, på stadsmuren, hvor kartove lå ved kartove, på de stærke porttårne og på pælekransen med de blinkende kæder.

Dette, tænkte han, er en fast borg, hvor en mand kan leve ufortrædiget og i fred. Her trænger ikke let nogen fjende ind, og det vil næppe nogen sinde ske, at Gert vinder herop for at hente Gjørrild.

Fru Else higede også mod målet. Hun længtes efter at komme til ro, men tænkte dog derved mest på sin sygelige mand, som trængte til det.

Gjørrild derimod tænkte i dette øjeblik kun på det forestående gensyn med Sten Stures hustru, fru Kristine. Gert havde ikke været ude af hendes tanker på overrejsen, men nu måtte han vige. Det var nu over to år, siden hun havde været i Stockholm og set fru Kristine, og ofte havde hun følt længsel efter hende. Forholdet mellem dem havde været ganske ejendommeligt. De var jo søskendebørn, og fru Kristine var ung nok, kun en og tyve år, men så dog seks år ældre og Gjørrild endnu mere overlegen i erfaring end i år. Hun havde været som en moderlig veninde for Gjørrild, men der var dog mere af søsterkærlighed end af moderkærlighed i forholdet på fru Kristines side. Gjørrild havde vist hende en fortrolighed, som hun aldrig havde ladet blive sin egen moder til del. Men tillige stod fru Kristine for Gjørrild som den ypperste af alle kvinder, hvem der ikke fattedes andet til med rette at kaldes dronning, end kronens guld. Dog havde hun med al sin stolthed et varmt hjerte, og når Gjørrild tænkte på det højsind, som fru Kristine så ofte havde lagt for dagen, så forestillede hun sig, at hun ville få en mild dom, når hun afslørede sit hjerte for fru Kristine og indviede hende i sin kærlighedshistorie.

Mens skibet langsomt, ført af en svag brise, nærmede sig byen, sad Sten Sture i den store sal oppe på slottet, omgivet af

en kreds af venner. De var bænket omkring et svært egetræs bord, oppe ved kaminen, i den lyse ende af det store rum. For bordenden sad hr. Sten selv i en prægtig hyndestol, hvis høje, kunstfærdigt udskårne ryg øverst havde form af en krone. Denne tronstol skrev sig fra den pragtelskende kong Karl Knudsen Bondes tid. I den havde først han siddet, fru Kristines og Gjørrilds farmoders fader, og efter ham afvekslende danske konger og svenske rigsforstandere, indtil unge hr. Sten for tre år siden, efter sin fader hr. Svante Stures død, af folkets stærke arme, tvært imod de fleste af sine standsfællers ønske, var blevet løftet i sædet og sad nu der uanfægtet.

Dog havde han ikke fået fast fod på magtens tinde uden kamp. Det skyldtes væsentligt hans egen klogskab, rådsnarhed og mod, at han lykkeligt havde redet den storm af, som hans modstandere rejste imod ham, og dog var han kun tyve år gammel, da hans fader døde, og han blev kaldet til at gribe styret efter ham. Men han havde gennemgået en streng skole og var modnet til mand i en alder, da de fleste andre ikke bliver barndomstanker og leg kvit. Som fem års dreng blev han slået til ridder af kong Hans og udnævnt til befalingsmand på Nykøbing Slot. var dette nu end kun en høflighed af kongen mod faderen, hr. Svante, så kan man dog forstå, at barnet tidligt måtte blive fortrolig med den tanke at skulle herske, og snart indfriede han den veksel, han så tidligt var kommet til at trække på æren. Fra dreng af var han blevet hærdet og øvet i våbenbrug. Hans fader var en mand af stål, der lige som Harald Hildetand fordrede af sine hofmænd, at de skulle kunne se et sværd lyne for deres øjne uden at blinke.

Men hverken hans lykke eller hans store magt havde fristet ham til pragt eller pral. Iført en simpel, brun klædning uden nogen prydelse sad han i den kongelige stol. Han var ikke stort finere klædt end en velhavende bonde. Men en helteskikkelse var han at se til, høj og skulderbred. Hans lyse hår var strøget tilbage fra den høje pande, og på den tronede der alvor. Dog lyste der gerne et mildt blik fra hans blå øjne, men ikke i dette øjeblik.

Uagtet der ikke manglede fyldte vinkander på bordet, og bægrene nu og da blev talt til, så var dette dog ikke noget glædeslag. For en alvorlig og faretruende sags skyld havde Sten Sture tilkaldt nogle af sine venner og holdt nu en fortrolig rådslagning med dem.

Den unge, nyvalgte ærkebiskop, Gustav Eriksen Trolle var nemlig vendt tilbage fra Rom, hvor paven havde stadfæstet hans valg, og straks havde hr. Gustav vist, hvad han førte i sit skjold. Sten Sture havde beredet en højtidelig modtagelse af kirkens primas i Stockholm, men uden at tage hensyn til dette, gik hr. Gustav i land på Biskopstuna, og drog lige til sit ærkebispesæde i Uppsala. Der blev han så indsat i sit embede af den fratrådte ærkebiskop, gamle Jakob Ulfsen Ørnefod, til trods for, at denne på hans vegne havde lovet, at han ikke ville tiltræde embedet, førend han havde svoret rigets forstander, hr. Sten, huldskab og troskab. Dette havde Sten Sture selvfølgelig ladet ham høre, og nu var der kommet et svar, som havde næb og kløer. Det var denne svarskrivelse, som Sten Sture nu sad og drøftede med sine venner. Han havde lige oplæst brevet og sagde nu med et spotsk smil:

"Det er et langt synderegister, Hans Nåde der opregner for os. Guds død, skal jeg gøre bod for alt det, da beholder jeg ikke kjortlen på kroppen, ja bjærger næppe livet. Og så regner hr. Gustav det for intet, at jeg støttede hans valg i Rom."

Da Sten Sture sagde dette, gled der et smil over hr. Peder Jakobsens åsyn. Denne gejstlige mand, Per Kansler kaldet, havde i denne egenskab tjent Svante Sture med stor troskab og var nu også sønnens fortrolige rådgiver især i udenlandske anliggender. Måske vidste han mere om, hvad der var foregået end hans herre, men det forholdt sig i virkeligheden således, at de svenske udsendinge i Rom, mens de offentligt støttede Gustav Trolles valg, så modarbejdede de det hemmeligt. Man holdt sig lige så lidt på svensk som på dansk side fri for politiske rænker.

Ingen vidste bedre end Per Kansler, hvad Sten Sture måtte vente sig, når Gustav Trolle kom i sædet. Hans tanke ved det smil var derfor – – nej, ganske så dumme var vi dog ikke!

Men hvad det drejede sig om, var kun i ringe grad synder mod kirken. Det var mellemværendet mellem Trollerne og Sturernes ætter, som ærkebiskoppen opgjorde. Gennem tre generationer, i næsten et århundrede, havde de to slægter kæmpet om magten, og hidtil havde Trollerne stedse trukket det korte strå. Gustav Trolles oldefader på mødrene side, Iver Axelsen Tot, måtte bukke under for Sten Sture den Ældre, hans bedstefader Arvid Trolle blev styrtet i støvet af unge hr. Stens fader, Svante Sture, hans borg Berkvara blev taget med stormende hånd og hans gods hærjet. Dernæst var Gustav Trolles egen fader Erik Arvidsen bukket under for unge hr. Sten i kampen om rigsforstanderskabet. Han var blevet valgt af

rigets råd, men Sten Sture havde ved folkets hjælp fortrængt ham. Endelig havde Sten Sture inddraget Stäke Len, som hørte under ærkebispestolen. Men selve Stäke Slot havde han dog ikke fået i sin magt. Fra den stærke borg kunne Trollerne endnu trodse ham.

Hvad det trak op til, var altså i sin grund ikke en kamp mellem kirke og stat, men afgørelsen af en hundredårig strid mellem to af landets mægtigste slægter. Tørstende efter hævn og oprejsning var Gustav Trolle kommet hjem og havde sat sig i ærkebispesædet. Han havde grebet krumstaven, ikke for at fremme Guds rige, men for at styrte Sten Sture og hjælpe kong Kristian på tronen. Trollerne havde nemlig, så vel som de fleste andre store, adelige slægter, støttet de danske konger, fordi disses svage regimente var til deres fordel, og de hellere bøjede sig for en fremmed, kronet hersker, end for en af deres lige.

Sten Sture vidste da helt vel, hvad det gjaldt, men han var for klog til at bryde med den mægtige prælat, uden at have prøvet forlig.

"Vi får tilgive Hans Nåde," sagde han, "at hidsigheden er løbet af med ham. Det er klogest at fare med lempe. For gode ord kan man få det, man mister for onde. Jeg havde dog troet, at Gustav Eriksen var en klogere mand og ikke ville buse således på. Vil han sætte sig op mod os og føre krig med Sveriges hele magt? Det evner han dog ikke."

"Men det er ligefuldt det, han vil," udbrød Erik Abrahamsen Lejonhufvud, rigets marsk, idet han vendte sig mod Sten Sture, og det svindende dagslys faldt på hans kække åsyn med de skarpskårne træk. "Han er hård som flint og stiv som en torn.

Ingen sinde stak der nogen vildere karl i et bispeskrud. Spørg Hemming Gad! Han har kendt hr. Gustav fra han lå i svøbet."

"Ikke har vi Hemming Gads vidnesbyrd nødigt," svarede Sten Sture, idet hans åsyn formørkedes.

Hemming Gad, kannik i Linköping og en kort tid biskop der, men større som kriger og stadsmand end som præst, havde været Sturernes tro støtte og kloge rådgiver lige fra gamle hr. Stens tid. Men hans tiltagende myndighed blev unge hr. Sten besværlig, og derfor var han nu sat ud af spillet. Hans råd blev ikke mere begæret. Kun lidet anede Sten Sture, hvor dyrt denne fremragende mands tilsidesættelse ikke mange år efter skulle komme den svenske sag at stå.

"Der kan nu heller ingen tvivl være om det mål, hr. Gustav har sat sig," sagde Erik Knudsen, af slægten med de tre roser i våbnet, Sten Stures fosterbroder. "Men hvor stormodig Hans Nåde end er, så handler han dog ikke for egen regning. Han mener uden tvivl, at han har kong Kristian i ryggen og stoler på, at alle vore gamle modstandere, når tiden er der, vil støtte ham og indkalde den danske tyran i riget."

"Ja, nok," udbrød Sten Sture, "på vilje dertil fattes det ikke de gode herrer. Der går mangen svensk mand iblandt os med et dansk hjerte i brystet. Men jeg har avet dem så, at de vel nu nok se sig for."

"Lid ikke for trygt på det, kære herre," sagde Peder Kansler. "Jeg ser i ånden den store fejde, som kan følge på."

"Hvad, hr. Peder," udbrød Sten Sture, "har I nu på en studs fået et harehjerte i brystet? Jeg troede, at I kendte mig nok til at vide, hvad jeg sætter min lid til, næst Gud til mig selv og den svenske bonde. Kommer fjenden her i landet, og jeg lader

budstikken gå, da har jeg straks en hær så god som nogen. Kong Kristian springer ikke herop i en dans."

Allerede mens Per Kansler talte, havde døren åbnet sig og nogen var trådt ind i hallen, uden at herrerne mærkede det. Der var også mørkt nok i den nederste ende af det store rum. Men døren bevogtedes af en livdrabant, ingen turde træde umeldt ind undtagen rigsforstanderens hustru, og det var da også hende.

Fru Kristine standsede et øjeblik og lyttede studsende til de ord, som faldt til sidst. Derpå gik hun frem, og da herrerne blev hende va'r, rejste de sig alle undtagen hr. Sten selv og hilste hende ærbødigt.

Sten Sture havde ikke indført hofskik i sit hus, og underdanighed var ham imod, men noget af det kom dog frem, hvor hans hustru var til stede. Der var over hendes statelige skikkelse og i hendes holdning en finhed og værdighed, som indgød ærefrygt og dæmpede råhed, hvor den viste sig. Heller ikke var hendes klædedragt så simpel, som hendes husbonds. Hun mente, at han gik for vidt i jævnhed og ville ikke stå til skamme for de andre fruer som en askepot. Hun var da, skønt uden pral, dog klædt som det sømmede sig den fornemste kvinde i landet, og Sten Sture så det gerne. Det forlystede hans øjne at se hendes skønne skikkelse vel prydet, og han vidste, at det faldt hende med hendes medfødte sans for alt skønt naturligt.

Dog kunne det stolte blik fra hendes blågrå øjne formildes ved et barns kærtegn, og hun viste sin husbond al underdanighed. I hendes holdning lige overfor ham kunne der være jomfruelig blyhed. Men det var langt fra, at han holdt

hende i afstand og fjernt fra sin store livsgerning. Hun var indviet i alle hans planer, og hun gav ham undertiden råd, som i klogskab kunne tage det op med en erfaren statsmands. Han blev da heller ikke fortrydelig over, at hun kom til syne midt under rådslagningen, men dog gjorde hun en undskyldning for det.

"Tilgiv mig, at jeg trængte herind," sagde hun, idet hun gik hen til Sten Sture. "Hvad her tales om, er nok ikke for kvindeøren; men da jeg dog uforvarende fik noget af det at høre, da sig mig, min kære gemal, er der noget på færde og fare for en truende fejde?"

"Vist ikke, mit hjerte," svarede hr. Sten, idet han rejste sig og klappede hende på kinden. "Det er ikkun trolden i Uppsala, som har tabt sit hoved, men han finder det vel igen."

Dermed sigtede han ikke nærmest til Gustav Trolles fremfusenhed, men til slægtens våbenmærke, som var en hovedløs trold.

"Det vil vi da håbe," sagde fru Kristine med et smil. "Fejde ville komme særlig ubelejligt nu, da vi have fået en gæst, som har søgt herop til os for at finde hvile og fred."

"Hvad er det for en tåbe?"

"Ingen anden end min kære farbroder, Abraham Eriksen. For at melde hans ankomst gik jeg herind. Han er kommet søværts for en time siden. Han har rystet støvet af sine fødder vendt den umilde kong Kristian ryggen og vil slå sig ned hos os."

"Nu, hjertens velkommen skal han være," svarede hr. Sten, "er det end muligt, at han hvad det angår at søge fred, er kommet af asken i ilden."

"Det har dog vel ingen fare for ham," svarede fru Kristine. "Han er sygelig og nedbøjet af græmmelse. Han vil ikke befatte sig med noget. Han har intet udrettet i Danmark og vender tilbage, end mere fattig, end han drog ud."

"Ej så! Ja, det kan ikke give muntert lune, at helbredet svigter og godset ganger på grund. Men denne din ædle frænde skal ikke være draget forgæves op til os. Vi ville vise ham al ære. Lad os fejre hans ankomst med et velkomstgilde!"

Den aften blussede kerterne og lyste ud fra de dunkle ruder i Birger Jarls gamle borg. Der blev hverken sparet på stærkt øl eller vin, og til sidst gik dansen til gigers og skalmejers klang. De venner og frænder, som var til stede, blev, og flere blev hentet op fra staden. Det blev et stort samlag, og sjældent var det gået mere muntert til i den fredsæle Sten Stures og hans gæstmilde hustrus hjem. En ven af fred var han, men det kendtes dog på stemningen denne aften, at nu var der uro i luften.

Mange mænd var til stede, som skulle komme til at spille en skæbnesvanger rolle i den store fejde, som Per Kansler havde set i ånden, men ingen af dem troede, at det, der muligt skulle komme, ville rokke Sten Stures magt. Fulde af lystighed og overmod var de næsten alle, som mænd, der mener at stå på en sikker grund.

Der var fru Kristines morbroder, den tapre Niels Eriksen Banner. Han brugte benene i dansen som en ungersvend, uagtet han alt var godt til års; fru Kristines to brødre, Erik og Eskild Gyldenstjerne, ridderlige ynglinge, til pryd og ære for slægten, enten de færdedes i dansesalen eller på valpladsen. Dernæst den milde og fredsæle Erik Johansen Vasa, en munter

herre, der ikke bekymrede sig meget om statssager, hans siden så navnkundige unge søn, Gustav Eriksen Vasa, dennes navnebroder og søskendebarn Gustav Kristersen Vasa og mange flere.

Alle de mænd, som her var samlet, var ivrige modstandere af unionen med Danmark og opfyldt af et levende had til alt dansk. Abraham Gyldenstjerne fik næsten mere at høre af den sort, end han skøttede om, for svenskheden var alligevel ikke gået ham rigtig i blodet. Men dernæst foruroligede det ham, at der var mere af kampgny end af vennesind og glæde i de gildeskåler, som blev drukket. Det spåede ilde for den fred, han havde ventet at finde i Stockholm. Især gik det ud over trolden i Uppsala, og det rørte ved et ømt sted hos Gjørrilds fader. Hvad ville Sten Sture, der havde modtaget ham så hjerteligt, tænke, når han fik at vide, hvad der var foregået på Lillø? Den yngling, Abraham havde lovet sin datter til, var nemlig en nær frænde af Sten Stures dødelige fjende. Gerts moder, Margrethe Trolle, var Gustav Trolles faster, og de var altså kødelige søskendebørn.

I kvindernes kreds sad fru Kristines moder, gamle fru Sigrid Banner, i højsædet. Der fandtes også fru Kristines halvsøster, Cæcilie Eka, Erik Vasas hustru, Ebba Vasa, Gustavs søskendebarn, Erik Lejonhufvuds unge hustru, og mange andre kvinder af stor æt, de fleste knyttet til hinanden ved nærmere eller fjernere slægtskabsbånd. Alle havde de, lige som mændene, det samme sindelag i dét, det kom an på, og var rede til at stå last og brast med hinanden.

Gamle fru Sigrid var en svær kvinde med et mørklunet blik og en skurrende røst. Fru Kristine havde arvet sin fagerhed og

sit lyse, kække sind efter sin hensovede fader, Niels Gyldenstjerne, og ikke efter moderen.

Fru Sigrid havde taget sig af fru Else, som sad ved hendes side.

"Så I er glade ved at være kommet herop," sagde den gamle til Gjørrilds moder i en spotsk tone.

"Ja, det er vi," svarede fru Else. "Endskønt Danmark er mit fødeland, har det dog altid huet mig bedst i Sverige, og min kære husbond venter at finde fred og hvile her. Det gør nu ellers allerede sagen af for mig, at jeg helst er der, hvor min husbond vil være."

"Ret så," svarede fru Sigrid med et nik, som fik hendes enkelin til at ryste. "En hustru skal være sin mand underdanig og ikke stå ham som sennep i næsen, endskønt det i somme tilfælde kunne være ham til gavn, om hun gjorde det. Forlad mig min oprigtighed, men jeg er af den mening, at eders husbond ville have stået sig ved at blive siddende på sin gård nede i Jylland. Her oppe er utrygt."

"Da tykkes mig dog, at alt tyder på det modsatte," svarede fru Else.

"Hvad ved I, som først kom i dag," sagde fru Sigrid, idet hun sendte Gjørrilds moder et af sine mørkeste sideblikke. "Meget har ændret sig, og noget er blevet værre, mens I var i Danmark. I er kommet til et splidagtigt hus. Godt har det aldrig været mellem hr. Sten og hans stedmoder, fru Mette, men nu er det blevet hel galt."

"Ej så! Ja, det har undret mig, at hun ikke er til stede her i aften."

"Hun her! Hun har ikke sat sin fod i Stockholm i år og dag. Hun sidder ude på Penningby og lægger råd op med Karl Knudsen og hvasse skrivelser går frem og tilbage."

"Hvad er der da hr. Sten og dem imellem?"

"Noget gods, som fru Mette beskylder hr. Sten for at have frataget hende med urette. Ja, hvor kan det gå godt, når to kuld børn bringes sammen, som ikke har en blodsdråbe til fælles? Dertil kommer, at fru Mette er en ond kvinde og Karl Knudsen en vild, grum karl, det siger jeg om ham, endskønt han er eders frænde. Han er lige så ond, som hans broder Erik er god, og de er da også gået hver til sin side."

Fru Else vidste selvfølgelig god besked med disse indviklede forhold. Sten Stures stedmoder, fru Mette Dyre, havde været tre gange gift, men ikke født børn i noget af sine ægteskaber. Imidlertid havde hendes anden mand, den norske rigsråd Knud Alfsen, han som havde gjort oprør mod kong Hans og som for tretten år siden var blevet dræbt i Oslo, medbragt to sønner af sit første ægteskab med Abraham Gyldenstjernes søster Gørvel. Altså var både den onde Karl og den gode Erik Gjørrild Abrahamsdatters søskendebørn. – Men fru Mette fik i sit tredje ægteskab med hr. Svante en tredje stedsøn, hr. Sten, som var avlet i hr. Svantes første ægteskab med fru Iliane Gjedde. Det forholdt sig altså, som fru Sigrid sagde, at Sten Sture ikke havde en blodsdråbe tilfælles med Karl og Erik Knudsen og disse to havde hverken Dyrernes eller Sturernes blod i deres årer.

"Men nu forlyder det," vedblev fru Sigrid, "at fru Mette og Karl Knudsen vil udvandre til Danmark. "

"Nu," sagde fru Else, "det er da så godt, at hr. Sten bliver dem kvit."

"Mener I?" udbrød fru Sigrid. "Nej, vær vis på, at det er ikke til det gode. De har ladet falde ord om, at de ville forklage hr. Sten for kong Kristian. Og så at tænke sig, at Karl Knudsen vil søge tilflugt hos en søn af den konge, under hvis regimente hans fader blev myrdet! Knud Alfsen kom uhævnet i sin grav, efter at han i elleve år havde ligget på Morde."

Fru Sigrid tav et øjeblik og trak vejret. Så vedblev hun med dæmpet stemme:

"Og se så, hvorlunde det står til her! Hr. Sten er raget uklar med den ny ærkebiskop. Min skriftefader, Per Kansler, siger, at uretten mest er på Hans Nådes side, og det tror jeg gerne, men den mægtige kirkeherre, som ikke erkender nogen anden herre over sig end paven i Rom, han er ikke god at bide skeer med, og hr. Sten selv, han er stiv nok. Bryder der fejde ud mellem de to, da vil det gå ud over land og rige, og vor arvefjende nede i Danmark vil falde over os, mens alle de herrer, som er kede af hr. Stens regimente, atter vil rejse hovedet. Således, gode fru Else, går talen mellem sindige og fremsynede mænd, men hr. Sten selv er overmodig og ser ikke længere end til enden af sin næse. Han lukker øjnene for, at forræderi vokser her i smug som tidsel og tjørn. "

"Nu, ved Guds moder, kære frue," udbrød fru Else, "der har I malet det hele sort nok! Men I må forlade mig, at Abraham og jeg, vi sætter mere lid til hr. Stens klogskab, end til de fremsynede mænds, som I beråber eder på. Måske stikker der forrædere just i nogle af dem."

"Ja," svarede fru Sigrid, idet pupillerne i hendes mørke øjne udvidede sig, "vel er jeg kun en enfoldig kvinde, men også en sådan kan få åbenbaringer. Ikke for intet er jeg født på en torsdag. Jeg har set det i et syn, at vi gå som på en trøskebro; og at det hele vil ende galt. Sig det til eders husbond og råd ham, det snareste ske kan, at lette anker og drage hjem dertil, hvorfra han er kommet."

Mens gamle fru Sigrid således bedrøvede Gjørrilds moder med sine ilde spådomme og spillede Kassandras rolle, men fik den samme skæbne som hendes klassiske forbillede, at hun ikke blev troet, skred Gjørrild selv gladelig hen over gulvet i dansen, ført af Gustav Kristersen Vasa.

Fru Kristine betragtede med tilfredshed det syn. En hjertens glæde havde det været for hende at gense sit unge søskendebarn, og Gjørrilds hjerte var blevet varmt ved den kærlige modtagelse, hun fik. Men det havde tillige været en overraskelse for fru Kristine at se, i hvilken grad Gjørrild i de forløbne år havde vokset sig stor og smuk. Dette sagde hun nu til fru Else.

"Gjørrild'" sagde hun "er af den slags jomfruer, som kun har nødig at vise sig for at vinde yndest. Straks i aften har ungersvendene flokket sig om hende. Det spår jeg om hende, at hun kun behøver at pege for at få en god, rig husbond og blive lykkeligt hjemgift."

Men den gode spådom kunne jo ikke nu være til stor trøst for fru Else.

"Ak, kære Kristine," sagde hun, "lad os ikke gøre os indbildninger af den sort. Jeg holder mig til det gamle ord, som siger om egne børn, at de er vis sorg, men uvis glæde."

"Såmænd," svarede fru Kristine med et smil, "Man hitter i hvert fald ikke sine børn ved en høj. De koster en moder andet, stundom livet. Men I fødte Gjørrild i en lykkelig stund. Hun er et solskinsbarn. Vi vil gøre en af vore gæveste unge mænd glad ved at give hende til ham og således knytte hende fast til os. Er I med til det, kære faster?"

Nu var det lagt fru Else nær nok at åbenbare, hvorledes det havde sig med Gjørrild, men hun dristede sig ikke til det. Det var hendes husbonds vilje, at det med Gert skulle forties så længe, som det var gørligt. Han tænkte, at så ville Gjørrild snarest glemme ham. Og fru Else bøjede sig nu som altid for sin husbonds vilje, uagtet det tyktes hende, at dette ikke var ganske ærligt spil.

Med et suk over den vanskæbne, der vedblev at forfølge hende og hendes, lagde Gjørrilds moder den nat sit hoved på puden. Men Gjørrild gik i seng, nynnende en vise. Aftenens festtummel havde bragt hendes unge blod i oprør. For første gang havde hun været genstand for mænds hyldest og nydt livets glæde. Dog stoppede hun brat i den sang, idet den tanke meldte sig – hvad mon Gert ville have tænkt, om han havde været med til det og set hendes færd? Hun gav sig selv det svar: han ville være blevet rasende nidkær! Først lo hun ved tanken om det, men sluttelig gik det dog op for hende, at han ville have haft grund til det. Hun kunne have holdt sig mere tilbage og teet sig mere blufærdigt. Vel var hun sig ikke nogen utroskab bevidst, men dog bad hun i ånden sin hjertenskær om at tilgive hende denne lille svaghed og lovede ham for fremtiden at være bedre på sin post.

5. I fru Kristines kammer

Det var blevet jul. Isen dækkede Mälarens flade, og sneen gav lysning i de korte, mørke dage og godt slædeføre.

Abraham Gyldenstjerne havde trods alle opfordringer til at blive for længe siden forladt slottet, men han var dog ikke flyttet langt bort. Sten Sture ejede et lille hus i Källargränd, det korte stræde, som fra slottet førte ned til Storetorv, og det havde Abraham lejet af ham. Der sad han nu i sin hyndestol, indsvøbt i tæpper. Han tålte kun dårligt den strenge kulde, hans sind trykkedes ved tanken om hans knappe kår, og striden mellem Sten Sture og Gustav Trolle, som tiltog i heftighed, lod ham se fremtiden i et mørkt lys.

Dog havde han fundet ro og hygge i det lille ved fru Kristines omhu vel indrettede hus, og han blev omhyggeligt plejet af sin hustru, som aldrig veg fra ham. Derimod så han ikke meget til Gjørrild. Hun og undertiden også hendes søskende blev ofte hentet op på slottet, og nu havde Gjørrild tilbragt hele julen der. Det havde hendes forældre imidlertid intet imod. Når Gjørrild gjorde et løb ned til dem og fortalte dem om, hvor muntert det gik til oppe på slottet, så de i hendes livlighed et tegn på, at hun var på vej til at blive helbredet for sin elskovssyge og glemme Gert. Det var ikke så underligt, at de tænkte det, for Gerts navn kom aldrig over Gjørrilds læber, og hun syntes at være aldeles borte i det muntre liv på slottet. Hun var med til alt. Juleløjer, dans og slædefarter, de unge herrer flokkedes om hende, uagtet hun intet gjorde for at drage dem til sig, men alligevel var de andre unge jomfruer ikke mindre nidkære på hende. Især var

de to Gustav'er ofte på siden af hende, og hun gav sig villigt i lag med dem, så længe snakken gik muntert, men når de lagde ømhed i tonen, så viste hun dem af.

Julens festligholdelse varede en hel uge ind i det nye år og afsluttedes først med Helligtrekongersdag, den 6. januar. Gjørrild havde været med hr. Sten, fru Kristine og hele deres husstand til messe i Storkirken, havde deltaget i det gilde, juleglæderne endte med, og var blevet endnu denne nat på slottet.

Den næste morgen sad hun i fru Kristines kammer. Det var efter de tiders målestok et både hyggeligt og stadseligt værelse. Gulvets stenfliser var belagt med fint flettede bastmåtter, der lå bløde hynder på løjbænkene, og ved kaminen stod der en hyndestol, som var fru Kristines trone, når hun gav foretræde. Men den ære tilstodes kun kvinder; ingen anden mand end hr. Sten selv fik lov til at træde over dørtærsklen til denne helligdom. De rå, kalkede vægge var dækket af brogede tæpper, og over en bedestol hang et kostbart, gyldent helgenbillede, Maria med solgislen. Der var Guds moder fremstillet, omgivet af en solglorie, med en krans af tolv stjerner på hovedet, et spir i den højre hånd, og på den venstre arm holdt hun Jesusbarnet. Desuden stod der på et lille bord et relikvieskrin, på et andet fru Kristines smykkeskrin. På en væghylde var der opstillet en lille samling af bøger og disse tilligemed et bord med skrivematerialer viste, at fru Kristine ingenlunde var nogen ulærd kvinde.

Fru Kristines kammer var som et paradis for Gjørrild. Hun havde tilbragt adskillige lykkelige timer der, både i selskab med husfruen og alene, læsende i en af hendes legendebøger og med

Maria i solgislen for øje. Det var hun også i færd med nu, men det ville ikke rigtig gå med læsningen. Fru Kristine havde nemlig, da de rejste sig fra davren, bedt hende om at gå ind i hendes kammer og vente på hende der. Når hun havde set til sine børn, Niels og Iliane, gjort sin runde i huset og bragt alt i skik, ville hun komme til hende. Der var noget, som hun ønskede at tale med hende om.

Gjørrild gættede, hvad det var. Fru Kristine havde ikke lagt skjul på sine planer med hende. Hvad der nu forestod hende, havde længe svævet truende over hendes hoved. Nu kaldte hun sig selv en dåre, fordi hun i festtumlen havde glemt det og indbildt sig, at hun skulle kunne slippe let fra det. Den lange ventetid tog kræfterne fra hende, hun sank ned på bedestolen, udøste sit hjerte for Guds moder og bad hende om kraft til at stå fast i den dyst, som, det kunne hun ikke tvivle om, forestod hende.

I denne stilling blev hun overrasket af fru Kristine, som trådte hurtigt ind. Gjørrild rødmede og sprang op, som om hun var blevet grebet i en misgerning.

"Ej se," udbrød fru Kristine, idet hun klappede Gjørrild på kinden. "Så du har haft et ærinde til Guds moder? Det glæder mig, for sandt at sige viste du kun ringe andagt, når du bivånede den hellige messe. Dine øjne løb rundt i kirken og havde ærinde mange steder, dine tanker da vel også. Nu, Guds moder tilgiver vel nok en ung jomfru, at hun for en stund hænger med hjertet ved denne verden, som er så ny for hende, og som hun nu først skal indtræde i."

Fru Kristine satte sig i hyndestolen, bad Gjørrild om at sætte sig på den løjbænk, som stod hos, og vedblev:

"Jeg vil sige dig, Gjørrild, at dit livsmod og dit muntre lune har været til stor oplivelse for mig og for andre med. Var det ikke en lystelig jul, denne?"

"Jo, kære Kristine," svarede Gjørrild med et tvungent smil, "jeg har ingen sinde før været med til så store løjer."

"Og du holdt dig sandelig ikke tilbage. Men jeg skal være den sidste til at laste dig for det. Frejdige jomfruer står sig bedre i livets dyst end hængehoveder. Men som de unge herrer kredsede om dig og nogle af de gamle med! Du havde nok svært ved at holde dig dem fra livet."

"Å nej, det er aldrig faldet mig svært at værge mig mod næsvished."

"Nu," vedblev fru Kristine med et smil, "du viste dig dog ikke ganske unådig mod et par af dem, hos hvem det, du kalder næsvished, var størst og som trængte dig hårdest, jeg mener mine to kære frænder, Gustav Eriksen og Gustav Kristersen. Sig mig dog nu, hvem af de to, der huer dig bedst. "

"Gustav Kristersen," svarede Gjørrild med stor sindsro. "Han er en munter selskabskammerat; den anden Gustav er fos og barsk."

"Og mindre fager," tilføjede fru Kristine livligt. "Lad os da blive ved den første. Han kan være god nok for sig; men dog vil jeg sige dig, min dukke, at i sammenligning med Gustav Eriksen er han kun som en spurvehøg mod en ørn. Det er min tro om denne min kære søstersøn, at han vil drive det vidt i verden og komme højt op. Men det er rimeligt nok, at den jomfru, som Gustav Kristersen udvælger sig, vil få blidere kår."

"Sig det til hende, hvem hun så er!" lød Gjørrilds heftige svar.

"Men det er jo netop dig, barn," sagde fru Kristine, idet hun så overrasket op. "Du ved det helt vel. Lad nu ikke så dum! Gustav har tydeligt nok givet dig til kende, at hans hu står til dig."

"Men han skal ikke kunne sige, at jeg har rakt ham så meget som en finger."

"Nu se Guds moder i nåde til dig i" udbrød fru Kristine, idet hun blev rød af vrede. "Du tér dig, som om du var en fyrstedatter og skulle arve det halve rige. Fattig kom du hertil, og dog kastede de bedste og rigeste ungersvende sig for dine fødder. Er du blevet ør i hovedet af al den smiger? Du ryster på hovedet. Hvad skader dig da? Du har muligt forsvoret ægteskab og vil tage sløret?" spurgte hun i en spydig tone.

"Træng mig ikke så hårdt, kære Kristine! Jeg kan ikke være dig til vilje i den sag."

"Mig til vilje," svarede fru Kristine, nu dobbelt forarget. "Som om det var min vane at smede giftefærdige ungersvende og jomfruer sammen og stifte partier! Jeg har hverken lod eller del i dette. Du slipper da heller ikke med at give mig svar. Gustav Kristersen kom i morges til Sten og anmodede ham om at være hans forbeder hos din fader. Da svarede min gode, forstandige husbond: "Gerne; men vi vil dog helst først spørge os for hos Gjørrild, om hendes hu står til dig." Det er nu sket ved mig, og deraf kan du se, at ingen vil lægge pres på dig. Men lige fuldt vil det være til krænkelse for os, om du afviser det gode tilbud af vor frænde, uden at tale om, at det dybt vil bedrøve dine forældre. Jeg håber derfor, Gjørrild, at du besinder dig og tager det nej i dig igen."

"Jeg kan det ikke!" råbte Gjørrild, idet hun sprang op.

Denne faren op og den skarpe lyd af Gjørrilds ellers bløde stemme, mindede fru Kristine levende om, hvilken vildkat Gjørrild havde været som barn. Hun ville have gjort en spotsk bemærkning i den retning, da Gjørrild føjede til:

"Årsagen er den, at fader har lovet mig bort til den ungersvend, som jeg gav min tro."

"Din fader lovet dig bort?" udbrød fru Kristine forbavset. "Og det har hverken han eller din moder mælet et ord om til os. Det må da være sket nede i Danmark."

"Det er så!"

"Og af hvad årsag er det blevet fortiet?"

"Spørg selv fader ad!"

"Du svarer knapt, Gjørrild," sagde fru Kristine krænket. "Jeg har ikke fortjent det af dig at blive således spist af. Jeg tør vel dog erfare den lykkelige ungersvends navn?"

Da faldt Gjørrild fru Kristine om halsen og brast i gråd; men da hendes sindsbevægelse havde sat sig, fik fru Kristine fuld forklaring, mørkt blev hendes blik, da hun hørte navnet: Gert, admiral Jens Holgersens søn.

"Nu, Gjørrild," udbrød hun, idet hun brat rejste sig og stødte Gjørrild fra sig, "det har du ved Guds moder lavet godt! Ikke kunne du i alle tre riger have udvalgt dig en fæstemand, som ville være os mere ulidelig end denne – en søn af den mand, som har tilføjet Sverige større skade og tab end nogen anden og en nær frænde af hr. Gustav, vor dødsfjende. Men jeg må tro, at du ikke vidste ret, hvad du selv gjorde. Din fader derimod begriber jeg ikke. Gør mig nu klog på, hvorledes det gik til. Jeg ved, at du er sanddru, og at du intet vil dølge for mig. Siger du mig alt, da sparer du din stakkels sygelige fader en redegørelse,

som vil volde ham pine. Det er mig allerede klart, at han må være gået modstræbende til dette."

Henvisningen til faderens svage helbred fik bugt med Gjørrilds genstridighed. Fru Kristine fik al den oplysning om det på Lillø foregåede, som Gjørrild kunne give, og den var tilstrækkelig.

"Jeg skønner," sagde hun, da hun havde hørt Gjørrild til ende, "at fra din side er det en barnestreg og intet andet. Men din fader er meget at laste. Nå, han er så svag, som han er god, han kunne ikke stå sig mod de to drabelige danskere. Men hvad har, når alt kommer til alt, det hele at sige? Sagen hænger af din egen vilje. Du er så fri som fuglen i luften."

"Fri?" udbrød Gjørrild, dybt forarget. "Er den jomfru fri, som har givet en mand sin tro og beseglet pagten med håndslag og dyre kys?"

"O, jeg tvivler ikke om, at det er gået hedt nok til mellem unge Gert og dig," svarede fru Kristine med et smil, som næsten fik Gjørrild til at hade hende. "Men –"

"Ikke et ord mere!" råbte Gjørrild. "Min ære er så ren som din. Jeg tåler ingen skoser af dig."

Fru Kristine indså, at hun var gået for vidt. Gjørrilds dødblege åsyn og mørke, funklende blik lod hende også føle, at det ikke var noget barn, hun havde for sig.

"Fat dig, Gjørrild," sagde hun. "Det var ikke min hensigt at krænke dig; jeg tvivler ikke om din ære. Al min harme kommer af min kærlighed til dig. Det er en usalig, skæbnesvanger pagt, du har sluttet, usalig i enhver henseende. Gert Jensen er, tænker jeg, til sin inderste hjerterod lige så dansk, som du er svensk. Hvorledes vil det gå, når I to kommer sammen? Dit hjerte er

ikke af voks, I vil være som stål og sten, det vil give gnister, og eders samværen vil blive som et Helvede."

"Jeg tænker dog," svarede Gjørrild uanfægtet, "at når man har hinanden kær, så kommer man vel over det bjerg."

"Lad så være, Gjørrild, men tænk så på, hvor langt du og din hjertenskær nu er fra hinanden, og i hvilke urostider vi lever. Hr. Gustav har undsagt os og kong Kristian truer fra syd. Vi ved ikke, hvad dag en fejde vil bryde løs, og der kan blive rejst en mur mellem dig og din ven, en mur af blanke sværd, som er værre end alle de bjerge og floder, som skiller eder ad. Det er min mening, Gjørrild, at den trolovelse aldrig vil blive fuldbyrdet, og hvor kan da jeg, der elsker dig som en søster og vil dit sande vel, råde dig anderledes, end som jeg gør? Klip den skøre tråd over, som binder dig til Gert Jensen og tag imod det gode tilbud, som Gustav Kristersen er fremkommet med. Da handler du ikke alene til dit eget gavn men også til Gerts. Du får da ikke det på samvittigheden, at denne ungersvend kommer til at bøde for sin dårskab ved at holdes hen i uvished og til sidst blive bittert skuffet, om han da virkelig i længden bliver dig tro."

Gjørrild stod og stirrede hen for sig og gav først ikke noget svar.

"Sig mig dog, Kristine," sagde hun endelig, "hvad du ville have gjort, om nogen var trådt mellem Sten Svantesen og dig, da du havde fået ham kær?"

Fru Kristine studsede, for hun følte sig ramt, men det gjorde hende ikke mildere.

"Det er ørkesløst at drøfte det," svarede hun utålmodigt. "Der er ingen lighed mellem dine kår, og som mine dengang var."

"Da vil jeg sige dig," vedblev Gjørrild med et smil, som yderligere opirrede fru Kristine, "at hvis du havde handlet anderledes, end som jeg har i sinde, da ville du have fortjent enhver elskende og ærekær jomfrus ringeagt. Men så ville du ikke have lignet dig selv. Nu, da siger jeg, at hvad du selv ville gjort, det bør du ikke laste hos mig."

"Dertil vil jeg svare dig," sagde fru Kristine, som hurtigt havde genvundet sin fatning, "at vel er det muligt, at jeg i den unge alder kunne have været lige så tåbelig, som du er nu. Men hvis der havde vist sig så store hindringer for min trolovelse med Sten, som har stillet sig mellem dig og din ven, og nogen var trådt os imellem, da er jeg sikker på, at jeg, når jeg var kommet til besindelse, ville takket Gud for denne mellemkomst."

"I så fald," sagde Gjørrild, "ville jeg ikke have givet en bønne for din kærlighed til din ven. Men du nedsætter dig selv for at kunne ave mig. Jeg beder dig dog spare dig al ulejlighed. Jeg skifter ikke sind. Bed så helst den gode Gustav Kristersen at se sig om efter en anden brud. Når han får at vide, hvorledes det har sig med mig, da kan han ikke føle sig krænket over mit afslag."

"Nå," sagde fru Kristine med tvungen ro, "vi må så se tiden an. Ingen af os vil fortrædige dig for den sags skyld."

Hun kyssede Gjørrild til afsked, men det kys var ikke meget varmt. Gjørrild gik hjem sorgfuld og bittert skuffet. Hun tænkte, at højhed og magt er en snare selv for den bedste. Kristine Nielsdatter var ikke mere den, hun havde været før, ville kun fremme sine egne planer og regnede sit stakkels søskendebarns hjertesorg for intet. Den dom var for streng,

men det var naturligt, at Gjørrild i sin kvide tænkte det. Hun var nu værre stillet end før, da hun kunne dølge sin hjertesorg.

Hun mærkede nu også på alt, at fru Kristine ikke mere var hende så god, som før. Men et havde hun dog vundet. Gustav Kristersen holdt sig fra hende, men det gjorde også de andre ungersvende, og når hun nu kom op på slottet, da blev hun overset og var til mode som en Askepot. Hun holdt sig derfor også derfra, så meget som hun kunne og blev i hjemmet. Nu blev hun atter noget for sin sygelige og sorgfulde fader. Men det åsyn, han nu fik at se, når Gjørrild, idet hun afløste sin moder, sad hos ham, puslede om ham og læste for ham, var ikke så friskt og strålende som før, og kun sjældent viste der sig et smil på hendes åsyn.

6. Krigsråd

Mens Gjørrild var faldet i unåde hos sin dronning, stod Gert i begreb med at vinde sin konges yndest. Da han var blevet væbner, sendtes han til hove, og der blev han, så ung han var, ved sin ansete faders indflydelse antaget som hofsinde. Han havde altså opvartning hos kongen og var daglig om Hans Nådes person.

Den gamle admiral tænkte, at nu var sønnen vel forvaret, da han havde fået foden på det første trin af ærestrappen. Gert var ærgerrig og ville nok vide at arbejde sig op. Så fik han også andet at tænke på end sin hjertenskær. Vel havde Gjørrild vundet en plads i admiralens hjerte, men da han kom hjem til sin hustru, som ikke havde set Gjørrild, fik han vand i blodet. Fru Margrethe mente, at den halve trolovelse var uleg og lastede sin husbond, fordi han havde ladet sig lokke af Gert til dette. Det sømmede sig ikke for en mand af Ulfstandernes æt således at gå tiggergang og trænge sig på. Vel mente admiralen, at han lige fuldt havde bjærget æren, men han lod sig dog for så vidt vride, at han lige som Gerts moder mente, at det måske dog var sundest, at der ikke blev noget af den trolovelse.

Men Gert selv skiftede ingenlunde sind. Gjørrild var ikke ude af hans tanke, og han spejdede stadigt efter lejlighed til at få sendt bud og brev til hende. En sådan fandt han omtrent et halvt år efter at han og Gjørrild var skiltes på Lillø, i foråret 1516. En lybsk skipper påtog sig imod en klækkelig godtgørelse at besørge et brev til jomfru Gjørrild Abrahamsdatter i Stockholm og levere hende det egenhændigt. Skipperen var blevet

betænkelig, da han fik at vide, at jomfruen var nær i slægt med rigsforstanderens frue, og at han muligt måtte søge hende på slottet. At bringe bud til Sten Stures hus fra en af kong Kristians hofsinder, det syntes den forsigtige skipper at være en mislig sag. Derfor blev fragten af det brev Gert så dyr, men han lagde endda noget til for at være sikker på brevets rigtige besørgelse.

Skipperen viste sig at være en ærlig mand. Brevet kom Gjørrild rigtigt i hænde, men i et øjeblik, da hun ikke var i stand til at nyde, hvad der under andre omstændigheder ville have fyldt hendes hjerte med fryd. Hendes fader havde nemlig efter nogen tids sygeleje fået udstridt og samme dags morgen lukket sine øjne. Gjørrild var så rystet af sin gode faders bortgang og af sin moders dybe sorg, at hun i øjeblikket ikke havde sans for andet. Det skete, som Gert mindst drømte om; brevet blev lagt uåbnet hen. Hun modstod med den sjælsstyrke, som hun ved enhver lejlighed lagde for dagen, den trang til at læse det, som snart meldte sig hos hende, indtil hun fik det bud fra skipperen, at hvis hun ville have svar med tilbage, da måtte han have det i hænde inden fire og tyve timer, da han var klar til at lette anker. Det gjaldt nemlig for manden om en rosenobel, som Gert havde lovet ham, hvis han bragte svar. Så skred Gjørrild da i en stille nattetime til værket, mens hendes fader lå på båre nede i storstuen. Hun skar snoren over, udfoldede papiret og så for sig sin hjertenskærs store kragetæer. Gert var ikke meget dygtig i pennen. Hans bogstaver ravede på papiret som drukne svende, men han havde dog fået et læseligt brev sat sammen. Gjørrilds øjne fyldtes med tårer, så glad blev hun ved at betragte det værk, som det sikkert havde kostet hendes trofaste ven stor

møje at skabe. Men samtidig følte hun samvittighedsnag over, at hun kunne føle glæde, mens hendes faders afsjælede legeme lå der nede og endnu ikke var kommet i jorden. Brevet fængslede dog snart alle hendes tanker. Ordene var ikke mange, men gode og faste, især i slutningen, der lød således:

> "Lid på, at før eller siden kommer vi. Sig det til hr. Sten, den storhans! Han har nys, som jeg hører, krænket Hans Nåde ved i en ublu skrivelse kun at benævne ham konge i Danmark, som om Hans Nåde ikke var udvalgt konge i Sverige. Hr. Sten skal få at føle, på hvis side retten og magten er, og når det er fuldbyrdet, da ville vi ses igen. Og så have Gud og alle hellige dig, mit hjertes mø!
>
> *Gert Jensen*
> med egen hånd."

Denne mod Sten Sture udslyngede bandstråle forringede i høj grad Gjørrilds glæde over brevet. Trods den kulde, fru Kristine havde vist Gjørrild, hang hendes hjerte dog ved hende, ved Sten Sture og Sverige. Trods sin ungdom og sin kærlighed til Gert havde hun dog kraft til at blive sig selv tro. Det fik Gert nu at føle, samtidig med, at han fik forvisning om, at hun ikke ville svigte ham. Efter at hun havde fortalt ham, hvor meget hun havde gået igennem, og at hun for hans skyld havde mistet fru Kristines gunst, skrev hun:

> "Men tænk dog ikke, min hjertensven, at dette rokker min hengivenhed for Sten Sture og hans hus. En svensk jomfru er jeg og det vil jeg stedse vedblive at være. Ikke kan jeg ønske din konge sejr over os, og kommer du her op i vore

fjenders skare, da vil din nærværelse bedrøve mig for din egen skyld, for det er min tro, at I vil blive vist af med brodne pander. Så vil jeg da bede til, at den fejde må blive ude og vore hænder føjede sammen i fred, endskønt jeg vil bie på dig, skulle der end komme mange års fejde imellem. Men det med de tre års henstand gælder nu efter kære faders død ikke mere. Min moder vil næppe til sin store sorg føje den at se mig elendig, og det vil jeg være, hvis det ikke bliver mig forundt at hendrage livet ved din side." –

Med stor harme læste Gert dette. End ikke den ømme kærlighed, brevet vidnede om, kunne tage brodden fra det om Gjørrilds svenske sindelag. Men han slog sig til tåls, idet han tænkte: hvad har det at sige? De nykker ville nok forgå hende, når den tid er kommet, da Sverige bliver dansk.

At det ville ske, det tvivlede han ikke om. Han så med beundring op til sin herre og konge og ventede store bedrifter af ham; men det gjorde også klogere og mere erfarne mænd end Gert Jensen. Dog var der ikke nogen yngling i landet, der i den grad som han tørstede efter krig og længtes efter at falde ind i Sverige. Vel havde han en særlig grund til at hige efter det. Ingen af de andre havde en fæstemø at hente i Stockholm. Men selv uden det ville han være draget glad i leding. Hans hu stod til dåd. Han var ingen søvnig ungersvend, som slog sig til tåls med spil, drik og jagt og intet savnede, når han kun havde gode dage. Men at Sverige var krigens mål, det opildnede unægtelig hans kamplyst.

Derom vidste kong Kristian intet. Han havde taget venligt mod Gert, fordi han var Jens Holgersens søn, men snart yndede han Gert for hans egen skyld. Den kække, ildfulde yngling

måtte hue en herre, der selv var så dådkraftig, og han skønnede snart, at Gert var ham hengiven med liv og sjæl. Han viste derfor sin nye hofsinde stor tillid og endogså til en vis grad fortrolighed.

Det fik Gert et bevis på nogle dage efter at han havde modtaget Gjørrilds brev. Kongen fortsatte jo åbenlyst forholdet til sin frille Dyveke, selv efter sit bryllup med dronning Elisabeth. Der blev stadig gjort forsøg på at få ham til at bryde med Sigbrits datter, men han holdt hårdnakket fast ved hende, hvilket vakte stor forargelse. Der gik nok usædelighed i svang i Danmark, som i alle lande, og kong Hans havde ikke givet sin søn noget godt eksempel ved sit forhold til Edel Jernskjæg, men at kongen holdt en bihustru og uden sky vedkendte sig hende, det var et brud på sømmelighed, som de danske ikke var vant til.

Gert gjorde sig sine tanker derom og mente, at Dyveke måtte være en såre dejlig kvinde, siden hun i den grad havde kunnet dåre kongen. Han følte nysgerrighed efter at få hende at se, men det var hidtil ikke lykkedes ham. Hun viste sig i begyndelsen kun sjældent og levede stille med sin moder i det hus på hjørnet af Vimmelskaftet og Helligåndsstræde, som kongen havde ladet indrette til dem. Men kongen gik ofte derover, dog ikke alene for at hilse på sin hjertenskær. Han rådførte sig allerede nu med moderen, den kloge Sigbrit, om statssager, skønt hun dog hidtil ikke havde opnået den overmægtige indflydelse, som hun siden fik. Kongen kom aldrig uden ledsagelse, men dertil plejede han at vælge ringere tjenere end hofsinder. Denne morgen derimod fik Gert befaling til at gå med, og deri så han et ikke ringe tegn på nåde.

Hans tanke, da han gik derover var, mon jeg får Dyveke at se? Det lod imidlertid ikke til, at han skulle få det ønske opfyldt, for kongen lod ham blive i forværelset og gik alene ind. Men nogen tid efter gik døren op, og Dyveke kom ud. Kongen ville tale i enrum med hendes moder, og hun gik nu gennem forværelset for at begive sig til sit kammer.

Gert kunne ikke være i tvivl om, hvem det var, han havde for sig. De milde blå øjne, smilehullerne i de friske kinder, den smalle midje og den fulde barm, det gule, lokkede hår, som var ophæftet med et perlebånd, dertil en pyntelig og kostbar dragt, det var på en gang et indtagende og blændende syn. Så skøn en kvinde mindedes Gert ikke at have set før. Dog var der noget ved hende, han vidste ikke ret hvad, som lod ham føle, at en ærbar kvinde var hun ikke. Og dog var der ikke noget frækt i hendes fremtræden, snarere noget usikkert. Dog gik hun hen til ham og talte ham til.

"Jeg kender eder," sagde hun venligt. "Jeg har set eder før. I er Gert Jensen, admiralens søn. Hans Nåde har omtalt eder for mig som en af sine mest tro og hengivne tjenere."

"Deri har Hans Nåde talt sandt," svarede Gert, idet han så Dyveke ind i hendes blide, skønne øjne. "Men derfor fortjener jeg ikke tak. Det er en lyst at tjene så nådig en herre."

Med et smil rakte Dyveke ham sin hånd, han greb den og førte den til sine læber.

"Tak!" sagde hun, idet hun blev rød og tog hånden til sig. Hun så ud, som om hun var blevet overrasket ved en æresbevisning, hvortil hun ikke var vant. Derpå gjorde hun et lille kniks for ham og gik hurtigt ud af stuen.

Gert blev stående og stirrede på døren, som havde lukket sig efter hende. Han vågnede som af en drøm eller en rus. Nu forstod han, at kongen elskede Dyveke og ikke ville skille sig af med hende. Han følte sig ikke nedværdiget ved det håndkys og tænkte ikke på, at alle landets ærbare kvinder, hans egen hjertenskær da ikke mindst, ville have sendt en bandstråle mod hans hoved, hvis de havde fået nys om denne hans bedrift.

Han gav sig imidlertid dog til i sit hjerte at føre kongens sag og anførte til hans forsvar det argument, at kongen havde kendt og elsket Dyveke, længe inden der var tale om hans formæling med dronning Elisabeth. Men så viste sig for hans indre blik den fromme dronnings ædle åsyn med renhed og højhed over sig, og den vision hindrede ham i at give sin herre og konge fuld absolution for hans synd, hvad han havde været nær ved. Dog bevarede han længe mindet om dette møde med den skønne og blide Dyveke, som sikkert selv havde den mindste skyld i sit fald.

Pludselig blev han vækket af sin grublen ved lyden af kongens stærke røst. Samtalen inde i stuen gik højrøstet, og Dyveke havde ikke lukket døren forsvarligt.

"Den fejde må komme før eller siden, Sigbrit!" sagde kongen. "Jeg vil Sten Sture til livs og vinde den krone tilbage, som gik tabt ved mine fædres svaghed og uforstand. Hverken dag eller nat er dette ude af mine tanker."

"Jeg tvivler ikke derom, Eders Nåde," svarede Sigbrit med sin dybe, grove stemme. "Men se eder dog vel for, at I ikke lægger et større brød op, end I kan bage."

Stort mere fik Gert ikke at høre, for kort efter blev døren lukket med et smæk.

Da kongen kom ud, havde han sin barskeste mine på og gik hurtigt gennem forstuen. Sigbrit fulgte ham til døren, og Gert fik i forbigående et mistænksomt blik fra hendes kolde, snu øjne. Med forundring betragtede Gert denne plumpe kvindeskikkelse og dette simple, grove ansigt. Hvilken god fe havde lagt så yndig en datter som Dyveke i vuggen til hende? Han ville visselig ikke have kysset den hånd, om den var blevet ham rakt, ikke fordi den var lige så stor og brun, som Dyvekes var lille og hvid, men fordi der lyste en hadsk og ond sjæl ud af dens øjne, som den tilhørte.

Kongen gik ikke lige hjem, men styrede sin gang over til den kongelige vingård eller have, som lå på den anden side af kanalen ved Nikolaj kirkegård. Først snakkede han lidt med vingårdsmanden, men gik så ind og gav sig til at vandre langsomt hen ad havens gange med hænderne på ryggen og i dybe tanker, mens Gert fulgte efter i en passende afstand. Han var lige så tankefuld som kongen. Hvad han havde fået at høre gennem Sigbrits dør, havde været det samme for ham som et stød i en trompet for en stridshingst. Han var begærlig efter at få mere at vide, men han turde selvfølgelig ikke lade sig mærke med, at han havde hørt noget, og det var lidet sandsynligt, at kongen ville vise ham fortrolighed i så vigtig en sag.

Da standsede kongen pludselig, drejede sig om på hælen, blev stående og fæstede blikket skarpt på ham. Gert blev rød i hovedet. Det var nu aldrig let at stå for en sådan mønstring, for blikket fra kong Kristians små brune øjne kunne være meget stikkende, og når han, som det nu var tilfældet, kneb dem til, da fik Hans Nådes ellers ikke uskønne åsyn sit mindst tiltalende udtryk.

"Sig mig en ting, Gert," sagde han omsider med et smil, som ikke var fri for at have noget diabolisk ved sig, "lurede du, da du stod i mor Sigbrits forværelse?"

"Eders Nåde," svarede Gert, idet han så kongen frimodigt ind i øjnene, "hvis jeg intet havde hørt, da måtte jeg have haft bly i ørerne."

"Sandt nok," sagde kongen i en mildere tone. "Vi råbte noget højt. Hvad hørte du da?"

"Det, Eders Nåde sagde om den svenske fejde, at den må komme før eller siden, og at den sag hverken dag eller nat er ude af eders tanker."

"Ja, ja!" sagde kongen med et nik, "vi holdt en smule krigsråd med Sigbrit."

"O, sig mig dog, Eders Nåde," udbrød Gert med spænding i sit blik, "kommer den fejde snart?"

"Ej, er du så krigslysten, Gert? Det ville være godt, om mange af dine lige havde det på samme vis. Nej, søn, det vil ikke gå så let med at sætte det i værk. Mange krigsråd skal holdes og med andre end kvinder, før det kan gå løs. Men ser du," føjede kongen til med et ejendommeligt smil, "der er større forstand i denne borgerlige kvinde, end i alle rigets råder tilsammen. Du sætter en vantro mine op? Nu, jeg vil lade dig, at der er kloge folk nok i standen, men de bruger den helst til at fremme deres eget gavn, mens Sigbrit kun har vort bedste for øjne. Det gør en forskel. "

"Eders Nåde må forlade mig, at jeg siger det," svarede Gert dristigt, "men det tykkes mig at være en ubillig dom. Det ved jeg da om min fader, at han er Eders Nåde af hjertet hengiven og en god patriot."

"For Gud er han så!" sagde kongen, klappede Gert på skulderen, tog hans arm og gik videre med ham. "Nu Gert, vi har snakket lidt over os i dag. Du er for grøn til at have forstand på statssager; men, sandt at sige, just derfor sætter jeg større lid til dig. Dog er der ikke blevet dig nogen stor hemmelighed åbenbaret, for hvad jeg fører i mit skjold mod Sten Sture, det ved Gud og hver mand. Dog bør du fortie, hvad du hørte i dag, og hvor du hørte det."

"Derpå kan Eders Nåde trygt lide," sagde Gert med fynd. "Men tillad mig endnu at gøre Eders Nåde et spørgsmål – når det går løs og I drager i leding, da tager I vel mig med og lader mig ikke blive siddende hjemme?"

"Nej, Gert, kommer det først så vidt, at vi selv drager ud, da må hver svend og hver dreng, som kan bære våben, med."

"Eders Nåde have tak for det tilsagn," svarede Gert glad.

Derpå gik de ud af haven, kongen støttede sig til Gerts arm, og vingårdsmanden, som stod med huen i hånden, undrede sig over, at der blev vist unge Gert Jensen så stor nåde.

7. Fru Kristines kår

Sten Sture og hans hustru viste Abraham Gyldenstjernes enke og hans børn al mulig deltagelse i deres sorg og ydede dem hjælp i deres trængende stilling. Hr. Sten havde også der noget at gøre godt igen, for kort inden Abraham døde, var der overgået ham en stor krænkelse, som burde have været forebygget eller i det mindste hævnet. Sten Sture havde nemlig overdraget ham noget gods i forlening, men Karl Knudsen påstod, at der var givet ham løfte om det. Den voldsomme mand fordrev Abrahams svende og tilegnede sig godset. Sten Sture var imidlertid nu så optaget af fejden med Gustav Trolle, at han ikke kunne befatte sig med denne lille sag.

Men fru Else påstod, at græmmelsen over denne krænkelse havde fremskyndet hendes mands død, og dette gjorde hende dobbelt bitter i hendes sorg. Fru Kristine havde sit læs med at tale sin stakkels frænke til rette og formilde hende, men det lykkedes dog. Imidlertid ville hun næppe have haft held dermed, hvis hun ikke havde vist sin deltagelse på en reel måde. Skinker, pølser og andre fødevarer, som hun lod bringe ned til det lille hus i Källargränd, virkede kraftigere end alle trøstegrunde. Gjørrilds stakkels moder var i sin modgang blevet som et siv, der svajede snart til den ene, snart til den anden side, men bekymringen for udkommet stod dog nu i første række hos hende. Først havde hun lastet Sten Sture og fru Kristine i de stærkeste udtryk, men nu priste hun dem for deres ædelsind. Da hun var blevet enke, lastede hun sin mand i hans grav, fordi han havde slæbt hende og børnene op til Sverige og

kaldte det en dårskab, men da fru Kristine havde formildet hende, slog hun om og sagde, at de vel dog ville have været værre faren ethvert andet sted. Og da det så slap ud af fru Kristine, at Gjørrild havde afvist et godt tilbud, som var blevet hende gjort, vendte hele hendes harme sig mod datteren. Hvor fru Elses tale end begyndte, så endte den næsten altid med den skose til Gjørrild: "Vi kunne have været på en grøn gren, om du havde villet!"

Det var en tung tid for Gjørrild. Ofte fældede hun tårer i enrum, og mere end en gang var hun nær ved at tabe modet. Da var det ikke langt fra, at svensk og dansk blev lige godt for hende, og hun ønskede kun, at Gert ville komme og tage hende med sig, lige meget på hvad måde. Men hun tog sig sammen igen og foragtede sig selv for denne svaghed. Det var hun på det rene med, at svigte Gert og kaste sig bort til en anden mand, det var en tanke, som oprørte hende. Hun mente, at det var selvfølgeligt og ganske ligefremt, og dog var det netop denne hendes følelses styrke og hendes sjæls trofasthed, som hævede hende over de fleste af hendes lige.

Men en hård styrkeprøve var det for så ungt et hjerte, og bittert følte hun savnet af en veninde, af hvis fortrolighed hun kunne hente trøst. Fru Kristines hjertedør var jo nu lukket for hende, og dobbelt pinligt blev da nu det afhængighedsforhold, de var kommet i til Sten Stures hustru.

Hendes eneste trøst, det var Gerts brev. Hvor ofte havde hun ikke læst det! Vel dvælede hun mest ved nogle kærlighedsord, hvormed brevet begyndte, men ofte fastholdtes hendes tanke af de ord: "lid på, at før eller siden kommer vi," og hun måtte tilstå for sig selv, at hvis hun havde fået tid til overvejelse, og hun

skulle skrevet til Gert under de nuværende omstændigheder, da ville svaret sagtens være faldet noget anderledes ud og ikke blevet så selvsikkert. Men dog kunne hun ikke angre, hvad hun havde skrevet, heller ikke det, at hun var en svensk jomfru, og det ville hun stedse vedblive at være, for det var trods alt endnu hendes hjertensmening.

Naturligvis var hun på grund af det udfald på Sten Sture, som Gerts brev indeholdt, bange for, at nogen skulle få det at se, og ikke for alt i verden ville hun miste sin skat. Hun gemte det derfor på de sikreste steder, hun kendte, om natten under sin hovedpude, om dagen bag sit korset. Så havde hun det også ved hånden og kunne læse det, når hun ville. Hun passede snildt nok sit snit dertil, men til sidst gik det dog galt.

Nogle dage efter Abrahams jordfæstelse viste fru Kristine fru Else den venlighed at byde hende og hendes børn op på slottet, og Gjørrild måtte med, uagtet hendes lyst kun var ringe. Hun sagde da heller ikke mange ord under måltidet, og da det var til ende, og de andre forlod spiseværelset, fulgte hun dem ikke helt ind i fruerstuen, men holdt sig tilbage og blev i et kammer, som lå imellem de to rum. Der var fra vinduet en vid udsigt over byen, og idet hun for alle tilfældes skyld gav sig mine af at betragte den, tog hun Gerts brev frem og udfoldede det. Men uagtet hun allerede havde læst det snese gange, henfaldt hun dog ved synet af det i så dybe tanker, at hun mod sædvane ikke stak det til sig igen, men blev stående med det i hånden.

Da følte hun pludselig et tag i sin arm, vendte sig forskrækket om og så fru Kristines åsyn tæt ved sit. Der blev først ikke vekslet et ord. Fru Kristine tog brevet ud af Gjørrilds hånd og holdt det så bag sin ryg.

"Giv mig det!" råbte Gjørrild, blussende af vrede.

"Så sagte, min dukke," sagte fru Kristine med et koldt smil. "Du får det ikke igen. Jeg bør give det til din moder. Hun skal vide, at du spiller under dække med hende. Dog kunne det vel også være godt, om min gemal fik det at læse. Jeg så uforvarende nogle ord, som er møntet på ham, og underskriften udviser, hvem brevskriveren er. Din hjertenskær gnidrer sandelig ikke med sine bogstaver!"

"Læs så helst det hele," sagde Gjørrild trodsigt.

Fru Kristine benyttede sig uden tøven af tilladelsen og læste brevet så hurtigt, som Gerts kragetæer gjorde det muligt. Så sænkede hun hånden med brevet og gav sig til at le.

"Nej," sagde hun derpå, "den stærke skrivelse tør jeg ikke lade Sten se. Han kunne let blive ræd, hæve belejringen og vende hovedkulds hjem fra Stäke."

"Jeg tvivler ikke om, at du dog gør det," svarede Gjørrild harmfuldt. "Du vil vel nok bruge dit ran til at skade mig det meste, du kan."

"På det lav nej, Gjørrild," sagde fru Kristine med et smil, som end mere opirrede Gjørrild. "Jeg vil dække over, det bedste jeg kan. Gert Jensen er jo kun en dreng, kaldes han end sinde, og hvad han skriver, har kun lidet at sige, men dog er jeg ikke ganske tryg ved, at der går bud herop fra København. Gerts budbringer kunne være en dansk spejder. Slige har her været før. Hvem bragte dig brevet?"

"En skipper fra Lybæk og ingen spejder."

"Nu, lybækkerne er vore gode venner, men hvad gør lybsken ikke for penge? Jeg skal nok finde den skipper. Jeg vil lade ham

gribe og føre herop. Jeg vil selv tage ham i forhør. Muligt har han haft flere brevskaber med sig."

"Du kan spare dig al ulejlighed, han er for længst afsejlet," svarede Gjørrild med et drillende smil.

"Det er vel for ham, Gjørrild! Men du er ikke undrendt endnu, skønt det vel bliver enden på visen og –"

"Ingen sinde, Kristine! Intet sted på Jorden vil jeg hellere være end her, med mindre din hårdhed gør det ulideligt for mig."

"Min hårdhed!" udbrød fru Kristine. "Jo, jeg skal love for, at Sten og jeg, vi har været grumme imod dig! Men dette kunne jeg ikke lade gå upåtalt hen, aller mindst for din egen skyld. Du er på en farlig vej, Gjørrild! Jeg tror ikke, at du er en forræderske, men du kan blive det, eller i det mindste et redskab i forræderes hænder. Giv mig dog nu et bevis på din ærlighed! Den skipper fik vel svar med tilbage; hvorledes lød det?"

"Det siger jeg dig gerne, når du så kun vil tro mig. Jeg skrev, at jeg er en svensk jomfru og aldrig bliver andet. At jeg er hr. Sten og hans hus hengiven, og at jeg ikke kan ønske kong Kristian sejr. Dernæst, at det vil bedrøve mig på Gerts vegne, om han kommer herop i vore fjenders skare, for jeg tvivler ikke om, at de ville blive vist tilbage med brodne pander."

Fru Kristine så Gjørrild ind i øjnene og sagde derpå:

"Jeg tror dig!" rakte så Gjørrild Gerts brev og tilføjede: "Der, tag det! Jeg vil lade den sag blive ganske mellem os. Jeg håber, at jeg ikke vil komme til at angre det. Men det mener jeg om dig, at når du på en gang vil holde fast ved os og din danske bejler,

da påtager du dig en umulig gerning. Når man skyder med to strenge på sin bue, da forfejler man målet."

"Ja," svarede Gjørrild med usikker stemme, "Mine kår er vanskelige, og måske lider jeg skibbrud med min lykke. Men det føler jeg med sikkerhed, at svigter jeg nogen sinde dig og din husbond, da vil det være eders skyld og ikke min."

"Nu, vi får se, Gjørrild! Gud se i nåde til dig og til mig med! Du kalder dine kår vanskelige, men du har selv lavet dem, som de er. Det kan derimod ikke siges om mine kår, og tror du, at de er lette? Du bebrejder mig hårdhed, men det skal du vide, at hvis jeg ikke, når det gælder, kunne dække mit hjerte med et panser, da ville jeg ikke egne mig til at være den mands hustru, som sidder i højsædet og i hvis hænder et riges ve og vel blev lagt. Men mod dig har jeg vist mig svag, og sig så ikke, at jeg ikke har dig kær!"

Så drog hun Gjørrild til sig og gav hende et kys, og Gjørrild følte sin gamle kærlighed til sin stolte men dog gode frænke blusse op igen og gengældte omfavnelsen hjerteligt. Men dog fik hun snart at mærke, at som det før havde været mellem fru Kristine og hende, var det ikke mere. Tilliden til Gjørrild var borte, og hun ville kun kunne genvinde den for en pris, som hun ikke så sig i stand til at betale.

8. En ny ven

I det næste år, 1517, brød den fejde løs, som Gert havde ventet på med så stor længsel, men den blev kun til ringe glæde for ham, for han kom ikke med i den. Kong Kristian blev nemlig hjemme, og Gert måtte blive, hvor Hans Nåde var, til trods for, at hans egen morbroder, Jakob Trolle, førte flåden og hæren op til Stockholm.

Dog fik Gert ikke meget at harmes over der, for dette krigstog mislykkedes fuldstændig. Hæren blev ført af Karl Knudsen, som var gået i dansk tjeneste, og denne overløber sørgede først og fremmest for at få sin rovlyst og hævnsyge styret. Allerede på opsejlingen hærjede han sit fædrelands kyster med en grusomhed, som selv med hine tiders barbariske krigsførelse for øje må kaldes uhørt. Først den 8. august nåede flåden skærgården ved Stockholm, og hæren gjorde landgang for at undsætte den på Stäke indesluttede ærkebiskop, hvilket var krigstogets egentlige formål. Men Sten Sture rykkede imod de danske og tilføjede dem ved kongsgården Vedla bag Brunkebjerg et så grundigt nederlag, at kun en ringe part af dem i vild flugt nåede skibene og slap bort på dem. Selve hærføreren, Karl Knudsen, var nær blevet grebet af Sten Sture, som forfulgte ham, og han reddede sig kun i det yderste øjeblik ved at springe over et gærde.

Dette skete den 14. august, og den næste dag holdt Sten Sture sit glimrende indtog i Stockholm, modtaget af byens jublende borgere. Gustav Eriksen Vasa red ved hans side og fik sin part af æren, for han havde ført hovedbanneret som en mand og i dette

slag fået sin bloddåb. For Sten Sture selv havde sejren den største betydning, for nu havde han nær udsigt til at få bugt med den halsstarrige Gustav Trolle, hvis længe nærede håb om at få undsætning sluttelig var glippet. Nu kunne Sten Sture få freden i det indre befæstet, så at han med udelte kræfter kunne møde fremtidige angreb fra dansk side.

Glad red den sejrende helt gennem Stockholms gader, hvor borgerne trængte sig om hans hest, så at han næppe kunne komme frem.

"Hil dig, Sten Svantesen," råbte en almuesmand til ham. "En krone burde pryde din isse!"

"Nej, ven," svarede hr. Sten, "det narreværk lader vi helst fare. Rigsforstanderhatten er prydelse nok for en folkekåren mand, og den sidder fastere."

Fru Kristine stod oppe ved indgangen til slottet med sin moder, sin søster, sine jomfruer og en stor skare af byens fornemste kvinder. De vinkede med deres lommeduge, og da Sten Sture var kommet af hesten, omfavnede han sin hustru, mens der lød jubelråb omkring dem. Den dag blev der gjort gilde på slottet og flere steder i byen. Mangen brav, ellers ædru mand gik den aften i seng med en fuldgod rus.

Mens dette stod på, sad fru Else stille i sit hus med sine. Det lod til, at fru Kristine havde glemt dem, og derover var Gjørrilds moder meget fortrydelig. Men Gjørrild selv tænkte, at fru Kristine ikke havde ladet hende hente, fordi hun tvivlede om, at Gert Ulfstands hjertenskær kunne føle oprigtig glæde over de danskes nederlag. Gjørrild følte imidlertid hverken glæde eller sorg. Hun var nedsunket i sløv ligegyldighed.

Hun var alene i dagligværelset og stod ved det åbne vindue. Så ensformigt gik nu dagene for hende, at det var hende til tidkort at se på de forbistrømmende borgere og krigere. Hun stod der ubemærket, indtil endelig en firskåren, velklædt ung mand standsede ved vinduet og hilste hende ærbødigt. Smuk var han ikke, men han havde et ærligt åsyn, og hans brune øjne havde et ejendommelig mildt og sværmerisk udtryk. Hun kendte ham godt, ja hun havde endogså en gang trådt en dans med ham oppe på slottet. Men hendes standsfæller mente rigtignok, at hun derved havde vist ham for stor en ære, for han var en borgerlig yngling, søn af den rige klædehandler, tyskeren Gorius eller Gregorius Holste. Hans navn var Markus og svenskerne kaldte ham Markus Gregersen.

Uagtet Gjørrild rigtignok egentlig havde modtaget hans opfordring til dans for at slippe fra sine svenske bejlere, så havde dog den tækkelige, blide yngling tiltalt hende meget, og hun havde intet haft imod at fortsætte bekendtskabet med ham. Dette var sket ganske naturligt derved, at Gjørrilds fader med alle sine havde ladet sig optage i det store, ansete Hellig Legemsgilde, et af datidens mærkelige broderskaber, som samlede mænd og kvinder af alle stænder under sin fane og frembød et neutralt felt, hvor standsforskellen for en stund udjævnedes. Men dette havde så ført til, at Gjørrilds forældre havde vist deres gildesbroder den ære at gæste hans hus, og Gjørrild havde været med der. Dog havde beværtningen i den rige borgers hus været så overdådig, at fru Else opgav enhver tanke om at gøre gengæld.

"Er eders fru moder til huse?" spurgte Markus med huen i hånden og sende op til Gjørrild, fra hvis øjne et mildt blik lyste

ned til ham. Det lod til, at unge Markus havde svært ved at stå for de øjnes stråleglans, for han blev rød og drejede huen mellem fingrene. Gjørrild blev derved opmærksom på, at det var en meget skøn, grøn fløjls hue med en hvid fjer i, og at Markus' øvrige påklædning ganske svarede dertil. Han bar en fin, brun, silkestukken klædesvams, stramme grå hoser og gule safians støvler. Men skulle nogen yngling i staden kunne gå fint klædt, så måtte det da være en rig klædehandlers søn, og det var jo ikke så underligt, at han havde smykket sig i anledning af sejrsindtoget. Han opfangede hendes mønstrende blik, som forøgede hans forlegenhed; for skønt han ganske vist var glad over Sten Stures sejr, så var det dog egentlig til ære for det hus, han agtede at gæste, at han havde anvendt så stor omhu på sit ydre.

"Træd indenfor, Markus," sagde Gjørrild venligt. "Min moder er altid til huse."

Markus gik ind, Gjørrild bad ham tage sæde og spurgte ham, om det var i noget ærinde af vigtighed, han søgte hendes moder, og da han benægtede det, sagde hun:

"Nu, da kan vel jeg gøre sagen af. Moder er mødig og gik ind for at søge hvile."

"Da forstyr hende ikke," svarede Markus livligt. "Det gælder kun afgiften til Legemsgildet, som eders fader ikke fik erlagt. Min fader har pålagt mig at lade eders fru moder vide, at han og de andre bisiddere har forenet sig om at dække den post, og de ville gerne fremdeles betale, om eders fru moder tillader det, og hun skulle være til sinds at søge gildets sammenkomster."

"Eders fader have tak for hans gode tilbud," svarede Gjørrild, idet hun blev rød. "Men det vil sikkert vare en stund, inden min

moder går til noget glædesgilde, og hvis hun agtede at gøre det, da evnede hun vel at betale for sig selv."

"Ja," udbrød Markus, "jeg sagde det til fader, at det tilbud mulig ville volde krænkelse, men han svarede: Hvad har det at sige mellem venner? Eders fader var jo en god gildesbroder, såre yndet af os alle. Hvor ædel var ikke hans fremtræden, og hvor skønt og fromt talte han ikke, da han blev indført i laget. Tykkes eder ikke, at det var en herlig fest?"

Gjørrild var tilligemed sin moder ved samme lejlighed blevet optaget i laget, og hun havde altså bivånet ceremonien. Hun indrømmede, at det havde været meget højtidsfuldt og skønt. Gildet var nemlig oprindelig en gejstlig forening, stiftet til ære for Kristi legemes forvandling i nadveren, det ejede præbender i Storkirken, og formanden skulle være en præst. Oprindelig var det et gilde for Stockholms klerke, og det havde ved flere ceremonier bevaret sit kirkelige præg, men det var dog ved de andre stænders indblanding blevet mere verdsligt. Sammenkomsterne oplivedes undertiden ved drik og dans, og det prægtige gildehus var altså et sted, hvor en ung jomfru som Gjørrild nok kunne føle sig draget hen. Men til Markus' skuffelse lod hun ikke noget ord falde om, at hendes hu stod til det.

"Og," vedblev Markus, "vi forglemte ikke eders fader under hans sygdom."

"Nej," svarede Gjørrild, "og det var ham til stor trøst."

Det var nemlig skik under en gildebroders sygdom at foranstalte en stor procession med lys og sang. Gildebrødrene mødte i fuldt skrud, og nogle udkårne gik ind og forkyndte den syge, at de alle bad for hans helbredelse.

"I er altså i taknemmelighedsgæld til gildet. Vis det nu ved at formå eders fru moder til at give møde ved jomfru Marias fødselsdagsfest, gå selv med og und mig den ære at være eders fører og ledsager."

Gjørrild så overrasket op, og Markus tog øjnene til sig. Hun skønnede, at dette nok var hans egentlige ærinde. Det gik op for hende, hvorledes det havde sig med den unge mand og et stolt smil viste, i hvilken grad det forargede hende, at han havde vovet at kaste sine øjne på hende. Dog fik hun bugt med sin harme og svarede roligt, men i en spydig tone:

"Jeg takker for den ære, I har tiltænkt os; men I skønner vel nok, at vil min moder med i laget, da kan hun ikke gå derhen under anden ledsagelse, end af hr. Sten selv og hans hustru, vor frænke."

Markus så mere bedrøvet end overrasket ud. Udtrykket i hans åsyn var så mildt, at Gjørrild næsten fortrød, hvad hun havde sagt. Men hun forknyttedes tillige ved den tanke, at det under de nuværende omstændigheder næppe var en given sag, at fru Kristine ville stå på pinde for dem; og allerede fremkomsten af Markus Gregersens tilbud syntes at tyde på, at han vidste, hvorledes sagen stod. At det virkelig forholdt sig så, derom blev hun ikke længe i uvished.

"Kære jomfru Gjørrild," sagde Markus frimodigt, "jeg glemmer ikke, at jeg og mine, vi er ikke eders lige. Det åndelige broder- og søsterskab holder ikke over gildehusets dørtærskel, skønt det burde være tilfældet. Jeg beråber mig da på det og spørger eder, om I ikke for tiden er i en sådan stilling, at I trænger til trøst og råd?"

Aldrig i sit liv havde Gjørrild trængt mere til begge dele, men det havde hun dog ikke drømt om, at en klædekræmmers søn skulle gøre et forsøg på at trænge ind i hendes fortrolighed. Dog skønnede hun, at han i sin enfoldighed mente det oprigtigt, og derfor nænnede hun ikke at krænke ham føleligt. Men hendes gamle skalkagtighed vågnede dog i hende.

"I har ret, Markus," svarede hun med et smil, som ganske gjorde det af med ham; for hvad i verden kunne lignes ved et smil på Gjørrild Abrahamsdatters friske læber? "Men vi vil så holde os til det åndelige. Som gildesbroder er I jo halvvejs præst. Hold da nu en liden prædiken for mig!"

Men der kom Gjørrild til kort, for Markus var bedre oplært end de fleste af sine lige, og han havde ånd nok til både at gå ind på spøgen og bruge den til sin fordel.

"Først skrifte," sagde han med et smil "så prædiken! Men jeg vil sætte spøg og alle omsvøb til side. Jeg føler oprigtigt venskab for eder, mine forældre nærer samme sindelag mod eders moder, og vi er rede til at stå eder bi, om I skulle trænge dertil."

Der sad Gjørrild hildet i sit eget garn, men hun tænkte, at hun lettest kunne rede sig ud af det ved at fare fort med spøgen.

"I glemte skriftemålet," sagde hun.

"Dertil skrider jeg gerne, om jeg tør," svarede Markus frimodigt men dog ingenlunde uærbødigt. "Hvad en ædelbåren kvinde som eders moder og hendes datter gør eller lader, det bliver ikke ubemærket. Vi har da talt meget om det, at I nu holder eder ganske fra slottet. At I sidder hjemme på en dag som denne, det tyder på, at det er ude med venskabet. Forholder det sig virkelig så, at det er kommet til et brud

mellem eders moder og fru Kristine? Man siger så, og at årsagen skal være den krænkelse, der overgik eders fader med hans len. Men er det tilfældet, da står I jo ganske ene og forladte, og det bedrøver eders venner."

"Det forholder sig ikke så, at det er brudt mellem fru Kristine og os," svarede Gjørrild hastig. "Vi er ikke forladte og i nogen hjælpeløs stilling; men min moder holder sig i sin enkesorg tilbage."

"Det er mig til glæde at høre," sagde Markus, idet han så på Gjørrild med et forskende blik. "Så har min fader da taget ganske fejl. Han gjorde nemlig den gisning, at ved den strid om eders faders len, var det kommet for dagen, at han var dansksindet, hvilket jo var rimeligt nok, eftersom eders slægt er kommet fra Danmark, og eders fru moder er en dansk født kvinde. Derover skulle så hr. Sten være blevet fortørnet."

"Der er ikke et ord om det!" sagde Gjørrild i en utålmodig tone. "Jeg begriber ikke, af hvad årsag eders fader gør sig så mange tanker om vore sager. Det tykkes mig, at det broderskab, I før beråbte eder på, ikke er forklaring nok i det stykke."

"Nej," svarede Markus med en hemmelighedsfuld mine, "ikke for hans vedkommende, skønt nok for mit. Jeg vil betro eder, at min fader er ivrig dansksindet, og da han tiltroede eders fru moder det samme sindelag, styrkede det hans venskab for hende og hendes hus."

"Eders fader, en født lybækker, dansksindet!" udbrød Gjørrild forundret.

"Ja," sagde Markus med et nik. "Således har det sig med ham og alle tyske borgere her i Stockholm. Det kommer naturligt nok deraf, at de under Sturernes svenske regimente er blevet

satte ud af spillet. Ingen tysk født mand kan få sæde i byens råd, hvor de forhen havde overtaget og det, siger min fader, med rette. Hvad ville Stockholm have været uden de tyske købmænds driftighed og snilde? En ussel flække med et borgerskab af sildefiskere. Sagernes stilling er da en stor krænkelse for min fader, byens rigeste mand, men som dog intet formår. Han hader det svenske regimente, og den dag, da kong Kristian kommer ind i riget og griber sine fædres krone, da vil han blive glad. Men som en klog mand skjuler han sit sande sindelag."

"Nu," udbrød Gjørrild forarget, "da stikker der en oprører og forræder i eders flader, og I selv er vel ikke bedre."

"Der fejler I vidt, kære jomfru Gjørrild! Min faders og mine veje skilles på dette punkt. Jeg er svensk med liv og sjæl. Min moder er en svensk kvinde, og hun har lært mig at elske mit fædreland. Jeg drog da også i leding nu med de andre borgere og slog muntert løs på de danske ved Vedla. Det var min fader imod, men han turde ikke forbyde mig det."

"Det er mig kært at høre," udbrød Gjørrild med uforsigtig iver; "for vid, at det har sig lige så med mig. Jeg er jo og født i Sverige, og jeg elsker mit fædreland."

"Nu," sagde Markus mildt og ømt, "dette er da et broder- og søsterskab mellem os, som muligt vil holde bedre end det andet."

Men nu tog Gjørrild sig sammen og bedrøvede sin borgerlige ven ved en skarp tilrettevisning.

"Hvad fabler I der igen om broder- og søsterskab?" udbrød hun vredt. "Hvad anledning har jeg givet eder til således at

trænge eder på?" Men så brast hun i latter og sagde: "I er en stor nar, Markus Gregersen og dertil indbildsk, som alle narre."

Markus sad der ganske sønderknust, og der gik et smerteligt udtryk over hans ærlige åsyn, men han fo'r ikke op i vrede.

"Nu," sagde han, idet han rejste sig, "forlad mig min dristighed! Jeg mente det ved min helgen ærligt og godt."

"Derom tvivler jeg ikke," svarede Gjørrild uformildet. "Men hvis det, I mente, er af den art, som jeg må tro, da vid, at I er gået fejl i by med det."

"Jeg forstår!" sagde Markus, krammede sin hue og blev stående et øjeblik i dybe tanker. Han havde virkelig indbildt sig, at så rig en bejler, som han, skønt han var en borgerlig og altså ufri mand, kunne finde nåde i en fattig, adelig jomfrus øjne. Men hans kærlighed var dyb og oprigtig. Han mente, at han ville have elsket Gjørrild, selv om hun havde været af ringere stand end han. At Gjørrild havde givet sit hjerte bort, derom havde han ingen anelse.

"Nu, jomfru Gjørrild," sagde han derpå med bevæget stemme, "jeg bliver lige fuldt eders ven. Skulle I nogen sinde komme i fare eller nød, da lid på mig!"

"Tak, Markus," svarede Gjørrild venligt, idet hun rakte ham sin hånd til afsked. "Det var ikke min hensigt at krænke eder."

Men hendes smil viste, at hun havde svært ved at tænke sig, hvorledes det skulle gå til, at hun kunne blive nødt til at søge bistand hos sin ny borgerlige ven.

9. Med hånd og segl

Den 23. november samme år, en skyfuld, blæsende dag, var der atter røre i Stockholm by. Ikke alene var borgerne på benene, men både gejstlige og adelige herrer og bønder var strømmet til fra landet. Dog hørtes der ikke nogen jubel, som den strålende augustdag, da Sten Sture var draget ind som sejrherre. Stemningen var lige så mørk og truende, som den grå, skytunge novemberhimmel. Det gjaldt nu om at få bugt med den indre fjende, som med fortvivlet hårdnakkethed vedblev at trodse Sten Sture. Uagtet alle Gustav Trolles tilhængere var blevet kuet og endogså hans fader, hr. Erik, fængslet, sad han endnu uanfægtet på sin uindtagelige borg Stäke. Rigtignok var modet begyndt at svigte ham, fordi slottets besætning nægtede at fortsætte den håbløse kamp, men Gustav Trolles tro støtte, den kloge kannik Jon Eriksen, fik opstanden dæmpet. Dog holdt hans herre det nu for rådeligst at genoptage de før indledede, men så ofte afbrudte, underhandlinger. Han tilbød at overgive Stäke på den betingelse, at han måtte drage frit bort til sit ærkebispesæde i Uppsala. Men nu lød svaret: Det er for silde! Der blev fordret ubetinget underkastelse; man ville ikke længere have ham til ærkebiskop. Da besluttede Gustav Trolle at holde ud til det yderste. Han mente, vel at det dog ikke kunne blive værre, end som hans fjender nu truede.

Men Stäkes fald var jo uundgåeligt, og Sten Sture ville derfor ikke spilde flere kræfter på at tage slottet. Derimod havde han gjort et skridt, som ville virke bedre end sværd og kartover. Han havde sammenkaldt et rigsmøde af udvalgte fra alle stænder i

Stockholm, og alle havde villigt givet møde. For denne forsamling skulle Gustav Trolle indstævnes. Sten Sture ville anklage ham for landsforræderi og forlange hans afsættelse. Dog skulle han ikke blive dømt uhørt. Der tilstodes ham frit lejde, om han ville indfinde sig og selv tale sin sag. Med det løvemod, som besjælede den stolte mand, havde han optaget den tilkastede handske og havde nu indfundet sig for at stå ansigt til ansigt med sine mange fjender og trodse dem.

Aldrig havde rigssalen på slottet frembudt så mærkeligt et skue, som på denne dag, da den svenske kirkes overhoved var indstævnet for folkets domstol. Den var fuld til sidste plads. At både gejstlige og verdslige herrer, rigets råder og mænd af den menige almue samledes for i enighed at lægge hånd på den samme gerning, det var ikke set i mands minde.

Dog var de gejstlige herrer ikke vel til mode ved det, som nu skulle gå for sig.

"Det tykkes mig dog, at hr. Sten bør advares imod at gå for vidt," sagde Mathias Gregersen Lillie, biskoppen af Strengnäs, til sin embedsbroder, Hans Brask af Linköping.

Biskop Matthias var en af kirkens ædleste mænd og en varm patriot. Han var Sten Sture trofast hengiven, så at hans betænkeligheder kun havde deres årsag i omhu for rigsforstanderens og landets vel.

"Det er sket," svarede den kloge Hans Brask, en fremsynet mand. "mere end en gang har jeg advaret hr. Sten og bedet ham betænke, hvad det vil sige at gribe ind i den hellige faders rettigheder og kaste kirkens ypperste mand af sædet; men han vendte det døve øre til. Han har jo også vist, hvad han fører i sit skjold, idet han satte den gamle på Arnø fast."

Dermed sigtede han til den afgåede ærkebiskop Jakob Ulfsen, som Sten Sture havde givet arrest på hans gård, fordi han spandt rænker bag hans ryg og støttede Gustav Trolle.

"Deri gjorde hr. Sten vel," sagde en skarp røst bag de to gejstlige herrer.

De vendte sig om og så, at det var kannikken fra Linköping, gamle Hemming Gad, der talte. Hans mørke, funklende øjne hvilede med et ondt blik på Hans Brask. Han hadede denne snilde herre, som havde berøvet ham Sten Stures gunst og tilranet sig Linköping bispestol, som han var udset til at beklæde.

"Ja," sagde Hans Brask, "jeg kan tænke mig, at det, hr. Sten her har lavet sammen må hue eder. Man skulle næsten tro, at han har hentet råd hos eder. I råder jo stedse til det værste."

"I ved selv bedst, hr. Hans, at det ikke forholder sig så," svarede Hemming Gad heftigt. "I har nu rigsforstanderens øre og holder andre derfra. Men nu ser vi dog, at hr. Sten kan råde sig selv, og endskønt jeg ikke har noget godt at takke ham for, skal han dog have ros for det. At han satte den gamle forræder på Arnø fast, det var ved min helgen højst fornødent, for han har stået bag hr. Gustav fra første færd af og vil have kong Kristian herind i riget. Men først når hr. Gustav selv bliver fældet, er rigsforstanderens patriotiske gerning fuldbragt. Enhver god svensk mand må ønske disse to bispeklædte skalke styrtet i støvet."

Mens Hemming Gad talte, lød der larm nede fra slotsgården, en mægtig brusen af stemmer, det var mængdens hilsen til Gustav Trolle, som nu kom, omgivet af en vagt, som skulle beskytte hans person, og den foranstaltning var ikke overflødig.

Rasende råb lød omkring ham fra den folkehob som fyldte slotsgården, men han skred igennem den uden at vise noget tegn til frygt.

Imidlertid havde Sten Sture indfundet sig i salen. Alle rigets råder og nogle andre stormænd, som sad omkring det lange bord i salens øverste ende, rejste sig og hilste ham ærbødigt. Han bøjede sit hoved til tak og tog derpå plads i tronstolen, som stod midt for bordet. Nu lignede han ikke en bonde. Hans holdning var stolt, han var iført en pragtfuld dragt, og han beholdt hatten på, mens alle de andres hoveder var blottede. Han tog straks ordet.

"Nu have I tak," sagde han, "alle I gode, svenske mænd, som har lydt kaldet og givet møde her i dag! Stå mig nu bi, at vi ganske kunne få forræderiet nedlagt og udryddet. Vi vil ikke mere tåle iblandt os de mænd, hvis hu står til at indkalde udenvælts tyranner. Aldrig vil vi bøje nakken under fremmed åg."

Forsamlingen gav ved et højt bifaldsråb sin tilslutning til kende, og mens det rungede gennem salen, åbnede drabantvagten døren, og Gustav Trolle trådte ind.

Han bar ikke nogen gejstlig pomp til skue. Hans anselige skikkelse var iført en sid pelsværkskappe, og på hovedet bar han en fjersmykket baret. Med løftet hoved skred han frem, mens alle veg til side for ham og hans ledsager, kannikken Jon Eriksen. Hårde var hans storslåede træk, og af hans store, fremstående øjne lyste hovmod og trods.

Der herskede dyb stilhed i salen, mens slotshøvedsmanden, gamle Oluf Bjørnsen, førte ham hen til den hyndestol, der var hensat til ham foran rigsrådernes bord lige overfor Sten Sture.

Da han nærmede sig, rejste alle sig, ikke for at hædre ham, men for at vise den høje stilling, han endnu beklædte, deres agtelse. Sten Sture ville desuden ved iagttagelse af formen tilkendegive forsamlingen, at det ærkebiskoppen givne lejde skulle holdes.

Mens alle de andre igen satte sig, blev Sten Sture stående og tog ordet. Han begyndte med at gøre rede for sit forhold til ærkebiskoppen fra først af og mindede om, hvor mange forsøg han havde gjort på at komme til forståelse og forlig med Hans Nåde, men hver gang var han blevet henholdt med omsvøb, eller afvist med hån, indtil hr. Gustav havde grebet til våben og samtidig indkaldt rigets fjender i landet.

"Men ikke nok dermed," vedblev han, idet han talte med stigende heftighed, "at hr. Gustav er en åbenbar landsforræder. Han har vist sig at være en blodtørstig, ugudelig mand og falsk i al sin færd. Givne løfter har han brudt, idet han midt under en stilstand lod sine stykker brænde af på mine folk, som i god tro nærmede sig slotsmuren. Og sin ringeagt for svenske mænd viste han, da han lod nogle bønder, som var faldet i kampen, henligge ujordede, plyndrede og nøgne til føde for hunde og ravne. Jeg siger, at han er en vanære for sin stand og ikke burde tåles her i landet. Men et er sikkert, vi vil ikke have til ærkebiskop en mand, som har udgydt sine landsmænds blod. Jeg slår for, at han bliver sat af, og en anden og bedre mand udvalgt og sat i hans sted. Er I ikke enige med mig deri, I gode herrer og menige mænd? Men er nogen af en anden mening, da træde han frem og sige det."

Et øredøvende bifaldsråb lød gennem salen, og mængden nede i gården, som hørte råbet, stemmede i med, uden at vide, hvad det gjaldt. Ikke en af de tilstedeværende gejstlige herrer

vovede at sige et ord til forsvar for deres overhyrde. Men det ville også være faldet selv den mest ansete af dem vanskeligt at blive hørt under den almindelige ophidselse.

Da Gustav Trolle rejste sig for at tale, løftede flere almuesmænd deres knyttede hænder imod ham, og en bonde råbte: "Tvi dig, din landsforræder, nidding og manddraber, du er!"

Gustav Trolle så sig uforfærdet om i salen og ventede tålmodigt, indtil det var lykkedes Sten Sture at tilvejebringe stilhed.

"I skal ikke binde munden på mig ved at råbe og skrige," sagde han, idet han smilede foragteligt. "Hævnskrig og smædeord er slette bevisgrunde og bør ikke anfægte nogen mand, som gør sin pligt og står på lovlig grund. Manddraber kalder I mig. Men manddraber er ikke den mand, som drager sværdet i en retfærdig fejde. Den hellige fader i Rom har givet mig ikke alene et gejstligt, men også et verdsligt sværd til kirkens forsvar. I siger, at jeg er en landsforræder, men det kan ikke den mand kaldes, som er blevet sin lovlige herre tro, den konge, som rigets stænder endrægtelig har kåret, hyldet og svoret troskab. Er her landsforrædere i denne forsamling, da må det snarere være dem, der satte sig op mod deres lovlige herre, nægtede ham lydighed og tilskyndede andre til det samme."

Her blev han afbrudt af høje råb og kraftig modsigelse. Kun med møje lykkedes det Sten Sture atter at bringe stilhed til veje.

"Vi har, kære venner," sagde han, "hidkaldt hr. Gustav for at han frit kunne tale sin sag og gøre rede for sig. Vi bør da høre

ham til ende. Men eder," tilføjede han, idet han henvendte sig til Gustav Trolle, "varer jeg ad, at I tæmmer eders tunge."

"Ved vor skytspatron, hellig Erik," udbrød Gustav Trolle, "just det har jeg gjort og det bedre end I og eders følgesvende. Intet smædeord har i dag besmittet min mund. Sligt er kun våben for usindige og ulærde mænd. Men sandheden er hård kost at døje, det indrømmer jeg villigt. Jeg ved, at jeg forud er dømt, og at al tale her er spildt, men dog skal det siges, som er den bedste borgen for min sag. Hvad denne forsamling beslutter, er ganske ugyldigt. Jeg skylder ikke nogen verdslig myndighed min værdighed som ærkebiskop, hverken rigsforstanderen rådet eller almuen. Christi statholder på Jorden, den allerhelligste fader i Rom, har givet mig krumstaven, og kun han kan tage den fra mig igen. Kun ham skylder jeg ansvar, kun han kan være min dommer og ikke denne forsamling, som desuden er ufri og bundet til en usindig ynglings vilje, som ved sin ærgerrighed til sidst vil styrte riget i fordærvelse."

Disse stolte, udfordrende ord fremkaldte et voldsomt udbrud af forbitrelse i forsamlingen, og det ville være gået den stolte prælat ilde, hvis Sten Sture ikke havde hidkaldt drabantvagten, som slog kreds om ærkebiskoppen og Jon Eriksen.

"Nu have Eders Nåde tak," sagde derpå Sten Sture i en spydig tone og bleg af harme. "Nu ved vi, at I er en forstokket synder og gal af hovmod. Men vi skal vide at bøje eders stive nakke. Kom end den hellige fader selv hid med alle sine kardinaler, han ville dog ikke evne at frelse eder. Drag I nu kun tilbage til Stäke og stæng for porten. I skal snart blive nødt til at lukke op."

Da ærkebiskoppen var ført bort, opløstes forsamlingen, men Sten Sture stævnede rigsråderne og nogle andre ansete mænd

til at give møde igen om en time. Han ville smede, mens jernet var varmt og tilvejebringe den ønskede beslutning om ærkebiskoppens afsættelse på så lovformelig en måde som muligt. Han var ikke ganske blind for, at det skridt, han nu ville gøre, kunne få vidtrækkende følger, og derfor ville han ikke bære ansvaret alene.

Det lykkedes ham også på det rådsmøde, som blev holdt om eftermiddagen, at fjerne sine venners betænkeligheder og ved sin veltalenhed at nedslå al modstand. Udfaldet blev mere end en rigsrådsbeslutning; nemlig indgåelsen af et forbund, som meget lignede en sammensværgelse. Det vedtoges ikke alene, at Gustav Trolle skulle afsættes og bringes i forvaring, så at han blev gjort uskadelig, men også at den ærkebiskoppelige borg Stäke med samt Sankt Eriks Kapel, som udgjorde en del af den, skulle nedbrydes og jævnes med jorden, for at ikke dette oprørets arnested i fremtiden skulle blive en tilflugt for rigets fjender.

Med oprakte hænder og en dyr ed svor alle de tilstedeværende, at de ville stå last og brast med hinanden i denne sag. Med forenede kræfter ville de afværge hvad skade eller fare, som heraf kunne komme for nogen af dem, enten den så kom fra den hellige fader i Rom eller andet steds fra. Men deri lå en undsigelse til kirkens herre, og det var strafbart.

Forbundets indhold blev nedskrevet og alle hængte deres sigiller under dokumentet. Hans Brask syslede længe med sit segl og fik en lille seddel lagt ind i kapslen under vokset, men det løb ubemærket af.

Med hånd og segl havde de således besvoret denne sag og var fast knyttet til hinanden. Men sagen blev holdt hemmelig.

Ingen uvedkommende fik noget at vide om dette forbund, og Sten Sture gemte dokumentet i sin brevkiste.

Ikke længe efter måtte Gustav Trolle overgive Stäke, da besætningen nedlagde våbnene og forlod borgen. Han blev fængslet og sendt til klostret i Vesterås, hvor han blev hårdt behandlet. Men snart blev han givet fri som en nu ganske uskadelig mand. Det tillodes ham og hans fader at bo og leve sammen på fædrenegården Ekholm i Uppland. Der forkortede faderen, den sagtmodige hr. Erik, sig tiden på bedste måde. Han havde aldrig taget sig verden nær, men sønnen nærede i ensomheden sit rasende had til Sten Sture og anråbte de himmelske magter om hævn og oprejsning for kirken og sig selv.

Men inden der skredes til nedbrydelsen af Stäke, lød der en advarende røst, nemlig fra den gamle på Arnø. Han tilskrev Sten Sture og bad ham betænke vel, hvad han gjorde, når han lod kapellet på Stäke med de mange indviede altre og indmurede helgenlevninger nedbryde.

"Det er ikke rådeligt at være meget dristig mod Vorherre og hans hellige mænd," skrev den gamle ærkebiskop. "Der plejer gerne at følge hævn efter."

Men Sten Sture lod sig ikke kyse, Sankt Eriksborg, som Gustav Trolle havde døbt Stäke, sank i grus. Både Sten Stures folk, Stockholms borgere og bønderne i Uppland arbejdede løs med deres økser og brækjern på de stærke mure, indtil det hele kun var en grushob, og de plyndrede både borgen og kapellet, som om de havde været kættere eller hedninge.

I den anledning sagde gamle fru Sigrid Banner til sin datter:

"Din husbond er ikke nogen ret gudfrygtig mand."

Og fru Kristine selv var heller ikke uden uro over Stäkes nedbrydelse.

"Min kære husbond," sagde hun til hr. Sten, "Jeg ville ønske, at dette ikke var sket. Jeg frygter, at det vil straffe sig."

"Bliver du nu skørhovedet, mit hjerte," svarede Sten Sture. "Ikke ringeagter jeg Sankt Erik. Jeg har ikke rørt ved hans grav i Uppsala, og jeg holder hans banner højt i ære. Under det vil jeg trøstigt kæmpe, når dansken kommer igen."

Og det skulle ikke var længe, inden hellig Eriks banner atter kom til at vaje over svenske krigeres kæmpende skarer.

10. Hønefreden

Paven sendte ingen kardinaler til Norden for at revse Sten Sture fordi han havde forgrebet sig på den svenske kirkes overhoved og jævnet Stäke med jorden. Derimod kom der en fredens mand, legaten Arsimboldus, som var villig til at jævne alle vanskeligheder, når man kun ville lukke pungen op og fylde dygtigt i afladskisterne. Den hellige fader i Rom trængte svært til penge for at kunne bygge videre på den kolossale Peterskirke og derfor lagde han nu skat på Nordens folk. Men hans udsending medbragte en uudtømmelig skat af syndsforladelse og nåde, som menigheden kunne erhverve sig ved en moderat erlæggelse af usselt mammon.

Imidlertid var det højst ønskeligt for denne forretnings trivelse, at der herskede ro i Norden, og derfor påtog legaten sig med stor beredvillighed det hverv at mægle fred, eller i det mindste tilvejebringe en våbenstilstand mellem Danmarks konge og Sveriges rigsforstander. Sagen var mest kong Kristian om at gøre, for at han uhindret kunne ruste sig til et nyt felttog, og han fik sagen lagt i en meget snild mands hænder, nemlig den vestfalske klerk Didrik Slagheck, moder Sigbrits frænde og yndling, for tiden legaten Arsimboldus famulus. Han havde før været i Danmark og var ingenlunde kong Kristian ubekendt.

En skalk kan vel skjules under en messesærk, og aldrig havde en kutte dækket nogen værre; men han viste sig at være den rette mand til dette værk. Han blev sendt op i Sverige og mødtes midtvejs med Sten Stures udsendinge. Muligvis var de svenske herrer ikke meget lystne efter en ny fejde, og deraf har

da vel Didrik Slagheck benyttet sig. Nok er det, at han fik sluttet en våbenstilstand, som skulle vare til den 23. april næste år og som var ugunstig for Sverige, fordi den kun skulle gælde til lands og ikke til vands. Dog vægrede Sten Sture sig ikke ved at godkende, hvad hans udsendinge var gået ind på, men han revsede dem for deres eftergivenhed og kaldte denne våbenstilstand spotvis *hønefreden*.

"Vi må nu," sagde han, "for en stund trippe på landjorden som høns, mens de danske svaner uhindret kan boltre sig i søen."

Imidlertid havde han dog vundet den samme fordel som Kristian, en frist til at ruste sig i, og han benyttede den med iver. Da isen i foråret 1518 brød op, var udbedringen af Stockholms forsvarsværker vidt fremskredne. Dog arbejdedes der endnu derpå både af byens borgere og af bønder, som Sten Sture havde indkaldt fra Dalarne. Dalkarlene var hans gode venner og troeste tilhængere. De kom altid villigt, når han kaldte, og udgjorde i krigstilfælde kernen af hans hær. Af lejesvende havde han ikke mange, og ganske i modsætning til forholdene i Danmark, var ikke adel og lejetropper, men almuen rigets stærkeste værn.

Nu huserede dalbønderne ganske vist ikke i byen som landsknægte, men deres nærværelse gav dog røre og gjorde pladsen trang for dens indvånere. Fru Else slap ikke for at måtte give logi til et par af dem, og det voldte hende stor ulempe, lige som også den megen uro på gaden ængstede hende.

Da indfandt fru Kristine sig en morgen først i maj måned hos hende og bragte hende trøst.

"Det er ikke godt for eder, min kære frænke," sagde fru Kristine til hende, "under alt dette at sidde ene her med eders børn, og når fejden bryder løs, da vil det blive værre. Flyt op til vort! Bag slottets stærke mure vil I kunne sove trygt."

Fru Else tog naturligvis gerne imod det gode tilbud, og Gjørrild glædede sig også over dette bevis på fru Kristines deltagelse. Men det undgik dog ikke hendes opmærksomhed, at mod hende selv lagde fru Kristine heller ikke ved denne lejlighed nogen egentlig hjertelighed for dagen.

Der blev straks lagt hånd på værket med at rydde op og pakke skrinene. Gjørrild stod oppe i sit kammer og var i færd med at efterse sine klæder, inden hun lagde dem i dragkisten. Da fik hun fat på det skørt og den korset, som hun havde båret på Lillø den dag, da hun gav Gert sin tro. Hun bar ikke længere de klæder, for hun var vokset ud af dem, blevet både højere og fyldigere, men hun bevarede dem som et kært i minde.

Siddende med dem på skødet henfaldt hun i dybe tanker. Hun så for sig i ånden Helgeåens forbirindende vande og Gert, som knælede foran hende i gruset og holdt hendes hænder mellem sine, mens han så på hende med sine skønne, ildfulde øjne. Hun genoplevede i tanken alt, hvad der var foregået mellem dem i den stund, og det stod for hende som en sød drøm. Kun angrede hende den drillevorne barnagtighed, hun havde udvist i sit livs afgørende øjeblik. Nu, den leg havde kun varet kort. Livets alvor havde straks vist dem sit barske åsyn, og mon ikke fremtidens ville vise sig at være endnu værre, når sløret blev draget fra det? Men det følte hun dybt og varmt, at kærligheden til hendes ven var vokset med hindringerne. Fru Kristine havde rigtignok med hentydning til hendes svenske

sindelag sagt, at hun skød med to strenge på sin bue, og at hun derfor ville fejle sit mål. Ja, det var jo tænkeligt, at det måtte briste til en af siderne, men da ville hun ikke være i tvivl om, at hun måtte gå med Gert, skulle end hendes hjerte bløde derved. Dog måtte det da ske åbent, uden noget forræderi mod Sten Sture og hans hustru.

Hendes tanker forvirredes, idet hun fordybede sig i forskellige muligheder, den ene mere pinlig end den anden, da hun pludselig blev vækket af sin grublen ved lyden af fodtrin på trappen. Kort efter åbnedes døren, og Markus Holste trådte ind. At en mand trængte ind i et jomfrubur, det var et så grovt brud på sømmelighed, at Gjørrild sprang op. Men hun fik ikke tid til at udgyde sin vrede over synderens hoved.

"Hold eder stille, kære jomfru Gjørrild," sagde Markus, idet han advarende løftede hånden. "Det lykkedes mig at snige mig ubemærket herop. Ingen har set mig. Eders vrede over min ublu indtrængen vil lægge sig, når I bliver vidende om mit ærinde. Jeg har et brev til eder."

Så knappede han sin vams op, tog brevet frem og rakte Gjørrild det. Hun så straks på udskriften, fra hvem det brev kom, og det var hende pinligt at tage det af Markus' hånd. Mon han vidste, hvem brevskriveren var? I så henseende ville hun dog helst vide besked.

"Tak," sagde hun, idet hun tog brevet. "Sig mig, hvorledes det kom eder i hænde."

"Min faders gode ven," svarede Markus, "Borgmesteren i København, Ambrosius Metzenheim, eller Bogbinder, som han kaldes, har sendt det herop med en rostokker, og selv skriver Ambrosius, at brevet skal skaffes eder sikkert og hemmeligt i

hænde, hvilket nu er sket. Men han melder intet om, hvem brevskriveren er."

"Tak, fordi I umagede eder hid med det," svarede Gjørrild beroliget, idet hun stak brevet til sig. Så ventede hun, at Markus ville gå, men han blev stående og så på hende med et både forskende og deltagende blik.

"Tag mig det ikke til mistykke, at jeg trænger mig på i denne sag," sagde han på sin blide måde, "for det sker til eders eget bedste. Min fader har højlig forundret sig over, at en mand som Ambrosius har taget sig på at besørge et brev til eder, for i hans hus blev jo kong Kristian oplært, og han er endnu Hans Nådes gode ven. Deraf slutter min fader, at I må have en ven ved hove i København, fra hvem I får tidender. Muligt gætter han helt fejl deri; men det er ikke min mening at ville udfritte eder derom. Jeg vil kun lade eder vide, at min fader følte en mægtig lyst til at holde det brev tilbage, bryde og læse det, ikke for at benytte indholdet til eders skade, men for at få kundskab om, hvorledes det står til dernede."

"Ej," udbrød Gjørrild, idet hun skiftede farve, "Det ville have været skønt, om eders fader havde gjort sig skyldig i en slig voldshandling. Jeg troede bedre om ham."

"Nu, han gjorde det jo ikke og lod det fare, da jeg forestillede ham det urigtige deri. Men til gengæld måtte jeg love ham at bede eder om at meddele ham, hvad I muligt har fået at vide om de danskes komme, og det er ikke af nysgerrighed alene. Det kan være ham af vigtighed som købmand."

"Så han tror, at jeg er en spejderske, i ledtog med landets fjender," udbrød Gjørrild, men Markus mente af hendes usikre

blik at kunne skønne, at hendes forlegenhed var større end hendes vrede.

"Nu, kære jomfru Gjørrild," sagde Markus, "Jeg tror ikke det om eder, al den stund I selv har forsikret mig om, at I er god svensk, og det har frydet mit hjerte at vide det. Dog tror min fader vel heller ikke så ringe om eder, men han tænker som så, at siden I har en ven eller en veninde i Danmark, med hvem I veksler breve, og de tilsendes eder hemmeligt, så må der vel dog stå noget i de breve, som kunne være værd at vide, selv om I ikke agter at gøre brug deraf til nogens gavn eller skade. Veksler breve, sagde jeg, for I må vide, at min fader tilfældigt har fået kundskab om, at I en gang før har fået brev med en skipper fra Danmark, og at I sendte svar tilbage med ham. Jeg vil derfor advare eder om at være på eders post. Skulle hr. Sten eller fru Kristine få nys om, at I fører slig hemmelig brevveksling, da kunne det blive til eders og eders fru moders skade."

Gjørrild havde under denne lange forklaring genvundet sin fatning og var kommet på det rene med, hvad hun ville svare sin velmenende men besværlige ven.

"Kære Markus," sagde hun roligt og venligt, "Det forholder sig rigtigt således, at jeg har en frænde og ven i København, og fra ham er disse breve kommet. Men han er i kong Kristians brød. Af den årsag sender han brevene hemmeligt. Han frygter for, at det skulle volde mig bryderi, om man fik noget at vide derom på slottet. Dog er det sket. Fru Kristine har læst det brev, I nys omtalte. Det huede hende ganske vist ikke, for det var skarpt dansk, men at det ikke har vakt nogen mistanke mod mig, det kan I se deraf, at hun nu vil have os op på slottet. Vi skal bo der

for at være i sikkerhed under den fejde, som jo hver dag må ventes."

Markus stod og så ganske fortabt på Gjørrild, mens hun talte. Det var ikke mest det, at han, som det lod, var løbet som en nar i byen med sin advarsel, der forknyttede ham, men Gjørrilds tilståelse, at hun havde fået disse to breve fra den samme ven og frænde. Med skinsygens skarpsynethed gættede han straks, af hvad art denne ven måtte være. Hvis det ikke havde været en bejler, ville hun sikkert have betegnet ham nærmere. Ganske vist indså han i rolige øjeblikke det tåbelige i hans håb om engang at kunne vinde Gjørrild. Men ægteskaber mellem adelige og borgerlige var dog ikke ganske uhørte, og for den sags skyld kunne en ridderkæde og et våbenskjold erhverves af en ufri mand. Drømme om sligt havde bidraget sit til, at stakkels Markus var gået med i slaget ved Vedla og havde hugget så drabeligt løs på de danske. Men nu brast det håb som en sæbeboble.

"Det glæder mig," sagde han med et sygeligt smil, "at alt er vel og som det bør være. Det har styrket den høje mening, jeg stedse har næret om eder."

"Nu, Markus," svarede Gjørrild lidt skamfuld, "Er jeg end ikke så god, som I synes at mene, så dog heller ikke så ringe, som eders fader har troet. Sig ham helst, at der er ingen statshemmeligheder at hente hos mig. Min danske ven er fri for at meddele mig sådanne, eftersom han ikke er i så høj en stilling, at de bliver ham betroet."

Til afsked rakte hun Markus hånden, han kyssede den ærbødigt, skyndte sig så bort og slap ubemærket ud af huset. Straks da han var gået, tog Gjørrild brevet frem, åbnede det og

gav sig til at læse det. Det var meget længere end det forrige, men dog mere fattigt på kærlighedsord.

"Nu lider det, mit hjerte," skrev Gert. "Inden sommeren er langt fremskreden, da kommer vi og det bliver med vælde. Med ti tusinde mand, siges der, på over hundrede skibe. Hans Nåde vil selv være med, og jeg kommer i hans følge. Så har også min hr. fader fået befaling over flåden og skal føre os derop. Nu vil det snart være ude med hr. Sten, tænker jeg. Vi tager Stockholm med alt, hvad der er i staden, og du skal være mit bytte. Da skal vort fæstensøl stå, og jeg skal kysse al den svenskhed bort, som endnu måtte være i dig. Hans Nåde er svært opsat på krig og så gram i hu, som ingen har set ham før. Dog kommer det ikke af krigslyst og svenskerhad alene. Jeg tror, at han mest drager i leding for at drukne sit hjertes dybe sorg og bitre ve. Han havde jo forgangen år den store græmmelse at miste sin hjertens allerkæreste, den skønne Dyveke. Hun fik en brat død, for hendes fjender tog hende af dage med gift. Kongen slog ned som en ørn på den mand, som han mistænkte for at have efterstræbt Dyveke, og lod ham henrette, og det uagtet det ingen ringere var end slotsbefalingsmanden, hr. Torben. Så vældig en mand er min herre og konge, og hans vrede var retfærdig. Vel var Dyveke ikke så ærbar en kvinde, som hun burde have været, men hun var mild og god. Ingen, som så hende, kunne hade hende. Med rette kaldte kongen hende sin lille due, og ikke havde hun fortjent så forsmædelig en død."

Med harme læste Gjørrild dette. Var end ganske vist Dyvekes mord en misgerning, som måtte lastes, så havde Gjørrild dog aldrig før hørt nogen tage Dyveke i forsvar. Dernæst var man i Stockholm vel underrettet om sagen med Torben Oxe, og

Gjørrild havde en dag hørt Per Kansler sige, at kong Kristian havde handlet mod al lov og ret, da han, efter at rigsrådet havde frikendt Torben, havde ladet ham dømme af tolv bønder, fordi han ville have hans liv. At Torben Oxe var en stor nidding, det vidste hun ikke, hvorfor kongens grumhed blev overvættes stor i hendes øjne. Og til denne tyranniske konge så Gert op, billigede hvad han gjorde og delte hans sorg over hans frilles død! Så gjorde hun en sammenligning med Sten Stures hus, hvor alt var ædelt, godt og rent. Nej, aldrig kunne hun ønske at stedes for den konges åsyn, som Gert tilbad. Gert måtte være troldgjort. Men idet således det had til den danske kongeslægt, som var blevet hende indpodet fra barndommen af, næredes, slog hendes svenske sindelag end dybere rødder hos hende. Det sad nu så fast, at Gert nok skulle lade være med at kysse det bort.

Efter at hun i nogle øjeblikke havde siddet med brevet i hånden og grublet, rejste hun sig gik hen til kaminen og kastede brevet i ilden. Derpå tog hun det første brev, som hun havde gemt i sit smykkeskrin, og lod det gå samme vej. Med krydslagte arme og et blegt åsyn stod hun og så på, at flammerne omspændte papiret, så at Gerts store bogstaver trådte en heksedans, indtil det hele var blevet til aske.

Betød dette offerbål, at hun brød med Gert? Ja, havde han i dette øjeblik været til stede, da ville det vel have ført dertil. Hvad hun gjorde, var et udslag af hendes krænkede stolthed og selvfølelse. Uden mindste hensyn til hendes følelser og det bånd, der knyttede hende til Sten Sture og hans hustru, vedblev han at skrive pralende og hovmodigt til hende, som om hendes sjæl var hans ejendom og hun en slavinde, som han kunne

træde på nakken. Som herren er, så følger hans svende. Gert lærte vel nu i den herres tjeneste, hvis brød han spiste, at blive en tyran, ligesom herren selv var.

Med hovedet varmt og hjertet koldt fulgte Gjørrild sin moder og sine søskende op på slottet for at sætte bo der. Fru Kristine undrede sig over Gjørrilds kolde, afmålte væsen og syntes, at hun ikke mere lignede sig selv. Hun tænkte, at Gjørrild bar nag til hende, men følte kun ringe lyst til at prøve på at bryde isen. Det ville vel kun gøre ondt værre.

Da hændte det en aften, at Sten Sture kom ind i fruerstuen og traf Gjørrild der alene. Fru Kristine og Gjørrilds moder var inde hos børnene, hr. Sten var i godt lune og mere meddelelig, end han plejede at være. Gjørrild måtte da høre på, at han udtalte sin glæde over de hurtige fremskridt, befæstningsværket gjorde.

"Dansken," sagde han, "vil få brådne pander, om han prøver på at rende mod vore mure, og der er ingen tvivl om, at vi snart vil få ham at se. Det hedder sig, at denne gang vil kong Kristian selv føre an. Men lad ham kun komme! Han skal finde mig beredt."

Han stod ved vinduet og så ud over byen og den befæstning, hvorom han talte; men nu vendte han sig om, og hans blik faldt på Gjørrilds blege, sorgfulde åsyn.

"Ej," udbrød han, idet han standsede foran hende. "Jeg glemmer, til hvem jeg taler. Du kan ikke have glæde af dette, Gjørrild, du med din danske hjertenskær. Du må bede om sejr for ham og hans herre."

"Nej, ved Guds moder, om jeg gør," udbrød Gjørrild, idet hun så Sture frejdigt ind i øjnene. "Ingen større sorg kunne times

mig end den, at i måtte bukke under for kong Kristian."

"Jo dog," svarede Sten Sture med et smil, "Den at Gert Jensen blev på pladsen."

"Hellere ser jeg ham død," udbrød Gjørrild lidenskabeligt, "end at dansken skal træde os på nakken."

Så kom tårerne frem, men da hun havde fattet sig, sagde hun:

"Ak, kære hr. Sten, jeg ved næppe selv, hvad jeg siger, eller hvad jeg skal tænke. Det er hårdt, når hjertet således drages til to sider."

"Stakkels Gjørrild," sagde Sten Sture, idet han klappede hende på kinden. "Men tænk ikke, at jeg har tvivlet om dit svenske sindelag eller om din hengivenhed for os. Med Kristine er det derimod anderledes. Hun nærer mistillid til dig fra den dag af, da hun fik det brev at se, som Gert Jensen tilskrev dig. Hun ville dølge den sag for mig, men jeg mærkede, at der var noget, som hun stak under stolen, og hun måtte så frem med det. Men tag dig ikke den sag nær, Gjørrild! Sandt nok, en drabelig karl må Gert Jensen være i pennen. Kommer han herop, da får vi se, om han rækker lige så langt med sværdet. Jeg fik mig en god latter ved at høre, at han har kaldt mig en storhans. Men sandt at sige, da tænker jeg ringest om dem, der bruger store ord."

Nu stod Gjørrild på nippet til at tage Gert i forsvar. Det smertede hende dog, at han blev omtalt med ringeagt. Men hun fik ikke lejlighed dertil, for i det samme trådte fru Kristine ind i stuen.

"Kom her," sagde hr. Sten til hende, "og forlig dig med Gjørrild! Vi to har nu talt rent ud af posen med hinanden. Jeg

borger for hende. Hun er en ærlig sjæl og os af hjertet hengiven. Vi bør ikke lægge tynge på hendes vanskæbne og forværre pinen for hende."

"Men Sten dog," udbrød fru Kristine, "jeg ved ikke af, at der er ufred mellem Gjørrild og mig."

"Jo nok!" svarede Sten Sture barskt. "Således er nu engang alle kvinder, selv de bedste. Ofte har de svøb under skød, forborgne råd og tanker. Slut nu fred, siger jeg! Men," føjede han muntert til, "det må ingen hønefred være. Den skal gælde både til lands og til vands og må ikke være skalkeskjul for nye rustninger."

Gjørrild gjorde sagen kort af, idet hun gik hen til fru Kristine, slog sine arme om hendes hals og gav hende et hjerteligt kys, som blev gengældt. Begge var de bevægede, og der faldt nogle tårer.

"Det må jeg lide," sagde Sten Sture, "der kom vand nok til fredens stadfæstelse."

Men Gjørrild fik til sin sorg snart at mærke, at hendes stolte frænkes tårer ikke var kommet fra hendes hjertes dyb. Det gamle tillids- og fortrolighedsforhold mellem dem var ikke blevet genoprettet ved den omfavnelse. Kun når Sten Sture selv var med i laget, følte Gjørrild sig glad og tryg.

11. Slaget ved Brændekirke

Sankt Hansdags solen skinnede varmt over Stockholm, da den store danske flåde stævnede ind gennem skærgården. Midsommerfestens glæde blev denne gang til intet for Stockholms indvånere. Det varede ikke længe, inden kartovernes drøn overdøvede klangen af kirkeklokkerne, som ringede til messe.

På Kärnans flade tag, hvorfra der var en vid udsigt, stod Sten Sture, lænede sig til rækværket og stirrede ud over byen imod sydost. Han fæstede blikket på udmundingen af det snævre sund, som dannede indsejlingen fra Saltsøen, og hvorfra den danske flåde dukkede frem, først skib efter skib, men så i mere sluttet masse, så at det ikke var let at tælle og skelne dem.

Ved hans side stod føreren for drabantvagten, Anders Person, en høj, kraftig, velvoksen ung kriger. Han var søn af en dalbonde, et pragteksemplar af en dalkarl. Han havde tjent Sten Sture fra den tid af, da både han selv og hans herre var ganske unge. Ved enhver lejlighed havde han udmærket sig ved sit mod og sin snarrådighed, og hans troskab havde stået sin prøve. Sten Sture havde fået ham meget kær og stolede på ham som på ingen anden. Da Anders havde udmærket sig i slaget ved Vedla, havde Sten Sture belønnet ham ved at gøre ham til høvedsmand for drabantvagten, rigsforstanderens livvagt, og havde ham ofte om sin person.

"Brug nu dine skarpe øjne, Anders, og tæl mig de skibe," sagde Sten Sture.

"De er endnu ikke alle klart fremme," svarede Anders efter et øjebliks betænkning, "men så vidt jeg kan skønne, må der være på det lav firsindstyve."

"Slår det til," sagde Sten Sture, "da kan den krigsmagt, kong Kristian fører imod os, næppe være større end syv eller otte tusinde mand. Jeg havde ventet et større udslag af hans rustninger. Der er gået så stort ry af dem."

"Det har vel bristet ham på skibe," mente Anders. "Nu, er der ikke flere folk, da får vi let bugt med dem."

Mens de talte, var fru Kristine, uden at Sten Sture lagde mærke dertil, kommet op på tårnet for at se den fjendtlige flådes indsejling. Hun var ledsaget af sin søster, fru Cæcilie Eka og nogle andre kvinder, hvem nysgerrigheden havde ført derop. Gjørrild var også med, og hun fik således at høre Anders Persons overslag over flådens størrelse og Sten Stures gisning om krigsmagtens styrke. Da mindedes hun Gerts brev, som meldte om en ikke så lidt større krigsmagt. Hun turde ikke røbe sin bedre viden, men idet hun beholdt sin kundskab for sig selv, følte hun sig til mode som en forræderske. Fru Kristines blik faldt, vistnok ganske tilfældigt, på hende, hun tog øjnene til sig og følte, at hun blev rød. Da hun så op, blev hun va'r, at hendes frænke iagttog hende med et skarpt blik. Sligt måtte Gjørrild nu ofte døje i de kommende dage. Hun var genstand for mistanke og iagttagelse.

Imidlertid var den danske flåde, uden at hindres synderligt af skydningen fra de svenske kartover, kommet tæt ind til byen, og landsætningen af tropperne var begyndt på den nordlige kyst af Saltsøen. Kongen var om bord på *Løven*, et af flådens største skibe. Han stod oppe på skibets agterkastel med

admiralen, Gerts fader, ved sin side. Han så oprømt ud. For første gang siden Dyvekes død viste han et glad åsyn. Efter at han i nogen tid havde betragtet stadsmuren og slottet, som ragede op i den nordlige ende ved Helligåndsholmen, sagde han til admiralen:

"Unge hr. Sten har gjort sig flid for at tætte sin rede; men de mure er dog ikke noget stærkt værn og kun bestykket med dårligt skyts, vistnok hjemmelavet, smedet kram."

"Ja, Eders Nåde," svarede admiral Jens, "den østlige side er den svageste; men bemærk pælekransen med bommene, som ligger foran; og befæstningen ved porttårnene ser mig ud til at være meget stærk. Kun ad de to smalle adgange ved nordre og søndre port kan vi komme derover. Den stad tages ikke i en håndevending."

"Nu, hr. Jens, vi får se! Helst tager jeg tyren ved hornene, kan jeg kun få knægtene frem; men udsigten til stormsold, om de tager staden, vil vel drive dem. Se," vedblev kongen smilende, idet han pegede på Gert, som stod midtskibs nede ved rælingen og stirrede over mod slottet, "der står en, som gerne gik på den dag i morgen, om han måtte og det uden sold. Eders søn er en kæk ungersvend, som tørster efter dåd. Han vil sikkert lade sine fæller langt tilbage, når det går løs."

"Nu, Eders Nåde," svarede admiralen, "at Gert har mod i brystet, derom nærer jeg ingen tvivl. Men dog tør jeg ikke lade det være uimodsagt, at han hæves på de andres bekostning. Noget drager ham i denne krig, som har større værd for ham, end stormsolden for landsknægten."

"Ej så, hvad kan det vel være?"

"En jomfru, Eders Nåde, som han har kær. Hun sidder, må jeg tro, derovre på slottet, hvor han stirrer hen."

"Hvad," udbrød kongen forundret, "står Gerts hu til en svensk jomfru?"

"Nu," svarede Gerts fader, "til hælvten er hun dansk. Det er Gjørrild Abrahamsdatter. Hun drog herop med sine forældre for tre år siden, men faderen er død, har jeg spurgt. Fru Else og børnene må vel så nu være her under deres frænkes, fru Kristines, værn."

"Hvad," udbrød kongen, idet hans åsyn formørkedes, "Povel Laxmands, den niddings, datterdatter? Plager Fanden drengen? Hvor har den Abraham og hans kvinde ikke plaget mig for at få det gods tilbage, som min hr. fader med rette inddrog."

"Nu, Eders Nåde," svarede admiralen, "jeg ser også helst, at Gert giver den jomfru op. Dog vil jeg sige, at Eders Nåde måtte ønske, at hver mand i hæren havde en hjertenskær at hente i Stockholm. Var det så, da skulle stadens mure falde som Jerichos fordum."

"Såmænd," svarede kongen formildet, "der er noget i det." –

Kongen fik imidlertid ikke sin vilje frem med at tage tyren ved hornene. Alle de befalingsmænd i hæren, hvis stemme havde nogen vægt, rådede fra. Stockholm var i deres øjne uindtagelig. De kunne også anføre et meget vægtigt argument, nemlig den omstændighed, at kong Kristians moder, dronning Kristine, for sytten år siden med kun fire hundrede mand i otte måneder havde holdt Stockholm mod gamle Sten Stures overlegne stridsmagt. De rådede til at afvente et udfald af besætningen, som næppe ville udeblive, og slå fjenden i åben mark. Sten Stures bønder ville ikke kunne stå sig mod den

danske hær, hvis kærne udgjordes af krigsvante og øvede landsknægte.

Kongen føjede sig, men da Sten Sture forsigtigt holdt sig tilbage, tabte han tålmodigheden, brød op fra Brunkebjerg, indskibede atter hæren og førte den over til Södermalm, hvor han lod slå lejr. Derfra blev byen heftigt beskudt, men uden afgørende virkning, og et par stormløb mod det sydlige brotårn blev afslået med stort tab.

Da meldte nogle spejdere Maria og Magdalena dag, den 22. juli, årle om morgenen, at Sten Sture var i fremrykning med en stor hær. Straks besluttede kongen at bryde op og rykke fjenden i møde. Hærene stødte sammen allerede ved Brændekirke, kun en halv mil fra den danske lejr, så at det var åbenbart, at Sten Sture havde tilsigtet en overrumpling.

Kampen begyndte på afstand med stærk skydning, men den danske hærs venstre fløj, som bestod af fodfolket, rykkede frem og bemægtigede sig det svenske skyts trods en tæt pileregn fra dalkarlenes langbuer. To gange angreb svenskerne for at erobre det tilbage, men begge gange trak de det korte strå, og anden gang endte det med vild flugt ind i en nærliggende skov. De danske forfulgte imidlertid så hidsigt, at deres linjer opløstes. De kæmpede uden orden i spredte hobe, og deraf benyttede svenskerne sig.

Sten Sture havde nemlig, dækket af skoven, atter fået samling på sin hær, brød pludselig frem og gjorde i sluttet trop et kraftigt angreb, som den halvt opløste danske hær ikke kunne modstå. Den måtte vige, og mandefaldet var så stort, at kongen gav befaling til at rykke tilbage til lejren. Dog forfulgte Sten Sture ikke, for også hans hærs rækker var blevet stærkt

fortyndede, men da svenskerne havde holdt valpladsen, tilskrev de sig sejren.

Imidlertid var nogle af de danske ryttere, som hidsigst forfulgte de til skoven flygtende svenskere, blevet afskåret ved Sten Stures uventede fremrykning. Blandt dem var Gert. De blev omringet og kæmpede nu en fortvivlet kamp mod overmagten. Gerts sværd lynede til alle sider, og han havde allerede fældet flere af sine modstandere, idet han afslog enhver opfordring til at overgive sig.

Da kom Sten Sture ridende med Gustav Kristersen Vasa ved sin side og fulgt af Anders Person med en del af drabantvagten. Sten Sture, som var forbitret over det store mandefald, råbte til Anders Person:

"Rid frem, Anders, med dine folk, grib den vilde karl, eller hug ham ned."

Det lod Anders sig ikke sige to gange, for Sten Sture havde ikke været i noget håndmænge, og Anders, som måtte følge sin herre, havde endnu ikke fået sværdet af skeden. Nu drog han det, gav sin hest af sporerne og red løs på Gert. Men den kamp varede ikke længe og fik et uventet udfald. Efter at Gert heldigt havde afpareret Anders Persons første hug, gjorde han et udfald, og hans slagsværd, som han førte med begge hænder, ramte hans modstander i skulderen, lige ved halsen, og trængte dybt ned. Anders sank af hesten uden at give en lyd fra sig. Han havde fået sit banesår.

Rasende over sin yndlings fald, drog Sten Sture sit sværd for at hævne ham, men Gustav Kristersen kom ham i forkøbet.

"Lad hellere mig!" råbte han, red frem og huggede efter Gerts hoved. Det angreb kom så uventet og hurtigt, at Gert ikke

kunne værge for sig. Sværdet kløvede hans hjelm og ramte hans hovedskal med en sådan kraft, at han sank bevidstløs af hesten. Man troede, at han var død, men det viste sig dog snart, at der endnu var liv i ham.

Gustav Kristersen havde først ingen anelse om, hvem det var, han havde fældet, men han fik det at vide af en af de danske fanger. Han sagde det til Sten Sture, som nu kom til.

"Ho, ho, så det er ham!" udbrød hr. Sten, idet han så med et grumt blik på Gert, som nu sad oprejst i græsset med blottet hoved, mens blodet løb ham ned over ansigtet. "Hvi gav du ham ikke nådestødet? Men vi kunne jo gøre det endnu."

Sten Sture lignede i dette øjeblik ikke sig selv, så vildt var hans blik.

"Nej, det bør ikke ske!" svarede Gustav Kristersen. "Han har jo kun værget for sig i ærlig kamp. Desuden råder jeg nu over ham; han er min fange."

Den fordring kunne Sten Sture efter den gældende krigsbrug ikke godt afvise.

"Så du vil have løsepengene," sagde han med et barskt smil. "Nu, de kunne blive høje nok. Gert Jensens fader har noget i kisten. Ikke for intet har han hærjet vore kyster og plyndret vore skibe."

"Nej, det er ikke det," svarede Gustav Kristersen. "Men det kunne nok lyste mig at få jomfru Gjørrilds hjertenskær i forvaring og se, hvorledes svensk kost vil smage ham."

Gustav Kristersen så ikke god ud, mens han sagde dette, men Gert kunne i sin nuværende tilstand hverken se sin modstander eller skelne ordene.

"Nu således," sagde Sten Sture. "Tag ham da og gør med ham, hvad du vil!" Så sporede han sin hest og red derfra.

Med slaget ved Brændekirke var felttogets udfald væsentligt afgjort. Belejringen af byen blev vel i nogen tid fortsat, men uden virkning. Både provianten og pengene slap op, landsknægtene, som ikke fik deres sold, gjorde mytteri, og stillingen blev så uholdbar, at kong Kristian måtte bide i det sure æble og åbne underhandlinger, det vil sige bede om fred. Han fik sluttet en våbenstilstand, hvorved han opnåede, at hæren blev forsynet med fødemidler og reddet fra hungersnød.

Derpå fortsatte han underhandlingerne og gav sig mine af, at han virkelig ønskede en fredelig afgørelse. Men han havde noget ganske andet bag øret, nemlig ved en sammenkomst med Sten Sture at overliste ham og få ham i sin magt. Hans forbitrelse over, at dette vel forberedte og med så store bekostninger iværksatte felttog var strandet, kendte ingen grænser. Alle de onde magter var oppe i ham. Han ville ikke drage bort uden på en eller anden måde at have taget hævn.

Sten Sture holdt sig først forsigtigt tilbage, men til sidst indvilgede han dog i at mødes med kongen ved Østerhaninge kirke, som lå lige overfor Dalerö, hvor den danske flåde lå for anker. Men kongen forlangte til sin betryggelse seks ansete svenske mænd udsendt som gidsler til flåden. Dette skete, men ikke desto mindre udeblev kongen fra mødet. Han foretrak det sikre for det usikre, lod gidslerne erklære for fanger, da de var kommet om bord på hans skib, lettede anker og sejlede med sit bytte til Danmark. Ved dette brud på sit kongelige ord og det givne lejde, satte han en plet på sin ære, som aldrig kunne afvaskes. Fra nu af faldt det svenske mænd svært at tro kong

Kristian. Men selv frydede han sig over, at han havde fået held til at spille sine modstandere dette puds.

"Nu, hr. Jens," sagde han til Gerts fader, da flåden var kommet ud i rum sø, "ganske bytteløse drager vi dog ikke hjem."

"Eders Nåde må forlade mig det," svarede Jens Ulfstand djærvt, "men jeg ville give meget til, at dette ikke var sket. Den slags krigspuds bringer os hverken ære eller fordel."

Kongen fo'r ikke op. Han så et øjeblik på hr. Jens med sit plirende blik og sagde derpå i en spydig tone:

"Nu, vi må regne eder det til gode, at I er i ondt lune. Det er hårdt, at I har måttet lade eders søn blive tilbage i fjendevold."

Et forsøg på at få Gert løskøbt af fangenskabet, var nemlig blevet afvist med den besked, at hans sår var af den beskaffenhed, at han for tiden ikke kunne tåle at transporteres.

"Men trøst eder," føjede kongen til. "Han er vel nu i gode hænder hos sin svenske fæstemø. Det er vel hende, der holder på ham. Når hun nu kun ikke får held til at gøre en svensk mand af ham."

"Nej, Eders Nåde," svarede Gerts fader med harme, "I skal dog ikke leve den dag, da I får at se, at jeg eller nogen af mine bryder vor troskabsed og svigter eders fane." –

Blandt de svenske gidsler var Hemming Gad og Gustav Eriksen Vasa. For gamle Hemming blev fangenskabet skæbnesvangert, for det lykkedes kong Kristian at vinde ham for sin sag, og han blev, som det siden vil vise sig, en forræder mod sit fødeland. Men i unge Gustav Vasa frelste kong Kristian ved sit krigspuds netop den mand, som til sin tid skulle blive Sveriges befrier.

12. Gjørrilds søskendebarn

Gustav Kristersen havde vist sig så menneskelig at lade Gerts sårede hoved forbinde, så godt det lod sig gøre, og da han var kommet nogenlunde til samling, blev han sat op på sin hest. Han vidste nu, hvem hans overvinder var, men ikke at han var Gustav Kristersens fange og end mindre at denne havde kastet sine øjne på Gjørrild og eftertragtet hendes hånd.

Det var imidlertid ikke Gustav Kristersens lejlighed at slæbe sin fange med sig nu. Han gav derfor befaling til, at Gert tilligemed nogle andre danske fanger skulle føres til Stockholm og foreløbig indsættes i Kärnan.

Det blev et drøjt ridt for stakkels Gert. I stedet for at holde sit indtog i Stockholm i kong Kristians følge som sejrherre, hvad han så sikkert havde håbet, kom han nu som en usselig fange, blodig, i forrevne klæder, berøvet sin rustning og sit sværd. Gustav Kristersens svende havde ikke alene afvæbnet ham, men tillige uden betænkning frataget ham alt af værdi, som han havde hos sig. Mens hånsord fra den uden for slottet sammenstimlede mængde lød omkring ham, blev han gennem porten ført ind i slotsgården.

Der stod oppe på våningshusets svale en broget kreds af kvinder, hvis livlige fagter og højrøstede tale vidnede om, at de danske fangers indførelse var et underholdende skuespil for dem. Datidens kvinder var selvfølgelig ikke uden barmhjertighed, når det gjaldt. Men livet var dengang en hård skole, som stålsatte dem. De var ikke ømtålige ved at se andres lidelser, aller mindst når de lidende var fjender.

"Hvad er det for en grim, lang karl, han der på hesten?" sagde fru Cæcilie Eka.

"Han ligner et spøgelse, så bleg han er," sagde gamle fru Sigrid Banner. "Det blodige bind om hovedet giver ham et ræddeligt udseende."

"Ja, han har fået sin bekomst, stakkel," sagde fru Kristine i en medlidende tone. Som den mest dannede af dem havde hun en finere følelse end de andre.

Da lød der pludselig et skrig bag ved hende, hun vendte sig om og så Gjørrild stå der med et dødblegt åsyn og et stirrende blik. Hun rakte hånden frem, som om hun ville gribe for sig, vaklede og segnede bevidstløs om. Nu stimlede alle sammen om hende, fru Sigrid tog sin lugteflaske frem og kastede dens indhold i ansigtet på Gjørrild. Det gjorde sin virkning, Gjørrild åbnede øjnene, rejste sig halvt op og så sig om med et forvildet blik.

"Hvad skader dig, barn," sagde fru Cæcilie hårdt, idet hun greb Gjørrild i armen.

"Hun dånede vel af skræk," sagde gamle fru Sigrid. "De unge jomfruer er nu til dags skrøbelige. De tåler ikke synet af blod."

Gjørrild blev hjulpet på benene, greb fru Kristines arm og sagde: "Gå med mig!" Fru Kristine førte hende så ind på sit kammer, hvor hun sank om på en løjbænk og sagde med rystende stemme:

"Kristine, han på hesten, det var Gert!"

"Ej så!" svarede fru Kristine med mere forundring end deltagelse i tonen. "Nu," vedblev hun i en mildere tone, "det er begribeligt, at synet af ham måtte ryste dig. Du havde ikke ventet at se ham komme hid på den vis og i den tilstand."

Men de ord lød i Gjørrilds øren som spot.

"Jeg mærker," udbrød hun i en fortvivlet tone, "at hos dig er ikke barmhjertighed at vente."

"Ved Guds moder er der så!" sagde fru Kristine.

"Da vis det i gerningen! Drag omsorg for ham. Lad mig komme til ham og trøste ham i hans elende."

"Hør nu fornuft, Gjørrild," svarede fru Kristine mildt, men dog fast. "At jeg ikke tør lade dig løbe over i Kärnans fangerum, det er en given sag. Ikke heller tør jeg på egen hånd træffe nogen bestemmelse om, hvad der skal gøres med Gert Jensen. Det må vente, indtil Sten er kommet hjem. Men jeg skal sørge for, at din ven bliver indlagt i et eget rum og får god pleje, det lover jeg dig."

Dermed måtte Gjørrild så slå sig til tåls. Men da Sten Sture den næste dag kom hjem, og fru Kristine fik at vide, at Gert havde fældet Anders Person, da skønnede hun, at det så sort ud for ham. Hendes husbonds stemme rystede af harme, da han fortalte hende det.

"Han burde have bødet med livet," sagde han, "og det ville også være sket, hvis ikke Gustav Kristersen var kommet imellem."

"Det ville kanske have været bedst både for ham selv og en anden, om det var sket," svarede fru Kristine, "men hans død ville jo dog ikke have bragt Anders til live igen."

"Du gør mig gal med den snak," udbrød Sten Sture med en heftighed, som var ganske usædvanlig hos ham. "Jeg kunne gøre det endnu og støde ham ned, hvis han kom mig for øje; men det vil ikke ske. Han er Gustav Kristersens fange. Jeg har intet med ham at skaffe."

"Da er han dog blevet ført herind," svarede fru Kristine. "Han sidder i Kärnan."

"Gør han," udbrød Sten Sture, idet han fo'r op. "Da skal han fort, inden solen går ned. Jeg vil ikke have ham her."

Men nu viste det sig, at fru Kristine ikke var hjerteløs.

"Ja, han må herfra," svarede hun, "og det tillige af den årsag, at Gjørrild er her. Jeg vil ikke kunne holde hende fra ham."

"Gjørrild!" udbrød Sten Sture.

"Ja, du glemmer nok, at han er hendes hjertenskær."

"Ha, ha!" lo Sten Sture bittert.

"Du var hende god før," vedblev fru Kristine, "mere end jeg. Svært falder det mig at tilgive hende den halstarrige vedhængen ved hendes danske ven. Men hendes sorg over hans ulykke er overvældende stor. Jeg har fattet medlidenhed med hende, men ikke således, at jeg ønsker, at hun og Gert Jensen skulle komme sammen, tværtimod. Jeg ønsker ham herfra det snareste ske kan. Men just derfor huer det mig ikke, at du har givet ham Gustav Kristersen i vold."

"Derved er ikke at rokke," svarede Sten Sture utålmodigt.

"Giv sagen i min hånd. Jeg skal nok komme til rette med Gustav."

"For mig gerne," svarede Sten Sture. "Jeg er lige glad, hvad der bliver af den danske hvalp, når jeg kun ikke får med ham at skaffe."

Men da Gustav Kristersen kom til stede, og fru Kristine forebragte ham sagen, så viste det sig, at han på ingen måde ville slippe sit bytte, til trods for, at det voldte ham udgift at holde på sin fange. Fru Kristine brugte imidlertid hele sin indflydelse til at skaffe Gert menneskelig behandling, og da han

ikke måtte blive på slottet, var der i øjeblikket ingen anden udvej for Gustav Kristersen, end at få ham anbragt i byen. Der var imidlertid pladsen optaget af svenske sårede, indtil det lykkedes at få ham indlagt i sortebrødrenes kloster, som lå i byens sydlige ende ved Jerntorvet, og der blev han plejet af den lægekyndige klosterbroder Anselmus. Men fru Kristine lod til Gustav Kristersens beroligelse prioren, hr. Jakob, vide, at han skulle stå hr. Sten til ansvar for fangens tilstedeblivelse.

Ikke så snart havde Gjørrild fået at vide, hvor Gert var blevet bragt hen, førend hun gav sig til at bryde sit hoved med at udfinde et middel til at sætte sig i forbindelse med ham. Da faldt hendes tanke på hendes gode ven, Markus, som havde lovet at stå hende bi, hvis hun engang skulle komme til at trænge til ham.

Det voldte hende ikke mange betænkeligheder, at Markus let kunne gætte, af hvad art hendes forhold til den danske fange var, og at han måtte se på Gert med en rivals øjne. Hun havde så ringe, eller snarere så store, tanker om den gode, borgerlige yngling, at hun satte sin lid til ham og ikke tvivlede om, at han lige fuldt ville række hende en hjælpende hånd.

Hun manglede ikke redskaber til at sætte sig i forbindelse med ham. Fru Elses kammerpige Martha var sit herskab meget hengiven. Hun var en skånsk pige, født på Povel Laxmands gods Valden, og uagtet hun endnu ikke var tredive år gammel, havde hun kendt Gjørrild fra dengang hun var lille. Hun havde Gjørrilds fortrolighed som en art fostermoder, og hun var tillige dansk i sind. Hun ringeagtede Sverige og alt, hvad der var svensk. Ingen kunne være villigere end hun til at hjælpe jomfru Gjørrild til en sammenkomst med sin danske hjertenskær.

Hun havde imidlertid dog trods sit svenskerhad kastet sine øjne på en svensk karl, Måns, som var i Sten Stures brød. Han var søn af en velhavende bonde, som boede i landsbyen Skotteck ved Bogesund nede i Vestgotland. Marthas skønne blå øjne og smilehullerne i hendes friske kinder havde dåret Måns. Han sprang, hvorhen det skulle være, når Martha bød det, og i ham havde Gjørrild altså en villig budsvend.

Imidlertid måtte hun oppebie en gunstig lejlighed, men den kom, da hr. Sten og fru Kristine en dag i oktober måned forlod Stockholm og drog ud til deres gård Penningby, hvor de agtede at blive en uges tid. Straks blev Måns sendt ned til Gorius Holstes gård, som lå på Jerntorvet lige overfor Sortebrødreklostret, en omstændighed, som Gjørrild ikke havde undladt at tage med i sin beregning. Måns medbragte en seddel, hvorpå Gjørrild havde skrevet: "Mag det så, at min moder og jeg bliver budne til jert i morgen. Jeg har en sag af vigtighed, som jeg må tale med eder om i enrum." Den seddel blev givet til Markus, og da han af overbringeren fik at vide, fra hvem den kom, var han ikke sen til at svare, at det skulle ske, som jomfru Gjørrild ønskede det.

Det blev en stor glæde for Markus den næste aften at se sin moder og fru Else sidde sammen i storstuen. Gorius Holstes hustru, Katharina, var en statelig kvinde, og bar prisen for fru Else i anstand og værdighed. Men Gjørrilds moder var heller ikke mere, hvad hun havde været. Hendes klager over livets genvordigheder sad altid løst hos hende, og nu udøste hun dem i fuldt mål for Katharina, idet hun mente at vise sin borgerlige veninde en ære ved den fortrolighed, hun undte hende.

Markus havde således Gjørrild for sig selv. Hans moder havde gennemskuet ham, hvad hans følelser for Gjørrild Abrahamsdatter angik, men hun lagde ham ingen hindringer i vejen for at nå det mål, han efter hendes mening eftertragtede. Heller ikke hans fader havde noget imod, at han stilede højt, skønt den kloge, verdenserfarne købmand tvivlede om, at det ville lykkes. Men hvad fru Else angik, da havde hun, når hun først havde fået tungen på gang, ikke sans for noget andet end sig selv.

Markus nød ret sagernes gunstige stilling. En fryd var det for ham at være i Gjørrilds nærhed, høre hendes milde røst og se ind i hendes strålende øjne. Han glemte, at hendes besøg havde en bestemt hensigt, men han blev snart mindet derom. Hun bad ham nemlig om at vise hende det skønne relikvieskrin, som hun kun havde haft lejlighed til at betragte flygtigt, da hans moder i sin tid lod hende se det. Det stod imidlertid i sideværelset, og der gik de så ind, idet Gjørrild sagtelig trak døren til.

Nu underrettede hun uden tøven Markus om, hvad det gjaldt. Han fik at vide, at den danske fange, som var blevet indlagt i klostret, unge Gert Jensen, kong Kristians hofsinde, var hendes søskendebarn, og at det lå hende på sinde at få ham i tale.

Hendes søskendebarn, tænkte Markus. Nej, det er lidet troligt, der har vi sikkert brevskriveren, og han er hendes hjertenskær. Han stod og så på Gjørrild med et så sørgmodigt blik, at det blev hende pinligt. Det milde blik ramte hende hårdere, end bebrejdelser ville kunnet.

"Kære Markus," sagde hun hurtigt, "er det eder imod at stå mig bi i den sag, da sig det. Jeg får så søge hjælp et andet sted."

Men det viste sig, at hun havde udtydet hans tøven med at give svar fejlt. Hans kærlighed var som en rolig men dyb strøm, der ikke lod sig vende eller standse, uagtet han vidste, at den aldrig kunne føre ham til målet. Han sørgede over sin vanskæbne, men tænkte tillige: er jeg hende til vilje i denne sag, da kan jeg for en stund glæde mig ved at være i hendes nærhed.

"Nej," sagde han, "I har handlet rigtigt i at henvende eder til mig. Jeg har lovet at være eders ven og stå eder bi, og jeg vil holde mit ord, ja, jeg kan ikke andet. Men, kære jomfru Gjørrild, hvad I der vil, er ugørligt. Eders frænde kan ikke komme ud til eder, da han bliver strengt bevogtet, han er jo desuden lidende af sit sår, og I kan ikke komme ind til ham, for ingen kvinde må træde ind over det brødreklosters tærskel."

"Jeg må og vil se ham, Markus, og bringe ham trøst i hans kvide. Dertil står først og fremmest min hu. Vi får så siden se."

"Gør mig helst straks klog på, hvad der skal følge efter."

"Gætter I ikke det, Markus? Jeg vil hjælpe ham til flugt."

"Det ville være ulige farligere end det første, kære jomfru Gjørrild, men må desuden holdes for ugørligt, da den unge herre er lidende og vanmægtig."

"Det er ingenlunde sagt. Det er nu to måneder, siden han fik det sår ved Brændekirke. Vi bliver da ved det første, at jeg kommer ind og forvisser mig om hans tilstand. Og jeg vil sige eder, Markus," tilføjede hun med et kækt smil, "at for at nå det mål vil jeg ikke sky at trække i et par hoser og en trøje og lade mig gøre til en mand. Jeg vil være min broder Povel, han er jo nu en stor dreng; men hvem i klostret kender ham?"

Hvor stakkels Markus i dette øjeblik misundte fangen i klostret! Gerne havde han taget hans sår og al hans kvide for at være i hans sted. Men han kunne ikke modstå Gjørrilds bønner, og han lovede hende da, inden de skiltes, at han ville overveje sagen, og hun skulle så snart høre fra ham.

Han skønnede, at Gjørrilds dristige plan kun kunne udføres ved hans faders bistand. Den gamle stod sig vel med klostrets prior hr. Jakob, der var en dansksindet mand, lige som han selv. Kun ved at vinde prioren for sagen kunne det gå, men spørgsmålet var, om faderen ville vove sin pels for den sags skyld, for at der var stor risiko derved, derom kunne Markus jo ikke tvivle. Men til sin forundring fandt han den gamle villig, da han den næste morgen underrettede ham om sagen. Dog blev den redegørelse, gamle Gorius gav til bedste, ikke lystelig for Markus at høre på.

"Ej, ej," sagde den gamle, idet der gled et smil over hans brede ansigt, "dette er et udslag af din dårskab, at du har kastet dine øjne på en fri, ædelbåren jomfru. Bild dig det ind, at hun giver sig hen til en klædehandlers søn!"

"I fejler, fader," svarede Markus heftigt, idet han blev rød. "Jeg nærer ikke den indbildning."

"Jo, jo!" vedblev den gamle hårdnakket. "Det er ikke ilde udtænkt af dig at hjælpe jomfru Gjørrilds danske bejler til flugt for at blive ham kvit. Af hvad årsag ellers skulle du stå hende bi?"

"Af godhed for hende, fader!"

"Såmænd, Markus, det kunne vel ligne dig. Tossegod, det har du altid været og haft dit eget sind. Du er ikke som andre ungersvende. Når noget tager dit sind, da ser du hverken til

højre eller venstre og løber på som en blindebuk. Det var den elskov til jomfru Gjørrild, som drev dig til Vedla for at fægte på svenskernes side, og det er den samme dårskab, som nu får dig til at gå hende til hånde i denne sag."

"Det er mig ikke om at gøre, at den fremmes, fader! Uvilligt er jeg gået dertil."

"Hvad, er du så lunken en ven," udbrød Gorius i en spydig tone. "Nu, søn, du er ikke kommet til den urette, idet du gik til mig, og nu, da vi forstår hinanden, hvad jomfru Gjørrild angår, da vil du ikke mistyde, hvad jeg nu gør. Jeg tager sagen i min hånd, og jeg vil sige dig hvorfor. Først fordi det lyster mig at spille de svenske storhanser det puds, dernæst af den årsag, at kong Kristian, når han kommer igen, hvad han visselig gør, vil lønne os, fordi vi hjalp en af hans tjenere til flugt, dertil en så stor mands søn, som denne Gert Jensen er. Jeg skal nok bringe sagen i rigtighed med prioren, og så vil det hele gå glat."

Den gamle henfaldt i tanker, men gav sig så til at le.

"Ha, ha, den jomfru Gjørrild er min tro ikke tabt bag af en vogn, og hun har blod i brystet for ti ungersvende. Det skal blive lysteligt at se hende i trøje og hoser! Jeg har hendes størrelse på øjemål og skal let finde en klædning, som passer hende."

Da Markus kort efter kom op på slottet til Gjørrild med de gode efterretninger, blev hun glad. Hun takkede ham med sit lifligste smil og et varmt håndtryk.

"Nu gælder det kun at finde på, hvorledes jeg uhindret skal komme ned til eder." Hun tænkte et øjeblik efter, tog så en kostbar ring af sin finger og sagde: "Tag den! Jeg vil sige til min moder, at jeg må have tabt den, da jeg i går aftes viste eders

moder den. Jeg kommer så i eftermiddag for at hente den. Men jeg kommer åbenlyst og med ledsagelse."

13. Flugt

Der blev ikke lagt Gjørrild hindringer i vejen for hendes udflugt ned i byen. Om eftermiddagen gik hun fra slottet ned ad Källargränd, over Stortorvet og videre ned ad Svartmansgade, som var den nærmeste vej til Jerntorvet. Ved hendes side gik Martha og efter dem fulgte Måns med sværd i bæltet. Slotshøvedsmanden, Oluf Bjørnsen, havde på Gjørrilds begæring givet hende denne for pålidelig ansete svend til ledsagelse.

Gjørrild fik imidlertid ikke nogen venlig modtagelse af Markus' moder. Hun mente, at det eventyr, som Gjørrild Abrahamsdatter der ville ud på, var utilbørligt og usømmeligt. Hun fandt det tåbeligt af sønnen, at han således lod sig regere af den stolte jomfru, der vragede ham, og hun forskrækkedes over, at hendes ellers så kloge og sindige mand ville indlade sig på et så voveligt foretagende som at hjælpe en fornem dansk fange til flugt. Men Gorius var herre i sit hus, og hustruen måtte lystre. Da hun lod hånt om hendes mands sikre forventning om kong Kristians genkomst, sagde han:

"Jeg har kendt Hans Nåde i hans unge dage, da jeg var i København, og ved, hvad stof der er i ham. Hans vilje er som stål. Ved alle de hellige tre konger i Køln, jeg tør vove min ganske formue mod en pending på, at jeg vil leve den dag, da han vipper Sten Sture af sædet og smykker sin isse med Sveriges krone."

Gjørrild blev ført ind i Katharinas soverum og omklædt der. Markus' moder havde ondt ved at dølge sin forargelse, men hun

følte sig dog afvæbnet, da hun så, hvor uskyldigt og frimodigt Gjørrild tog sagen. Hun er som et barn, tænkte Katharina, og hun måtte tilstå, da omklædningen var fuldbyrdet, at hun aldrig før havde set så fagert et syn. I den korte trøje, de snævre hoser, med en fjerbaret på det gule hår, som var ophæftet, med brune safiansstøvler på de små fødder og en dolk i bæltet, tog Gjørrild sig fortryllende ud. Men nu viste det sig, at hendes blufærdighedsfølelse dog ikke var sløvet.

"Dette er ikke noget syn for mænd," sagde nemlig Katharina, idet hun tog en kappe frem og hang den om Gjørrilds skuldre.

"Hav hjertens tak, Katharina, fordi I tænkte på det," sagde hun. "Nu kan jeg fremtræde mere frimodigt, uden blusel."

"Og så være den hellige Karen med eder, lille jomfru, og hjælpe eder vel gennem den spas," sagde Katharina, idet hun førte Gjørrild ind i storstuen.

Der fandt de Gorius selv og Markus, som stod rede til at føre Gjørrild over til klostret.

"Hi, hi!" lo Gorius, da Gjørrild hurtigt trådte ind og kappen fløj lidt til side, så at han fik et glimt af hendes skønne skabning at se. "Nu ligner I en hofdreng af første skuffe. Kun er eders lød for fin, og de friske læber forråder jomfruen. Men hvad gør det? Hr. Jakob ved besked og vil tage eder for god nu, da I har ladet skørterne blive hjemme."

De få skridt over torvet var snart tilbagelagt. Portbroderen lukkede op, da Markus bankede på, og kort efter blev de indført til prioren i hans kammer. Han modtog Gjørrild med et smil som fik hende til at rødme, men han gjorde hende ikke pinen lang. Han tiltalte hende som Povel Abrahamsen og lod hende vide, at på Gorius Holstes forbøn havde han givet sit minde til,

at det ønskede besøg i sygecellen hos den danske fange måtte finde sted, men dertil føjede han dog en formaning om at gøre det kort af.

Gjørrild var for betaget til, at hun kunne sige et ord. Hun vidste næppe af sig selv, førend hun var kommet ind i sygecellen, og døren var blevet lukket efter hende. Det svømmede for hendes øjne da Gerts ranke skikkelse viste sig for hende, kendelig nok trods den skumring, der herskede i cellen. Hun havde frygtet at finde ham henstrakt på sygelejet, men der stod han, rigtignok mager, skæmmet af de udståede lidelser og med et plaster over panden, men hans holdning viste dog, at han var i færd med at genvinde sine kræfter.

Han stirrede forbavset på hende. Han var åbenbart ikke blevet forberedt på mødet. Da kom det i et nu, med et spring var hun henne hos ham. Hun slog sine arme om hans hals, han genkendte hende, og deres læber mødtes i et langt kys. Så holdt han hende ud fra sig, kappen faldt af, og han så hende i hendes forvandlede skikkelse.

"Gud og alle hellige se i nåde til os," udbrød han, "hvad skal den formumming sige?"

"Stir ikke således på mig," sagde Gjørrild rødmende, idet hun greb kappen og atter indhyllede sig i den.

Han tog imidlertid fat i den for at trække den af hende, men hun veg til side.

"Nu ingen uskikkelighed, Gert," sagde hun heftigt. "Lad os nytte den korte tid, mens vi kunne være sammen, til noget bedre end at gantes. Det gælder din frelse. Jeg vil hjælpe dig til flugt, om det er muligt."

"Gjørrild," udbrød Gert bevæget, "jeg havde ikke ventet noget så stort af dig. Tak mit hjerte! Men vil det gå? Hvem er dine hjælpere, for ved egne kræfter kan du da ikke sætte det i værk. Men jeg er træt. Kom, tag sæde her på løjbænken hos mig og giv mig rede på sagen."

Gert fik nu at vide, hvem det var, der havde stået hende bi, og da han hørte, at Gorius Holste var en tro tilhænger af kong Kristian, tvivlede han ikke om, at sagen forholdt sig rigtigt. Men da han ytrede tvivl om, at han havde kræfter til at flygte, satte hun ham ind i hans stilling, som den var. Han fik at vide, at han var den mands fange, som havde fældet ham.

"Gustav Kristersen vil ikke slippe dig," sagde Gjørrild. "Jeg har grund til at tro, at han, når du er blevet karsk, vil slæbe dig ud til sin gård og tortere dig der."

"Forbandet være han, den nidding," udbrød Gert. "Men hvad årsag kan han have til at handle så uridderligt med mig?"

"En nidding er han ikke," svarede Gjørrild med et smil. "Men han er nidkær på dig. Vid, at han har bejlet til mig."

Da fik Gert et anfald af skinsyge.

"Ej så!" udbrød han i en spydig tone. "Ja, jeg kan tænke mig, at du er en efterstræbt jomfru. Det kan vel hænde sig, at du giver dig til sidst. Så svensk, som du er, da ender det vel med, at du bliver hjemgift her."

"Nej, aldrig havde jeg troet, Gert, at du var så stor en dosmer," udbrød Gjørrild, idet hun slog hænderne sammen. "Er det ikke bevis nok på min store kærlighed til dig, at jeg har vovet så meget for din skyld og nu sidder her hos dig?"

Men Gert følte sig ikke beskæmmet.

"Giv beviset fuldt ud," sagde han, idet han greb hendes hånd; "flygt med mig!"

Gjørrild lod ham beholde hånden i nogle øjeblikke, men tog den så til sig.

"Nej, Gert," sagde hun så, "det gør jeg ikke. Jeg må bruge min forstand."

"Gid du havde lidt mindre af den," udbrød Gert utålmodigt.

"Hør mig dog, ven!" sagde Gjørrild sindigt og fast. "Først ville jeg blive dig som en klods om foden og hindre din flugt. Men hvad ville så dine frænder tænke om mig, når jeg uskikkeligt var løbet gennem landet med dig? De ville ikke holde mig for værdig til at være en god mands hustru. Dertil ville så komme min stakkels moders sorg. Nej, Gert, det bør ej ske!"

"Gjørrild," sagde Gert bevæget, "alt det har intet på sig. Det vil jævne sig. Det bæres mig for, at hvis vi lader denne lejlighed gå tabt, da vil vi komme til at bøde hårdt derfor. Skulle det ske, da drag dig til minde, at skylden er din og ikke min."

"Nej, Gert," svarede Gjørrild efter et øjebliks usikkerhed, "min skyld vil blive større, om jeg ved at hænge på får din flugt til at strande. Hvad fremtiden vil bringe, det ved kun den alvidende Gud. Men det tror jeg dog, at du, hvordan det så går, engang vil takke mig for, at jeg stod fast og reddede min ære."

"Din kærlighed er mig mere værd end æren," sagde Gert lidenskabeligt, drog hende til sig, kyssede og kærtegnede hende. "Al lyst til at flygte er nu forgået mig."

Gjørrild gengældte hans kærtegn med ømhed, og det lykkedes hende til sidst at snakke ham til rette. Han indså, at det var galskab at blive på trods. Han lovede at ville følge den

anvisning, han ville få, og troede nok, at han havde kræfter til at flygte, når han fik fornøden bistand.

"Så være Gud og alle hellige med dig og bringe dig lykkeligt ned til Danmark," sagde Gjørrild til sidst, idet tårerne brød frem. "Jeg vil bede til, at vi snart må ses og at det vil blive i fred."

"Vent ikke det, Gjørrild," svarede Gert med et funklende blik. "Kommer vi igen, hvorom jeg ikke tvivler, da vil det blive med end større magt og med hævnens sværd. Da vil du sidde midt i det og må tage det, som det bliver."

De blev nu afbrudt af broder Anselmus, som brummede over, at samtalen havde varet så længe.

"Nu har I gjort nok," sagde han til Gjørrild, "for at nedbryde, hvad jeg med stor omhu har udrettet. Se, han blusser af feber."

"Vist ikke," sagde Gert, da Gjørrild gik, "jeg er karskere end nogen sinde. Jeg blusser af sundhed."

Da Gjørrild, fulgt af Markus, som havde ventet på hende, velbeholden var kommet over til Gorius' hus, skyndte hun sig med at aflægge sin mandsklædning og følte stor lettelse ved at blive den kvit. Derpå havde hun en lang samtale med gamle Gorius, som havde brugt tiden, mens hun var ovre i klostret. Da han havde hørt Gjørrilds beretning om Gerts tilstand, sagde han:

"Vel, det lader altså til, at den unge herre kan tåle farten. Men det har jeg straks tænkt, at han må have en ledsager og ikke fly alene. Han er jo og ganske ukendt med landet. Jeg mener at have fundet manden, og det er Måns, den svend, som fulgte eder hid. Jeg gav mig i snak med ham, og det kom snart frem, at han ikke er tilfreds med sin tjeneste. Han er nu også en vestgote

og ikke rigtig svensk. De folk, som bor nede ved grænsen, er halvt danske."

"Det har dog vist virket på ham," sagde Gjørrild med et smil, "at han her i Stockholm er kommet det danske nærmere, fordi vor Martha har vundet hans hjerte. Hun er en dansk pige og hader alt svensk."

"Ej, det kan ikke være bedre," udbrød Gorius. "Lad hende tage ham i skole, så giver han sig nok. Og lad mig så, kære lille jomfru, til eders beroligelse, hvad følgerne angår, sige eder, at eders vens flugt ikke er så farlig en sag, som vi havde grund til at tro. Prioren er kommet efter, at Gert Jensen ikke er hr. Stens fange, men Gustav Kristersens, og at hr. Sten ikke vil tage sig det nær, at han undrender."

"Det første har jeg længe vidst," sagde Gjørrild, "men ikke det andet."

"Da skal det dog være så," svarede Gorius, "og det er dette, der har fjernet priorens betænkeligheder. Gustav Kristersen vil jo nok gøre alarm, når han hører, at fuglen er fløjet, men der vil ikke komme stort ud af det."

Beroliget gik Gjørrild tilbage til slottet og gav sig straks i lag med Martha, som uden betænkning gik ind på sagen, og det faldt hende ikke svært at vinde Måns. Hun forestillede ham, hvilke usle kår han havde i Sten Stures tjeneste. Når han frelste Gert Jensen og gik i hans brød, da ville han få glimrende udsigter til at komme til vejrs. Vel gjorde Måns nogle indvendinger, men da Martha så truede med at slå hånden af ham, gav han sig straks.

Måns var så snild selv at sørge for, at han ikke skulle blive savnet. Han bad nemlig slotshøvedsmanden om orlov for at

drage ned og besøge sine forældre i Skotteck. Det fandt høvedsmanden var en rimelig begæring, og da Måns altid havde vist sig flink og pålidelig, blev der betroet ham en hest til at ride på. Anden dagen efter red han så ud af byen syd på, standsede dog et øjeblik ved Gorius Holstes hus og lod Markus, som straks kom frem, vide, at han ved midnatstide ville være ved pælebommen med en båd. Gorius havde lovet at skaffe nøglen, og så ville flugten gå let fra det ikke langt fra stranden liggende kloster. Nu da der var fred og ingen fare, blev der ikke holdt vagt på stadsmuren, og portvægterne udviste den største ligegyldighed. De sov gerne sødeligt om natten, trygge ved, at vindebroerne var ophejsede; og da klostrets dør åbnedes villigt for Gert, så var det ikke vanskeligt at sætte den flugt i værk.

Men Gjørrild og hendes venner i Stockholm, de vidste længe ikke mere end det, at Gert var sluppet bort. Så ventede de med spænding på, hvad der ville ske; men det gik, som Gorius havde forudsagt. Gustav Kristersen rasede, men Sten Sture spottede ham.

"De løsepenge gik du glip af," sagde han, "Og det var dog fornemmelig dem, du eftertragtede."

Dog var Sten Sture nødsaget til at lade prioren høre, at han ikke havde vogtet bedre på sin fange. Men den snilde hr. Jakob klarede for sig ved at sige, at han intet havde anet, førend fangen var flygtet. Dog var det bagefter blevet klart nok, hvorledes det var gået til, for en af klostrets lægbrødre var forsvundet med det samme. Han måtte altså, formodentlig ved løfte om stor belønning, have hjulpet fangen bort. Dette var for så vidt sandt, som en lægbroder virkelig var gået med i båden, havde hjulpet Måns med at ro den over til Södermolen og

derefter fulgt flygtningene et godt stykke på vej, men et par dage efter var han vendt tilbage til klostret.

At Gert var sluppet væk, og at sagen ikke blev videre efterforsket, det var naturligvis en stor beroligelse for Gjørrild, men dog blev det en pinefuld tid for hende. At fru Kristine lod hende mærke, at hun nærede mistanke til hende for at have vidst besked om Gerts flugt, det tog hun sig ikke så nær, men den kulde, som Sten Sture nu viste imod hende, bedrøvede hende dybt. Hendes højsindede frændes godhed for hende var jo det, der især havde holdt hende oppe. Pinligt var det også for hende at høre med hvilken foragt de andre kvinder omtalte Gert. De gjorde det åbenbart for at krænke hende og straffe hende, fordi hun holdt fast ved sin danske hjertenskær.

Hendes eneste trøst var at komme ned til Gorius Holstes. Kun der kunne hun tale frit, kun der mødte der hende deltagelse, og da især hos Markus. Han var i sandhed hendes ven. Dyb var hendes taknemmelighed mod ham, og det var hendes inderlige ønske, at hun engang kunne få held til at vise det i gerningen.

Dog havde hun svage øjeblikke, da Gerts udsagn om, at krigen ville bryde løs på ny, ængstede hende, og da tvivlede hun om, hvor vidt hun havde handlet rigtigt i at blive og ikke flygte med Gert. Men et blik på hendes skrøbelige og forsagte moder, og hendes søskendes jublende glæde, når hun tog sig af dem og legede med dem, gav hende svar og fjernede enhver tvivl.

14. Hvor Gert hørte hjemme

Gerts flugt gik besværligt og var ingenlunde farefri. Vel fik han en hest at ride på, for Gorius Holste havde forsynet Måns rigeligt med penge, men han havde især i begyndelsen svært ved at holde sig i sadlen, så mat var han efter sit lange sygeleje. Ofte måtte der holdes rast, og således tog det over en måned at nå ned til Bogesund. Men han kom dog i god behold til landsbyen Skotteck, hvor Måns' fader boede. Der slog han sig til ro, indtil han nogenlunde var kommet til kræfter, drog så videre og slap først i det nye år lykkeligt over grænsen. Dog var det endnu en lang rejse til fædrenehjemmet, Glimminge, hvorefter han naturligvis stilede. Han var så udmattet, da han nåede dertil, at han måtte søge sengen, og der gik et halvt år, inden han fuldkomment havde genvundet sine kræfter.

Hans tilsynekomst vakte naturligvis stor glæde i hjemmet, og der blev vist ham al mulig kærlighed og omhu. Med begærlighed lyttede de alle til fortællingen om hans eventyr, og de priste Gjørrild for den kækhed, hun havde vist ved at hjælpe ham til flugt. Men hvad Gerts moder, fru Margrethe, angår, da formildedes hun først ved at høre, at Gjørrild havde vægret sig ved at flygte og løbe gennem landet med Gert.

Gerts bedste selskab i hans vanmagtstid, det var hans ældre broder Arvid, den høje kaldet, fordi han var en af de højeste mænd i landet. I hans kæmpelegeme boede en god, tålmodig sjæl, og skønt han syntes noget sløv og ligegyldig, havde han dog mere forstand end de fleste. For ham kunne Gert udøse sin harme over det sidste elendige felttog og rase så meget, som

han ville. Et lille tørt ord af Arvid gjorde større virkning på ham, end en lang formaningstale af faderen.

Han var kommet hjem fra det sidste felttog med gigt i sine lemmer, var blevet skrøbelig og vranten. Han betragtede sin krigsbane som endt, men han trøstede sig ved at sige, at det var en lykke at kunne blive hjemme, når det atter gik løs; for der var aldrig kommet andet end elende ud af de krigstog op i Sverige, og det ville sikkert blive jo længere des værre. Han ønskede da også, at Gert skulle blive hjemme, men det ville Gert ikke høre tale om.

Ud på høsten drog han til København for at melde sig til tjeneste hos kongen. Der fandt han alt i bevægelse. Byen var fuld af fremmede lejetropper, både tyske, franske og skotske. Der blev rustet i en målestok, som ikke havde været kendt siden Valdemarernes dage, men landets egne børn udgjorde nu den mindste part af hæren. Krigen var blevet et håndværk, som krævede større våbenfærdighed og sammenhold i slaget, end den underkuede og fra brugen afvænnede bonde kunne yde. Kun lensmændene med det svære, kostbare rytteri blev udbudt. Alt fodfolket bestod af lejesvende; men de, der fik lov til at blive hjemme, måtte bøde med pungen.

Der udkrævedes en meget stor sum penge til at rejse en hær som denne, på mindst tyve tusinde mand, og i lang tid udrede den høje sold til lejesvendene. Kun ved uhyre anstrengelser lykkedes det kongen at skaffe midlerne til veje. Han afpressede sin påholdende svoger, kejser Carl, en part af dronning Elisabeths resterende medgift, han lånte hos rigets adelsmænd og borgere og satte krongods i pant over en lav sko. Uden betænkning styrtede han sig i en bundløs gæld og tyngede sine

undersåtter så hårdt med skatter, at de næppe kunne bære dem. Det danske folk fik at føle hvilken tung arv dronning Margrethe havde efterladt sine efterfølgere, idet hun lod sig påsætte den svenske krone og prøvede på at forene det, som ikke ville være sammen.

Da Gert kom op i kongens forværelse, blev han straks omringet af sine fæller, de andre sinder, som allersidst havde ventet at se ham. De frittede ham ud om hans eventyr og var temmelig nærgående med deres spørgsmål, men de fik kun korte svar, og han udfriedes snart af den krydsild, for han måtte ikke vente længe, inden han fik foretræde.

Kong Kristian sad i sin hyndestol ved sit skrivebord og trommede med fingrene på bordpladen. Han så ikke rigtig god ud.

"Nu, er du der, Gert," sagde han temmelig koldsindigt, "det er os kært at gense dig karsk og frank. Men sig mig dog," føjede han til med et smil, "hvorlunde gik det dig med din svenske hjertenskær? Bjergede du hende?"

"Nej, Eders Nåde," svarede Gert, "ganske det modsatte skete. Det blev hende, som bjergede mig!"

"Ej så! Lad os høre, hvorlunde det gik til."

Gert aflagde så en beretning om alt, hvad der var hændet ham lige fra slaget ved Brændekirke og indtil hjemkomsten til Glimminge, men han gjorde det kort, således som han vidste, at kongen ville have det. Kongens mine formørkedes, da Gert omtalte sin kamp på valpladsen ved Brændekirke.

"Du har fægtet som en mand, Gert," sagde han, "men det var dog lensrytteriets fordømte hidsighed i at fare på, som spredte

hæren og voldte ulykken, og du må, kan jeg skønne, have været en af de fremmeste i flokken."

"Det er muligt, Eders Nåde, at jeg har fejlet deri, men jeg har også måttet bøde derfor."

"Sandt nok," sagde kongen og føjede til med et smil, "og det ville være gået dig end værre, havde du ikke haft den jomfru i ryggen. Jeg må lade Gjørrild Abrahamsdatter, at hun har vist sig tro og at hun ikke slægter sin morfader, Povel, den forræder, på. Jeg skal mindes det, når hun engang, jeg håber snart, stedes for mig på Stockholm Slot. Og jeg skal lønne Gorius Holste for hans kongetroskab. Men det skal nok vise sig, når vi får taget brodden fra Sten Sture og hans slæng, at der er flere mænd af den sort i Sverige."

Derpå spurgte kongen til den gamle på Glimminge og viste ikke tegn til, at han bar nag til admiralen på grund af den frimodighed, hvormed denne havde dadlet gidslernes bortførelse. Gert havde fået dette at vide og ventede intet godt deraf, men det var nu således med kong Kristian, at af sine venner, hvis troskab var prøvet, kunne han tåle meget.

Gert var da vel tilfreds med den modtagelse, han havde fået af sin herre og konge, men han savnede noget, et ord om, når hæren skulle bryde op og rykke ind i Sverige. Han fik det dog frem ved at udtale sin glæde over, at udrustningerne var så vidt fremmede, og at felttoget vel snart ville blive åbnet.

"Ikke førend om nogle måneder," svarede kongen. "Skønt det skal Gud vide, at jeg helst slog den hele bande løs straks. Vi har haft ondt ved at holde styr på de vilde karle, som vi har liggende her i staden."

Der havde nemlig været en alvorlig tumult og blodige sammenstød mellem de tyske og skotske lejetropper.

"Nu," sagde Gert, "længe vil det dog så ikke vare. Jeg fryder mig ved tanken om atter at drage op i Sverige med Eders Nåde og tage hævn for den tort, jeg har lidt."

"Nej stop, Gert!" udbrød kongen. "Du får bie en stund. Vi drager ikke med hæren. Da vi havde så ringe held med os sidst, har vi besluttet at lægge sagen i vore hærføreres hænder. Måske de vil have bedre lykke. Vi vil lade dem gøre det grove arbejde, og viser det sig, at det går, da kommer vi selv efter til våren."

"Eders Nåde," udbrød Gert, "giv mig fri og tillad mig at drage med hæren!"

"Hvad," sagde kongen, "har du ikke fået nok endnu? Men," tilføjede han med et smil, "jeg glemte den jomfru, som har dåret dig, og som drager dig derop."

"Ved min helgen nej," svarede Gert med fynd. "Eders Nåde må tro mig, når jeg siger, at det er ikke det. Til hende ville jeg jo komme mere sikkert, om jeg drog derop med Eders Nåde. Nej, jeg vil tage hævn over de svenske hunde og genoprette min ære."

"Guds dros, Gert," svarede kongen, "du er en kamphane af første skuffe. Jeg tror, at jeg sætter dig ved Blodfanen. I den forlorne hob, der hører en galfrans som du hjemme."

"Som Eders Nåde vil," svarede Gert muntert. "Hellere går jeg med fortravet og fægter blandt skælmer, end jeg bliver tilbage."

Den forlorne hob, som rykkede frem i spidsen under Blodfanen, bestod af hærens mest forvovne karle og af folk, som ved en eller anden forseelse var hjemfaldne til straf. Ved at gå i spidsen i slaget og tage det første stød, gaves der dem lejlighed til at afsone deres brøde.

Gert fik sin vilje, men han fik dog ikke sin plads i den forlorne hob. Derimod blev det ham tilladt at slutte sig til den rytterhob, som hans fader stillede som lensmand. Den skulle føres af Gerts broder Arvid, og han kunne da ikke ønske sig bedre kår. Han drog så hjem for at være sin broder behjælpelig med rytternes udrustning og indøvelse, og i slutningen af året rykkede de op til Helsingborg, hvor hæren samledes. Den skulle nemlig føres op til Stockholm til lands. Den var for stor til at gå søvejen. Så mange og store skibe, som dertil ville udkræves, havdes ikke til rådighed.

15. Slaget ved Bogesund

Det var Helligtrekongers dag, den 6. januar 1520, at den danske hærs overbefalingsmand, hr. Otto Krumpen, red ud fra Helsingborg, omgiven af en stor skare riddere og øverster og i spidsen for rytteriet, det adelige opbud. Hærens hovedmasse, de fremmede lejesvende, skytset og trosset, var rykket forud og på vejen op i Halland. De hallandske bønder havde i tidernes løb set mange krigsskarer drage op gennem deres land, men aldrig et hærtog så vældigt som dette. De slog kors for sig og sagde: Nu Gud nåde svensken!

Otto Krumpen og alle herrerne i hans følge var iført rustninger, mere eller mindre glimrende efter deres kår, og fjer i alle farver vajede fra deres hatte eller baretter. De tunge hjelme og slagsværdene blev ført af deres svende og først taget i brug, når det kom til kamp. Herrerne indåndede med velbehag den rene frostluft, mens hestene skred muntert frem ad den banede vej. Det var en solklar vinterdag, frosten havde gjort jordbunden fast og et lille lag sne glattet ujævnhederne. Felttoget åbnedes altså under de gunstigste omstændigheder. Det gik fremad som i en dans for den stolte rytterskare, hvis rustninger glimrede i solen, mens muntre råb, hestenes vrinsken og hornenes lyd fyldte luften.

"De hellige tre konger være prisede, fordi de undte os så godt vejr," sagde Otto Krumpen. "Skulle vi have slæbt os gennem et morads med vore svært rustede ryttere og alt skytset, da ville vor fremfærd blevet sørgeligt forsinket og både folk og heste udmattede."

"Ja," svarede Karl Knudsen, som red ved hans side, "alt er med os i det timelige, som det lader, og når dertil kommer den hellige faders åndelige sværd, så må det vel denne gang gå, og Sten Svantesen vil knække sin hals."

Han sigtede til den pavelige bandbulle, hvis fuldbyrder kong Kristian nu var blevet. Den medførtes i et stort antal og skulle opslås på kirkedørene, hvor hæren kom frem, for at indjage det svenske folk skræk.

"Hør til Karl Knudsen," sagde Klaus Bille, som red noget bagved, til Kay Ahlefeld, "da Fanden hidtil ikke har hjulpet ham til at få hævn over broderen, så prøver han nu at sætte sin lid til Gud Herren."

"Nu," svarede Kay, "jeg har ikke så store formål, at jeg skulle falde på at anråbe Himmel og Helvede om bistand. I øvrigt sætter jeg ikke stor lid til den bulle. Hvad skulle de klærkerænker til? Jeg så helst, at den var blevet hjemme tilligemed den Fandens følgesvend, som beråber sig på den."

Overløberen Karl Knudsen var ikke velset i Danmark. Den hjemmefødte ulv, som hans landsmænd kaldte ham, blev ringeagtet, fordi han var gået i dansk tjeneste, uden at have fået oprejsning af sin dræbte faders, Knud Alfsens danske drabsmænd, og han havde vakt forargelse hos alle hæderlige mænd ved den uhørte grusomhed, hvormed han havde huseret i sit fødeland i den første svenske krig. Heller ikke var de danske befalingsmænd glade ved at have en svensker over sig. Karl Knudsen var nemlig den næstbefalende, eller egentlig stillet ved Otto Krumpens side med en meget udstrakt myndighed. Kong Kristian havde kun set på mandens

brugbarhed. Karl Knudsens ubændige mod og fremragende hærførertalent hævede ham højt over de andre befalingsmænd.

Hans mørke, funklende øjne og hans hårde træk viste, hvad der boede i ham; men dog var han ikke så anselig en skikkelse som feltherren. Otto Krumpen var høj og skulderbred, han sad rank i sadlen, og et langt skæg gav ham forøget værdighed. "Hans åsyn var som en løves at skue," står der i en gammel beretning om ham. Men han havde ikke ved nogen stor krigerbedrift gjort sig værdig til det vigtige hverv, som kongen havde betroet ham. Derimod var det kundbart nok, at han var i stor gunst. Han havde nydt den ære ved kroningen i processionen at bære det vigtigste regalie, kronen, og kongen havde givet ham Ålholms store len. Der sad han og "herskede med halsret over alt Lolland," da kongen kaldte ham til dåd på en større skueplads.

Derom blev der talt i en rytterhob, som red næst efter feltherren og hans følge. Det var de Ulfstanders opbud, som var blevet samlet under en fane, der bar slægtmærket, tre sorte takker i hvidt. I spidsen red Arvid på en vældig stridshingst. Der skulle en stærk hesteryg til at bære hans tunge legeme og rustningen oven i købet, og et godt højdemål til at løfte hans lange ben tilstrækkeligt op fra jorden. Ved hans højre side red Gert, der ville have raget godt op, hvis ikke hans kæmpestore broder havde redet ham så nær. Ved Arvids venstre side red Truid Gregersen, brødrenes næstsøskendebarn. Også han var hofsinde, men da han hørte om Gerts forsæt at drage med hæren, ville han ikke stå tilbage og havde udvirket sig tilladelse til at følge sine frænder.

"Ja, mon det møllerværk vil gå," sagde Truid til Arvid, som havde udtalt sin forundring over Otto Krumpens udnævnelse til feltherre.

Arvid forstod straks hentydningen, som gjaldt de Krumpeners slægtmærke, et rødt møllehjul i sølv.

"Det skal vise sig," svarede han. "Men jeg må tilstå, at jeg ville have kæmpet mere trygt under de tre roser, hvis den mand, som fører dem i skjoldet, ikke havde været en nidding."

"Nej, Gud fri os," udbrød Truid, "det er galt nok, at Karl Knudsen er sat så højt op. Jeg begriber ikke, at Hans Nåde kan sætte sin lid til en slig overløber og forræder."

"Nu," svarede Arvid med et smil, "han har dog vist, at han under sine landsmænd det værste. En mand i hans stilling må værge for sig til det yderste. Falder han i svenskernes hænder, da bliver han hængt."

"En forsmædelig død ville det være for en riddersmand," svarede Truid, "men dog for let en død for ham, den mordbrænder, han er."

Karl Knudsen havde nemlig, da han for tre år siden førte den danske hær op i Sverige og indtog Stegeholm, ladet befalingsmandens, Johan Arendsens hustru, fru Agnes og hendes små børn indebrænde, til trods for at hun var en slægtning af ham.

"Men," vedblev Truid, "en slig skælm kan og, når det kniber, få til sinds at vende ryg til og salvere sig. Betænk det, Gert, og hav et øje med din Måns! Han er jo en overløber og forræder, lige som hr. Karl."

"Måns," svarede Gert, som hidtil havde været hensunket i tanker og ikke mælet et ord, "han er sikker nok og mig oprigtig

hengiven. Han har også god grund til at ønske os sejr. I Stockholm sidder en jomfru, som han har kær, og venter på ham."

"Nu," udbrød Truid muntert, "da passer I ved min helgen i det stykke til hinanden som kniv og skaft. Her kan man med sandhed sige, at som herren er, følger svenden."

"Ja, spot du kun," svarede Gert heftigt. "Du har let ved at snakke. Du som gik til fæstensøllet med din Ide, som til en dans. Du skulle prøve, hvad jeg har døjet. Det er ved Guds moder hårdt at have sin hjertenskær på den anden side af gærdet. Jeg kan ikke komme over til hende, og hun vil ikke hoppe over til mig."

"Nu, nu Gert," sagde Arvid beroligende, "det vil til sidst komme dertil, at hun må gøre det."

Men Gert genvandt dog ikke sit gode lune, førend han stod åsyn til åsyn med fjenden.

Hæren rykkede imidlertid raskt frem. Blodtørst og rovsyge satte fart i landsknægtene. Dog måtte de i begyndelsen tæmme deres lidenskaber for de havde fået streng befaling til ikke mere end nødvendigt at forulempe de venligtsindede vestgoter, og det gjaldt desuden at nå hurtigt frem og ikke sinkes ved plyndring.

I den hensigt havde også hæren delt sig, da den var kommet over grænsen. Hovedstyrken drog ad den gamle vej langs Æterå, en mindre afdeling vest for langs Viskå [Note 1)]. Begge afdelinger skulle mødes ved Bogesund, hvor de to veje stødte sammen, og denne genforening fuldbyrdedes også lykkeligt midt i januar måned.

Imidlertid var svenskerne i fremrykning nord fra. Sten Sture havde fået samlet en hær, som vel var større end nogen, han tidligere havde rejst, men dog næppe mere end halvt så stor som den danske. Han havde ikke vist nogen særlig iver i at ruste. Enten han nu ikke havde fået tilstrækkelig kundskab om størrelsen af kong Kristians rustninger, eller sejren ved Brændekirke havde gjort ham overmodig, vist er det, at hans sædvanlige omtanke og handlekraft svigtede ham ved denne afgørende lejlighed. Han stolede vel på det bjergfulde lands ufarbarhed, og at han i naturforhindringerne ville få en mægtig forbundsfælle. Det kunne jo gå den anden Kristian i Tivedens bjergpasser, som han måtte igennem, lige som det var gået hans farfader, den første Kristian, for halvfjerdsindstyve år siden, da han rykkede op gennem det øst for liggende Holaveden, hvor han led et forsmædeligt nederlag, så at han måtte drage hjem med uforrettet sag.

Fuld af mod og i godt lune drog Sten Sture ud fra Stockholm. Dog var der ved afskedsmåltidet på slottet noget endogså hos denne fredsæle mand usædvanlig blidt og tankefuldt i hans væsen. Han viste sig kærlig mod alle, både store og små.

Hans hustru var ikke uden bekymring for hans skæbne. Hun forestillede sig, at det var en vældig kamp, han drog ud til, værre end nogen af de foregående. Men hun dulgte sin uro og gav ham med på vejen et af de smil, som nu i otte år havde været hans øjenslyst og bedste glæde. Endogså mod Gjørrild viste han sig mild, klappede hende på kinden og sagde: "Nu, nu Gjørrild, det bliver vel nok til sidst godt for dig!" Dette bevis på hans venlige sindelag mindedes Gjørrild først med inderlig glæde, siden med usigelig smerte.

Sten Sture drog ikke ud fra Stockholm med nogen stor styrke, for hans lejesvende var kun få i tal og feltskytset for intet at regne imod fjendens. Men fra alle sider strømmede de opbudne bønder til, og dalkarlene svigtede ikke deres unge herre, som de havde så kær. Mindet om sejren ved Brændekirke opildnede deres mod, og de stolede på deres langbuer. I alle de slag, hvor de havde været med, lige indtil det sidste, havde danskerne fået at føle virkningen af en tæt pileregn. Men som bonden var, således kom han fra bygden og skoven. Eksercits ville han ikke vide af at sige; men han var flink til at bruge øksen, og med den fik han nok at gøre. På vejen over Tivedens skovbevoksede bjergryg, denne snævring, som den danske hær måtte igennem, lod Sten Sture anlægge brodder, mægtige forhugninger af træstammer, som skulle standse fjenden, hvis han nåede så højt op. Da det var gjort, rykkede han videre syd på og nåede Bogesund før de danske. Denne lille by, det nuværende Ulrickshamn, lå ved den halvanden mil lange men kun et par tusinde fod brede Åsunda sø. Da de to sydlige veje stødte sammen her, var det det rette sted at møde fjenden på, og terrænet var gunstigt til forsvar. Men stillingens styrke svækkedes rigtignok ved den omstændighed, at søen var tilfrossen, og isen kunne bære. Snildt nok havde kong Kristian valgt tidspunktet for sin hærs fremrykning og lagt det i hjertet af vinteren. Isen slog bro over søer og åer, og udbyttet af den sidste høst var endnu ikke fortæret.

Sten Sture traf imidlertid foranstaltninger til at yde den fremrykkende fjende kraftig modstand. Han lod anlægge skanser af træstammer på Åsundasøens skovrige og bakkede bredder, og på isen foran Bogesund blev der anlagt et stærkt

værk af bjælkeskærme. Der blev de øvede krigsfolk opstillede, mens almuen lejrede sig på landjorden. Bogesund var således gjort til en fast borg, og tryg ved sin stærke stilling afventede Sten Sture fjendens komme.

Han lod ikke vente længe på sig. Den 17. januar meldte Sten Stures spejdere, at den danske hær var i hurtig fremrykning, og allerede dagen efter viste fortravet sig både på søens isflade og på begge dens kyster.

"Nu er jeg snart hjemme," sagde Måns til en af de andre svende, da rytteriet red ud på isen. Og så pegede han over mod sin fødeby Skotteck, som lå en fjerdingvej syd for Bogesund på søens østlige bred.

"Så det er din hjemstavn,'" lød svaret. "Snart vil den røde hane gale over din fædrene bo. Er du ikke mod i hu ved at tænke på det?"

"Å hvad," sagde Måns. "Min fader er en forsynlig mand. Kender jeg ham ret, da har han for længst salveret sig med alt sit op i landet. Den hytte, du kalder min fædrene bo, den er snart rejst igen."

"Nu, Måns," udbrød en af de andre svende, "Det må man lade dig, at du har gjort vendingen til gavns. Aldrig havde jeg troet, at der kunne blive så god dansk en mand af en svensker."

Det var ikke for meget sagt. Måns havde ikke alene vist sig tro mod sin nye herre, men han havde tillige gjort god nytte som vejviser for hæren, hvad hans kendskab til egnen satte ham i stand til. Han skulle imidlertid udrette langt mere. Sveriges skæbne var, som det siden viste sig, lagt i denne ringe mands hænder.

Den 19. januar, Sankt Henriks dag, rykkede de danske frem til angreb. Men nu viste det sig, at Otto Krumpen var sin opgave voksen. I stedet for at spilde kræfterne på at tage den stærke svenske stilling med storm, lod han efter nogle små skærmydsler skytset køre op, og nu spillede kuglerne mod Bogesund, mens svenskerne kun i ringe grad kunne give svar på tiltale.

Sten Sture red uforfærdet ud på isen, fulgt af flere af sine befalingsmænd. Han galoperede frem og tilbage foran bjælkeskansen og lod sin vælige hest gøre spring på isen. Derpå standsede han og gav sig til at holde en opmuntrende tale til folkene.

"Stå nu fast," sagde han, "og vis jyderne hjem med brodne pander!" Jyde var nemlig i Sverige et fællesnavn på alle danske. "Glem ikke, at I kæmper for hellig Eriks åsyn!" Og så pegede han på det gamle, med et billede af skytspatronen prydede rigsbanner, som var plantet på et højt punkt på kysten.

Måns holdt i nærheden af en falkonet, som var kørt ud på isen.

"Ej," udbrød han, da han så Sten Sture ride frem, "i dag vil Blak få brug for sine ben og sine tænder."

"Hvad mener du med den snak?" spurgte fyrmesteren.

"Blak," svarede Måns, "det er hr. Stens stridshingst. Den har lært at sparke og bide i kampen. Se, hvor han lader den springe!"

"Så han i den gyldne rustning, det er din gamle herre?"

"Det er så," svarede Måns. "Sigt efter ham! Kan I ramme ham, da er slaget vundet. Uden ham er den svenske hær som en flok får."

Falkonetten blev stillet og skuddet dundrede løs. Den første kugle gik over Sten Stures hoved, den anden fejlede også, men den tredje nåede målet, skønt ad en omvej. Den ramte nemlig en af bjælkeskærmene, slog til siden, gik gennem Sten Stures lår og dræbte hans hest. Han styrtede med et højt råb til jorden og faldt under hesten. Hans folk ilede ham til hjælp og drog ham frem. De troede, at han var død, for smerten gjorde ham bevidstløs. Dog viste det sig, at der var liv i ham, men han var ganske magtesløs og kunne ikke holde sig oprejst. Han blev lagt på en hestebåre og hurtigt ført nord på.

Nu angreb de danske med fuld kraft, stillingen blev taget efter en kortvarig modstand, og svenskerne flyede. Dog samlede de sig igen på Tiveden for der at gøre et sidste, fortvivlet forsøg på at standse den fremtrængende fjende. Som en flok får var de ikke, tværtimod endnu besjælede af det gamle heltemod, skønt de bittert savnede deres kække og kyndige fører. De vidste, at hvis det blev til døden med Sten Sture, så var der ikke en mand i landet, der kunne udfylde hans plads.

Note 1:

Viskå og Æterå: Viskan og Ätran

16. På Tiveden

Efter sejren ved Bogesund slappedes mandstugten i den danske hær. Den røde hane kom til at gale ikke alene over landsbyen Skotteck og Måns' ringe fædrenebo, men også over Bogesund og flere byer. Dog blev der nogle steder holdt igen, idet man nøjedes med at inddrive brandskat. Men selv der undlod landsknægtene ikke at aflægge lidet velkomne besøg i husene. De vestgotiske husmødre så med sorg deres hønsegårde blive plyndret og fadeburene tømt. Også måtte de finde sig i, at landsknægtene med griske hænder rodede i deres dragkister og andre gemmer og rapsede, hvad der havde værdi. Ganske at forbyde landsknægtene at tage sig selv til rette, var en umulig opgave. Det ville fremkaldt oprør og kunne have fået hele felttoget til at strande. Bonden måtte være glad, når han slap derfra med livet, ikke blev spiddet på en lanse, eller fik huset brændt af over hovedet på sig.

Denne rovlyst fremskyndede ikke marchen. Det tog tolv dage at klare de ni svenske mile op til Tiveden, men endelig, den 31. januar, stod hærens fortrav ved bjergåsens fod. Mørk og truende ragede den op. Den hæver sig til en højde af seks hundrede fod og danner et mægtigt bolværk mellem Sveriges to største søer, Vänern og Vättern. Den dækkes milevidt af en tæt nåleskov, som i hine tider var endnu mere uigennemtrængelig, end den er i vore dage, og den er fuld af snævringer og kløfter. Over den gik allerede i oldtiden den store hærvej mellem syd og nord, men endnu var den ikke blevet betrådt af nogen dansk

hær. Dog måtte Otto Krumpen føre sin store krigerskare over den, når han ikke ville gøre en lang omvej.

Langsomt trængte hæren ind i granskoven, indtil den havde nået landsbyen Hofva, hvor den gjorde holdt. Der begynder nemlig det egentlige bjergpas, som i en længde af tre mile drager sig mellem Skagern og Unden sø. Der var ingen bjergtoppe at bestige, men dog var marchen besværlig, fordi den smalle vej, om den kunne kaldes således, var opfyldt af grusdynger og stenblokke.

Der blev holdt rast om natten ved Hofva. Folkene måtte lejre sig i sneen og fik intet andet ly end det, træerne kunne skænke dem. Dog blev der tændt bål hist og her, hvor det kunne ske uden alt for stor fare for at brænde skoven af. Om søvn blev der ikke tale, men folkene styrkedes ved en rigelig uddeling af sul, brød og stærkt øl. I øvrigt sloges de om de nærmeste pladser omkring bålene. Der lød råb og sang i mindst fire forskellige tungemål. Franskmændene var livligst, små muntre folk, som lod munden løbe og tog fagter til hjælp, når de ville gøre sig forståelige for danskerne, tyskerne og skotterne, i hvis øren fransk lød som kragemål. Bandende det barske klima hoppede og dansede de på sneen for at holde fødderne varme, mens skoven genlød af de livlige sydboeres råb og latter. De hårdføre skotter iagttog med dyb foragt deres færd, skønt de ellers ikke vragede varmen, for overalt trængte de sig frem til de bedste pladser ved bålene.

I det største hus i Hofva befandt sig feltherren og så mange af befalingsmændene, som kunne få plads der. Huset eller hytten bestod kun af et eneste rum. Et stort bål var blevet tændt på arnestedet. Det gav varme, men også røg, for der var

naturligvis ingen skorsten. Røgen måtte søge op gennem et hul i taget, og det var den ikke meget villig til. Bonden var flygtet med sit kvæg og alt sit gods. Dog var et jordfast bord og et par bænke blevet efterladt, dernæst et par knipper halm, og dette tarvelige husgeråd var de trætte krigere højst velkomment.

På bænkene omkring bordet sad Otto Krumpen og flere af hærens øverste befalingsmænd. De gjorde sig til gode med de føde- og drikkevarer, som var blevet hidbragt fra trosvognene; men meget deraf var frossent og måtte optøs ved ilden, hvorved det mistede sin kraft og smag. Det satte ikke herrerne i bedre lune.

Et par af de unge væbnere havde redet sig et leje i halmen, hvor de lå nok så godt. En af dem var unge Peder Skram, den siden så navnkundige søhelt. Han tjente den rige og mægtige hr. Mogens Henriksen Gyldenstjerne, som i dette felttog nød den ære at føre rigsbanneret. Han kendte sin væbner som en usædvanlig årvågen og udholdende ungersvend og undrede sig over, at Peder straks havde søgt hen i halmen.

"Hviler du blødt, Peder?" råbte han hen til ham.

"Som en fugleunge i sin rede," svarede Peder, idet han rejste sig op, i bevidstheden om, at hans plads burde have været bag hans herre, som sad ved Otto Krumpens side.

"Det er ellers ikke din vane at give dig så let," sagde hr. Mogens.

"Nej, kære hr. Mogens," svarede Peder Skram frimodigt, idet han børstede halmen af sig og gik hen til sin herre. "Men denne skovkrig, hvor man må gå gåsegang og liste sig frem mellem træerne, mens man stivner af kulde, er ved min helgen en led ting."

"Tøv lidt, Peder Kristensen," sagde Karl Knudsen, som sad på den anden side af Otto Krumpen, "i morgen skal I få benene rørt og varme nok i blodet."

Karl Knudsen så helt mild ud og talte muntert. Sten Stures fald havde i den grad frydet hans hjerte, at han for øjeblikket var så god, som han kunne blive.

"Jeg frygter, at vi da vil få for meget af det gode," sagde landsknægtøversten Steffen Weberstedt. "Dette er et fordømt land at føre krig i, bart og armt, kulden går en gennem marv og ben, og skal man varmes, må man steges ved en ild."

"Det har sin rigtighed med kulden," sagde skotternes fører, James Stuart af Ardgowan, som før havde været i Danmark og var sproget nogenlunde mægtig. "Men hvem kerer sig derom, uden I kælne tyskere? Vi bjergskotter går bukseløse over isen og sover godt i sneen. Hvad derimod dette lands fattigdom angår, da tykkes mig dog, at eders knægte, hr. Steffen, på opmarchen har fået deres poser vel fyldte. De har grebet på tingen."

"Store ord og fedt flæsk sidder ingen fast i halsen," svarede Steffen Weberstedt hidsigt.

Men nu lagde Otto Krumpen sig imellem og formanede herrerne til at holde fred.

"Bliver vi splidagtige," sagde han, "da kan sejrens frugt glide os af hænderne. Hvad vi må døje, bliver med Guds og alle helliges hjælp kun en kort pine. Når vi er kommet gennem passet og drager ned på Nerikes sletter, da vil vi få rigelig løn for al vor møje."

"Ja, gid vi var så vidt!" sagde Steffen Weberstedt tvært.

"Nu," udbrød James Stuart, "jeg tænker, at det vil blive en munter dyst, ret noget for mine raske karle. Vil I, hr. Otto,

forunde os at gå i spidsen, når der i morgen gribes an?"

Skotterne var unægtelig godt egnede til at gå i spidsen som den forlorne hob, for de fleste af dem var fortvivlede karle, landevejsrøvere og drabsmænd, som kun ved at gå i fremmed tjeneste var sluppet for straf.

Men de franske lejetroppers fører, Jakob Walles, gjorde indsigelse. Vel havde han ikke lært at tale de nordiske sprog, men han forstod dem tilstrækkeligt til at kunne følge samtalen og opfatte dens indhold. Han sprang op og talte med fynd, mens hans små sorte øjne funklede.

"Æren af at gå i spidsen bør forundes os," sagde han. "Vi må have oprejsning for nederlaget ved Kalmar."

Nogle af de franske lejetropper havde nemlig forrige efterår været med på et strejftog mod Kalmar, som mislykkedes.

"Er I ikke af samme mening?" tilføjede han, idet han henvendte sig til to af sine underbefalingsmænd.

De svarede begge livligt ja. Det var Saint Blimont, høvedsmanden for fodfolket, og arkelimesteren Eude de Caussant, som befalede over skytset, seks feltslanger, som var en gave fra Frankrigs konge, Frants den Første, til kong Kristian.

Otto Krumpen, der lige så lidt som de andre herrer forstod fransk, så spørgende til Ejler Rantzov. Denne herre, som længe havde opholdt sig ved det franske hof og kunne sproget som sit modersmål, var nemlig medgivet Jakob Walles som tolk. Otto Krumpen fik således ved Ejler Rantzovs fortolkning at vide, hvad det gjaldt, og ad samme vej lod han Jakob Walles underrette om, at franskmændenes begæring om at måtte gå i spidsen skulle blive opfyldt.

Mens de franske herrer på det livligste gav deres glæde derover til kende, trådte Gert ind, fulgt af Måns. De havde været oppe i skoven på et spejdertog for at undersøge fjendens stilling. Det ville Gert ikke have vovet sig til alene, men da Måns, som kendte hver sti på Tiveden, havde tilbudt at føre sin herre, var Gert straks gået ind derpå.

Måns spillede en vigtig rolle, og han var meget stolt af sin bedrift, at han havde udpeget Sten Sture for de danske skytter. Men til held for ham selv havde han på vejen op til Tiveden truffet sin fader, som gav ham vand i blodet.

"Det er ingen skøn streg at forråde sin herre, hvis brød man har spist, og som var en god mand," sagde den gamle. "Hverken fjender eller venner billiger det. Men hvad dig angår, dreng, da råder jeg dig at vare din mund og holde dig fra alt pral, for det kan du være sikker på, at får man oppe i landet nys om, hvad du har gjort, da vil du før eller senere ligge der med en kniv i hjertet."

Måns havde skrevet sig advarslen bag øret, holdt sig tilbage og sagde intet, undtagen når han blev adspurgt, hvilket skete et par gange under den beretning, hans herre nu aflagde om deres strejftog. Gert blev af feltherren henvist til Karl Knudsen, i hvis hænder ledelsen af angrebet blev lagt, fordi han var særlig kyndig i skovkrigen.

"Det forholder sig, som I formodede, hr. Karl," sagde Gert. "Svenskerne har anlagt stærke skanser ved Ramundaboderne, således kalder min svend stedet."

"Men Guds kors," udbrød Karl Knudsen, "I kom da vel ikke svenskerne så nær, at I kunne se brodderne?"

"Nej," svarede Gert, "men vi så sideskanserne, og vi talte tre."

"Så har de anlagt tre brodder," sagde Karl Knudsen.

"Men hvor kunne de være så dumme at tro," udbrød Claus Bilde, "at vi ville gå i den fælde? Nogle af os har før været lidt heroppe og ved, hvad det er."

"Lige meget, Klaus Stensen," svarede hr. Karl, "vi må igennem og lid på, at det vil blive en hård dyst."

Derpå gav han til bedste for de uindviede en forklaring af det nationale forsvarsværk, som svenskeren kaldte en brodde.

På begge sider af vejen, bag træerne, opstabledes fældede træstammer på langs, så at de dannede en uigennemtrængelig mur. Ved indgangen til denne snævring lod man træerne stå, men gennemsavede dem ved roden, så at de let kunne omstyrtes og kastes over vejen, når fjenden var kommet ind i brodden, hvorved et tilbagetog umuliggjordes. Men ved den modsatte ende, udgangen, byggedes der en stærk skanse, som beplantedes med skyts, hvis kugler kunne bestryge vejen i hele dens længde. Da der nu tillige opstilledes skytter bag skanserne langs vejen, blev den intet anende fjende beskudt fra tre sider, overvældet, og efter det store mandsfald var det let at gøre det af med resten. Således var det gået ved Holaveden, hvor kong Kristian den Førstes hær led det store nederlag.

"Vel," sagde Steffen Weberstedt, da Karl Knudsen var kommet til ende med sin forklaring, "Men vi behøver jo så kun at vige til siden, omgå det hele kram og tage fjenden i ryggen."

"Det lader vi vel være," svarede Karl Knudsen. "I hørte jo Gert Jensen tale om sideskanser. De går fra hver brodde som lange arme dybt ind i skoven, og den er jo så tæt og ufarbar, at fjerner vi os for langt fra vejen, da udsætter vi os for at splittes i små

hobe og fare vild. Nej, vi må gå lige på og tage brodderne med stormende hånd, den ene efter den anden."

"Ja," udbrød Otto Krumpen, "det er åbenbart, at der ikke er andet for. Men det vil gå på grund af vor store overmagt, og fordi den svenske hær alt en gang er slagen og nu hovedløs. Vi må gennem den skovrede, men når det er gjort, da ligger landet åbent for os lige til Stockholm. Jeg håber, kære herrer, at I vil føre eders folk kækt frem, uden at lade eder skræmme af det store mandefald, som næppe vil udeblive ved det første anfald. Betænk, hvor meget der står på spil, vore våbens ære og, hvad mere er, den store sag, for hvis skyld vor herre og konge har bragt så svære ofre. Men bringer vi sejren hjem, da vil lønnen ikke blive ringere end æren."

Et livligt tilråb fra befalingsmændene gav vidnesbyrd om, at feltherrens ord havde gjort deres virkning.

"Ved Guds moder," råbte en af høvedsmændene, "vi vil ringe og lyse julen således ud for de svenske hunde, at de sent skal glemme det. De skal få en varm candelmesse!"

Den næste dag, den 1. februar, regnedes nemlig kirkeligt for julens sidste, og den 2. februar, Jomfru Marias Renselsesfest, fejredes med messesang og en lysprocession, som efter candela, et lys, kaldtes candel – eller kyndelmesse.

Den næste morgen rykkede hæren frem, men sindigt og varsomt. Hele dagen gik med at klare de to mile til den første brodde. Men da aftenen faldt på, stod månen højt på himlen, og sneen lyste. Der var tyst og øde, da de nærmede sig stedet, som Måns udpegede for dem. Der hørtes ingen lyd foran dem og sås intet levende menneske. Da lod Karl Knudsen et par feltslanger køre frem og brænde løs. Skoven gav genlyd af skuddenes drøn,

og flere af de gennemsavede træer, som dækkede indgangen til brodden, sank bragende til jorden.

"Det var træerne, nu folkene," råbte Jakob Walles, idet han med sine mænd brød ind i skoven og angreb vejskanserne fra begge sider. De skotske og tyske lejesvende fulgte efter, og en hårdnakket, blodig kamp begyndte. Det var en vild dans, som lejesvendene i forening med de danske ryttere, der var steget af deres heste og kæmpede til fods, opførte ved månens lys med de svenske bønder i hjertet af Tivedens fyrreskov. Pilene fra de svenske langbuer fældede mangen mand, skoven gav genlyd af råb og hyl, og sneen farvedes rød af blod.

Men hvor mandigt end svenskerne værgede for sig, så måtte de dog til sidst vige for overmagten. Efter en meget blodig, men kort kamp blev endeskansen taget, og dermed var svenskernes modstand brudt. De gjorde intet forsøg på at holde de andre to brodder og løb derfra i vild flugt.

Gert og Peder Skram kæmpede side om side. Peder Skram var blevet ramt af en pil i armen. Det var hans skæbne hele hans bevægede liv igennem, at blive såret i ethvert slag, men dog at slippe levende derfra. Han havde trods såret kræfter nok til at frelse Gert fra en stor fare, skønt meget imod Gerts vilje.

Det skete i slutningen af kampen oppe på den store skanse. Franskmændene var fremdeles i spidsen; men nu gik det dem ilde. Både Eude de Caussant og Saint Blimont segnede for to håndfaste dalekarles øksehug. Men Jakob Walles blev så rasende over sine to kære landsmænds fald, at han sprang ned midt imellem fjenderne og slog om sig som en besat.

Det så Gert og ville springe efter for at komme den tapre lille franskmand til hjælp, da han blev grebet om livet og slynget

tilbage. Han vendte sig forbitret imod sin redningsmand og så, at det var Peder Skram.

"Er I forrykt, Gert," råbte Peder. "Fik I ikke nok ved Brændekirke? Vil I til ingen nytte øde eders liv, eller er I lysten efter et nyt fangenskab?"

Gert kom til besindelse og takkede siden Peder Skram for den håndsrækning. Han så også til sin beroligelse, at Jakob Walles ikke blev hugget ned, men ført bort som fange.

Om at forfølge svenskerne var der ikke tale. De flygtede til alle sider og forsvandt i den ufarbare skov. Tappert nok havde de kæmpet og vist, at de ikke var som en flok får, fordi de havde mistet deres fører. De kæmpede som én mand uden fører. I det mindste nævner krøniken ikke nogen overbefalingsmand, som førte svenskerne i slaget på Tiveden.

Da den danske hær kom ned på sletten, fik den også at føle, at svearne var et mindre medgørligt folkefærd end goterne. De gjorde hist og her modstand, og der påfulgte flere blodige småkampe. Landsknægtene, som desuden var ophidsede af den blodige kamp på Tiveden, fo'r derfor frem med den største grusomhed, brændte, skændte og myrdede. De lystrede ikke deres høvedsmænd, som måtte opgive ævred. Hvem der ikke flygtede, blev stødt ned, og de brændende gårde betegnede hærens vej. Hvorfor skulle landsknægtene også skåne bandlyste kættere? De udførte jo kun den hellige faders vilje ved at udrydde dem af Jorden.

17. Hos Sankt Franciskus

Sten Sture var imidlertid hurtigt blevet ført nord på, hvilende på halm i en bondeslæde og dækket af pelsværk. Da han var blevet forbundet af en bartskær, følte han sig stærk nok til at fortsætte rejsen. Han var jo en ung, livskraftig og hårdfør mand.

Det gik imidlertid langsomt op over Tiveden, og der blev han indhentet af sin flygtende hærs fortrav. Han blev underrettet om nederlaget ved Bogesund, men det var ikke andet, end hvad han havde ventet at få at høre. Da han kørte gennem brodderne ved Ramundaboderne, voksede hans håb ved synet af det stærke forsvarsværk. Han talte opmuntrende til nogle af hærens befalingsmænd, som fulgte ham et stykke på vej, og lagde dem på sinde at forsvare stillingen til det yderste. Fra Tiveden og til Stockholms porte var der jo intet bolværk, der kunne standse fjenden.

Så skiltes han fra dem og drog videre nord på med sin livsvend, gamle Klas, ledsaget af sin tro ven, rigsråden Magnus Karlsen Gren og fulgt af nogle få ridende svende. Det var imidlertid en lang vej, han havde for sig. Fire og tredive svenske mile skulle tilbagelægges, inden han kunne nå Stockholm. Dog stod han sig, uagtet han nu og da led svære smerter, og når det kom på, fik han svage øjeblikke, da bekymringerne overvældede ham. Ofte vekslede han ord med Magnus Gren, som red ved siden af slæden. Idelig gentog han det samme spørgsmål: Mon de kunne holde passet og vise danskerne hjem? Hver gang gav

Magnus Gren ham fortrøstningsfulde svar, men det hjalp kun for en kort tid.

Efter en uges anstrengende rejse nåede han Strengnäs, hvorfra der over Mälarens is kun var fire mile til Stockholm. Der tog han ind til sin gamle ven, biskop Matthias, som ved et forudskikket ilbud var blevet underrettet om hans komme. Der lod han for en stund ro falde på sig og fik ved en lægekyndig klosterbroders omhu den pleje, han så hårdt trængte til.

Biskop Matthias blev stærkt rystet ved efterretningen om nederlaget ved Bogesund og Sten Stures ulykke. Med tårer i øjnene modtog han sin slagne og sårede herre. Dybt bevæget udtalte han sin sorg samtidig med, at han bestræbte sig for at yde åndelig trøst. Men han mærkede snart, at Sten Stures tanker ikke var vendt mod Himlen.

"Den skade, jeg har fået, er ikke til døden," sagde han. "Når den engang kommer, da kan jeg ikke ønske mig salvet med den hellige olie af kærere hænder end eders, gode hr. Matthias! Men jeg tror og håber til Gud, at jeg endnu har en lang dagsgerning for mig. Jeg bør glemme mig selv og den smule pine, jeg lider, og kun tænke på rigets og folkets vel. Kun når jeg stilfulde har opfyldt den pligt, som Gud Herren selv har lagt på mig, kan jeg trøstigt træde frem for hans åsyn og tør vente at finde nåde hos ham."

Sten Stures håb om helbredelse var ikke urimeligt. Da hans sår var blevet undersøgt, erklærede lægebroderen, at det ikke var dødeligt. Der var efter hans mening udsigt til helbredelse, når benet kun i en ikke alt for kort tid fik hvile og blev hyttet for kulde. Men Sten Stures venner mærkede snart, at han ikke mente, at nogen lang hviletid var nødvendig, for da de foreslog

ham at sende bud til Stockholm efter fru Kristine, modsatte han sig det bestemt.

"Hun skal ikke skræmmes op," sagde han, "og til ingen nytte jages herud. Om få dage vil jeg med Guds bistand selv være hos hende."

Hans tilstand bedredes også allerede efter et par dages forløb kendeligt, og hans venner fattede håb. Men hvad der viste sig vanskeligere end sårets helbredelse, det var at skaffe den lidende herre ro i sindet. Han følte en brændende trang til midt i sin afmagt at udrette noget, og hvad han nu fik udtænkt, det forbavsede over al måde både biskop Matthias og Magnus Gren. Han erklærede nemlig, at han ville forsone sig med sin gamle, bitre fjende, Gustav Trolle. Aldrig havde de troet, at han kunne bekvemme sig til det, og denne hans mærkelige beslutning var i deres øjne kun et udslag af hans sygelige sindstilstand.

"Drag på stand over til ham, kære venner," sagde han, "og bring ham venlig hilsen fra mig. Besværg ham, om han da elsker sit fødeland, nu i nødens stund at støtte mig og ikke slutte sig til rigets fjender. Bed ham slå en streg over den gamle strid og modtage den vennehånd, jeg nu rækker ham. Gør han det, da ville vi ære og lønne ham derfor, og hans eftermæle vil blive stort."

Biskop Matthias bevægedes ved at høre Sten Sture forkynde denne sin højmodige beslutning, og Magnus Gren skønnede i hvert fald, hvilken kamp det måtte have kostet så stolt en herre at gå til dette ydmygende skridt. Men begge mente de, at det ville blive gjort forgæves, og de havde desuden betænkeligheder ved at forlade deres stakkels herre i hans lidende tilstand. Men uagtet de fremførte deres indvendinger på den mest

lemfældige måde, ophidsedes Sten Sture dog i den grad ved at høre på dem, at de indså, at der var intet andet at gøre end at føje ham.

Den 2. februar om morgenen, altså på den tid, da den svenske hær allerede for flere timer siden i vild flugt havde forladt Tivedens blodstænkte højder, drog biskop Matthias og Magnus Gren, uden at ane, hvad der var sket, over Mälaren til gården Ekholm, hvor Gustav Trolle levede halvt i fangenskab med sin fader. De blev mod forventning venligt modtaget, og til deres store forundring afviste Gustav Trolle ingenlunde rigsforstanderens tilbud om forsoning. Den før så ubøjelige ærkebiskop erklærede med ydmyghed, at han var villig til at glemme alt det skete. Han ville indgå venskab med Sten Sture, støtte ham og ingenlunde slutte sig til rigets fjender.

Biskop Matthias troede på oprigtigheden af denne erklæring og takkede hr. Gustav for det fædrenelandssind, han derved udviste. Men Magnus Gren tvivlede, og han fik ret. Begivenhederne skulle snart vise, at Gustav Trolle havde spillet falskt spil, og at han kun var faldet til føje på skrømt, fordi han endnu var i Sten Stures magt og ikke turde give sit sande sindelag til kende, førend danskernes sejr var fuldbyrdet, og de var herrer i riget.

Biskoppen og Magnus Gren overnattede på Ekholm, men da de den næste dag drog bort, vendte de ikke tilbage til Strengnäs. De fandt det begge rådeligst at lægge vejen over Stockholm, underrette fru Kristine om den ulykke, der var tilstødt hendes gemal, og så tage hende med ud til Strengnäs.

Men mens de kørte ad Stockholm til, skete det omtrent ved middagstide den 3. februar, at en rytter kom jagende ind i

bispegården i Strengnäs. Sten Stures livsvend, gamle Klas, kom straks til stede og hørte med forfærdelse det ulykkesbudskab, som rytteren bragte: "Vi er slagne. Dansken er over Tiveden og på vejen herop."

Budrideren var en ung dalkarl, sendt af dalbøndernes fører. Ved ofte at skifte hest på vejen var det lykkedes ham at tilbagelægge den lange vej på seks og tredive timer. Målet for hans ridt skulle egentlig have været Stockholm, men da han på vejen fik at vide, at rigsforstanderen kun var nået til Strengnäs, havde han sat kåsen derhen.

Klas stod der målløs.

"Jeg tør ikke bringe hr. Sten den tidende," sagde han omsider. "Den vil dræbe ham, svag og lidende, som han er."

"Vil ikke du, så må jeg," svarede dalkarlen, idet han sprang af hesten. "Rigsforstanderen må straks underrettes for at kunne salvere sig."

"Jo nok!" udbrød Klas forbitret. "Jeg måtte være gal, om jeg lod dig buse ind til ham."

Så vendte han dalkarlen ryggen og gik langsomt ind, idet han overvejede, hvorledes han skulle meddele sin herre ulykkesbudskabet; men det stod skrevet i hans blege åsyn. Hans herre havde desuden hørt hestens trampen i gården og tænkte straks, at det kunne være en budrider med tidender fra hæren. Klas fandt ham siddende halvt oprejst i sengen og stirrende på ham med et spændt blik. Han spurgte, og Klas måtte ud med sproget. Men ulykkesbudskabet dræbte ikke den sårede helt. Vel blegnede han og sank et øjeblik tilbage i puderne, men han genvandt hurtigt herredømmet over sig selv. Dalkarlen blev ført ind til ham og blev nøje udspurgt.

Da det var gjort, og Sten Sture ikke kunne tvivle om, at nederlaget havde været fuldstændigt og afgørende, sagde han til Klas:

"Vi må bryde op på stand. Inden en time må jeg være på vejen til Stockholm."

Klas bad sin herre om ikke at forivre sig forestillede ham, at det måtte tage lang tid, inden fjenden kunne nå så højt op, og rådede ham til i det mindste at oppebie biskoppens og Magnus Grens tilbagekomst fra Ekholm, men han talte for døve øren.

Inden en time var gået, sad Sten Sture i slæden. Det voldte ham smerte at blive båret derud, men hans udseende tydede ikke på svaghed. Med munter røst gav han befaling til at køre, og hurtigt fo'r slæden, trukket af et par vælige heste, fra Strengnäs ned på Mälarens snedækte isflade. Klas red ved siden af slæden og havde ikke øjnene fra sin herre. Han var meget bekymret for ham, fordi kulden var taget til. Frosten var hård, og de havde en skarp nordostvind lige imod sig. De var da heller ikke kommet længere end et stykke ud på den nærliggende Bjørkfjord, førend Klas blev va'r, at hans herres udseende forandredes. Farven veg af hans kinder, og hans træk strammedes. Han bød køresvenden holde, sprang af hesten, gik hen til slæden og talte sin herre til, men han fik intet svar. Sten Stures læber var lukket for evigt. Kulden havde fuldført det dødsværk, som sindsbevægelsen havde begyndt, idet den bragte feber i hans blod.

"Nu se Gud og hellig Erik i nåde til os og ganske Sverige!" udbrød Klas i en klagende tone, mens de ridende svende, som nu var kommet til, forfærdede hørte dødsbudskabet. De

blottede alle deres hoveder, mens Klas knælede på isen og bad en bøn.

Så kørte de langsomt videre med deres døde herre, hvis åsyn Klas havde dækket med et klæde. Dog satte de snart hestene i fart, da den langsomme kørsel i den strenge kulde var uudholdelig. De nåede således Stockholm inden sengetid og drog mellem Södermalms fjelde ned til den søndre broport. Det var blevet til et helt ligtog, da en stedse voksende skare af bønder havde sluttet sig til, og nogle af dem havde skaffet lyspinde og fakler til veje. Sorgfulde lyste de deres døde herre hjem.

"Luk op!" råbte den svend, som red i spidsen, til brovagten.

"Ikke så hastig," lød svaret. "Hvem er I, og hvad føre I der med eder ved fakler og blus?"

"Hr. Sten er i slæden," råbte svenden.

"Hvad," svarede brovogteren, "kommer han så usseligt agende?"

Der var nemlig endnu ikke kommet nogen efterretning fra den fjerne krigsskueplads til Stockholm. Man vidste ikke engang noget om slaget ved Bogesund.

"Det er dog ham," råbte svenden, "men han er død. Vi bringer hans lig."

Nu blev der hurtigt lukket op og det sørgelige tog drog langsomt ind gennem byen og op ad slottet til.

Fru Kristine sad ved nadveren med fru Else, Gjørrild og sine jomfruer. Hun viste et roligt åsyn, uagtet hun stadig levede i spænding efter at få tidender fra sin husbond og hæren. Hun måtte jo være forberedt på en lang ventetid på grund af den store afstand, men nu ventede hun hver dag at få afgørende

efterretninger, for den sidste hilsen, hun havde fået fra sin herre, var nogle linjer, som han under nedrykningen havde skrevet på Tiveden og afsendt derfra. Han skrev fortrøstningsfuldt om det stærke forsvarsværk, han havde anlagt der, og meldte, at nu var han i færd med at rykke videre sønder på til Bogesund, hvor han i en befæstet stilling ville afvente fjendens komme.

Måltidet var til ende, og fru Kristine ville rejse sig, da hushovmesteren, Blanckert, trådte ind. Hans åsyn var blegt, hans blik skrækslagent, og han standsede i døren uden at kunne få et ord frem.

"Er der noget løs, Blanckert," spurgte fru Kristine, idet hun hurtigt rejste sig og gik hen til ham.

"Der er kommet tidender fra hr. Sten," fik Blanckert endelig frem.

"Er de onde?" spurgte fru Kristine, idet hun blev bleg. "Tal dog, menneske!"

"Jeg ved det ikke så nøje," svarede Blanckert med usikker stemme, "men nu er de her lige ved porten."

Fru Kristine skubbede ham til side og ilede ned ad tårntrappen, fulgt af Gjørrild. Da de kom ned i gården, så de ved faklernes skin en slæde, som holdt der. Klas, som var steget af hesten, gik fru Kristine i møde, men inden han fik sagt et ord, var hun henne ved slæden, rev klædet bort, og nu stirrede hendes husbonds i døden stivnede træk med de halvåbnede glasagtige øjne hende i møde. Hun kastede sig over liget, idet hun udstødte et skrig så hjerteskærende, at alle, som hørte det, blev rystet i deres inderste. Gjørrild glemte ikke, så længe hun levede, det skrig.

Dog tabte fru Kristine ikke bevidstheden. Et heftigt anfald af gråd gav hende lettelse. Hun kyssede den døde på panden og lod sin hånd glide over de stivnede træk, uden at den isnende følelse syntes at anfægte hende.

"Kom," sagde hun, da hun havde genvundet mælet, "vi vil bære ham ind og bringe ham til hvile."

Det lød næsten, som om hun troede, at en varm seng kunne bringe ham til live igen.

Da de bar ham op, holdt hun selv ved hans hoved. Han blev lagt på sin seng og siddende ved ligets side havde hun sjælskraft nok til at høre Klas' beretning om hans herres sidste sørgelige oplevelser, lige fra hans fald ved Bogesund og indtil døden for få timer siden overrumplede ham på Bjørkfjordens is. Ingen andre end Klas var hos hende og den døde, mens hun således dråbe efter dråbe tømte sit sorgens bæger til bunden; men ingen anden forstod hende bedre end han, for han havde tjent faderen, Svante Sture, i mange år og kendt sønnen lige fra han blev født. Han var nu en gammel mand, hærdet i livets skole, men dog gik han dybt rystet fra denne sammenkomst med sin døde, tavse herre og sin grædende husfrue.

Da Klas havde endt sin beretning, og fru Kristine havde fået alle sine spørgsmål besvaret, takkede hun ham for hans store troskab mod hans herre og bød ham fjerne sig. Længe blev hun alene hos den døde, snart hensunket i bøn, snart talende til ham, på hvis læber døden havde sat sit segl, så at der intet svar kunne komme fra dem.

Da hun atter kom til syne, var hendes åsyn farveløst og mærket af dybe furer. Hun så ud, som om hun var blevet flere år ældre. Synet af hende, da hun kom ud af den dødes kammer,

lod alle dybt føle størrelsen af det tab, hun havde lidt. Men de fik snart at mærke, at sorgen ikke havde lammet hendes viljeskraft. Efter at hendes hjerte var blevet lettet ved det første voldsomme udbrud af smerte, hørtes der ingen klage fra hende, og der mærkedes ingen svaghed hos hende. Al hendes tanke syntes henvendt på det tab, folket havde lidt og på de ulykker, der nu ville vælte ind over landet.

Da biskop Matthias og Magnus Gren den næste morgen indtraf på slottet, fandt de hende over forventning fattet, ja, at hendes sjæl i smertens skærsild var blevet hærdet og stålsat. Dybt rystede ved de to sørgelige tidender, som var kommet til dem allerede på vejen, hærens nederlag og rigsforstanderens død, kom de og ventede at finde en i sorg hensunken og rådvild kvinde. Men de mærkede snart, at de havde landets moder for sig med fuld følelse af sin pligt og med vilje og kraft til at udfylde sin stilling. Vel rystedes hun ved synet af dem, og hun fældede tårer ved at høre på udbruddene af deres dybe sorg og store anger over, at de havde forladt deres lidende herre i Strengnäs. Men hun fattede sig snart og beroligede dem ved at sige, at de var ganske uden skyld. Det var Guds vilje, at det skulle gå således. Og da faren var overhængende, bad hun dem ikke se tilbage, men kun fremad, og overveje med hende, hvad der var at gøre til rigets frelse. Således blev disse to stærke mænd bragt på ret kant af en kvinde. Resultatet af deres overvejelser blev, at Magnus Gren forblev hos hende for at lede forsvaret af Stockholm, hvor hun agtede at holde sig til det yderste. Biskop Matthias derimod drog, efter at han havde taget afsked med sin døde herre, hjem til sit stift for ved sin

nærværelse at gøre, hvad han kunne, for at afværge krigens ulykker fra folket.

Sten Sture blev jordfæstet i Gråmunkeklostrets kirke og fik således sit lejersted i den klosterbo, som var viet til Sankt Franciscus. Han kom til at hvile nær ved klostrets stifter, kong Magnus Ladulås, dog endnu nærmere sin egen tidligere fødte lille søn, som var død kort efter fødslen.

Fru Kristine viste en fast holdning under jordfæstelsen. Hun holdtes opret ved tanken om det hverv, hendes hensovede herre havde efterladt hende, at optage hans store gerning og frelse riget. Mens dødsmessen lød for hende, og kisten sænkedes i graven, svor hun i sit hjerte en dyr ed på, at hun, så vidt hendes kræfter rakte, ville give folket erstatning for det tab, det havde lidt, samle alle tro svenske mænd om sig og til det yderste værge for rigets selvstændighed. Og således ville hun tillige redde den arv, som Sten Sture havde efterladt sin umyndige søn.

18. Frafaldets tid

Nu blev det trange dage for Sveriges stormænd. De fleste af dem må antages at være forsvundet allerede straks efter nederlaget ved Bogesund, og da efterretningen om Sten Stures død udbredte sig over landet, opgav de ganske ævred. Riget var jo nu hovedløst, Sten Stures ældste søn Niels kun otte år gammel, og der fandtes ikke nogen mand af så stor anseelse, at han kunne samle alle om sig og gribe roret. Fru Kristine var med alt sit mod dog kun en kvinde og ville sikkert snart blive nødt til at slippe taget. Sverige var nu at ligne med en havareret skude, som måtte gå på grund.

Da tænkte de fleste af dem, der havde meget at tabe: nu frelse sig, hvo der kan! Nu viste sig sandheden af Sten Stures påstand, at der gik mangen svensk mand med et dansk hjerte i brystet. De så med tilfredshed det gamle styrte sammen, og nogle af dem håbede at vinde ved forandringen, når de ikke tøvede med at bøje nakken under det ny åg. Så faldt de fra, den ene efter den anden, og de breve, fru Kristine udsendte til nogle af dem med opfordring til at samle almuen og rejse modstand mod fjenden, gjorde kun ringe virkning.

Det blev en særlig stor sorg for fru Kristine, at Sten Stures fordums ven og tro støtte, Erik Abrahamsen Lejonhufvud, med usømmelig hast gik over som en af de allerførste. Men hun skulle snart få det at høre, som værre var.

Den ædle biskop Matthias svigtede og trådte i spidsen for dem, der agtede at købe fred og frelse ved underkastelse. Han gjorde det visselig ikke af egennyttige grunde, tværtimod af

fædrenelandskærlighed. Han var en sindig, klartskuende mand, der så på forholdene, som de virkelig var. Både han og alle de, der fulgte ham af overbevisning, kunne da også anføre vægtige grunde for deres frafald. De så kun for sig fortsat blodsudgydelse og landets fuldstændige ødelæggelse. Der var i deres øjne nu kun frelse for riget under det danske regimente, og det kunne jo heller ikke nægtes, at kong Kristian var Sveriges lovligt kårede og endogså ved forliget i Malmø stadfæstede konge. Svenskerne kunne kun være sluppet derfra ved at betale en årlig afgift, men da Sten Sture ikke havde opfyldt denne forpligtelse, stod kong Kristians fordring på kronen ved magt. Det skulle de gode svenske herrer have betænkt før, men nu mente de, at silde dog var bedre end slet ikke.

Biskop Matthias tog da sagen i sin hånd. Der blev sluttet en våbenstilstand og på et møde i Uppsala d. 6. marts indgået forlig. Der mødte alle de svenske rigsråder, som kunne hidskaffes, med Otto Krumpen og flere af de danske befalingsmænd. Kong Kristian blev formeligt anerkendt og hyldet som Sveriges konge, og hans befuldmægtigede tilsagde de svenske herrer og det ganske folk fuldstændig tilgivelse for alt, hvad der var sket.

Grumt smilte Gustav Trolle, da Otto Krumpen på sin herres vegne gav de svenske rigsråder dette tilsagn i den mest betryggende form. Gustav Trolle var nemlig ved efterretningen om nederlaget på Tiveden og Sten Stures død ilet til Uppsala og havde taget sin ærkebispegård i besiddelse. Nu sad han atter i sædet som den svenske kirkes overhyrde og indtog den øverste plads i rigets råd. Han kunne ikke hindre forligets fuldbyrdelse, men han regnede det for at være ikke mere værd, end det

pergament, hvorpå det var skrevet. At Otto Krumpen handlede i god tro, og at kong Kristian siden i forening med de danske rigsråder, som var hos ham, stadfæstede forliget, det anfægtede ikke i mindste måde Gustav Trolle. Han tvivlede ikke om, at kong Kristian, når han først sad fast i sædet, ville bryde de eder som skøre tråde og svinge gengældelsens svøbe over sine og kirkens fjender.

Men fru Kristine og hendes rådgivere så ikke mindre klart i tingene. Deres mistillid til kong Kristian var efter hans svigefulde bortførelse af gidslerne for to år siden så dybt rodfæstet, at ingen nok så dyre forsikringer kunne fjerne den. Hun havde kun to herrer af rigets råd hos sig, Magnus Gren og Bengt Arendsen Ulf, men de stod fast som klipper, og Per Kansler støttede hende med sine kloge råd.

Dog måtte hun snart undvære den sidste, for i løbet af marts måned sendte hun Per Kansler søværts til udlandet for at skaffe hjælp fra hansestæderne og kong Sigismund af Polen. Men hun benyttede tillige denne lejlighed til at bringe sin søn Niels i sikkerhed. Til Sten Stures søn stod efter hendes mening alle svenskes håb om rigets frelse i fremtiden. Han blev bragt til Danzig, og med denne udlændighed begyndte den ulykkelige ynglings løbebane, der kun skulle blive kort.

Dog var det hans moder en beroligelse at vide ham i sikkerhed, og hun fortsatte nu med desto større iver den pennekrig, hun havde begyndt at føre med kong Kristian. Hans proklamation, hvori han gav store løfter og formanede til underkastelse, krydsedes af hendes ildfulde breve. Hun advarede bønderne imod at tro den falske konge og opfordrede dem til at rejse sig mod hans håndlangere. Det sprog forstod

bønderne bedre end kong Kristians søde ord. De greb til våben og blev ført godt af de få adelsmænd, som var blevet Sten Stures sag tro. Blandt dem var fru Kristines morbroder, Niels Eskildsen Banner, som med held førte bønderne i Nerike og Västmanland.

Nu fik de danske at mærke, at den svenske bonde ikke var at spøge med, og begivenhederne viste, at havde Sten Sture endnu været i live og kunnet føre folket frem, da ville efter al sandsynlighed kong Kristians tredje indfald i Sverige have fået samme ulykkelige udgang som de to første.

Det kom til flere blodige kampe, og rædsomt huserede bønderne i de egne, hvor de kongetro mænd havde hjemme. Til sidst samlede de spredte hobe sig til en hær, som forstærkedes af en skare borgere fra Stockholm under den tapre rådmand Lambert Madsens anførsel, og som udgjorde ikke mindre end ti tusinde mand. Den 6. april angreb de det danske hovedkvarter i Uppsala, og det blodige, efter dagen såkaldte Langfredagsslag, stod. Den danske hær kom sin undergang nær. For angrebet var en fuldstændig overrumpling, i den grad havde de øvede krigere i deres ringeagt for almuen følt sig trygge. Mange danske befalingsmænd faldt, Otto Krumpen selv blev såret, og Mogens Gyldenstjerne med samt rigsbanneret ville være faldet i svenskernes hænder, hvis ikke Peder Skram i det yderste øjeblik var kommet sin herre til undsætning. Men det endte dog med nederlag for bønderne, som blev nedhugget i tusindevis. Dog gav denne tugtelse dem ingenlunde vand i blodet. De fortsatte krigen med utæmmet raseri og hævnede sig på værgeløse gejstlige mænd, som de mishandlede. De overfaldt således den gamle ærkebiskop Jakob Ulfsen på Arnø og slæbte ham til

Stockholm, en misgerning, som siden kom stadens borgere dyrt at stå.

Således fandt kong Kristian, da han omsider i maj måned ankom med flåden, landet i fuldt oprør og tilstanden ganske anderledes, end han havde ventet. Dog tog han sig ikke bøndernes genstridighed så nær og spildte ikke sine kræfter på at kriges med dem. Han skønnede rigtigt i at mene, at alt kom an på Stockholms fald. Fik han hovedstaden i sin magt, da ville hele det øvrige land falde til føje.

Han samlede da nu hele sin krigsmagt omkring staden, som blev indesluttet både til lands og til vands og på det heftigste beskudt. Også led nu fæstningsværkerne stor skade, men hvad der var blevet nedskudt om dagen, blev udbedret om natten. Fru Kristine og hendes mænd lod sig ikke skræmme. Efter seks ugers frugtesløse bortødslen af kugler og krudt og unyttigt mandefald var de danske ikke kommet et skridt videre, og Sten Stures banner vajede uanfægtet fra Kärnans tinde. Til sidst mistede kong Kristian sin dygtigste befalingsmand. Karl Knudsen faldt for en kugle. Men stor blev glæden i Stockholm og over det hele land, da det rygtedes, at "den hjemmefødte ulv" havde endt sin æreløse bane.

Imidlertid viste det sig, at kongen næsten var nået til bunden af sin krigskasse, og da det mindskede med tilførslen af levnedsmidler, så det betænkeligt ud. Men kongen kunne ikke bære den tanke, at også dette så glimrende indledte felttog skulle strande. Han tog en rask beslutning, brød over tvært og rejste ad søvejen ned til København for at skaffe hjælp.

På den fart havde han lykken med sig. Han forefandt et gesandtskab fra Nederlandene, som fra regentinde Margrethe

på kejser Karls vegne medbragte en tidligere lovet hjælp af seks krigsskibe med fuld besætning. Tillige medbragte de til kongen en hædersbevisning, som han tidligere ikke havde kunnet opnå, nemlig den gyldne vlies' orden. Dog undså han sig ikke for at beslaglægge halvfemsindstyve hollandske handelsskibe, som lå i Sundet, og da de hollandske udsendinge nedlagde indsigelse derimod, forkyndte han dem arrest. Han udvirkede dernæst ved føjelighed mod lybækkerne, at de lovede tilførsel af fødemidler og krigsartikler til Stockholm. Således forrådte hanserne for profittens skyld deres gamle forbundsfæller, svenskerne. Endelig indtraf hans udsendinge fra Nederlandene med tilsagn om udbetaling af en part af dronning Elisabeths medgift. Højlig tilfreds med udbyttet af sin rejse ilede han i godt lune tilbage til Stockholm, hvor han indtraf midt i juli.

19. Et fredens sendebud

I Stockholm fik man snart at mærke, at kongen var vendt tilbage. Beskydningen af staden blev over al måde voldsom. Fra alle sider dundrede skuddene, kuglerne raslede ned over slottet og staden, og der lå en tåge af krudtrøg over den hele scene.

Fra Stockholms mure faldt svarene mere sparsomt, men var desto mere virkningsfulde. Svenskerne havde dog sværere skyts, end de danske havde kunnet føre med sig. Deres skærmbrækkere, gamle, smedede bagladekanoner, udsendte drøje stenkugler eller fuldkugler af jern, ikke blykugler som feltskytset. Især var en svær skærmbrækker, som lå på Gråmunkeholm, meget nærgående med sine kugler. De nåede helt over til den danske lejr på Södermalm og gennemfurede både vognborgen, barakker og telte. Danskerne kaldte den derfor Djævlemor, og der blev anvendt meget krudt og mange kugler for at bringe denne snaksomme jernkvinde til tavshed, men det var alt forgæves.

Særlig forbitret derover var Gustav Trolle, for han vidste, at det sværeste skyts på Stockholms mure var blevet ført dertil fra hans nedbrudte slot Stäke, og det var altså hans eget skyts, der beskød de danske og ham selv. Det var nemlig såre langt fra, at han sad i Uppsala og varetog sine gejstlige pligter. Han færdedes stadig på krigsskuepladsen, og der passede han bedst, for sværdet lå meget bedre i hans hånd end krumstaven. Hans harme over, at belejringen ingen fremgang fik, var stor, men flere end han var i færd med at tabe tålmodigheden, både blandt de danske befalingsmænd og de svenske rigsråder, som

nu talrigt var til stede i lejren. De kækkeste rådede til at prøve på at tage staden med storm, men ingen af dem, der skulle lede angrebet, turde påtage sig ansvaret. Nu savnede kongen den dumdristige Karl Knudsen, han ville have været manden dertil.

Så var der kun to udveje, enten at drage derfra med skam og skændsel, eller åbne underhandlinger og prøve på at få Stockholms porte oplukkede ved list. Kongen valgte selvfølgelig det sidste og gav befaling til at holde inde med skydningen.

"Nu har vi ligget her og plaffet til ingen nytte i hele tre måneder," sagde han, "nu vil vi prøve det på en anden maner."

Og den maner lå bedre for ham. Han havde jo erfaring for, at man undertiden kan komme videre med snilde ord, end med sværdhug og kugler.

Standsningen af skydningen var til stor lise for begge de kæmpende parter, selvfølgelig dog især for de belejrede. Stockholms kvinder, som længe næppe havde turdet vove sig udenfor døren, kom nu til syne, samledes i hobe med mændene, samtalte om de udståede lidelser og tog deres ramponerede huse nærmere i øjesyn. En af kvinderne forlangte, at skaden på hendes hus straks skulle udbedres.

"Nej, mor Britta," svarede rådmand Lambert Madsen, "det får vente. I har så vist ingen skade af at få lidt sommerluft ind gennem hullerne til eder i stuen. Vi vil nytte tiden til at udbedre stadsmuren og smede nyt skyts. Vi tør ikke tro på freden. Dansken hviler sig kun en lille stund, inden han skrider til stormløb."

"Det er troligt nok," sagde Gorius Holste, som stod og bredede sig i hoben, omgivet af flere tyske købmænd. "Og I gør klogt i ikke at spilde arbejde på at hele vore huse, for som I farer

fort med eders halstarrige modstand, da må det ende med, at staden bliver jævnet med jorden. Skik bud til kong Kristian og anråb ham om nåde, mens det er tid, det er mit råd til eder."

"Slå ham på munden, den lede tysker og forræder," råbte Peter Fredag, en fanatisk og krigslysten patriot.

Derpå fo'r han løs på gamle Gorius, men Lambert Madsen lagde sig imellem.

"Det er bedre, Peter," sagde han, "at imødegå Gorius med grunde, end at slå tænderne ind i munden på ham. Det skal I vide, Gorius," vedblev han, "at ingen ærlig svensk mand vil lytte til det feje råd, I der fremkom med. Overgive staden, hvis forsvar er i sin fulde kraft, og mens her ikke er brist hverken på fetalje, krudt eller lod, nej, det gør vi ikke!"

"Jeg vidste ikke af, at I råder for staden og kan afgøre den sag," svarede Gorius dristigt. "Det er fru Kristine, der har befalingen over staden så vel som over slottet. Jeg tænker, at det sluttelig vil vise sig, at hun har bedre forstand end I og eders lige."

"Hil fru Kristine!" råbte en af borgerne, men det råb fandt ikke så stor tilslutning, som Lambert Madsen havde ventet. Han mærkede til sin sorg, at meningerne mellem borgerne var delte, og at Gorius Holste havde flere tilhængere, end han havde troet. Det var ikke så underligt, da alt erhverv jo var standset, og borgernes velstand ville gå til grunde, hvis krigen fortsattes. Desuden tog den omstændighed modet fra mange, at Stockholm ikke fik nogen undsætning, mens kong Kristian nød hele fordelen af lybækkernes tilførsel.

Det syn havde de jævnlig for øje, når hansernes svært ladede skibe stævnede ind gennem skærgården.

"Vi vil høre hende selv," råbte Peter Fredag, løb op ad slottet til, og Lambert Madsen og en stor skare fulgte ham.

Vagten lagde dem ingen hindringer i vejen, for Sten Stures ånd rådede endnu i alt, og han havde aldrig stænget porten og lukket folket ude, når det ville have ham i tale. De stormede ind i slotsgården, der blev sendt bud op efter fru Kristine, og kort efter viste hendes statelige skikkelse sig i tårndøren. Hun trådte ud i gården, ledsaget af Magnus Gren og slotshøvedsmanden, gamle Oluf Bjørnsen. Hun gik borgerne i møde og spurgte, hvad der havde ført dem hid.

"Kære frue," sagde Lambert Madsen, idet han trådte frem og hilste hende ærbødigt, "det huer os ilde, at fjenden har standset skydningen. Der må stikke noget bagved. Det er mit håb, at kong Kristian laver til et stormløb på byen, for prøver han på det, da vil han sikkert trække det korte strå. Men nogle af borgerne synes at sætte deres håb til, at der vil blive åbnet underhandlinger. En af vore spejdere, som indkom i går, meldte noget derom. Det kunne nok ligne kong Kristian at fæste ræveskindet ved, hvor ulveskindet ikke strækker til. Sig os nu, kære frue, er der noget om det?"

"Nej," svarede fru Kristine, "jeg har intet fornummet dertil."

"Men skulle det nu alligevel ske," vedblev Lambert, "vil I da indlade eder på at dagtinge med den falske herre? Gør for Guds og alle helliges skyld ikke det!"

"Ej, kære Lambert," udbrød fru Kristine, "Kender I mig så dårligt, at I kan tro om mig, at jeg lader mig overliste? Aldrig overgiver jeg Stockholm, så længe I står mig bi. Derpå kan I trygt forlade eder."

"Hold fast ved det, frue!" råbte Peter Fredag.

"Visselig vil jeg det, Peter," svarede fru Kristine med fynd. "Det er for mig, som om eders bortfarne herres, min kære husbonds, ånd ser herned og varer på, at vi følger det spor, som han har anvist os. Skulle vi vige fra det, da måtte den Lede selv stige her op og fordærve spillet for os."

Nogle af borgerne tilråbte hende bifald, men flere tav, og det huede hende ikke. Da hun gik op, sagde hun det til Magnus Gren, men han svarede:

"Det har kun lidet at sige. Der er vel nogle sorte får i flokken, men når det går løs igen, da skulle vi ved min helgen nok holde dem til varmen."

Oppe i hallen sad en stor kreds af adelige kvinder. Mange var nemlig tyet ind fra landet for at bringe deres personer og deres kostbarheder i sikkerhed bag slottets stærke mure, og fru Kristine havde gæstfrit modtaget dem alle.

Da hun nu kom op, og de fik at vide, i hvad ærinde borgerne var kommet, og hvilket svar hun havde givet dem, blev de ingenlunde alle glade. Deres ægtefæller var jo næsten alle gået over til kongen og befandt sig i lejren hos ham. De ønskede fred for at kunne blive genforenet med deres mænd, og belejringens rædsler havde desuden været de fleste af dem for stærke. De mest forsagte af dem var gamle fru Sigrid Banner og Gjørrilds moder. De to kvinder havde tilbragt mange timer på bedeskamlen og anråbt Guds moder og en hel hærskare af helgener om at standse krigens rasen, men flere af de unge havde holdt sig kækt. Fru Sigrids påstand, at de unge nu til dags var skrøbelige, holdt altså ikke stik. Da hun nu hørte, at hendes datter havde givet borgerne løfte om fortsat modstand, brød hendes forbitrelse løs.

"Du er fra vid og samling, Kristine," udbrød hun. "Er du til sinds at ville afvise et godt tilbud om fred og bortstøde kong Kristians hånd, hvis han rækker dig den til forlig? O, jeg kan se det på dine vilde øjne, at det vil du! Nu, da må det ende med, at murene styrter sammen over os, og vi sendes usalige i døden, lige som det timedes din husbond."

"Nu, kære fru Sigrid," sagde unge Ebba Vasa, Erik Abrahamsen Lejonhufvuds hustru, "så galt vil det vel ikke gå."

"Ja, du kan sagtens føle dig tryg," udbrød hendes faster, fru Cæcilie Eka, "siden din husbond, den skalk, var den første, der løb over og gik i spidsen for landsforræderne."

"Hvad tænker du," sagde fru Sigrid, idet hun greb Gjørrild i armen. "Du må da bede til fred, om du har din hjertensvens liv kært og ønsker at gense ham. Du formår noget over Kristine; prøv på at tale hende til rette!"

"Nej, kære fru Sigrid," svarede Gjørrild heftigt. "Jeg formår intet i den sag, men selv om det var tilfældet, ville jeg ikke række hånd til det. Hver dag beder jeg Gud Herren om at bevare min hjertenskærs liv. Men selv ikke for den pris ville jeg købe fred, hvis den blev til undergang for vor sag. Jeg højagter Kristine for hendes heltemod og beder til, at hun må stå fast og bringe sejren hjem."

"Du er troldgjort," råbte fru Sigrid, idet hun sprang op og gik ud af hallen.

Men et lyst smil og et kærligt blik fra fru Kristine lønnede Gjørrild for hendes frimodige erklæring. Efter Sten Stures død var tillidsforholdet mellem de to blevet genoprettet. Denne fuldkomne samstemning havde givet Gjørrilds hjerte en fred af den art, som kun stærke sjæle formår at tilegne sig. –

Men den dag var nær, da selv hun, til hvem Gjørrild så op som til den stærkeste af alle, skulle vakle. Den Lede, som fru Kristine havde påkaldt, kom i Hemming Gads skikkelse. Det var et snildt valg af kong Kristian at bruge ham som underhandler. Hvem var bedre egnet til at vinde fru Kristines øre, end denne gamle, svenske patriot, som hele sit liv igennem med hånd og mund havde kæmpet for Sveriges uafhængighed og dog nu til sidst, idet han gav efter for en bedre overbevisning, havde skiftet sind? Han ragede ved sin åndelige overlegenhed op over de fleste af sine samtidige, hans mening havde en vægt som ingen andens, og om hans patriotiske sindelag kunne der ikke være tvivl. Selv Sten Stures ugunst havde ikke rokket det, og uden egen skyld var han jo kommet i kong Kristians magt. Kongen havde desuden fattet godt håb om, at fru Kristine ville give sig, derved at Gorius Holste ved et hemmeligt bud havde underrettet ham om, at en stor part at Stockholms borgere var trætte af krigen og rede til at falde fra.

Alligevel må man undre sig over, at Hemming Gad turde vove sig ind i Stockholm. Det var borgerne vel bekendt, at han ude i landskaberne havde arbejdet for den danske sag og fået mange bønder til at gå over. Han var altså i deres øjne en forræder. Desuden var han nu en olding, firsindstyve år gammel, men dog havde han mod til at påtage sig dette vanskelige og farlige hverv.

Han var da også nær kommet galt derfra. Han kom med et parlamentærflag, men kun ledsaget af et par ryttere til Sønderport og blev indladt. Men han var ikke kommet ret langt op i byen, førend borgerne flokkede sig om ham, han blev genkendt og udskældt. Til sidst fo'r Peter Fredag løs på ham,

gav ham et slag i hovedet med en stok og rev ham af hesten. Det ville have været ude med ham, hvis ikke Gorius Holste og flere ansete borgere var ilet ham til hjælp. De fik ham udfriet af voldsmændenes hænder og hjalp ham atter op på hesten. Han havde ingen væsentlig skade lidt, og han syntes ikke at bryde sig om den blodige stribe over panden eller rifterne i hans klæder, som forringede værdigheden af hans ydre.

Han blev ledsaget op til slottet af sine befriere. Gorius Holste påtog sig at melde hans komme, men det varede en stund, inden han vendte tilbage. Endelig kom han med den besked til hr. Hemming, at han kunne træde ind.

"Ved Guds moder," sagde Gorius, "nær var I blevet vist af. Magnus Gren gjorde sit til at opildne fruen. Havde ikke Erik Kuse været der og stået mig bi, ville der ikke være blevet noget af den parlamentering."

Erik Kuse, lagmand i Södermanland, en lovkyndig herre, havde været på slottet under hele belejringen og stået fru Kristine trofast bi. Nu, da Per Kansler var sendt til udlandet, var den kloge og sindige Erik Kuse hendes pålideligste rådgiver i regeringssager.

Hemming Gad steg af hesten med en ung mands raskhed, klappede Gorius på skulderen og sagde:

"Nu have I næst Erik Kuse tak! Det hele hænger af, at jeg kommer til ords med fru Kristine; jeg håber, at den håndsrækning, I har givet mig i dag, skal lønne sig for eder."

Hushovmesteren, Blanckert, stod i døren for at føre hr. Hemming op i hallen. Fru Kristine viste altså ikke kong Kristians udsending større ære end en almindelig gæst. Hun gik frem og tilbage i hallen, ivrigt samtalende med Magnus

Gren, mens Bengt Arendsen Ulf og Erik Kuse stod i en vinduesfordybning og var på samme måde optagne af hinanden. Men da Hemming Gad trådte ind, tog hun sæde i en hyndestol, og de tre herrer sluttede sig til hende. Hun kunne næppe skjule sin harme ved synet af Hemming Gad, og det var kun til nød, at hun gengældte hans ærbødige hilsen. Men hverken hendes frastødende kulde eller Magnus Grens og Bengt Arendsens hadefulde, stirrende blikke syntes at anfægte ham. Hans holdning var frejdig og fuld af anstand. Hans anselige skikkelse og det overlegne, faste blik fra hans kloge ildfulde øjne undlod ikke at gøre deres sædvanlige virkningsfulde indtryk. Fru Kristine mindedes ham kun alt for godt. Under hendes rolige holdning dulgte sig ængstelse.

"Jeg priser min lykke, ædle frue," sagde han med et smil, "at jeg er sluppet levende herind. I kan se på mig, at jeg har været genstand for overlast. Jeg er kun dårligt smykket til at fremtræde for så højbåren en frue som eder."

"Jeg beklager, at det er sket," svarede fru Kristine koldt. "Havde I forud meldt eders komme, da skulle jeg have sørget for, at I havde fået sikker ledsagelse op gennem staden."

"Det vil jeg helst tro," svarede Hemming Gad med et anstrøg af spot i tonen. "Nu, Hans Nåde kongen mente, at med jo mindre brask og bram jeg kom, desto lettere ville det gå."

"Det undrer mig ved min helgen," sagde Magnus Gren, "at I slap herop uden at få hjernen slagen ind."

"Jeg tvivler ikke om, at I ønsker, at det var sket, Magnus Karlsen," svarede Hemming Gad med et hvast blik. "Men det har dog vist sig, at her indenfor Stockholms mure endnu findes

sindige mænd, som ikke har mistet forstanden. Dog, jeg er ikke kommet her for at kævles med eder."

Derpå henvendte han sig til fru Kristine og lod hende vide, at han var sendt fra kong Kristian for at indlede underhandlinger, så at den langvarige fejde kunne bringes til ende ved et forlig. Han indlod sig til en begyndelse ikke på at bruge overtalelse. Han nævnede kun kortelig de vilkår, kong Kristian tilbød hende og det svenske folk, om Stockholms porte måtte blive opladt for ham, og de var så gunstige, at fru Kristine studsede ved at høre dem. Men ikke så Magnus Gren.

"Dette tykkes mig dog værd at overveje," sagde Erik Kuse, men Magnus tog straks ordet fra ham.

"Jo nok!" udbrød han. "På dyre eder og skønne løfter har kong Kristian aldrig haft brist. Med rund hånd har han øst dem ud. Men hvo borger os for, at han holder et eneste af dem?"

"Det gør jeg!" svarede Hemming Gad med fynd. "At jeg har vovet mig herind og nu står på dette sted, vidner bedre end alle ord om, at jeg ikke tvivler om Hans Nådes ærlighed. Mener I, Magnus Karlsen, at jeg hader mit fødeland og vil forråde det svenske folk? I tier. Nu, da vid, at er jeg en landsforræder, da må også biskop Matthias kaldes så, og det drister I eder dog vel ikke til."

"Jeg mener," sagde Magnus Gren i en spydig tone, "at kong Kristian er løbet med eder alle, og nu er I højlærde mænd blevet så blinde, at I ikke skønner, hvad enhver bonde klarligen ser. Ved Guds moder, det må dog vække billig forundring, at I, hr. Hemming, som selv har været offer for denne falske fyrstes list og tvært imod hans kongelige ord og dyre eder blev slæbt ned til Danmark, at I, siger jeg, kan sætte eders lid til ham."

"Dette med gidslerne er en sag for sig," svarede Hemming Gad uanfægtet. "Skal regnskabet gøres op mellem svenske og danske for alle de kneb, der er blevet brugt i denne lange strid, da turde det dog være et spørgsmål, om vi har stort at lade kong Kristian høre."

"Ej så!" udbrød Magnus Gren. "Nu, I kan belægge eders ord bedre end jeg; men I skal få det råt og usødet, så I kan det forstå. Om kong Kristian siger jeg: Fanden tro ham og ikke jeg!"

Men den råhed, hvormed Magnus Gren optrådte, mishagede fru Kristine.

"Kære Magnus," sagde hun, "tæm eders tunge. Hvad vi end beslutter os til, så skal alt gå sømmeligt til."

"Nu, frue," udbrød Magnus forbitret, "jeg skønner, hvor det bærer hen med eder. Men jeg rækker ikke en finger til det fredsværk. Jeg har advaret eder og vasker nu mine hænder."

Så forlod han hallen, fulgt af Bengt Arendsen, og det havde fru Kristine intet imod. Hun mente som Erik Kuse, at kong Kristians tilbud var værd at overveje. Fordi hun indlod sig på underhandlinger, overgav hun sig jo ikke. Hendes stærke stilling blev ikke svækket ved det. Hun lod anrette et måltid, Hemming Gad kom til sæde, men i stedet for at fortsætte underhandlingerne, indledte han en samtale, som måtte bane ham vejen til fru Kristines hjerte, beklagede Sten Stures død og udtalte sig så venligt om ham, at hun måtte tro, at alt hans nag til hans fordums velynder og ven var udvisket. Først da Erik Kuse, som blev kaldt ud i en embedsforretning, havde fjernet sig, tog han bladet fra munden. Nu var han uden ophævelser kommet til sit egentlige mål, en samtale med fru Kristine under fire øjne.

Med en veltalenhed, hvori han ikke havde sin lige, trængte han ind på hende. Han søgte at gøre hende det indlysende, at Stockholms fald kun var et tidsspørgsmål. Selv om byen modstod alle angreb, måtte den til sidst blive udhungret. Han lagde hende på sinde det store ansvar, hun påtog sig ved at fortsætte den unyttige blodsudgydelse og så dog til sidst, når hun lod denne lejlighed til et gunstigt forlig gå tabt, at måtte underkaste sig de hårdeste vilkår. Han fremhævede på den anden side, hvor glimrende det tilbud var, som kong Kristian agtede at gøre hende, fred og tilgivelse for alt det skete, et lovligt regimente, opretholdelse af alle stænders rettigheder og en fyrstelig forsørgelse for hende og hendes børn. Hun hørte på ham i tavshed, men det vekslende udtryk i hendes åsyn viste, hvor hård en kamp hun udfægtede med sig selv.

Da Hemming Gad havde udtalt, blev hun siddende nogle øjeblikke, hensunket i tanker. Omsider så hun op, fæstede blikket skarpt på ham og sagde:

"Læg nu hånden på hjertet og sig mig en ting: Tror I kong Kristian?"

"Ja, så sandt jeg håber at vorde salig," svarede han, idet han så hende frejdigt ind i øjnene. "Nu har jeg tjent Hans Nåde i to år og aldrig fundet svig hos ham, kun god og ærlig vilje. Inden jeg drog af, sagde han om eder: Jeg vil være som en fader for hende. I kan trygt sætte lid til hans kongelige ord."

Fru Kristine måtte tro, at Hemming Gad mente, hvad han sagde, og det gjorde han vel også. Denne skarptseende, erfarne mand, som i sine dage havde gennemskuet så mange rænker, må have troet, at han havde læst til bunds også i kong Kristians

sjæl. En sådan falskhed, at han her handlede mod bedre vidende, tør ikke tillægges ham.

Fru Kristine gav altså sit minde til, at formelige underhandlinger blev indledte. Svenske og danske rigsråder gav møde på Stockholm slot, og forhandlingerne førtes snart til ende. Allerede d. 5. september besegledes og udveksledes de gensidige forsikringsbreve, og dermed var freden sluttet. Fredsdokumentet blev opsat med den største omhu af den lovlærde Erik Kuse, som sørgede for, at Gustav Trolles segl ikke kom til at mangle. Hans medunderskrift skulle være en borgen for, at der ikke kom påtale og efterkrav for Stäkes nedbrydelse og andre forgribelser på kirken og dens tjenere.

Således mente fru Kristine og de mænd, der stod hende bi, at de havde gjort deres pligt og handlet, så de kunne forsvare det: Nu stod der kun tilbage, at Stockholm skulle åbne sine porte og indlade Sveriges rette herre og konge.

20. Åsyn til åsyn

Det var ved Marimesse, aftenen før Vor Frues Dag i høst, den 7. september, at kong Kristian holdt sit indtog i Stockholm. Det gik gennem Sønderport, eller mellem dens ruiner. Porttårnet var blevet nedrevet for at give plads til processionen. Med glæde så de danske dette stærke værk, på hvilket de så ofte forgæves havde prøvet deres kræfter, ligge på jorden.

Stadens tre borgmestre, alle rådmændene og flere ansete borgere, blandt hvilke Gorius Holste, stod der med blottede hoveder og bøjede sig dybt, da kongen red ind. Den første borgmester, Jens Gudmundsen, holdt en ydmyg tale, og byens nøgler blev overrakt Hans Nåde som tegn på underkastelse. Han hilste mildt nok og takkede med nogle nådige ord. Derpå satte han sin hest i gang, men standsede den igen, så sig om i kredsen, indtil hans blik fæstede sig på Gorius Holste, som havde trængt sig frem for at blive bemærket.

"Nu, er du der, Gorius," sagde kongen, mens Gorius bøjede sig næsten ned til jorden. "Vi vil så lade dig vide, at vi agter siden at se ind til dit. Hav et måltid til os efter messen og bed din hustru rede en seng til os for natten."

"Det skal ske, Eders Nåde," råbte Gorius glad, mens kongen red videre.

Men borgerne undrede sig højligt over, at kongen ikke ville bo på slottet.

"Hvad mon det skal sige?" sagde en af dem.

"Det er tydeligt nok," svarede en anden, "Han frygter for at falde i en snare og blive undlivet. En skalk har svært ved at tro

ærlige folk."

Men Gorius ilede, blussende af stolthed, ind i sit hus for at træffe anstalter til kongens modtagelse. Katharina forskrækkedes ved det budskab, at hun skulle huse kongen, og Markus så surt.

"Hvad," udbrød hans fader forarget, "er I ikke glade og stolte over den store ære, der skal vises vort ringe hus? Hvor huldsaligt smilte ikke Hans Nåde, da han talte mig til. Sig mig Markus, så du før nogen så kongelig mand?"

"Han er statelig nok, fader," svarede Markus koldsindigt, "men, om jeg tør sige det, da huede hans smil mig ikke, for hans skarpe øjne gjorde det ikke følgeskab. De er lumske."

"Tag dette, din lømmel," råbte den gamle, idet han langede Markus en på øret.

Markus tog det øredask uden at knurre. Det var ham for så vidt velkomment, som det gav ham en gyldig grund til at forsvinde. Han gik i byen til en af sine venner og viste sig ikke i hjemmet, så længe kongen var der.

Langsomt gik toget op gennem byen, så at dens indvånere fik god lejlighed til at tage den herre i øjesyn, som nu skulle herske over dem. Han skuffede ikke deres forventninger, hvad kongelighed angik. Det var ikke synet af hans pragtfulde dragt, hans baret med de funklende guldsirater eller hans skønne, rigt prydede ganger, der overvældede dem, for de havde set pragt før. Men der var noget ved ham, som Sten Sture ikke havde haft, den kongebårne mands sikre og overlegne holdning. Det kendtes på hans væsen, at han følte sig hævet over den øvrige menneskehed som den, der kun havde en over sig, Gud den almægtige.

En stor skare danske og svenske herrer fulgte ham, men alle i fredelig højtidsdragt, og der var ingen ledsagelse af væbnede ryttere. Kongen havde givet borgmestrene et mundtligt tilsagn om, at staden skulle blive skånet for indkvartering. En gang standsede han og betragtede ødelæggelsen omkring sig.

"Guds dros," sagde han til Otto Krumpen, idet han vendte sig i sadlen, "vore stykker har ikke gjort deres sager ilde. Var vi faret fort med belejringen en stund endnu, da ville vi, tænker jeg, have været redet herind som sejrherrer og ikke som uvilligt modtagne gæster."

"Sig ikke det, Eders Nåde," svarede Otto Krumpen. "Vi fik tilstrækkeligt at mærke, med hvem vi havde at gøre. Ved Guds moder, jeg må højagte fru Kristine for det heltemod, hun har udvist."

"Ej," svarede kongen i en skarp tone, "vi kender dog en frue af kongelig byrd, som gjorde sine sager end bedre."

"Det er sandt," svarede Otto Krumpen underdanigt, "Eders Nådes fru moder har ikke sin lige blandt kvinder."

Toget standsede ved Storkirken, hvor kongen og alle herrerne steg af hestene. De trådte ind i Sankt Nicolaus' hellige paulun, hørte messen og fik kirkens velsignelse. Derpå afskedigede kongen sit følge. Dog beholdt han Otto Krumpen og Mogens Gyldenstjerne hos sig; med dem og ledsaget af et par af hofsinderne, hvoriblandt Gert, red han så op til slottet. Slotsbefalingsmanden, Oluf Bjørnsen og nogle af besætningens høvedsmænd stod ved porten. Kongen red ind og så sig om; han havde ventet at blive modtaget ved indgangen af mere fornemme mænd eller af slotsfruen selv.

Da kom Magnus Gren og Bengt Arendsen hastigt gående. De havde lovet fru Kristine, at de ville modtage kongen, men de tøvede så længe, at de nær var kommet for silde. De gik nødigt til det, at byde Danmarks konge velkommen på Stockholm Slot.

Det lykkedes dog ikke Magnus Gren at bevare sin stolte, trodsige holdning. Han blottede sit hoved, bøjede sig dybt, bød kongen velkommen i fru Kristines navn, sagde, hvem han var og forestillede Bengt Arendsen. Han gjorde det med mere hast end værdighed. Kongen skønnede straks, hvorledes det var ment.

"Ej," sagde han i en spydig tone, "det fornøjer mig at se eder, Magnus Karlsen, og eders fælle. Nu kan vort svenske råd vorde fuldtalligt. Når I og Bengt Arendsen træder til, da er der ingen plads mere ledig."

Forbitrelsen gjorde Magnus Gren stum, men Bengt Arendsen, som var en mere koldblodig mand, bukkede høvisk for kongen og lod ham vide, at fru Kristine ventede ham oppe i hallen, om han ville være så nådig at umage sig derop. Kongen steg uden flere ord af hesten, hans følge fulgte hans eksempel, og så gik de alle op i hallen.

Der stod fru Kristine, omgivet af en stor skare fornemme kvinder. De nejede alle dybt, da kongen trådte ind. Fru Kristine så op med et spændt blik. Nu stod hun endelig åsyn til åsyn med sin hensovede husbonds dødsfjende, som havde nået sit mål og nu var rigets og hendes herre og konge. Hun så for sig en statelig, skulderbred herre med myndige, storslåede træk, men ridderlig i sin holdning. Han bøjede sig høvisk for hende, tog hendes hånd og førte den til sine læber. Hans væsen var så huldsaligt og vindende, at det højligt overraskede hende.

Hvoraf kom det da, at da hendes blik mødte hans, og hun følte berørelsen af hans hånd, gik der en kuldegysning gennem hende? Hendes ellers så faste stemme lød usikker, da hun bød ham velkommen. Tanken om, hvad hun havde gjort, da hun gav Stockholm og sig selv i hans vold, faldt med blyvægt på hendes sjæl, nu, da han stod for hende i al sin vælde.

Dog forvandt hun denne rystelse. Der var intet i kongens væsen, som kunne vække mistanke. Hun fik at føle den sjældne evne til at vinde hjerter, som var nedlagt i kong Kristians person.

"Det er en glæde for mig," sagde han, "at jeg kan bevidne Stockholms modige forsvarerske min ærefrygt. I skal ikke komme til at angre, kære frue, at I rakte hånden til forlig."

Hun fattede tro til hans oprigtighed, og hans mening var vel også i dette øjeblik ærlig og god, i det mindste hvad hendes person angik. De hævnplaner, hvorover hans sjæl rugede, var næppe kommet til modenhed, og han var endnu ikke helt under indflydelse af de onde magter, som han siden gav sig i vold.

"Her ser I min hærs overbefalingsmand," sagde han, idet han forestillede Otto Krumpen, "En retskaffen herre, til hvem I trygt kan sætte eders lid, om noget skulle komme på i vor fraværelse. Og her," tilføjede han, idet han pegede på Mogens Gyldenstjerne, "bringer jeg eder en frænde, som glæder sig til at trykke eders hånd."

Derpå så han sig om i kredsen og sagde med lune:

"Jeg kan tænke mig, at alle I kære fruer tager mig til mistykke, at jeg er kommet herop med så fåtalligt et følge. Men hvis jeg havde taget alle eders mænd med mig, da ville her være blevet en uro med kys og omfavnelser, som ville have gjort

modtagelsens værdighed til intet. Dog, slå eder til tåls! De gode herrer ville snart vide at finde vejen herop."

Men fru Kristine var kongen taknemmelig for det, hvori hun så et vidnesbyrd om hans hensynsfuldhed. Der var flere af de gode herrer, som hun ingenlunde glædede sig til at gense. Dog var det hende især en lettelse, at Gustav Trolle havde holdt sig tilbage. Hadede hun nogen mand på Jorden, så var det ham.

Inden kongen tog afsked, lod han fru Kristine vide, at han i de første par dage ville tage sit kvarter i byen. Han angav som grund, at der var noget at ordne, inden han tog bopæl på slottet. Fru Kristine ytrede ingen krænkelse derover. Det var hende en lettelse at kunne trække vejret nogle dage, inden det danske hof rykkede ind, og hun skulle se Danmarks konge sidde for bordenden.

Da Gert havde fulgt kongen ned i gården og holdt stigbøjlen for ham, mens han steg til hest, udbad han sig tilladelse til at blive en stund på slottet for at gøre fru Kristine sin opvartning. Kongen så på ham med en åndsfraværende mine. Men pludselig syntes der at gå et lys op for ham, et smil gled over hans barske åsyn, han slog ud med hånden og sagde, idet han red: "Ja vel, Gert, det forstår sig!" Men det var Gert en stor skuffelse, at kongen havde glemt ham og ikke forestillet ham.

Nu ilede han op i hallen for selv at oprette forsømmelsen, og så meget mere længselsfuld var han efter at komme derop, som han hverken havde kunnet opdage Gjørrild eller hendes moder i kvindernes kreds. Fru Else havde med forsæt holdt sig tilbage.

"Skuet af mit åsyn vil ikke behage Hans Nåde," sagde hun meget fornuftigt, "og jeg føler ved Guds moder heller ingen forlængsel efter at se hans."

Men også Gjørrild følte sky for at vise sig og gense Gert i så manges nærværelse, hvorfor hun blev hos sin moder. Hun kom imidlertid ikke til at vente længe på sin ven.

Den modtagelse, fru Kristine gav ham, måtte kaldes venlig. Rigtignok mønstrede hun ham med et skarpt blik, og begge tænkte de en hel del, som ikke blev sagt, men da hun tillod ham at mødes med Gjørrild og hendes moder i enrum, så var han tilfreds. Gjørrild fik det endogså maget således, at sammenkomsten kom til at finde sted i fru Kristines kammer, hvor de var sikre på ikke at blive forstyrret.

De var der, da Gert trådte ind. Gjørrild studsede ved at se ham, så meget havde han forandret sig. Hans udseende var blevet mandigere, hans holdning mere rolig og behersket. Han hilste på fru Else med anstand, kyssede ærbødigt hendes hånd og bad om en venlig modtagelse. Derpå fremkom han uden mange omsvøb med sin bøn om Gjørrilds hånd.

"Det kan vel ikke undre eder, kære frue," sagde han, "at jeg ikke tøver med at få sagen gjort af. Jeg nærer ingen tvivl om," vedblev han med et blik til Gjørrild, som blev varmt besvaret, "at eders datter endnu holder fast ved mig, og betænk, hvor lang vor ventetid har været. Eders salig husbond, hvis sjæl nu er hos Gud, pålagde os at bie i tre år og se, nu er der gået fem, uden at vi har skiftet sind. Var han endnu iblandt os, da ville han sikkert ikke nægte sit samtykke."

"Ja, det må vel ske!" udbrød fru Else, og så brast hun i gråd. Gerts tilsynekomst fremdrog de svundne års lidelser for hendes tanker, og smerten over tabet af hendes ægtefælle brød op som et kun halvt lægt sår.

"Det er onde tider, vi lever i," sagde hun derpå. "Gid jeg var med Abraham hos englene!"

Så vældede tårerne frem på ny, indtil hun endelig fattede sig og sagde:

"Jeg kan se på eder, Gert Jensen, at I forarges på mig for min smertensgråds skyld. Ja, en glad og munter værmoder får I ikke i mig; men jeg har givet mit minde, og det må være eder nok. Jeg tåler nu ikke mere, børn! Jeg vil gå, så kan I tale frit med hinanden."

Gjørrild gjorde selvfølgelig ikke noget forsøg på at holde sin moder tilbage, og det var Gert hende taknemmelig for. Men han benyttede ikke lejligheden til at overvælde hende med kærtegn. Da han havde givet hende et velkomstkys, tog de plads på en løjbænk. Med hendes hånd i sin talte han om de lyse udsigter, der nu åbnede sig for dem, og hans ømme ord gjorde et dybere indtryk på hende, end et udbrud af lidenskab ville formået. Disse hurtigt henrindende øjeblikke var måske de lykkeligste i deres liv.

Det varede nemlig ikke længe, inden døren gik op, og fru Kristine trådte ind, fulgt af Gjørrilds moder. Efter at fru Kristine havde sagt nogle kærlige ord til Gjørrild og lykønsket Gert, blev der talt alvorligt om sagen. Det viste sig, at fru Else ikke ville vide noget af hastværk. Fæstensøllet skulle vente til roligere tider. Men Gert ville ikke lade sig spise af med uvisse udsigter, og ved fru Kristines mellemkomst blev det så bestemt, at trolovelsesgildet skulle stå, når kroningen var forbi. Det hed sig, at den skulle gå for sig om ikke lang tid.

Så skiltes de, og Gert gik ned i byen for at melde sig hos kongen. Da han trådte ind i Gorius Holstes storstue, fandt han

der en stor kreds af herrer forsamlet om kongen. Hans Nåde stod ved kaminen, hans åsyn var muntert, og hans øjne havde en egen glans. Gorius Holste stod hos og bøjede sig dybt, når kongen henvendte sig til ham. Kongens ord var for Gorius som en røst fra Himlen. Til sidst fik hans svulmende hjerte luft i det udråb:

"Hil kong Kristian, trende rigers stormægtige herre!"

Så tømte han det bæger, han holdt i sin hånd. Herrerne fulgte hans eksempel, men nogle af dem smilede dog af den borgerlige værts iver for at indynde sig hos kongen.

"Nu, min gode Gorius," sagde kongen, da der var blevet stille i stuen, "vel har vi nu endelig nået det mål, som vi så længe har eftertragtet, men endnu er vi dog ikke herre over hanserne. Dog har vi nu vundet Lybæks ene port, og det skal ikke vare længe, inden vi også vinder den anden."

Med Lybæks ene port mente han Stockholm. Efter et øjebliks tavshed føjede han til:

"Og så kunne det ved Guds moder lyste os at lade vore hunde gø udenfor Gottorp!"

Der residerede hans farbroder, hertug Fredrik, som jo altid havde været ham fjendsk. Med hundene mente kongen sine kartover, det forstod herrerne straks. Efterretningen om Stockholms overgivelse vakte da også store betænkeligheder i Lybæk og forfærdede farbroder Fredrik, som følte sin hertugelige trone vakle under sig.

Kongen flyttede op på slottet, da det var blevet ordnet, som han sigtede til. Han sikrede sig byen ved trods sit givne løfte at lade rytteriet rykke ind. Dernæst fjernede han den svenske besætning fra slottet og lod den afløse af en fane landsknægte.

Så blev det stille i nogle dage, men da kom der et lynglimt, et unådens tegn, som fik hjerterne til at banke af skræk. Magnus Jensen af slægten Nat og Dag, Vesterås' tapre forsvarer, blev grebet og hængt på Stortorvet. Vel havde ingen tilføjet den danske hær større skade end denne mand, men han var dog indbefattet under forliget.

Kort efter brød kongen til alles forundring op og gik under sejl til Danmark. Hvad meningen var med denne hans anden rejse ned til Danmark, anede ingen. Men Gert måtte følge kongen, og således blev hans og Gjørrilds lykkelige samværen for den gang kun af kort varighed.

21. Sankt Eriks lov

Under kongens fraværelse førte Otto Krumpen regimentet i forening med de to danske rigsråder Niels Lykke og Klaus Bille. Dernæst afløste holsteneren Elof Rantzov gamle Oluf Bjørnsen som befalingsmand på Stockholms slot. Der vistes ikke nogen svensk mand den tillid at give ham del i styrelsen, den, som var bedst egnet dertil, nemlig Hemming Gad, var blevet fjernet. Kongen havde sendt ham som statholder til Finland og derved lønnet ham for hans tro tjeneste.

Regeringsbyrden faldt nu ikke de tre rådende herrer svær, for der blev under kongens fraværelse ikke foretaget noget af vigtighed. Men der blev holdt god justits i byen. Gaderne blev renset både for sporene af krigens ødelæggelse og for snavs, og tiggere og omstrejfere tåltes ikke, for at alt kunne vise sig i en sømmelig skikkelse ved kroningen, som skulle foregå efter kongens tilbagekomst.

Hans Nåde kom sidst i oktober. En stram kuling fra øst førte hans skib hurtigt fra Saltsøen ind i Mälaren, og dog klagede han over den langsomme sejlads. Han gik uden tøven fra borde, og hans åsyn tyktes de herrer, som stod på bryggen for at tage imod ham, lige så umildt, som den grå himmel, hvis skyer fo'r jagende hen over deres hoveder.

Der var nogle herrer i hans følge, som straks tildrog sig opmærksomheden, nemlig de to kejserlige udsendinge, Johan Sucket og Jakob af Lombise, som kongen havde behandlet så ublidt, da de kom til København for at overbringe ham den

gyldne vlies' orden, men nu havde han brug for dem. De skulle forhøje kroningens glans.

Men så var der to klerke, og synet af dem frydede ingen af kongens sande venner. Den fornemste af dem var en høj, anselig herre med plumpe ansigtstræk. Om hans fyldige læber spillede der gerne et spydigt smil, men af hans skarpe øjne lyste overlegen forstand. Det var den lærde, veltalende, fynske biskop Jens Andersen, Beldenak kaldet, fordi han var skaldet i nakken. Han var ellers en stridbar herre, og han havde haft en alvorlig tørn med kongen, som endogså førte til, at han blev kastet i fængsel. Men nu var de blevet forligt, og hr. Jens havde stillet sig til kongens rådighed for ved sin indsigt og snildhed at jævne vejen for ham i Sverige.

Men blev man end lidet glad ved at se denne stridbare og snu biskop i kongens følge, så var dette mishag dog for intet at regne imod den uvilje, man følte ved synet af den anden klerk. Han var en smalrygget, noget krumbøjet mand, som gik med listende skridt og skulede med øjnene. Råhed og frækhed lyste ud af hans uskønne åsyn, i forening med en snuhed af den laveste art. En sort hue dækkede hans kronragede hoved, og på begge sider af den ragede et par lange øren op.

Det var vestfaleren Didrik Slagheck, af byrd uægte søn af en præst. Men paven havde vasket denne plet af ham, ved sin flid og sit gode nemme havde han arbejdet sig op og var nu anset som en i den gejstlige ret særlig kyndig mand. Han havde sat sig et højt mål for sin ærgerrighed og syntes at skulle nå det. Ved Sigbrits beskyttelse havde han efterhånden sat sig fast i kongens yndest og var nu Hans Nådes fortroligste rådgiver. Højligt forundrede det alle, at kongen kunne sætte sin lid til en

mand af et så frastødende ydre. Men hvem forstod kongens færd i disse skæbnesvangre dage, da han var på højden af sin magt? Hvem lod han se ned i de mørke dybder af sin sjæl? Vel ingen undtagen Didrik Slagheck.

"Ved Sankt Jørgen," sagde Severin Norby til Peder Skram, "det huer mig ilde, at Hans Nåde har slæbt den langørede skælm med sig herop."

"Ja," svarede Peder, "på ørerne skal man kende asenet. Nu, kære hr. Severin, dette og meget andet voldte fra først af Dyvekes rosenkinder og smilende øjne. Ved dem fangede mor Sigbrit kongen. Men det er rigtignok til at undres over, at hun ikke måtte slippe taget, da Dyveke døde. Et ord af hende er, som vi ser, nok til at vaske endogså den største nidding ren i kongens øjne."

Da Gert var kommet i land, samlede flere sig om ham for at spørge nyt fra København, men hans svar faldt kort og afvisende. Han vidste intet, sagde han, der var værd at berette. Kongen havde ikke taget sig stort andet for, end at sidde i sit gemak, grifle med pennen og nu og da give foretræde. Da tog Søren Norby Gert til side og sagde til ham:

"Gert, I ved mere, end I vil ud med. Til mig, eders faders gamle ven og kongens tro tjener, kan I tale frit. Jeg løber ikke med sladder. Ved min gode helgen, jeg er blevet så ilde i hu ved at se disse to kronragede skalke i kongens følge, at jeg brænder af begærlighed efter at vide, hvad deres nærværelse har at sige."

"Nu, kære hr, Severin," svarede Gert, "jeg er lige så uvidende om sagens grund, som I. Kun har jeg hørt noget om, at Fyns biskop ved sin lærdom og veltalenhed skal hjælpe kongen med at sætte skik på regimentet heroppe."

"Det lader sig høre; men nu mester Didrik?"

"Ja," svarede Gert, "om ham ved jeg kun, at Hans Nåde flere gange tog ham med over til Sigbrit, og de blev længe hos hende."

"Der har vi det!" udbrød hr. Severin. "Lid på, at den suppe, Hans Nåde brygger med de to kokke, den bliver ikke god!"

"Det samme har jeg tænkt, hr. Severin; noget er der i gære, men hvad?"

"Nu," sagde Søren Norby, "jeg skal dog se, om jeg ikke kan komme efter det."

Men det lykkedes ham ikke, og der var vel heller ikke nogen, der på dette tidspunkt var indviet i kongens planer, eller i de tanker, som endnu ikke var modnet til beslutning, undtagen Didrik Slagheck. Men kongens fortrolighed til denne rænkefulde mand, som tidlig og silde var om ham, vakte misstemning blandt kongens bedste mænd. Kun en af herrerne viste sig nedladende og venlig mod Didrik, og det var Hans Nåde ærkebiskoppen i Uppsala. Gustav Trolle mærkede snart, at ville han udrette noget hos kongen, da måtte han regne med mester Didrik.

Gert forvandt snart den følelse af, at der lå noget uheldssvangert i luften, som var kommet over ham. Det lå naturligvis ikke for en livsglad yngling som ham, at gruble over statssager. I den lykkeligste stemning mødtes han med Gjørrild. Han kunne glæde hende med gode tidender fra Glimminge, hvor han havde været. Hans forældre havde givet deres minde til trolovelsen, og admiralen havde sagt: "Når Hans Nåde er kommet til ende med sagerne i Sverige, og I kommer

herned for at blive her, da skal her stå en brudefærd på Glimminge, hvoraf der skal gå ry viden om lande."

Også havde Gert nu den glæde efter en lang adskillelse atter at gense sin kære broder Arvid. Han var blevet såret ved belejringen og havde ligget under sygepleje i Uppsala. Men nu kom han til stede frisk og munter, og en hjertensglæde blev det for Gjørrild at lægge sin lille, bløde hånd i hans store barkede næve og få broderkysset af ham.

Imidlertid holdt den forestående kroningsfest alle i ånde, men det, der foregik i de nærmeste dage før højtideligheden, var ikke egnet til at sætte de svenske herrer i godt lune.

Den sidste dag i oktober samledes det svenske rigsråd på kongens bud i franciskanerklostret på Gråmunkeholm. Der fremtrådte Jens Beldenak og holdt en mærkelig tale til rådet. Understøttet af den kejserlige udsending, dr. Sucket, gav han rigsråderne en lektion i svensk lov og ret, som de hørte på med kendelig forundring.

Først gjorde han dem kloge på, at kong Kristian nedstammede fra kong Erik den Hellige, da nemlig kong Kristian den Førstes moder, fru Hedevig af Holstens oldemoder Eufemia var en søster til kong Magnus Smek.

"Det er hentet noget langt borte," hviskede den lærde biskop Hans Brask til sin embedsbroder, biskop Matthias, men ingen vovede at tage til genmæle og rejse indsigelse derimod. De begreb heller ikke, hvor hr. Jens ville hen med det, men de fik det straks at vide.

"Nu forholder det sig jo så," vedblev han, "at efter Sankt Eriks lov skal en af kongens sønner vælges til at følge ham på tronen, men eftersom kong Kristian er sin faders, salig kong Hans',

eneste levende søn, da er valg udelukket, og den svenske krone tilfalder Hans Nåde ved arv."

Der herskede dødsstilhed i klosterhallen, da Jens Beldenak havde udtalt. Sankt Eriks lov, som han beråbte sig på, havde for længe siden mistet sin gyldighed, om den ellers nogen sinde havde været til som gældende landslov. Valgretten var blevet slået fast allerede for firsindstyve år siden, da kong Kristoffer af Bayern blev sat i sædet. Men hvad kunne rigsrådet i sin nuværende vanmagt udrette ved en protest? De herrer måtte bide i det sure æble. De anerkendte formeligt kong Kristian som arveherre, forfatningen var omstødt, og Sverige var ikke mere et valgrige.

"Nu begynder plukningen," sagde Erik Lejonhufvud med bittert lune til Magnus Gren, da de gik derfra. "Der mistede vi vor valgret. Hvilken fjer mon Hans Nåde derefter vil tage?"

"Vi har intet mistet ved det præk af den danske biskop," svarede Magnus. "Alt var forlorent fra den stund af, da Hemming overlistede vor kære stakkels frue, så hun gav ævred op. Enten det kaldes valg eller arv, så er vi nu i vor overmands hænder og må bøje os, så længe han sidder her og holder sin hær samlet. Men det forbyder sig selv i længden, af brist på mønt, og når han er draget af med samt sine lejesvende, da rejse vi os igen og vippe ham af sædet, lige som vi gjorde ved hans hr. fader."

"Der skuer du langt frem i tiden," sagde Erik. "Jeg ser intet, hvorpå vi kunne bygge et sådant håb. Rådet er slaget med lamhed, og bonden tør ikke mere kny."

"Jeg vil betro dig noget," sagde Magnus, idet han dæmpede sin stemme, "noget som jeg i morges fik at høre af Gustav

Eriksens søstermand, Joachim Brahe. Gustav er her i landet. Han kom alt i maj hertil på en lille skude fra Warnemünde, hvor han var tyet hen, da han rømmede fra Kalø. Han gik i land ved Kalmar, fandt tilflugt der en stund, men måtte fortrække derfra og vandrede så op i landet."

"Ej så!" udbrød Erik. "Men han har jo ingen årsag til at holde sig skjult, eftersom Hans Nåde på fru Kristines forbøn har tilsikret ham fred. Men han ved det vel ikke."

"Jo," svarede Magnus, "men hør nu, hvor meget han bygger på den fred. Han drog først til Bengt Eriksen på Skallenæs og sidst i september var han hos Joachim her på Terna."

"Hvad, Stockholm så nær!"

"Ja, og han rådede dem begge til at blive hjemme og ikke drage herop til kroningen. Tro ikke kong Kristian, sagde han; han er falsk."

"Nu," svarede Erik, "det er ikke til at undre sig over, at Gustav, som selv har måttet lide under Hans Nådes uordholdenhed, da han ved brud på givet lejde blev slæbt ned til Danmark, at han, siger jeg, har svært ved at tro kong Kristian. Jeg for min part venter nu heller ikke meget godt. Jeg tænker, at Hans Nåde vil tage os på pungen og plukke nogle af vore len, men jeg er ikke bange for mit liv og min persons sikkerhed. At Hans Nåde skulle forgribe sig på os efter alle sine dyre, beedigede forsikringer, det er utænkeligt. Det ville straffe sig for ham selv."

"Man skulle synes så, Erik! Men dog vil jeg tilstå, at var det ikke for fru Kristines skyld, så blev jeg her ikke, sadlede min hest og red herfra. Jeg synes, at jeg føler strikken om min hals.

Hver gang jeg ser ind i Gustav Trolles glubende øjne, og når Didrik Slagheck lister forbi mig, da lugter jeg mord."

"Du er blevet synsk, Magnus! Se at få bugt med de ræddelige tanker."

"Ikke er jeg ræd, Erik, men jeg bebrejder mig, at jeg går ledig her. Min plads burde være ved Gustav Eriksens side. Vid, at nu vandrer han i Dalarne for at rejse bønderne og tage fat, hvor vi slap."

"Han må være fra vid og samling," udbrød Erik.

"Nu, vi får se," svarede Magnus. "Men findes her ellers nogen mand i landet, som magter at løfte arven efter hr. Sten, så må det være Gustav Eriksen."

Men ikke mange af de svenske herrer ville have delt Magnus Grens håb til Gustav Vasa, hvis de var blevet indviet i hemmeligheden. De ønskede ingen ny rejsning, de var trætte af fejden og deres hu stod nu kun til at leve trygt under kong Kristians scepter og atter smage noget af livets sødme.

22. Kroningsfesten

Efter at kongen var blevet hyldet på Brunkebjerg af en stor folkeforsamling, der hilste ham som arveherre og med oprakte hænder tilsvor ham lydighed og troskab, oprandt endelig søndag den 4. november, den store dag, da værket skulle fuldbyrdes, og den svenske krone skulle sættes på hans hoved.

Et sligt skuespil var ikke set i Sverige, siden kong Hans for tre og tyve år siden blev kronet på samme sted og i samme måned. Mange af de ældre mindedes de glade dage, da den gode kong Hans blev kronet i Nicolauskirken, den muntre banket på slottet og de ridderslag, som havde gjort adskillige svenske mænds hustruer til fruer. Flere af dem ventede nu, at slige nådens stråler skulle falde på deres mænd, og de fleste gik glade og sorgløse til festen. De glemte, hvor slet kong Hans var blevet lønnet for sin huldsalighed og mildhed, og hvor meget hans søn havde at hævne.

Kongen red i stor procession ud fra slottet, og der blev ved denne lejlighed udfoldet den største pragt. Det mest ejendommelige ved dette kroningstog var imidlertid, at ikke alene rigets stormænd og adelige herrer, men også borgere og bønder gik med i følget. De ufri stænder havde givet alt for kraftige vidnesbyrd om deres magt til, at man fandt det rådeligt at forbigå dem.

Foran kongens hest gik fire herrer, som bar regalierne, men folket så til sin store skuffelse, at der ikke var nogen svensk mand blandt dem. Det var de samme fire herrer, som havde båret de danske regalier ved kongens kroning i København for

seks år siden. Otto Krumpen bar kronen, Søren Norby spiret, Henrik Gjøe æblet og Jørgen Pogwisch sværdet. Den misstemning, som dette syn vakte blandt svenskerne, skulle ikke blive formindsket under kroningen.

Da nemlig Gustav Trolle, understøttet af biskopperne, havde salvet og kronet kongen, som derefter nød sakramentet og med hånden på evangeliebogen aflagde den sædvanlige kongeed med dens mange skønne løfter, blev der foran altret hensat en stol, hvori han tog sæde for at uddele ridderslag. Så blev de herrer, hvem denne ære var tiltænkt, kaldt frem, idet herolden udråbte deres navne. En efter en gik de derop, men de var alle danske og tyske herrer, Otto Krumpen, Søren Norby, Niels Lykke, Jørgen von der Wisch og flere. Svenskerne tænkte; at nu ville raden komme til nogle af dem, men det skete ikke. Ikke en eneste svensk mand blev gjort til ridder. Skuffelsen og harmen derover var så stor, at der opstod uro i forsamlingen, og der faldt misbilligende ord, som var hørlige nok.

Da trådte herolden på kongens befaling frem og forkyndte, at denne gang kunne Hans Nåde ikke gøre nogen svensk mand til ridder, fordi krigen var blevet ført ikke med men imod svenske våben. En anden gang, når de herrer havde udmærket sig ved bedrifter i kongens tjeneste, da skulle de også få del i æren.

"Nu kan vi slikke os om munden med det," sagde Erik Lejonhufvud bittert. Han havde nemlig frem for alle ventet at blive hædret med ridderkæden, fordi han havde været den første af rigsråderne, som gik over til kongen.

"Blæse med det ridderstads," sagde Niels Eskildsen Banner, fru Kristines morbroder. "Havde kongen tilbudt mig kæden, da

ville jeg have vist den af, eftersom jeg ikke gik over med god vilje, men tvunget dertil af nødvendighed."

Han var nemlig den af rigets stormænd, som havde holdt længst ud og den allersidste, som faldt til føje.

"Nu, kære venner," sagde den muntre hr. Erik, Gustav Vasas fader, "dette er kun en nykke af Hans Nåde, et lille efterslæt af ondt lune, som vil fortage sig."

"Jeg skal sige de herrer, hvad det er," sagde Gorius Holste, som stod hos, og som nu følte sig så stor, at han dristede sig til at tiltale sine overmænd, som om han var deres lige. "Det er som en mild straf til ulydige børn, der er sluppet for alt for godt køb. Indser I ikke, kære herrer, at dette netop er et tegn på Hans Nådes ærlighed? Havde han ondt i sinde, da ville han hædret eder og dækket eder med kæder for at gøre eder trygge."

Herrerne fandt, at der var noget i det argument, men de værdigede ikke klædekræmmeren noget svar.

Da ridderceremonien var til ende, rejste kongen sig og blev stående foran alteret. Han vinkede med hånden, og nu fremtrådte de kejserlige udsendinge, de herrer Johan Sucket og Jakob af Lombise, fulgte af herolden Meehelm, som bar den gyldne vlies' ordensinsignier. Hr. Johan trådte hen til kongen og holdt en latinsk tale til ham, tog så kæden af heroldens hænder og hængte den om kongens hals. Derpå forkyndte han med høj røst, at nu var Hans Nåde optaget i den berømmelige orden og tilsagde ham i sin herres, kejser Karls, navn dens hjælp til alle gode og kristelige idrætter.

Den lærde Erik Kuse kom i ekstase ved synet af den berømte orden og fuldbyrdelsen af den højtidelige ceremoni. Han havde jo opsat fredsdokumentet og var i den anledning blevet

forestillet for kongen, som ved sin huldsalighed ganske havde vundet hans hjerte.

"I sandhed," sagde han til den ikke mindre lærde kannik Jon Erikson, Gustav Trolles kansler, "Hans Nåde er en anden Jason, men mere lykkelig end den gamle, som uagtet han hentede det gyldne skind, dog ikke blev konge i Kolkis, således som det var ham lovet."

"I har ret," svarede Jon Erikson med et betydningsfuldt smil, "kong Kristian har gjort sine sager bedre end Jason og hans argonauter."

Myten om Jason, som på skibet Argo med sine mænd, der efter det kaldtes argonauter, var draget til Kolkis for at hente det gyldne skind, havde nemlig givet tanken til ordenens oprettelse, og ordet *vlies* kom af det latinske *vellus*, som betyder et fåreskind med ulden på. Der hængte derfor også i kæden et får af guld.

Men ingen af de andre svenske herrer følte nogen glæde ved at se den konge, som ikke havde undt dem nogen ære, selv blive hædret og smykket så rigt. I en trykket stemning vendte de tilbage til slottet, men de fleste af dem forvandt dog i festtumlen deres onde lune. Der blev nemlig holdt en stor banket på slottet, ikke alene på kroningsdagen, men også de to efterfølgende dage. I hele tre dage varede det gilde.

Fru Kristine gjorde fyldest ved den langvarige fest som værtinde, med smil på læben men uden glæde i hjertet. Kongens uvillighed til at hædre svenske mænd var i hendes øjne et meget ildevarslende tegn. Den nedladenhed og huldsalighed, han viste mod alle ved banketten, syntes hende at være som en skuemønt uden værdi. Hans væsen var uroligt. Nu og da

fjernede han sig og trak sig tilbage til sit gemak med nogle af de danske herrer, som om han holdt rådslagning med dem. Dette skete navnlig den tredje og sidste aften.

Men nu og da hensank Sten Stures enke i drømme om fortiden. Den blev nærværende for hende, og hvad hun så for sine øjne et drømmesyn. Alle disse danske, tyske og endnu mere fremmede høvedsmænd, som førte de svenske jomfruer i dansen, var i hendes øjne som landevejsrøvere, der var trængt ind på slottet og havde frataget de lovlige ejermænd deres bytte. Hun priste de svenske ungersvendes lykke, som ikke var til stede og ikke kunne se, hvor harmeligt glade de jomfruer nu var ved disse udenvælts herrer. Blandt disse fraværende var hendes unge frænde, Gerts overvinder, Gustav Kristersen Vasa. Han var blevet såret ved Bogesund. Ingen vidste, hvor han siden var blevet af. Han gemte sig vel i en eller anden fjern krog af landet. Hun havde ikke haft stunder til at ofre ham mange tanker og det bebrejdede hun sig nu.

Hun blev mindet om ham ved at se Gjørrild gå i dansen med Gert. Hvor forunderligt, at de to nu var nær ved deres mål, og at alt syntes at skulle ende godt for dem. Hvilket besynderligt syn havde det ikke været, da Gjørrild blev forestillet for kongen, at se hende smilende bøje sig for Hans Nåde, mens han klappede hende på kinden.

Men fru Kristine kunne dog ikke andet end glæde sig over Gjørrilds lykke. Gjørrild blussede som en nys udsprungen rose. Hvor skøn var hun ikke nu i glædens stund, og hvilket tilforladeligt indtryk gjorde ikke Gert, der førte hende med så mandig og ridderlig en holdning. Og når de hvilede for at forfriske sig, da sluttede Gerts broder Arvid sig til dem, og hans

stærke latter lød rungende gennem hallen. Men så kom der en tredje mand til, og det var Markus Holste. Fru Kristine så til sin forundring, at Gjørrild vinkede ham hid, at han vekslede håndslag med Gert, og at de stedte deres bægre sammen, som om de drak broderskab med hinanden.

Markus var nemlig blevet forsonet med sin fader og havde ladet sig forestille for kongen, som havde modtaget ham meget nådigt. Så var Markus' oprørte sind faldet til ro. Hvad kunne det nytte at stampe mod brodden? Nu fik han sin løn ved at komme med til kroningsbanketten og atter en kort stund være i nærheden af Gjørrild.

Men hvis kongens glade gæster havde vidst, hvad der blev talt om inde i hans lønkammer, da ville den hele festtummel brat forstummet. Han sad der med Otte Krumpen, Klaus Bille og Søren Norby. Han var i færd med at løfte en flig af det dække, som hidtil havde skjult hans hævnplaner for disse hans tre ærligste og mest hengivne mænd. Gustav Trolle og Didrik Slagheck vidste besked, og de ophidsede kongen til at skride til værket, men dog tøvede han. Han ville helst have nogle af sine bedste danske mænd med i laget, men han ventede modstand af dem, og derfor krympede han sig ved at indvie dem i sagen. Han nærede vel også selv betænkeligheder, og deri må forklaringen søges til den mærkelige omstændighed, at det trak så længe ud med kroningsfestlighederne.

Med studsen fik nu disse tre herrer at høre, at det var kongens hensigt den næste dag at lade holde dom over alle de svenske mænd, som både nu og i fortiden havde sat sig op imod ham. Han ville høre deres forsvar, men hvem der ikke kunne rense sig, skulle få streng straf.

"Dette er fornødent for at sikre os freden," sagde han. "Desuden har hr. Gustav forestillet mig, at hvis kirken ikke får oprejsning for alle de krænkelser, den har lidt, navnlig i hans person, da vil dens anseelse ganske være nedbrudt, og deri tænker jeg som han."

Herrerne tav nogle øjeblikke, da kongen havde talt. Otto Krumpen og Søren Norby vekslede et meget sigende blik, hvorimod Claus Bille sluttelig syntes mindre anfægtet af den overraskende meddelelse, de havde fået.

"Eders Nåde," sagde omsider Otto Krumpen, "Betænk dog vel, hvad I der gør! Skal jeg give Eders Nåde et råd, da må det være, at I ikke låner ærkebiskoppen øre. Han er en hård, troløs og hævngerrig mand, som tænker mere på sit eget bedste, end på Eders Nådes og rigets, ja end på kirkens."

"Jeg må stå med hr. Otto i den sag," tilføjede Søren Norby djærvt, "Eders Nåde må ikke glemme, at I har givet alle de svenske syndere forsikring om fred og tilgivelse, og man bør holde sit ord, blev det end givet til skælme."

"I de ord genkender jeg ikke ganske dig, min gode Severin," svarede kongen med et barskt smil, "ingen ved bedre end du, hvad et krigspuds er. Uden de løfter og forsikringer ville jeg ikke have været her på Stockholms slot. De måtte til. Nu sidder jeg her som kronet konge, men hvem borger mig for den krone om et år? I ved dog, hvorledes det er gået til under mine fædre. Hvor mange svegne løfter og brudte eder ligger der ikke på vejen fra min farfaders tid og indtil nu? Hvilken genstridighedens ånd har ikke stedse åbenbaret sig, og hvor mange opstande har ikke også vi måttet bekæmpe, siden vi

rykkede herind? Intet nok så blodigt nederlag har kunnet kue dette genstridige folk."

"Men nu er de dog alle faldet til føje, både store og små," sagde Otto Krumpen. "Betænk det, nådige herre!"

"Men de har kun givet sig på skrømt," svarede kongen.

"Jeg føler mig dog forvisset om, at deri fejler Eders Nåde," indvendte hr. Otto. "Der findes mange ærlige svenske herrer, som mener det oprigtigt, og som intet ønsker hellere, end at leve fredeligt og trygt under Eders Nådes scepter."

"Såmænd," svarede kongen, "der findes vel sådanne, er de end ikke mange. Også tror jeg, at de, der nødtvungent er krøbet til korset, har fået nok for denne gang. Så længe vi står her med vor overmægtige hær, da dyr de sig nok. Også antager jeg, at almuen vil holde sig rolig, når den ikke bliver ophidset, men det vil ikke udeblive, når lejligheden atter bliver gunstig. Hvem fik bønderne til at rejse sig og førte dem imod os? Mon det ikke var lutter gode mænd, Mogens Jensen, Erik Bynning og hvad de alle hedder; dernæst fru Kristines egen morbroder, Niels Banner og Magnus Gren, uden hvis bistand fru Kristine aldrig ville holdt Stockholm så længe. Årsagen til den evige uro er dog i sin grund de rige og hovmodige stormandsslægter. De har ingen ærbødighed for kronen. De vil selv herske. Sten Sture holdt dem nede ved almuens hjælp, men nu vil de, når lejlighed gives, begynde det gamle spil forfra og atter rives om magten. I en af disse stormænd, som nu bøjer ryg for mig, dølger sig vel en vordende rigsforstander."

Kongen tav et øjeblik og vedblev derpå med stigende heftighed:

"Og nu må jeg spørge eder, kære venner, om I kan billige, at jeg med lukkede øjne går den usikre fremtid i møde, som ligger for mig? Tør jeg undlade at drage nytte af de bitre erfaringer, som mine fædre måtte gøre? Kan jeg forsvare at have bragt så store ofre i denne treårige kamp, anspændt mine danske undersåtters kræfter til det yderste og set så mange af mine gæve mænd ligge blodige på valen, uden at sikre mig frugten af så store anstrengelser?"

"Eders Nåde ser rigtigt på sagen," udbrød Klaus Bille, da kongen tav. "Noget må der gøres, det er åbenbart."

Hr. Klaus nærede nemlig den dybeste mistillid til svenskerne, og han var en hårdere hals end de to andre. Men også Søren Norby erkendte vægten af de grunde, kongen havde anført, og han kunne ikke andet end beundre sin herre for hans skarpsynethed og store handlekraft. Men Otto Krumpen lod sig ikke rokke.

"Nu, Eders Nåde," sagde han, "I står kun Gud den almægtige til regnskab for eders handlinger. En Herrens salvede tør vel tage sig et sligt stort ansvar på, men ingen af de andre."

"Hvo har sagt," svarede kongen, "at jeg vil vælte ansvaret over på andre? Jeg skal ved Guds moder nok evne at bære det selv."

"Og dog," vedblev Otto Krumpen hårdnakket, "Sker det, når Eders Nåde gør os delagtig i eders planer. Men det skal I vide, kære herre, at jeg, som i eders kongelige navn tilsagde svenskerne fred og tilgivelse og som første mand satte mit segl under forliget i Uppsala, jeg går ikke med til det edsbrud."

"Nu, min strenge hr. ridder," svarede kongen spydigt, "vi kan hjælpe os uden dig. Gå du kun hjem til dit kvarter og kryb der under dynen!"

"Eders Nåde," udbrød Otto Krumpen opbragt, "aldrig havde jeg ventet at høre sligt af den herre, hvem jeg har tjent tro, og jeg mener i dette felttog at have aflagt vidnesbyrd nok om, at jeg ikke er bange for mit skind. Men eders håndlanger i rettergang og profos vil jeg ikke være. Der skal vel nu springe nogle hoveder, men dertil rækker jeg ikke hånd."

"Hvo har sagt det?" svarede kongen, idet han så op med et usikkert blik.

"Nu, Eders Nåde, jeg drager min slutning deraf, at I har søgt onde råd, inden I kom til os for at få de gode. Jeg lægger Eders Nåde på sinde at fare med lempe, ellers vil det straffe sig for eder selv."

"Nu har jeg hørt nok af dit præk," udbrød kongen forbitret, idet han rejste sig.

"Da skal Eders Nåde dog høre et ord endnu af mig," svarede Otto Krumpen, "læg eder fru Birgittes spådom på sinde!"

"Ha, ha," lo kongen noget tvungent. "Det har intet på sig med den forrykte kvindes spådomme. Hvad hun havde drømt om natten, det skrev hun op om dagen."

Den mærkelige spådom i den hellige Birgittes åbenbaringer, som Otto Krumpen sigtede til, gik ud på, at under den sjette konge efter Magnus Smek, som netop var kong Kristian, skulle der komme ulykke med uskyldigt blods udgydelse, og han skulle fordrives af riget.

Det var forklarligt nok, at Otto Krumpen fremkom med den advarsel, for kongen havde hidtil vist sig som en lydig søn af kirken, og han var ingenlunde hævet over datidens overtro. Han havde i København en stjernetyder, Bernhard Monck, hvem han ved enhver lejlighed rådspurgte, men sandt nok, når

forudsigelserne gik hans ønsker imod, tog han intet hensyn til dem. Således havde denne sandsiger forgæves frarådet ham at føre krig med Sverige.

Dog var det meget dristigt af Otto Krumpen at gå kongen så nær på klingen. Men kong Kristian, hos hvem rimelighed og sagtmodighed var så underligt forenet med tyranniske luner, overså ikke, at hengivenhed for hans person var Otto Krumpens bevæggrund til hans dristighed. Vel skiltes de nu i vrede, men dog kom det ikke til noget brud imellem dem.

Da Otto Krumpen havde fjernet sig, gav kongen Søren Norby og Klaus Bille nærmere underretning om, hvad der skulle gå for sig den næste dag og bød dem være rede til at foretage de fængslinger, som uden tvivl ville blive nødvendige. Klaus Bille gjorde ingen indvendinger, og kongen fik snart bugt med Søren Norbys betænkeligheder. Han troede nu heller ikke på muligheden af, at sagen skulle drives så vidt, som tilfældet blev, og begivenhedernes gang viste, at ikke engang kongen selv allerede nu kan have været ganske på det rene dermed. Men det han havde i sinde, var dog slemt nok og hang som et truende sværd over alle de sorgløse mænd og kvinder, som nu under bægerklang, latter og spøg inde i hallen sluttede den skæbnesvangre kroningsfest.

23. Tilsigelsen

Den næste dag, onsdag den 7. november, årle om morgenen, gik nogle af kongens tjenere omkring i byen og bankede på hos borgmestrene, rådmændene og andre ansete borgere, samt i de huse, hvor de fra landet indkomne adelsmænd havde deres logi. Også gæstede de klostrene, hvor biskopperne og flere gejstlige var at finde. Til alle bragte de i kongens navn det budskab, at de ved tolvtiden havde at indfinde sig på slottet. Hans Nåde havde en meddelelse at gøre dem.

Nogle af herrerne lå endnu i sengen og sov rusen fra den foregående aften ud, men andre var på benene og beredte sig til at forlade byen for at drage hjem til deres gårde. Alle blev de forundret over denne tilsigelse, og nogle af dem troede, at den kun gjaldt dem som en personlig gunst. Stor var derfor deres overraskelse, da de siden på vejen op til slottet traf sammen med flere af deres medbrødre, og det blev dem klart, at der skulle holdes en stor forsamling af næsten alle kroningsgæsterne. De gjorde forskellige gisninger om meningen dermed. Nogle kom ved tanken om kongens huldsalighed ved banketten til den slutning, at Hans Nåde var kommet på bedre tanker og, inden han skiltes fra dem, ville tildele dem gunstbevisninger, og de gik derop fulde af håb; men andre kunne ikke dølge de bange anelser, som var kommet over dem ved modtagelsen af dette uventede budskab.

En af de kongelige tjenere kom gående over Jerntorvet. Gorius Holste stod i sin dør og så, at budsvenden, kommende fra Sortebrødreklostret, gik ind i et par af de nærliggende huse,

hvor nogle af rådmændene boede, og det gjorde ham nysgerrig. Han kendte godt den svend, vinkede ham hid og spurgte ham, hvis ærinde han gik.

"Hans Nådes eget," lød svaret.

"Ej så!" sagde Gorius. "Det er en kold morgenstund at færdes i, Erik! Træd indenfor og få en drik varmt."

"Tak, som byder," svarede Erik, "men jeg tør ikke opholde mig. Jeg skal endnu mange steder hen, først ind til eders nabo, Hans Lüders."

Da han var en slet og ret købmand ligesom Gorius selv, steg dennes forundring.

"Men har du da intet ærinde til mig?" udbrød han. "Sig mig, hvad det gælder! Vil kongen gøre et afskedsgilde?"

Da trådte Erik tæt hen til Gorius og sagde med dæmpet stemme:

"Jeg ved det ikke så nøje, Gorius Holste, men jeg har hørt en fugl synge om, at det vil blive et gilde af en egen sort, og at gæsterne vil komme til at gå grædende derfra. Pris eders lykke, at jeg intet ærinde har til eder. Men ikke mine ord igen!"

"Nu, Erik," svarede Gorius, "siden du har sagt så meget, da kan du også betro mig, hvor du har det fra."

"Lad gå, Gorius," sagde Erik efter en kort betænkning. "Jeg ved om eder, at I er Hans Nåde hengiven, og at I ikke er en mand, der løber med sladder. Jeg vil da sige eder, at jeg har min kundskab fra mester Didriks svend. Han hørte i går aftes sin herre inde på hans kammer veksle nogle ord med biskop Jens, som gjorde ham klog på, at det er Hans Nådes agt at holde dom over nogle af de herrer, som har forset sig imod ham."

Så skyndte Erik sig derfra, men Gorius lod en sagte fløjten høre. Derpå gik han ind i stuen, hvor hans hustru sad, og han var så betaget af det, han havde fået at vide, at det udbrud undslap ham:

"Så, nu går dog det løs, som jeg længe har ventet!"

Da Katharina bad om forklaring, fik hun den under påbud om tavshed. Men da i det samme Markus trådte ind, brød Gorius brat af. Markus, som var meget bleg, trådte nærmere og sagde:

"I behøver ikke at dølge noget for mig, fader! Jeg stod ved det åbne vindue på mit kammer og hørte, hvad hofsvenden sagde til eder."

"Så det gjorde du, din lurer," udbrød Gorius i sin forskrækkelse. Men så tog han sig i det og sagde i en mildere tone: "Nu, nu, Markus, kér dig ikke om, at jeg blev hed. Jeg stoler på din tavshed."

"Det er svært at tie med det, fader!"

"Men løber du ud med det i byen, Markus, da er jeg om en hals. Du vil da ikke styrte din egen fader i ulykke?"

Da Markus tav, fattede Gorius sig og vedblev:

"Nu, vi har jo ikke fået rigtig rede på tingen. Mester Didriks svend kan have misforstået sin herre. Måske er det i hvert fald ikke så slemt, som Erik troede."

"Da kunne jeg dog have lyst til at advare et par af vore medborgere imod at gå i den fælde."

"Til hvad nytte, Markus? Du kan være sikker på, at stadens porte alt er blevet lukket. De, der ikke kommer frivilligt, udsætter sig for at blive slæbt derop med magt, og da vil det gå dem end værre."

Markus svarede ikke et ord og gik af stuen, men kort efter fik hans forældre at vide, at han var gået op i byen. Da tog Gorius sin kappe og sin hat og ilede efter ham. Han gik til flere af de steder, hvor Markus plejede at søge hen, men han fandt ham ikke. Da Gorius kom hjem igen, var han meget urolig og ophidset, men uagtet hans hustru selv var betaget af angst, beroligede hun ham ved at sige:

"Jeg er sikker på, at hvad Markus end gør, da vil det ikke blive noget, som kan volde dig skade," og deri fik hun ret.

På slottet var der røre fra den tidlige morgenstund. Svende og piger havde travlt med at gøre rent i den store sal og fjerne alle spor af gildet fra den foregående aften, så at der kunne blive ryddeligt til at modtage den store forsamling, som ventedes. Dernæst blev der i den øverste ende af salen opsat en forhøjning.

Gert, som var tidligt på benene, så med forundring disse forberedelser. Ingen af folkene kunne give ham nogen nærmere forklaring, men endelig traf han slotsbefalingsmanden, Elof Rantzov, som kom gående op ad tårntrappen med Søren Norby. De var i ivrig samtale, men tav, da de så Gert; og da han spurgte Elof Rantzov om, hvad det var, der skulle gå for sig, svarede han: "Spørg hr. Severin, han ved det bedre end jeg," hvorpå han hilste og gik ind i salen for at tilse folkene.

Søren Norby tog så Gert under armen og gik med ham hen ad den gang, som førte til kongens gemakker.

"Nu, Gert," sagde han, "der skal i dag ske noget, som ikke er lysteligt, men det er nødvendigt."

Han fremstillede derpå sagen så lempeligt som muligt, men dog studsede Gert, da han fik at vide, hvad det var. Han rejste

de samme indvendinger mod sagen, som Søren Norby selv havde anvendt mod kongen, og nu måtte den ærlige søhelt skifte rolle for at slå Gert med kongens argumenter. Han gjorde det med mere hastighed end med overbevisningens varme. Han lignede denne morgen ikke rigtigt sig selv.

"I må betænke, Gert," sagde han blandt andet, "at i en stor sag kan en regent være nødsaget til at sætte sig ud over sligt, som et givet løfte. Det gælder her tronens sikkerhed og rigernes vel. Hans Nåde har overtydet mig om nødvendigheden af, at de svenske skælme bliver draget til regnskab for deres misgerninger, og der bliver statueret nogle eksempler, og derfor har jeg tilsagt ham min bistand. Jeg vil ikke svigte min herre og konge i så vigtig en sag, og jeg har grund til at tro, at Hans Nåde vil fare med lempe og ikke gå til det yderste."

Dette beroligede Gert, men hvad der især gjorde indtryk på ham, det var den omstændighed, at en hædersmand som Søren Norby ikke tog i betænkning at række hånd til sagen.

De skiltes ved kongens dør, hvor Søren Norby gik ind, mens Gert, som ikke havde tjeneste for kongen den dag, ville vende tilbage til sit kammer. Men på vejen derhen mødte han Gjørrilds kammerpige Martha og fik af hende den overraskende meddelelse, at også fru Kristine og flere fornemme kvinder var blevet tilsagt til at give møde i den store sal. Martha fortalte ham det med en slet dulgt skadefryd, som foruroligede ham. Han fulgte hende derfor til fruerstuen, lod sig melde og blev indladt. Han fandt der fru Kristine og de fleste af hendes gæster. Gjørrild var der også. De så alle ophidsede ud og snakkede i munden på hinanden, men da Gert trådte ind, tav de.

"Bringer I mig noget budskab fra Hans Nåde, Gert," spurgte fru Kristine i en skarp tone. "Skal I måske forkynde mig arrest?"

"Kære frue," svarede Gert forbløffet, "jeg har ikke set Hans Nådes åsyn siden i går. Jeg har intet budskab til eder. Først for et øjeblik siden erfarede jeg, at I og flere kvinder er blevet tilsagt til det møde, som skal holdes her i dag. Det foruroligede mig, og for at få af vide, hvad årsagen dertil vel kan være, gik jeg herind."

"Jeg tænker," sagde fru Kristine, "at I ved mere om sagen end vi. Dog har jeg fået nys om, hvad der venter os, hverken mere eller mindre end det, at Hans Nåde vil gå i rette med os for alt det, der tilhører fortiden, og som han ved højtidelige forsikringer og med dyre eder har erklæret for udslettet og tilgivet. Han vil altså bryde sit kongelige ord. Forholder det sig ikke så?"

"Jo, noget er der om det," svarede Gert sørgmodigt, "men Hans Nåde har ikke indviet mig i sagen. Jeg har min kundskab fra hr. Severin. Han har forklaret for mig grunden til, at det må ske. Det er nødvendigt for kronens sikkerhed og rigets vel. Jeg er dybt bedrøvet over, at det forholder sig så, men jeg må dog tro, at hvad min konge, som er en retfærdig herre, har besluttet, og hvad så ærlig en mand, som Severin Norby, har givet sit bifald, det må kunne lade sig forsvare."

"Så det må du tro," lød det bag Gerts ryg. Han vendte sig om og så, at det var Gjørrild, der havde talt. Men det var ikke den blide, glade Gjørrild fra i går. Hendes åsyn var blegt og hendes blik mørkt.

"Gert, Gert," vedblev hun, "hvor kan du, som dog er en ærlig sjæl, billige en niddingsstreg som denne? Nu har det dog vist

sig, at den herre, du tjener, er falsk. Alle hans smil og søde ord var kun løgn og bedrag."

"Og han er lige så grum, som han er falsk," råbte gamle fru Sigrid Banner, "han stræber os efter livet," og så brast hun i en hysterisk gråd, som nogle af de andre kvinder istemmede.

"Kære fruer," sagde Gert, da han kunne komme til orde, "hids ikke eder selv op ved slige skræmmebilleder. Efter hvad hr. Severin sagde, da er der al grund til at tro, at kongen vil fare med lempe."

Derpå tog han Gjørrilds hånd, førte hende til side og talte hende venligt til.

"Lad nu ikke sindet løbe af med dig!" sagde han. "Hvad kan jeg gøre for, hvad der skal ske? Ingen har spurgt mig, og jeg får intet dermed at skaffe."

"Det ved du ikke," svarede Gjørrild heftigt. "Du vil gøre, hvad der bliver dig befalet. O, at du kan vedblive at tjene så falsk en herre!"

"Ej så!" udbrød Gert. "Du vil, at jeg skal bryde den ed, jeg svor min herre og konge?"

"Det må du om," svarede Gjørrild koldt og fast, "men det skal du vide, at så længe du er i kong Kristians brød, bliver det ikke godt mellem os."

Gert fortsatte sine forsøg på at formilde hende, men uden held. Hendes sind var kommet i et sådant oprør, at hun var døv for alle forestillinger og bønner. De skiltes i vrede. Gert gik derfra med et tungt hjerte, men håbede dog, at den storm ville lægge sig, og at Gjørrild ville komme til fornuft. Det ville vel også være sket, hvis ikke de begivenheder, som de næste dage

skulle bringe, havde kastet alt over ende og efterladt et håbløst mørke.

24. Forhøret

Da kongens ufrivillige gæster strømmede op til slottet, ringede det til tolvmesse. Klokkerne fra stadens tre kirker sang i kor en fredelig sang, som lød helt lystelig. Men forgæves kaldte kirken denne gang på sine børn. Deres jordiske herre havde stævnet dem for sig.

Klokken et, da man mente, at alle var kommet, blev portlågen lukket. Da kom i stor hast to mænd løbende. Den forreste var let og fodrap, den bagerste urimelig tyk.

"Stop, Markus," råbte han, "du løber jo, som om den Lede selv og ikke en god kristen var i hælene på dig."

Det var en borger ved navn Klaus Bøye, en god ven af Markus, men ikke af hans fader, for Klaus var en ivrig patriot og havde ved enhver lejlighed kæmpet tappert i sine landsmænds rækker. Til ham var Markus tyet hen for at skjule sig der. Markus' harme havde fået udslag i den beslutning, at han ville med til mødet på slottet. Han måtte gøre noget og så sig nu indskrænket til dette. Han ville overvære det møde og stille sig på sine forrådte landsmænds side. Han tænkte med vild glæde på den mulighed, at han kunne komme til at dele deres skæbne, han var vis på, at denne dåd ville sætte ham højere i Gjørrilds øjne end nogen våbenbedrift. Han tvivlede ikke et øjeblik om, på hvilken side hendes hjerte var, til trods for hendes kærlighed til den danske fæstemand.

Men da han havde meddelt Klaus Bøye sin beslutning, viste det sig, at denne havde det samme forsæt, men af ganske modsatte grunde. Der var foregået et fuldstændigt omslag i

hans politiske sindelag. Han havde været med til kroningsbanketten, og der havde kongen i forbigående sagt et par nådige ord til ham, som til flere af borgerne, men han dvælede noget længere ved Klaus, hvis usædvanlige tykkelse tildrog sig Hans Nådes opmærksomhed, og Klaus gav kvikke svar. Denne nådesbevisning havde gjort ham svimmel, og da han erfarede, at flere af hans lige var blevet tilsagt til mødet, mente han ligesom Gorius Holste, at han var blevet forbigået ved en fejltagelse. Han havde hørt, at kongen ville give en liden afskedsbanket og drikke herrerne til, inden de drog hjem. Det hjalp ikke, at Markus betroede ham, hvad han havde erfaret om mødets hensigt. Klaus blev meget opbragt over Gerts beskyldninger mod kongen, og de kom i et så heftigt skænderi, at de overhørte klokkernes ringning og glemte tiden. Men pludselig kom Markus i tanker derom, løb ud, og Klaus fulgte efter, det bedste han kunne.

Markus kom først til målet og da der ingen vagt var at se, gav han sig til at banke på portlågen med sit kårdefæste, men da det varede noget, inden der blev lukket op, indhentede Klaus ham, pustende og sveddrivende. Straks da lågen blev åbnet, trængte han ind og skubbede den landsknægt, som havde lukket op, til side.

"Ej, er det eder, Klaus," udbrød landsknægten, som godt kendte ham – hvem kendte ikke tykke Klaus? "Hvad vil I?"

"Med til banketten," svarede Klaus, idet han blottede sit hoved og tørrede sveden af sin pande.

"Ej så!" udbrød landsknægten. "Er I tilsagt til at møde?"

"Nej, men det må være en forglemmelse," svarede Klaus, mens et par andre landsknægte, som stod i porten, puffede til

hinanden og lo.

"Bliv hellere herfra, Klaus, og gak hjem! Jeg tvivler om, at den mad, Hans Nåde i dag har til sine gæster, vil smage eder."

"Hvad er det for snak?" udbrød Klaus. "I standsede jo ikke Markus Holste, som nu løb ind. Lad da og mig passere."

"Nu, I får da i Fandens navn have eders vilje," svarede landsknægten, idet han trådte til side. Han risikerede ikke noget, for befalingen lød, at alle, som kom, skulle lukkes ind, men ingen måtte lukkes ud igen. Slottet var denne dag som løvens hule, alle spor vendte indad, ingen udad.

Markus var allerede oppe i salen og kom tidsnok til at overvære mødets åbning. Kongen var kommet til stede og sad i Karl Knudsens kongestol i den øverste ende af salen, hvor der var anbragt en forhøjning. Omkring den stod flere af hærens befalingsmænd og nogle hofsinder, hvoriblandt Gert. På den ene side langs væggen sad biskopperne og rigets råder, på den anden side fru Kristine, hendes moder og de andre kvinder, som var tilsagt. Magnus Gren og Erik Kuse havde stillet sig bag fru Kristines stol. Gustav Trolle sad i en hyndestol på højre side af tronforhøjningen. Hos ham stod hans kansler, Jon Eriksen, med en papirsrulle i hånden. Didrik Slagheck stod og talte hviskende med ham. De lavere gejstlige og borgerne havde plads længere nede i salen. Den var ikke overfyldt; der var næppe stort mere end hundrede personer til stede. På et vink af kongen rejste Gustav Trolle sig, trådte frem, bøjede sig for kongen og sagde:

"Jeg fremtræder her for at anråbe Eders Nåde om retfærdighed og oprejsning for den store uret, jeg og flere af Guds og kirkens tjenere har lidt, og for de voldshandlinger, der

er udøvet mod Guds huse, som er blevet skændet og plyndret. Jeg beder Eders Nåde om at låne øre til min klage og ihukomme den dyre ed, som Eders Nåde svor, da jeg nys salvede og kronede eder for Guds alter, at I ville forsvare kirken, holde dens rettigheder i hævd og beskærme den mod al vold og uret. Den ed, tykkes mig, må veje alle andre eder op og gøre dem til intet. Om Eders Nåde så synes, da vil jeg nu lade min kansler, magister Jon Eriksen, oplæse det klageskrift, som jeg har ladet opsætte."

Selvfølgelig gav kongen tilladelsen, for det hele var jo et forud aftalt spil. Jon Eriksen trådte frem, bøjede sig dybt for kongen og udfoldede dokumentet. Et grumt smil viste sig om hans læber, og af hans øjne lyste had og triumf. Denne mand havde ikke mindre at hævne end hans herre. Han havde jo stået ved Gustav Trolles side under hele den fortvivlede kamp med Sten Sture, efter Stäkes overgivelse var han blevet fængslet og indsat i Kärnan. Der havde han siddet i samfulde tre år og døjet meget ondt. Han var først sluppet ud for to måneder siden, da kong Kristian var blevet herre over slottet og staden.

Med forventning om det værste så alle i forsamlingen denne Sturernes og den svenske sags gamle modstander træde frem, og der herskede dødsstilhed i salen, da han begyndte på oplæsningen; men han var ikke kommet langt dermed, førend der opstod uro og larm, og fra flere sider lød der højrøstede protester.

Som skyldige i de påtalte forseelser var der i klageskriftet nævnet atten herrer og i spidsen for dem "den døde hr. Sten", de tvende fruer Kristine Nielsdatter og Sigrid Eskildsdatter, og endelig anklagedes under ét Stockholms stad, dens borgmestre

og råd. Så opregnedes alle de misgerninger og al den vold, som var blevet øvet mod gejstlige personer, og de store tab, både ved brist på indtægter og direkte ved bygningers ødelæggelse og ved plyndring af hellige kar og klenodier, som kirken havde lidt. For al den skade krævedes en erstatning af ikke mindre end seks hundrede tusinde lødige mark sølv, efter de tiders målestok en uhyre sum. De to tredjedele deraf skulle tilfalde ærkebiskoppen som hans part. Dog gaves der håb om "en redelig moderats", det vil sige, han ville finde sig i nogen afprutning.

Da oplæsningen var til ende, spurgte kongen ærkebiskoppen, om han ville gå ind på forlig efter gode mænds skøn, eller om der skulle gås frem efter lovens hele strenghed? Ærkebiskoppen fordrede indtrængende det sidste og tilføjede, at sagen allerede var forebragt i Rom. Men kongen ville ikke vide noget af en appel til paven at sige. Han erklærede, at sagen skulle ransages og afgøres her i riget, og dermed erklærede hr. Gustav sig selvfølgelig tilfreds.

Imidlertid var bevægelsen i forsamlingen tiltaget. Herrerne havde rejst sig fra deres pladser, de stimlede sammen og deres heftige fagter viste, hvor oprørte de var. Joachim Brahe, fru Kristines brødre Erik og Eskild og hendes morbroder Niels Banner, som alle var nævnt i klageskriftet, gik hen til biskop Mathias og forsøgte at bevæge ham til at træde frem og nedlægge en indsigelse både imod dette brud på givne løfter og imod den lovstridige rettergang. Den værdige mand havde jo i høj grad gjort sig fortjent af kongen, ja ham skyldtes jo egentlig fra først af rigsrådets underkastelse og det hele fredsværk. Det var dog muligt, at et ord af ham kunne gøre indtryk og standse den forfølgelse, man truedes med.

Men det skulle ikke ske, for inden biskop Mathias havde taget sin beslutning, kom en anden ham i forkøbet, og det var fru Kristine selv. Den forlangte erstatningssums uhyre størrelse forfærdede hende, for da hendes afdøde husbonds navn stod øverst på anklagelisten, måtte hun tro, at hans arvinger ville komme til at bære broderparten af byrden, blive plyndret og bragt til tiggerstaven. Hun mente da at burde gøre noget for at frelse sine børn fra en så sørgelig skæbne, og hun troede at have et forsvarsvåben i hænde, hvorved hun ikke alene kunne værge for dem, men tillige hindre enhver anklage mod enkeltmand, og det var rigsdagsbeslutningen af 23. november 1517 om Gustav Trolles afsættelse og Stäkes nedbrydelse. Det faldt hende ikke ind, at dette forsvarsvåben var et farligt, tveægget sværd. Hun bad straks Erik Kuse om at gå op på hendes kammer, tage dokumentet ud af hendes brevkiste og bringe hende det. Han kom hurtigt tilbage, og straks efter rejste hun sig og trådte frem for kongen.

"Jeg beder Eders Nåde betænke," sagde hun, "at denne anklage ikke rammer min hensovede gemal eller nogen anden i særdeleshed. Ærkebiskoppens afsættelse og Stäkes nedbrydelse blev vedtaget af rigets råd og samtlige rigets stænder. Eders Nåde kan straffe hele riget, men ikke drage nogen enkelt mand til ansvar derfor."

"Har I noget bevis for denne eders påstand?" spurgte kongen barskt.

"Det har jeg," svarede fru Kristine og vinkede ad Erik Kuse. Han bragte hende dokumentet og hun overrakte det til kongen, mens der lød udråb fra forsamlingen, som viste, at flere straks indså det skæbnesvangre i dette skridt.

Kongen greb dokumentet, løb det igennem og studsede. Der fo'r et smil over hans åsyn, som fik de tilstedeværende beseglere af dokumentet til at blegne. Han vinkede Gustav Trolle hen til sig, gav ham dokumentet og lod ham læse det. Det var åbenbart, at han lige så lidet som kongen havde haft nogen anelse om dette aktstykkes tilværelse. Nu havde de fået i hænde et skriftligt vidnesbyrd, som fældede ikke alene nogle af de i anklagen nævnede mænd, men mange andre både gejstlige og verdslige. Fire biskopper havde hængt deres segl under dokumentet, og blandt dem var både Mathias og Hans Brask.

Kongen lod Jens Beldenak oplæse dokumentet, og da det var gjort, begyndte et forhør, som kongen selv ledede. Mand efter mand blev de kaldt op og adspurgt, om de havde noget at fremføre til deres retfærdiggørelse. Hans Brask kom først, for han havde som førstemand beseglet dokumentet. Han optrådte imidlertid med stor sikkerhed.

"Om Eders Nåde," sagde han, "vil lade mit sigil efterse, da vil I der finde noget, som i det mindste undskylder mig."

Dokumentet blev givet i Jon Eriksens hænder, han løsnede vokset og fandt på bunden af kapslen en lille seddel, hvorpå der stod skrevet: "Dette gør jeg nødtvungent."

Da disse ord var oplæst, lød der fra forsamlingen det råb: "Din ræv!" Det var Magnus Gren, som gav sit hjerte luft. Men kongen smilte og sagde:

"I er en klog, forsynlig mand, hr. Hans! Skal dette regnes ham til gode?" spurgte han derpå Gustav Trolle.

"Jeg mener ja," lød svaret. "Jeg siger god for ham." Hans Brask havde nemlig i tidligere tid været Gustav Trolles ven.

Derpå blev biskop Mathias kaldt frem. Han talte med værdighed. Han gjorde intet forsøg på at forsvare sig, men henviste kun til de store tjenester, han havde ydet kongens sag. Han bad kongen indtrængende både for hans eget og de andre anklagedes vedkommende at se på den troskab, de havde udvist fra den dag af, da forliget i Uppsala blev sluttet og beseglet. Med alvor lagde han kongen på sinde at holde de løfter, som dengang var givet i hans navn, og som han siden havde stadfæstet med ed og segl.

En bifaldsmumlen lød gennem salen, da biskop Mathias gik tilbage til sin plads, men Gustav Trolle smilte hånligt, og kongen svarede kun med et skuldertræk.

Men med de andre herrer gik det ikke så stille af. De fleste af dem forsvarede sig med heftighed og søgte at vælte skylden fra sig og over på andre, disse gav svar, man råbte i munden på hinanden, og det hele blev en forvirret, vild og rystende scene.

Omsider opgav kongen ævred, overdrog Gustav Trolle at slutte forhøret og forlod salen, fulgt af Didrik Slagheck, som på kongens befaling medtog det skæbnesvangre dokument.

Straks efter rejste fru Kristine sig og forlod salen, fulgt af de andre kvinder. Der blev ingen hindringer lagt i vejen for deres bortgang. Fru Kristines åsyn var dødblegt og hendes første skridt usikre. Hun var blevet rystet i sit inderste, da det gik op for hende, hvilke vidtrækkende følger hendes usalige handling, udleveringen af dokumentet, kunne få. Det sortnede for hendes øjne. Aldrig i sit liv var hun faldet i afmagt, men denne gang var hun nær ved det. Dog fik hun bugt med sin svaghed og slap derfra. Men der ventede hende ingen trøst, hendes moder og de

andre kvinder overvældede hende med bebrejdelser for det, hun havde gjort.

Allerede inden forhøret sluttedes, var mørket faldet på, og de få lys, der blev indbragt, formåede ikke at sprede mørket i det store rum. Men der kom snart lys nok. Vagten åbnede døren, og der faldt et skær af fakler og blus ind i salen. To hobe landsknægte rykkede ind, den ene ført af Klaus Bille, den anden af Søren Norby, og ved hans side gik Gert. Han og et par andre hofsinder havde fået befaling til at yde hjælp ved de fængslinger, som nu skulle gå for sig. Således slap Gert dog ikke for at få med sagen at gøre.

De opløftede fakler hjalp befalingsmændene til at finde, hvem de søgte. De flagrende blus gav rødme til mangen blegnende kind. Men der var ingen, der gjorde modstand, og de fleste var så udmattede af de mange timers spænding og sjælslidelser, at de ikke ytrede et ord.

Biskopperne Mathias og Vincents af Skara blev først ført bort; derefter rigsråderne og nogle andre adelige herrer. Landsknægtene kom flere gange igen og hentede nye ofre. De tog kun nogle fanger ad gangen, og det tog tid at anbringe dem, hvor de skulle være.

Til sidst kom raden til de borgerlige. Med studsen opdagede Gert blandt dem Markus Holste.

"Guds død, Markus," udbrød han, "hvorledes kommer I her? Ingen kan da vel have haft bud efter eder."

"Nu, Gert Jensen," svarede Markus med høj røst, "jeg er kommet af egen fri vilje. Jeg ville se, hvor vidt den tyran, der nu svinger svøben over vore hoveder, kunne drive det. Men enden er ikke endnu. Dog, hvorledes den end bliver, så vil jeg dele

skæbne med disse mine medbrødre, jeg er lige så skyldig som nogen af dem. Jeg har været med ved Stäke, jeg –"

"Hold eders mund," råbte Gert. "Er I fra vid og samling?"

Derpå underrettede han Søren Norby om, hvem den unge galning var.

"Jeg er vis på," sagde han, "at Hans Nåde nødigt går til at straffe en søn af så tro en mand som Gorius Holste. Desuden er jeg Markus tak skyldig, fordi han i sin tid hjalp mig til flugt herfra. Nu vil jeg gøre gengæld ved at frelse ham, om I da tilsteder det."

"Ret så, Gert," svarede hr. Severin, som var lidet glad ved sit hverv som profos og hellere end gerne lod en løbe. "Der handler I skønt og som eders ædle faders rette søn. Tag manden og gør med ham, hvad I vil."

To landsknægte fik nu befaling til at føre Markus bort, og Gert fulgte med helt ned i porten. Da Markus var sat udenfor, råbte Gert til ham:

"Så Markus, se nu at komme til besindelse! Gå hjem til eders forældre og hold eder stille der."

Men Markus var så forbitret og følte sig så ydmyget, at han ikke kunne få et ord frem. Han truede ad Gert med sin knyttede hånd og forsvandt.

Da klokkerne ringede ti, var alle, som skulle anholdes, grebet. Over firsindstyve mennesker blev taget, alle fangehullerne i Kärnan og mange andre rum på slottet, endogså kapellet, var fyldt med fanger.

Dog blev de gejstlige herrer af lavere rang ikke fængslet, men kun indsat i et lille kammer, hvor de i øvrigt havde det trangt nok. Der tilbragte de natten i stor angst. De vidste ikke, at de

kun blev holdt tilbage, fordi man havde brug for dem den næste dag.

En mand undslap på den mærkværdigste måde, og det var Klaus Bøye. Da han nemlig var så urimelig tyk, og man havde ondt ved at få ham presset ind gennem Kärnans snævre indgangsdør, blev han puffet til side og han smuttede øjeblikkelig bort. Han skjulte sig den nat i et kælderrum, og da han blev opdaget, lod kongen ham løbe. Således frelstes netop de to mænd, som havde været ivrigst efter at give møde, den ene for at komme med til gilde, den anden for at opnå et martyrium. Der skulle dog komme den tid, da Markus blev lige så tilfreds med sin skuffelse, som Klaus Boye over, at han ikke fik den mad, som portvagten havde lovet ham, da han gik ind.

25. I kongens lønkammer

Kongen førte Didrik Slagheck ind i sit inderste gemak, hvor kun sjældent nogen indlodes. Det havde også været Sten Stures arbejdsstue. Der var de skarpe skrivelser affattet, der i sin tid i så høj grad havde opbragt kongen. Nu sad han selv i sin hedenfarne modstanders helligdom for at lægge råd op om, hvorledes det sidste knusende slag kunne falde på alle de mænd, som nu i næsten syv samfulde år under Sten Stures banner havde bestridt hans ret til tronen og trodset hans magt.

"Sig mig nu, mester Didrik," sagde kongen, idet han pegede på dokumentet, "hvad I tænker om dette?"

"Siden Eders Nåde begærer at høre min mening," svarede Didrik Slagheck underdanigt, "da tør jeg ikke fordølge den. Jeg holder for, at ved dette aktstykkes udlevering og fremlæggelse er Eders Nådes stilling til sagen ganske forandret. Om denne sammensværgelse vidste I intet, da I sluttede forlig med oprørerne, ikke heller havde hr. Gustav nogen kundskab derom, da han fremførte sin klage. Nu kan Eders Nåde ikke nøjes med at kræve bøder, for dette er den højeste grad af kætteri, og straffen derfor er døden."

Hans sorte øjne funklede, idet han sagde dette, og han slog kors for sig.

"Forklar mig det, Didrik," sagde kongen. "Jeg må have bevis derfor, hentet af loven."

"Intet er lettere end at udrede det," svarede Didrik. "Vi har jo her brev og segl for, at disse mænd har sammensvoret sig om at sætte sig op mod den hellige fader selv, al den stund de

forpligter sig til at stå last og brast med hinanden i denne sag og afværge enhver fare fra den enkelte, den komme nu fra Rom eller andet steds fra, således lyder ordene. Dette, skulle jeg mene, er tydeligt nok, og i et tilfælde af denne art er forhør og inkvisition ganske overflødig. Eders Nåde kan, som den hellige faders befuldmægtigede, idet bandbullens udførelse er overdraget til eder, uden videre skride til eksekutionen."

Kongens åsyn blussede, og hans hånd rystede, da han nu tog dokumentet og på ny gennemlæste det.

"Men forholder det sig også virkelig så," spurgte han derpå, "at dette er så sort et kætteri, som I påstår? Sig mig det nu på ære og samvittighed, Didrik!"

Der appellerede kongen til noget, hvoraf der ikke fandtes spor i Didrik Slaghecks sorte sjæl.

"Så sandt jeg håber at vorde salig!" svarede han uden betænkning, og derpå gjorde han nærmere rede for sagen.

Kongen stolede på ham og kunne ikke tvivle om hans indsigt i den kanoniske ret. Og dog var det falsk forklaring, han der fik af Didrik Slagheck. Sammensværgelsen kunne nemlig højest regnes for et skisma, en afsondring fra den herskende kirke, og var ikke nogen gudsfornægtelse, altså en ringere grad af kætteri. Men ikke engang den groveste kætter nægtedes der afløsning og genoptagelse i kirken, når han afsvor sit kætteri og gjorde bod. Kun hvor der var tale om åbenbare og hårdnakkede kættere, kunne den verdslige magt skride ind. Men selv i dette tilfælde måtte der, hvis kætterne var gejstlige mænd, gå en retsforhandling forud, inden de kunne dømmes, og de måtte degraderes, inden de kunne blive straffet.

Didrik Slagheck indså imidlertid, at når målet skulle nås, da måtte kongens lidenskab slippes løs straks. De svulmende årer i hans tindinger og hans urolige blik viste, i hvilken grad det gærede i ham. Nu åbnede der sig for ham en udsigt til med et slag at fjerne alle hindringer. Når alle mænd af betydning blev udryddet, da ville jo folket mangle førere, og enhver opstand ville blive umulig.

Han var visselig ikke kommet til Stockholm med det forsæt at gå så vidt og udrydde den svenske højadel. Intet tyder på en så djævelsk ondskab hos ham. Blodtørstig var han ikke af naturen, tværtimod. Han var en god ægtefælle og husbond, og flere af Danmarks bedste mænd hang jo ved ham med en troskab, som skulle give glimrende vidnesbyrd til hans fordel siden i hans modgangsdage. En sådan hengivenhed vandt aldrig nogen herre uden vennesælhed og mildhed mod sine tjenere.

Han var altså ingen Nero. Men visselig var han en født selvhersker, dog med de bedste hensigter til at gavne sit land og hæve sit folk. Han var en beskytter for de små og undertrykte, hans store, klare syn på samfundets brøst hævede ham højt over alle hans lige. Han var i så henseende flere århundreder forud for sin tid. Men i hans sjæl boede en ustyrlig heftighed efter at nå ethvert mål, som han havde for øje, og den berøvede ham det rolige, klare overblik, som gør den store statsmand. Tillige led han af nedarvet tungsind, og det kunne stige til vanvid, når han mødte hindringer på sin vej. Heller ikke skyede han, skønt han personlig var ærlig og hæderlig, nogen list for at nå sit mål i politik. Han havde jo ved sin færd nu givet sine modstandere

ret til at stemple ham som en falsk herre, på hvis ord man ikke kunne stole.

Men alligevel fik Didrik Slagheck ham ikke lige straks med sig. Han måtte vedblive at rykke frem med argumenter, og blandt disse var der et af en lavere art, men af ikke ringe vægt. Under sit sidste ophold i København havde kongen af sin skatmester, mor Sigbrit, fået vished for, at kassen var tom. Der var ingen penge til at udrede landsknægtenes sold, og dertil udkrævedes en stor sum, men alle indtægtskilder var udtømt. Kun en konfiskation i stor målestok kunne hjælpe, og det måtte ske straks. Inddragelse af de svenske stormænds len og formuer ville med et slag afhjælpe pengenøden.

Så endte det da med, at blodbadet blev besluttet. Men hvor stor del end Didrik Slagheck havde i det, så falder ansvaret dog væsentligt på kongen selv. Didrik var dog kong Kristian underlegen og kun et redskab i hans hånd.

Didrik blev straks sat i arbejde med at forfatte listen på dem, der skulle henrettes, og nu lå mange ædle mænds liv i denne niddings hånd. Først holdt kongen sig til dem, der havde underskrevet oprørsakten, men Didrik fik ham snart til at overskride denne grænse, mens på den anden side dog flere af de skyldige blev undtaget. Det endelige udfald af de gentagne drøftelser fik næsten udseende af et grams i blinde. Dog har sikkert i de fleste tilfælde særlige grunde gjort sig gældende.

At biskop Mathias blev sat på de dødsdømtes liste, må jo have haft sin årsag i, at han var en af hovedmændene for oprørsakten; men biskop Vincents af Skara, som ikke havde sat sit segl under dokumentet, blev også taget med. Kongen havde betænkeligheder ved at forgribe sig på de to biskopper, fordi det

kunne bringe ham alt for slemt på kant med paven. Men Didrik holdt på, at deres hoveder skulle falde, og han fik sin krig frem. Om hans bevæggrunde kan man nu ikke være i tvivl, for der ville således blive to bispestole ledige, og han fik også den ene og blev biskop Vincents efterfølger, mens Jens Beldenak blev biskop i Strängnäs. Man tør i hvert fald tiltro Didrik Slagheck det værste, for til dette uhyres oprigtige udtalelser hører den, at han ikke regnede det at myrde en biskop for mere end at dræbe en hund.

Didriks arbejde med pennen blev afbrudt ved, at kongen sendte ham ud for at give befaling til fængslingerne. Da han var vendt tilbage, fortsattes arbejdet og var næsten endt, da Gustav Trolle og Jens Beldenak blev meldt og indladt.

Disse to herrer var meget skinsyge på Didrik Slagheck for den overvejende indflydelse, han havde vundet hos kongen. De kom derfor med hast for at hævde deres stilling, men det var dog ikke kongens hensigt at udelukke dem fra den hemmelige rådslagning. Han underrettede dem om, hvad der påtænktes og angav grundene derfor.

Nu fik Jens Beldenak at høre den mærkelige fortolkning af den kanoniske lov, som Didrik Slagheck havde givet kongen. Ingen vidste bedre end den lærde og lovkyndige biskop Jens, at den forklaring var falsk, men dog rejste han ingen indsigelse imod den. Han læste det i kongens åsyn, at det værste var oppe i Hans Nåde, og at dødsværket var besluttet. Under disse omstændigheder at rejse modstand, kunne drage de værste følger efter sig. Han havde jo en gang været i kong Kristians hænder og kun til nød var han sluppet helskindet derfra. Han

nøjedes da med at tilkaste Didrik Slagheck et meget sigende blik, som Didrik helt vel forstod, men ikke tog sig af.

Derimod gik sagen ikke så let med Gustav Trolle. Trods sin hævnsyge og blodtørst havde han dog betænkeligheder ved at lade to af kirkens øverste tilsynsmænd lægge deres hoveder på blokken.

"Eders Nåde," sagde han til kongen, "dette går over stregen og vil drage slemme følger efter sig. Jeg kan ikke som Sveriges primas give mit minde til, at dette sker. Paven vil straffe det."

Men nu fik Jens Beldenak at se, at hans forsigtighed ikke havde været overflødig, for da Gustav Trolle ikke ville give sig, fo'r kongen op og sagde med et lynglimt fra sine øjne:

"Hr. Gustav, mener I, at eders hoved, når det kommer til stykket, sidder fastere end de andres?"

Da blegnede Gustav Trolle og tav. For første gang i sit liv havde han fundet sin overmand.

Men over Didrik Slaghecks frække åsyn gled der et smil, og han gned sine hænder, som om dette i hans øjne var en god spas. Nu var den sidste hindring bortryddet, og dødsværket kunne udføres i dets fulde udstrækning.

26. Gjørrilds brøde

Da fru Kristine var kommet op fra det skæbnesvangre møde i den store sal, lukkede hun sig inde i sit kammer. Hun ville ingen se, ikke engang Gjørrild.

Der var den forhen så stolte, nu så nedbøjede kvinde alene med sin Gud og sin bortfarne ægtefælles ånd. Hun mente at kunne føle hans nærværelse, hun forsøgte at retfærdiggøre sig for ham, og indbildte sig at høre hans frikendende svar:

"Du har handlet i blinde som et viljeløst redskab i Gud den almægtiges hånd. Han har villet, at dette skulle ske. Djævlen er sluppet løs, men han vil kun få held til at regere en kort tid, og derefter vil hævnens og oprejsningens stund komme."

Dog sank hun snart ned fra fatalismens højder og stræbte forgæves at klamre sig fast ved dem. Hun ængstedes svarlig og bad en brændende bøn til Guds moder, idet hun knælede foran sit dyrebare helgenbillede, jomfru Maria i solgislen. Men under alt det forblev hendes øjne tørre. Der kom ingen tårer, som kunne give hendes bristefærdige hjerte lettelse og lindring.

Imidlertid havde Gjørrild en varm dyst at bestå med de andre kvinder inde i fruerstuen. De var i stærkt sindsoprør, og da Martha kom og meldte, at nu slæbte man alle herrerne i fængsel, blev det selvfølgelig ikke bedre. Blandt fangerne var jo deres egne mænd.

"Gud forlade Kristine, hvad hun har gjort, jeg kan det ikke," sagde fru Kristines søster, Erik Vasas hustru, Cæcilie Eka.

"Herren straffe hende derfor!" råbte Margrethe Vasa, Joakim Brahes hustru, og fru Kristines broderkone, Britta Roos,

stemmede i med.

Gjørrild tog fru Kristine i forsvar og udtalte den mening, at fængslingerne sagtens lige godt ville gået for sig, selv om dokumentet ikke var blevet udleveret, men hun blev overdøvet og barskt afvist. Den værste til at råbe og skælde var fru Kristines egen moder.

"Fanden er faret i hende," sagde hun til sidst, "og har troldgjort hende."

"I dømmer hende ubarmhjertigt," svarede Gjørrild. "Jeg vil gå til hende og prøve på at få forklaring af hende selv."

Hun gik straks ud på gangen og hen til fru Kristines kammerdør, men på al sin råben og banken fik hun kun det svar: "Gå og lad mig i fred!"

Så måtte Gjørrild opgive ævred. Hun gik ind til sin moder, som var blevet opskræmmet og forfærdet, søgte at berolige hende og fik hende til at gå i seng. Hun så til sine to små søskende, Erik og Lene, som lå i moderens kammer og kiggede ind til sin ældste broder Povel, som havde sit soverum ved siden af. De sov alle trygt, og hun misundte dem.

Endelig gik hun ind i sit eget kammer, men ikke for at søge sengen. Hendes sindsoprør holdt hende vågen, hun gik rastløst frem og tilbage i stuen og nu og da undslap der hende afbrudte ord. Hun havde bebrejdet sig selv, at hun havde vist Gert så koldt af og begyndt at håbe, at kongen måske dog ville fare med lempe. Men hvad skulle hun nu tro? Hvad ville den grumme konge gøre med sine ofre? Ville han tage deres liv?

Så vidt var hun kommet i sin mørke grublen, da døren gik op, og Martha trådte ind.

"Tænkte jeg det ikke nok, Gjørrild," sagde hun, "at du endnu var i klæderne. Se at få ro i sindet og gå i seng. Lad mig hjælpe dig med afklædningen."

I Marthas øjne var Gjørrild endnu ikke stort andet end et barn, og hun vedblev med en fostermoders ret at tiltale hende med du. Det tog Gjørrild hende nu ingenlunde ilde op, men hvad der i dette øjeblik tirrede hende, det var Marthas rolige åsyn og spotske mine.

"Gå, Martha," sagde hun heftigt, "jeg har ikke din hjælp nødig."

"Det tykkes mig dog," svarede Martha, "at du trænger nok så meget til mig nu, som dengang du var liden, da jeg klædte dig af på mit skød og bar dig i seng."

"Martha," udbrød Gjørrild, "hvor kan du være så rolig i sindet nu, da ulykken vælter ind over os, så at vi må slås af rædsel?"

"Du gør for meget ud deraf, Gjørrild," svarede Martha koldsindigt. "Men hvad der end skal ske, så siger jeg, at de herrer, som Hans Nåde har ladet gribe, de får kun deres velfortjente straf."

"Jo," udbrød Gjørrild forbitret, "det kan vist en kammertøs som du dømme om!"

"Nu," svarede Martha med et isnende smil, "det kan dog hændes, at en ringe tjenerinde som jeg har bedre forstand end herskabet på tingene, netop hvor de vedrører herskabets eget vel. Se nu til dig! Du er kommet på kant med Gert Jensen, fordi han står med kongen i denne sag."

"Hvoraf ved du det?"

"Jeg hørte det af din egen mund. Jeg var ikke langt borte, da I stod og mundhuggedes i fruerstuen i morges."

"Du er en lurerske, det har du alle dine dage været."

"Jeg havde ærinde i fruerstuen," svarede Martha uanfægtet, "og jeg går ikke med bind for ørerne. Så fik jeg da at vide, hvor vidt din galskab går. Som Gert Jensens vordende hustru burde du jo stille dig på samme side som han, det er klart som dagen, men tvært imod står du ham som en brand i næsen. Din genstridighed vil blive din ulykke, Gjørrild! Jeg siger dig det til dit eget gavn."

"Og det drister du dig til at lade mig høre, du som selv har handlet lige stik derimod, idet du trak din Måns over til din side! Men hvad rager det mig? Gå, Martha, jeg gider ikke længere høre på dig."

"Nu, min dukke," svarede Martha uden at røre sig af pletten, "dertil er at sige, at Gert Jensen ikke er nogen Måns. Han er støt og fast, du løber ikke med ham. Han tjener sin konge tro, og det har han vist i dag. Han var med til at gribe fangerne. Måns så selv, at han lod to landsknægte tage Markus Holste og føre ham bort. Du bliver hvid om kind, ha, ha! Ja, Gert er vel kommet efter, at du har haft nogen ømhed for denne Markus og nappede ham derfor med glæde."

"Du lyver," råbte Gjørrild, ude af sig selv, men ikke fordi den sidste skose anfægtede hende. "Gert kan ikke have gjort sig skyldig i en slig niddingsstreg. Han kan ikke have forgrebet sig på en mand, hvem han er så stor tak skyldig."

"Og dog forholder det sig så," svarede Martha, som efter Måns' beretning måtte tro, at sagen hang således sammen. "Det er nu engang så, at intet så let bliver gammelt, som tak. Var Måns blevet lønnet efter fortjeneste, da ville han nu været herre og ikke længere tjener."

Da Gjørrild, som stod hensunken i sorg, ikke ytrede nogen forundring over den mærkelige påstand, vedblev Martha:

"Nu, for visse årsagers skyld snakker vi ikke derom. Måns må se sig vel for, så længe vi er i dette forbandede land, som er fuldt af skælme og mordere. Men jeg vil dog nu betro dig det Gjørrild. Uden Måns ville vel det hele felttog strandet."

"Hvad er det for snak?" udbrød Gjørrild.

"Det er ikke snak," svarede Martha heftigt. "Vid, at da hr. Sten i det første slag red frem på Åsundasøens is og mønstrede sine mænd, genkendte Måns ham, udpegede ham for den danske fyrmester, som sigtede efter ham, og den tredje kugle fældede ham. Nu må jeg spørge dig –"

Men Martha kom ikke videre. Gjørrild, der havde stået og stirret på hende bleg som døden, udstødte et skrig og løb ud af stuen. Martha løb efter hende, men indhentede hende ikke. Dog kom hun tidsnok til at se, at fru Kristine åbnede sin kammerdør, og at Gjørrild blev indladt.

"Jeg er en morderske," råbte Gjørrild, "jeg er skyldig i din husbonds død!"

Mere fik hun ikke sagt. Det sortnede for hendes øjne, og hun faldt bevidstløs om i fru Kristines arme. Hun blev nok forskrækket, men ikke så rystet, som hun under andre omstændigheder ville blevet. Hun bar Gjørrild hen på en løjbænk, badede hendes hoved med koldt vand og syslede med hende, indtil Gjørrild endelig rejste sig op og så sig om med et forvildet blik.

"Er det nu ovre?" spurgte fru Kristine. "Hvad har ophidset dig og forstyrret hovedet på dig? Det du sagde, var jo det rene vanvid."

Gjørrild svarede med at briste i en voldsom gråd, men til sidst blev hun dog så meget herre over sig selv, at hun kunne tale, skønt det skete med mange afbrydelser og flere gange råbte hun: "Jeg kan ikke bære det, Kristine, jeg kan ikke bære det!" Dog fik fru Kristine omsider tråden fat og kunne følge den tankerække, der var faret gennem Gjørrilds hoved med lynsnarhed, da Martha havde meddelt hende, hvorledes Sten Stures død var blevet hidført. Hvis ikke hendes kærlighed til Gert havde dåret hende, da ville hun ikke befattet sig med at udfri ham af fangenskabet, Måns ville ikke kommet i Gerts brød, han ville ikke have været med i slaget og havde ikke kunnet forråde sin herre.

"Jeg spillede under dække med dig, Kristine," sagde Gjørrild, "idet jeg dulgte for dig, at det var mig, der satte Gerts flugt i værk."

Og nu fik fru Kristine rede på, hvorledes det hele var gået til. Hun blev rystet op af sin sløvhed ved Gjørrilds tilståelse. Tårerne brød frem, men den tårestrøm hævede spændingen og reddede vel hendes forstand.

"Fat dig, Gjørrild," sagde hun, da hun atter var blevet herre over sig selv, "og brug din omtanke! Hvor kunne du ane, hvad der ville følge efter? Du er ikke mere skyld i min kære husbonds død end jeg. Det skulle nu gå således, det var skrevet i stjernerne."

"Det kan ikke frikende mig," svarede Gjørrild i en håbløs tone. "Jeg bedrog dig og din gode husbond, men jeg har fået min straf."

"Ikke fortjener du straf, Gjørrild, men den nidding, som forrådte sin gode herre. Visselig ville jeg straffe ham og lade

ham dingle i galgen, hvis jeg havde magt dertil."

Fru Kristines stemme rystede, mens hun sagde dette.

"Men lad mig gribe i min egen barm," vedblev hun med heftighed, "jeg er selv en forræderske. Da jeg oplod Stockholm for kong Kristian, svigtede jeg den store sag, som var lagt i mine hænder, og siden har jeg handlet som i vanvid. Havde min kære husbond været i live, da ville intet af alt dette være sket. Han ville have ført folket frem til sejr. Se, hvor mandigt det har kæmpet selv uden ham! Men et er jeg i hvert fald sikker på, Sten ville aldrig ladet sig besnakke af en Hemming Gad. Ak, Gjørrild, Gjørrild, min brøde er hundredefold større end din. Og hvad vil nu komme? Skal mine landsmænds blod flyde, da vil det komme over mit hoved. Jeg har jo selv givet deres fjender beviset for det, de kalder deres brøde, i hænde."

Nu glemte Gjørrild sin egen sorg og søgte at trøste sin nedbøjede, kære veninde, og hun fik meget sagt, som havde vægt, men det slog ikke an.

"Jeg må bære det," sagde fru Kristine til sidst. "Jeg må holde mig opret for mine børns skyld."

Det var et bevis på hendes sjældne sjælskraft, at hun nu henvendte sin tanke på Gjørrild og hendes kår.

"Hvad du end gør, Gjørrild," sagde hun, "så lad det ikke briste mellem Gert og dig. Du bør følge den mand, du har kær, og hvem du har givet din tro."

Men nu fik fru Kristine at vide, hvad Gjørrild havde erfaret om Gerts optræden ved fængslingen, og det kom for dagen, at uagtet hun havde kaldt Marthas fortælling om Markus Holstes pågribelse for løgn, så troede hun det dog.

"Nu, selv om så er," sagde fru Kristine, "Så kunne Gert jo ikke andet. Han måtte jo adlyde sin konges befaling."

"Men jeg vil ikke under den konges befaling,"' svarede Gjørrild heftigt. "Så længe Gert tjener kong Kristian bliver jeg ikke hans."

"Vil du da bryde med ham?" spurgte fru Kristine.

"Det er nu lige meget, hvad det bliver til," svarede Gjørrild. "Jeg kan ikke elske mere. Mit hjerte er som udbrændt."

At det forholdt sig så, det fik Gert at vide, da han tidligt den næste morgen gjorde et forsøg på at få Gjørrild i tale. Han fik hende ikke at se. Fru Cæcilie Eka tog imod ham og bragte ham den hilsen fra Gjørrild, at hun ikke tålte synet af ham. Han skulle ikke mere befatte sig med hende og helst lade hende fare.

Ikke nedbøjet, men rasende gik Gert sin vej. Alt, hvad der i forvejen havde været imellem Gjørrild og ham kom op og gjorde ham hård.

"Nu vil jeg lade fem være lige og give mig Fanden i vold," sagde han til Arvid, hvem han underrettede om, hvad der var sket.

"Nu," svarede Arvid på sin sindige måde, "det første kan være godt nok, men ikke det andet. Man ikke den Lede frem. Han er nær nok og kun alt for villig til at komme."

At det var tilfældet, fik Arvid den næste dag til sin forfærdelse at se, skønt den Lede dog ikke den gang havde bud til Gert.

27. Den sidste nat

Det gik, som det kunne bedst, med anbringelsen af de mange fanger. Kun de to biskopper blev indsat i et anstændigt rum, hvor der var nogle bekvemmeligheder. Dog lykkedes det også nogle af de fornemste verdslige herrer at få et tåleligt godt nattekvarter. De blev nemlig indsat i et rum, hvor der var flere vægsenge, et bord og et par bænke. Det var en gæstestue for tilrejsende herresvende. Denne gunst skyldtes Klaus Bille.

"Nu have I tak, hr. Klaus," sagde Erik Vasa, Gustavs fader, da de var kommet derind. "Føj nu til denne velgerning en anden. Skik os noget godt for tanden og en kande vin."

"Det var et ord i rette tid," udbrød Erik Lejonhufvud. "I ti timer har jeg hverken fået vådt eller tørt. Jeg er så slunken som en myg. Det kan da ikke være Hans Nådes mening, at vi skal omkomme af hunger og tørst?"

"På det lav nej," svarede Klaus Bille. "Fat ikke så mørke tanker om Hans Nådes hensigter. "

Han vidste jo lige så lidet som Søren Norby noget om de beslutninger, kongen nu havde taget.

Da fangerne var blevet alene, kom det for dagen, hvorledes sindene stod på dem. Nogle bevarede en mørk tavshed, andre gav deres tanker luft. Den kækkeste af dem var Erik Lejonhufvud.

"Tab nu ikke modet, kære venner," sagde han. "Vi bjærger vel livet, vil vi end ikke komme derfra uden som klippede får."

"Jeg venter det værste," sagde Joakim Brahe.

"Jeg med," sagde Magnus Gren. "Havde kongen ikke haft andet til hensigt end at tage vort gods, hvorfor skulle han da have ladet os gribe på en studs?"

"Ja, ja, Magnus," sagde Erik Lejonhufvud, "Du må vel tænke så, al den stund du har været en af de stiveste og stod imod til det sidste. De fleste af os andre gik over i rette tid. Det vil Hans Nåde, når det kommer til stykket betænke."

"Læg mig sagen for en gang endnu, og jeg vil handle ligeså," svarede Magnus Gren.

"Nu, kære venner," sagde Erik Vasa, "jeg tror ikke, at det vil komme til at gå efter det. I så fald måtte jeg føle mig tryg, al den stund jeg ikke har lagt kong Kristian et halmstrå i vejen. Men jeg tror, at alle vi, som satte vort segl under det usalige dokument, der nu er i Hans Nådes hænder, vi vil blive skåret over en kam, uanset vor øvrige færd."

Gustav Vasas sorgløse fader, som aldrig havde aflagt noget bevis på heltemod, tog mærkeligt nok sagen roligere, end nogen af de andre.

"Nu," vedblev han, "skal det værste ske, da siger jeg, vi er alle Gud Herren en død skyldige. Jeg har livet kært, og jeg ved, at Cæcilie vil fælde tårer over mig, når jeg er vandret heden; men hun vil forvinde sit tab. Få kvinder gråner for mandens død. Vel, at det er så! En trøst har jeg, og det er, at Gustav har salveret sig."

"Ak Gud, ak Gud," udbrød Joakim Brahe, som gik frem og tilbage i stuen med sammenknugede hænder, "havde jeg dog lyttet til Gustavs advarsel og var blevet herfra!"

Nu gik døren op og fangefogeden, gamle Per Gryt, trådte ind, fulgt af et par svende, som bar bakker med mad og drikke i

overflødighed.

Per Gryt var en sværlemmet, lavstammet karl med et vrantent åsyn. Han var vel kendt på grund af sine kæmpekræfter og sit bidske sind, to egenskaber, som gjorde ham velskikket til sit kald. Han havde været på slottet i over en menneskealder og prøvet det både under svensk og dansk regimente. Han havde imidlertid, uagtet han var en født svensker, befundet sig bedst under det sidste, for der havde han haft noget at sige. Han var altså, hvad man kaldte dansksindet. Kun få af de svenske herrer havde vist ham agtelse, og han var ikke så sjældent kommet i berørelse med dem. Han var nemlig tillige gårdfoged og for så vidt befalingsmand under slotsfogeden. Han havde ikke den ringeste medlidenhed med de fængslede herrer. Han frydede sig tværtimod over den ulykke og ydmygelse, der var overgået dem.

"Så," sagde han, da svendene havde sat bakkerne på bordet, "her er lækker mad og vin af den bedste; men det kan I takke hr. Klaus for, ikke mig."

"Hvad, Per?" sagde Erik Lejonhufvud, "under du os ikke et godt måltid mad i vor elende?"

"Jo, jo," svarede Per med et skummelt smil, "Jeg under eder det bedste."

"Sig os dog," spurgte Joakim Brahe, "har du fornummet noget til, hvad der venter os i morgen?"

"I morgen?" sagde Per. "Nu, det ved jeg ikke så lige, men jeg tænker, at I alle inden ret længe vil være salveret og glade."

Så gik han og låsede døren efter sig.

"Hvad mon den lede karl mente med det?" sagde Joakim Brahe.

"Jeg tænker, at han mente det værste," svarede Magnus Gren, "at vi inden ret længe er himlet."

"Forbandet være han, den nidding," udbrød fru Kristines ældste broder Erik Gyldenstjerne, "Ofte bad jeg hr. Sten om at jage ham bort, men min søstermand var nu altid så godtroende."

"Og din søster har ved min helgen vist sig at være det ikke mindre," sagde Erik Knudsen, Sten Stures fosterbroder, bittert.

"Hør nu op at skændes," sagde Erik Lejonhufvud. "Hvad ved Per Gryt? Hans ord er kun som slag i luften. Kom venner, lad os gøre os til gode og samle kræfter til at stå det igennem, som skal komme, det være nu, hvad det være vil!"

Så tog de sæde på bænkene og gav sig i lag med måltidet. De fleste af dem tog godt til sig af maden og talte bægrene flittigt til. Virkningen viste sig på deres blussende kinder og i deres frejdigere blik.

"Hil Claus Stensen!" udbrød Erik Lejonhufvud, idet han greb sit bæger. "I ham er der dog brodersind. Han bærer sin ridderkæde med ære."

Men Magnus Gren gjorde ikke meget hverken ved maden eller vinen.

"Spis og drik, Magnus," sagde Erik Vasa til ham, "og vær glad, mens du kan!"

"Døden," svarede Magnus, "har aldrig gjort mig ræd. Hundrede gange har jeg set den i øjnene, og stedse var jeg glad i kampens tummel; men med galgen eller blokken for øje forgår dog madlysten mig."

"Vi vil intet høre om galge eller blok," råbte Erik Lejonhufvud, hvem vinen begyndte at stige til hovedet. "Men skal det være, da

siger jeg: dør jeg i år, da dør jeg ikke ad åre! Leb ich, dann pip ich, leb' ich nicht, dann pip ich nicht, som den tyske landsknægt sagde, da han blev ført til galgen ovre på Södermalm."

Men vinen havde gjort Joakim Brahe end mere tungsindig.

"Det kunne endda være, hvad det ville, var ikke min gode Margrethe og lille Britta og Per," sagde han, og så brast han i gråd.

"Nu, Joakim," sagde Erik Lejonhufvud, idet der pludselig kom alvor over ham, "det skal du vide, at ikke har du din hustru og dine børn mere kær, end jeg min Ebba og vore to små. Men dog vil jeg, om jeg må til det, gå i døden med oprejst pande. Mine bødler skulle ikke få tårer at se i mine øjne."

Samtalen vedblev at gå en stund endnu på en afbrudt, forvirret måde. Et par af herrerne havde fundet trøst i vinen. De var på vejen til en god rus og sang en vise. Men efterhånden hendøde både disse udbrud af lystighed og klagerne. Træthed faldt over dem, og de søgte til sengene. Af og til hørtes der nogle ord af en bøn, som blev fremsagt med dæmpet røst, men til sidst faldt de alle i søvn.

Men ved midnatstide, da alt var mørkt og tyst på slottet, blev portlågen åbnet for en kappeklædt mand, som gik ned i byen, fulgt af en landsknægt, der bar en lygte. Det var Didrik Slagheck. Med lange skridt gik han ned ad Källargränd til Stortorvet. Der blev han stående og så sig om, uden at bryde sig om, at nattevinden ruskede i hans kappe, mens regnen styrtede ned over ham.

Han tog lygten fra landsknægten, løftede den op og kastede et blik på galgen og kagen, disse Stortorvets faste tilbehør og prydelser. Så lo han stille, gav atter landsknægten lygten og gik

videre ned ad Svartmansgade. Der standsede han ved et af de første huse og bankede på.

Det varede noget, inden døren blev lukket op, men endelig skete det, og der viste sig en høj, skulderbred mand med et barskt åsyn. Det var den tyske høvedsmand, Jørgen Homuth, hærens profos. Det var en anset stilling. Vel påhvilede udførelsen af straffedommene ham, men han var ikke selv bøddel.

"Hvem Fanden er I?" råbte han. Men da han ved lygtens skin havde opdaget, hvem det var, skiftede han straks tone.

"Ej, er det eder, mester Didrik," sagde han høfligt, idet han åbnede døren på vid gab. "Hvem kunne dog formode, at I ville komme på denne tid af døgnet og i et sådant Guds vejr."

"Jeg kalder det et Fandens vejr," svarede Didrik i den rå tone, som var ham naturlig, og som han gerne henfaldt til, når han talte med sine undermænd.

Så trådte han ind, slog hætten tilbage, så at hans smalle hoved med kalotten, de lange øren og hans grimme fjæs kom til syne. Homuth hjalp ham kappen af, landsknægten blev vist ud i bagstuen og de trådte ind. Der var hyggeligt nok i Homuths kvarter, men selvfølgelig nu ikke nogen stuevarme.

"Lad blusse i kaminen," sagde Didrik, idet han gned sine valne hænder. "Det, jeg har at meddele eder, vil tage tid. Og har I lidt ved hånden til at væde struben med, da ville det komme godt tilpas."

"Jeg er ganske til tjeneste både med det ene og det andet," svarede Homuth.

Han hentede selv ved, og snart blussede ilden i kaminen. Derpå fremtog han af vægskabet en kande vin og et par skønne

sølvbægere, som var en part af hans krigsbytte.

"Det er god spansk vin," sagde han. "Tag nu straks en tår, at I kan få varme i blodet."

Så fyldte han bægrene og drak Didrik til.

"Vær velkommen i min ringe bo, mester Didrik," sagde han derpå, "og lad mig så vide, hvilket ærinde, der har ført en så formående mand som eder hid. Jeg antager, at det må være af sær vigtighed."

"Deri fejler I ikke, gode Jørgen," svarede Didrik, efter at han havde tømt bægret, og idet han rakte det frem for atter at få det fyldt.

De kom nu til sæde og Didrik vedblev:

"Jeg har stort nyt til eder, Jørgen! Der venter eder i morgen et dagsværk, som ikke er blevet krævet før af nogen profos i kristenheden indtil denne dag."

"Ej så," svarede Homuth temmelig koldsindigt. "Nu, efter hvad der er foregået på slottet i dag, måtte det jo ventes, at nogle hoveder skulle springe."

"Nogle," gentog Didrik med et ringeagtende smil. "Sig nogle og firsindstyve. Til en begyndelse," føjede han til.

Homuth sad og stirrede på Didrik Slagheck, af hvis øjne der lyste en uhyggelig triumf over profossens øjensynlige forbavselse. Homuth vidste ikke rigtigt, hvad han skulle tro, men han havde tilstrækkelig kundskab om Didrik Slaghecks overmægtige indflydelse for tiden. Han var et og alt hos kongen, alle befalinger af vigtighed gik gennem ham. Et ord af ham var lige så godt som en skriftlig, af kongen undertegnet befaling. Til enhver anden ville Homuth sagt: Du vil holde mig for nar! Men i Didriks onde øjne læste han det ramme alvor.

"Det er lovlig mange, mester Didrik," sagde han med lavt mæle.

"Ja," svarede Didrik, "men skælme og forrædere er de alle. Det er ikke småfolk, I skal rette, Jørgen! Vi begynder fra oven og kappe først træets krone."

"Sig mig, hvo det er!" udbrød Homuth med uventet barskhed.

"De fleste af dem, som gik i fælden i dag," svarede Didrik, idet han så på Homuth med et plirrende, mistænksomt blik, og så nævnede han de to biskopper, de fornemste adelsmænd og byens tre borgmestre. "Også alle rådmændene skal række hals," føjede han til, "og nogle borgere. Dog er den værste af det hele kompagni, Lambert Madsen, undsluppet. Han salverede sig alt inden kroningen. Så er der og nogle almuesfolk, som de tvende mordbrændere Per Smed og Per Skrædder. De er ikke ved hånden, men vi skal nok siden fange dem. Nu, hvad siger I så, Jørgen?"

"Jeg siger, at det går over stregen," svarede Homuth i stor sindsbevægelse. "Til en sådan nedslagtning rækker jeg ikke hånd på et løst ord, bringes det mig end af den mægtigste mand i kongens råd. Jeg må have befalingen fra Hans Nåde selv."

Men Didrik Slagheck havde været klog nok til at medbringe en skriftlig befaling til profossen, forsynet med kongens egenhændige underskrift. Den var stilet til Jørgen Homuth og lød på, at han i et og alt havde at høre og lyde de befalinger, som overbringeren, mester Didrik, meddelte ham. Da bøjede Homuth sig, uagtet han var en retskaffen mand og ingenlunde grusom. Men han havde let ved at regne ud, at hvis han vægrede sig ved at adlyde, da ville hans egen hals komme i fare.

"Nu," sagde han, da han havde læst den skriftlige befaling, "Hans Nåde er herre over os alle, og vi må lyde hans bud."

"Ret så," sagde Didrik med et nik, "der talte kongens tro tjener."

"Han er en stor, almægtig herre," vedblev Homuth, som for at berolige sin samvittighed. "Vi må bøje os for ham."

"Nu kommer I bedre og bedre efter det," udbrød Didrik. "Ja, en større mand har aldrig klædt en trone, Jørgen! Der er ingen vaklen ved ham. Kan har indset, at før han får gjort det af med alle de hårde halse og udryddet de skælme og forrædere af Jorden, bliver han ikke i gerningen Sveriges herre, og så gør han det, er det ikke stort?"

"Ved min helgen, det er det!" svarede Homuth med usikker stemme.

"Og," vedblev Didrik, "vil det ikke fryde eders hjerte, Jørgen, at se alle disse store herrer række hals, som i så lang tid har nydt landets fedme og trådt folket på nakken. I er ikke af stor byrd, Jørgen, lige så lidt som jeg."

Der kom et skarpt glimt fra Jørgen Homuths øjne. Han tænkte: "Men jeg er dog kommet af ærlige folk, mester Didrik, og er intet slegfredbarn som I." Men han vovede ikke at sige det.

"Jeg er tilfreds med min lod, mester Didrik," svarede han, "og har aldrig tragtet efter højhed, det er der fare og risiko ved. Det er mig da og en beroligelse, at jeg ikke bærer ansvaret for det, som nu skal ske. Ansvaret bliver kongens, ikke mit."

"Ja, Jørgen, men lønnen er eders, og den vil blive rigelig. Hans Nåde vil lønne eder kongeligt for så stor en gerning.'"

"Jeg gør det ikke for lønnens skyld," svarede Jørgen Homuth barskt. "Men lad os nu komme til sagen! I morgen, sagde I? Er

det fornødent, at det går for sig med så stor hast?"

"Ja," svarede Didrik, "det er kongens vilje. I morgen inden solen går ned, da skal det hele være gjort."

"Da må vi begynde årle, mester Didrik."

"Det lader sig ikke gøre, Jørgen! Der skal først holdes nogen rettergang. Ved tolvmessetiden vil vi, tænker jeg, komme med de første."

"Guds død, det er kun en kort frist," udbrød Homuth. "Der vil jo så kun være nogle få timer af dagen til rest."

"Da får I slutte ved fakler og blus, Jørgen."

"Men ét skafot kan ikke gøre det," sagde Homuth, som sad og så hen for sig med et mørkt, eftertænksomt blik.

"Nu," svarede Didrik, "det må I forstå!"

"Jeg må straks lægge hånden på værket og tage natten til hjælp."

"Ja vel, Jørgen, gør det," svarede Didrik, idet han rejste sig. "Og lad os så drikke på god lykke i morgen," føjede han til så muntert, som om det gjaldt en fest.

Så drak de og Didrik bød god nat. Men derpå slog han knips med fingrene og udbrød:

"Nær havde jeg forglemt ét: I må ikke tilstede skriftemål. Det ville volde tidsspilde."

"Det tykkes mig dog lovlig hårdt," indvendte Homuth.

"Nu," svarede Didrik, "I ved ikke, hvem det er, I skal rette, men jeg vil sige eder det – fule kættere er de alle til hobe, oprørere mod Gud og den hellige fader."

Og så gav han Homuth en kort forklaring af, hvorledes de dødsdømte var blevet overbevist om deres brøde, "De er altså ikke kristne mennesker," sagde han til sidst, "ingen afløsning

kan hjælpe dem. Lad deres sjæle fare til Helvede, hvor de hører hen!"

Men uagtet Homuth ikke var nogen skriftklog mand, troede han dog ikke den forklaring. Ingen kunne få ham til at tro, at så from og renlivet en mand som biskop Mathias var en kætter. Idet han hjalp Didrik Slagheck kappen på, sagde han til ham i tanken: "Gid jeg må leve den dag, da jeg ser dig dingle i galgen."

28. Blodbadet

Under en skytung himmel oprandt den blodige dag, torsdag den 8. november. Længe rugede mørket over byen. Det var, som om himlen ville kaste et slør over det, der nu skulle gå for sig. Men det var såre langt fra, at de, i hvis hænder magten var lagt, og som bar ansvaret, agtede at handle i skjul.

Allerede klokken otte om morgenen skingrede trompeterne gennem gaderne og skræmmede borgerne op. Kongens udridere forkyndte, at borgerne foreløbig skulle blive inden døre. Hvem der viste sig på gaden, ville være dødsens.

Jørgen Homuth kunne altså uforstyrret tilendebringe sine forberedelser, lade rejse skafotter og strø sand. Kongen havde måttet yde ham al anerkendelse for det smukt udførte værk, hvis han havde fået det at se, men det skete ikke. Hans Nåde blev i sit lønkammer. Ingen fik ham at se før den næste dag. Kun Didrik Slagheck havde adgang til ham og gennem Didrik gik alle befalinger. Blodsudgydelse var ikke et syn, som frydede kong Kristian. Han ligesom lukkede sine øjne, mens det blev fuldbyrdet, som måtte ske. Han følte sig sikker på sin magt og var forvisset om, at hans befalinger ville blive udførte til punkt og prikke. Lad os håbe, at han ikke tog med i sin beregning, at idet han lagde så stor en magt i Didrik Slaghecks hænder, slap han en djævel løs, som ville gå til det yderste.

Men inden man skred til værket, blev der sørget for at give den blodige handling en slags retsligt grundlag. Klokken ni blev de i det lille kammer indespærrede gejstlige herrer lukket ud og førte ind i den store sal. Der forefandt de ærkebiskoppen og

biskopperne Hans Brask og Jens Beldenak. Den sidste tog ordet og lod dem vide, at de skulle danne en gejstlig ret, for hvilken kongen ville indanke sagen mod de anklagede. Dog forlangte kongen ikke nogen dom. Han ønskede blot denne gejstlige rets erklæring om, hvor vidt de anklagede var kættere eller ikke. Men derefter søgte Jens Beldenak at gøre dem det indlysende, at der ikke kunne være tvivl om beskaffenheden af den brøde, de anklagede havde gjort sig skyldige i. De måtte stemples som fule kættere. Rettens medlemmer kunne da ikke være i tvivl om, hvorledes kongen ønskede, at erklæringen skulle falde ud. Der var lovkyndige mænd nok iblandt dem, som var i stand til at gennemskue det væv af spidsfindigheder, hvormed Jens Beldenak søgte at tilsløre sandheden, men de skælvede for deres liv. De erklærede da efter en drøftelse på skrømt alle dem, der havde sat deres segl under oprørsakten, for at være skyldige i kætteri både efter kirke- og kejserretten og efter Sveriges love. Erklæringen blev skriftligt opsat og beseglet.

Da det var gjort, takkede Jens Beldenak i kongens navn rettens medlemmer for det klare omdømme og det retsind, de havde udvist. Nu var forbrydelsens art lovligt erkendt. Hvad straffen angik, da ville Hans Nåde selv tage bestemmelse om den. Rettens medlemmer havde således intet ansvar for den. Men selv for de mindst kløgtige af dem må det have været indlysende, at hele denne retshandling kun var spilfægteri. Hvad betydning havde en rettergang, hvorved de anklagede slet ikke blev fremstillet, ikke kunne sige et ord til deres forsvar og var berøvede alle de retsmidler, som loven stiller til en anklagets rådighed? Deri åbenbarede sig et hykleri, der kun gør de

grusomme handlinger, som den skulle besmykke, endnu sortere.

Mens denne retskomedie blev spillet på slottet, var der blevet truffet foranstaltninger til at sikre henrettelsernes uforstyrrede fuldbyrdelse. Der blev kørt skyts op foran slottet, og nogle falkonetter anbragt på Stortorvet med mundingerne vendt mod nogle af de gader, som stødte til torvet. Ved skytset stod fyrmestre med brændende lunter. Dernæst rykkede en fane landsknægte ud fra slottet og opstillede sig på begge sider af Källargränd, lige fra slotsporten og ned til Stortorvet. På selve torvet opstillede sig en anden hob landsknægte i en firkant omkring skafotterne. Der stod de med oprejste lanser og dannede, hvad man kaldte en lansegård.

De gejstlige herrer, som havde afsagt retskendelsen, var blevet ført tilbage til deres trange kammer, hvor et måltid stod beredt til dem. Men flere af dem kunne for angst og bedrøvelse ikke nyde noget, og næppe var maden blevet udbåret, før en af dugsvendene kom tilbage, åbnede døren og råbte, at nu blev biskopperne af Strängnäs og Skara ført bundet ud af slottet.

Da sprang de forfærdet op, men i det samme trådte Jens Beldenak ind og sagde heftigt:

"Det er ikke muligt, at kongen drister sig til at gøre noget ved sådanne mænd. Tro ikke sådan løgn og skvalder!"

Han må vel så dog have næret håb om, at kongen til sidst ville forandre sin beslutning for de to bispers vedkommende.

Disse ord beroligede de gejstlige herrer, men kort efter kom et andet bud med den samme tidende, og til sidst kom slotskapellanen, magister Henrik, og råbte med grædende stemme:

"Nu går det løs! Nu er det på det nærmeste, at de skulle række deres hals under sværdet."

Da kom der usigelig forfærdelse over dem alle. De styrtede ud af kammeret, fulgte af biskop Jens, og løb hen ad gangen til kongens gemakker. De ville anråbe kongen om nåde for de to biskopper. Men da de nåede indgangsdøren, blev de afvist af hellebardisten, som stod der, og straks efter trådte Didrik Slagheck ud af døren.

"Hvor vil I hen?" råbte han, og da en af dem sagde ham det, svarede han: "Bliv I herfra og hold eder stille, at det ikke skal gå eder lige så ilde som de andre forrædere!"

De blev så ført tilbage til kammeret og døren låset efter dem.

Imidlertid var man nu i fuld gang med at føre ofrene ned til Stortorvet. Det gik i en fart; der skulle jo hastes for at nytte den knapt tilmålte tid. Aldrig havde de to biskopper, som gik i spidsen, og som ellers var værdige og afmålte i deres bevægelser, måttet bruge deres ben således som nu, da landsknægtene trak af med dem. Flere af tilskuerne fældede tårer af harme og sorg ved at se det syn.

Nu var nemlig borgerne kommet på benene. Kongens trompetere var noget før tiden anden gang redet ud og havde opfordret borgerne til at indfinde sig på Stortorvet for at se, hvad der skulle gå for sig. Der stod de da, så mange, som kunne få plads udenfor lansegården, og endnu flere i nogle af de tilstødende stræder.

Da de dødsdømte var kommet til stedet, gjordes der holdt og påbødes stilhed. På rådhusets bursprog eller altan fremtrådte den nybagte ridder, hr, Niels Lykke, og talte til folket.

"Forfærdes ikke," sagde han blandt andet, "over den straf, som nu skal fuldbyrdes. Disse mænd er misdædere, som har fortjent, hvad de nu må lide, eftersom de har krænket kirken og sat sig op imod den hellige fader i Rom. De er fule kættere alle til hobe. Kirkeloven byder, at de skal udryddes af Jorden. For denne sags skyld og ikke for det, som de har forbrudt mod kongen, må de nu lide døden. Det sidste kunne kongen tilgive dem, men ikke det første, eftersom han er kommet herop som fuldbyrder af den hellige faders vilje."

Da han havde udtalt, herskede der i nogle øjeblikke dødsstilhed på torvet, men så oplod biskop Vincents af Skara sin røst. Han havde jo mere end de fleste grund til at rejse indsigelse, da han ikke havde handlet som en oprører mod paven.

"I farer med løgn," råbte han op til Niels Lykke, "og det ved I helt vel. Eders falske og grumme herre har trådt sandhed og ret under fødder. Jeg begærer en dom. Jeg vil vide, hvorfor jeg skal dø."

Også et par af de dødsdømte rådmænd havde mod til at protestere. En af dem nedkaldte Himlens straf over ophavsmændene til denne udåd og opfordrede deres medborgere til at tage hævn over dette tyranni, om de kunne. Men nu blev trommerne rørt, og landsknægtene opløftede et højt råb, som overdøvede de talende.

Derpå begyndte henrettelserne. Biskop Mathias' hoved faldt først, for det gik så vidt muligt efter rang og værdighed. Den fromme mand gik rolig i døden. Han havde ikke talt et ord, siden han blev ført ud fra slottet. Hans blik som hans tanke var vendt mod Himlen. Et hug endte hans liv, uden at en

blodsdråbe plettede hans linned. Denne mærkelige omstændighed gjorde et så stærkt indtryk på Jørgen Homuth, at han udbrød: "Denne var sandelig en ustraffelig mand!"

Derefter måtte biskop Vincents række hals, og den tredje i rækken var Erik Lejonhufvud. Han tilråbte sine venner nogle opmuntrende ord og gik i døden uden at blinke. Efter ham kom Sten Stures fosterbroder, Erik Knudsen, som gik i døden fuld af harme over kong Kristians troløshed, men lastede dog sig selv, fordi han var gået over.

Den femte i rækken var Erik Vasa. Yndet for sit milde og muntre sind havde Gustav Vasas fader været i livet, men på grund af sin mangel på handlekraft var han blevet overset af de fleste. Men nu havde det vist sig, at der boede en heltesjæl i ham, og at han ikke vanslægtede fra sine tapre fædre. Kongen havde nemlig, uvist af hvad årsag, inden han førtes bort, ladet ham tilbyde nåde, men han svarede uden betænkning:

"Sig kongen tak! Men mine medbrødre i ulykken er ærlige herrer, og jeg vil i Guds navn lide døden med dem!"

Da han blev ført hen til skafottet, råbte Magnus Gren til ham:

"Gud signe eder, hr. Erik, og tak for godt følgeskab ind i den anden verden."

"Nu, Magnus," svarede hr. Erik med klar og sikker røst, "det er kun som et pust, så er det ovre."

Det vedblev at gå slag i slag med adelsmændenes henrettelser, og da bødlerne på borgernes skafot brugte sig lige så flinkt, var det blodige dagsværk fuldbragt, inden natten faldt på. Over firsindstyve mennesker blev skilt ved livet, og enkelte af dem havde ingen anelse om den skæbne, der ventede dem. Det hele gik til sidst som i en rus. Landsknægtene blev som

vilde dyr ved synet af det meget blod. En borger, som stod på torvet og græd og jamrede sig ved synet af det grufulde optrin, blev taget ved kraven, trukket ind i lansegården og henrettet. "Nu skal du få noget at tude over," sagde landsknægtene til ham. Nogle andre borgere blev trukket ud af deres huse og slæbte til retterstedet. Hvorfor blev badskæren Lambert, som han stod i sin bod, grebet, ført op til torvet og henrettet? Ja, hvem ved det! Måske havde han en uven, som greb lejligheden til at tage hævn.

Dog undgik nogle af de efterstræbte forfølgelsen. De slap ned på bryggen og kom om bord i Søren Norbys skib. Der var de i sikkerhed. Det er velgørende at vide, at der dog under dette myrderi var en mand, som havde mod til at vise menneskelighed, men han var jo også en af sin tids bedste mænd.

Men hvor meget blod der end var blevet udgydt, så fortsattes dog myrderiet den næste dag, skønt i en mindre målestok. En halv snes borgere blev henrettet, og nogle af de henrettede herrers tjenere, som kom ridende ind fra landet uden at ane uråd, blev grebet, revet af hesten og klynget op i galgen, som de var, i deres klæder og med sporer på hælene.

Derefter fulgte så plyndring hist og her i byen. Landsknægtene brød ind i de rigeste henrettede borgeres huse og ranede alt, hvad der havde værdi. De tog den stormsold, som de var blevet narret for, fordi byen havde overgivet sig uden kamp, og det varede noget, inden ordenen blev genoprettet.

Selv de borgere, som var blevet hjemme på henrettelsesdagen, fik syn for, hvad der var sket, for der faldt om aftenen en stærk regn, som førte blodet fra Stortorvet ned

gennem gaderne. Men for dem, der den næste dag vovede sig ud, frembød torvet et rædselsfuldt skue, for man havde ladet alle ligene blive liggende, og hovederne var sat på stager. Kun biskop Mathias nød i døden den ære, at hans hoved blev lagt ved hans fødder.

Imidlertid blev på grund af det milde vejr liglugten allerede om lørdagen for slem, hvorfor Jens Beldenak udvirkede kongens befaling til at lade de døde fjerne. Men hvor skulle ligene bringes hen? Begravelse i indviet jord kunne ikke tilstedes kættere.

"Vil Eders Nåde som jeg," sagde Didrik Slagheck til kongen, "da gør vi ved dem, hvad der burde være overgået dem i levende live. Bålet er kætteres lejersted."

Det forslag bifaldt kongen, og Gustav Trolle udbrød:

"Ret så, mester Didrik! De skælme er sluppet for let ved at dø for sværdet som ærlige mænd. Men det tykkes mig, at der så ingen forskel bør gøres mellem disse og dem, der ved en for tidlig død undslap straffen."

"Det er der god mening i," sagde kongen. "Den døde hr. Sten, som allerførst burde have rakt hals, om han var faldet i vore hænder, han bør kastes på bålet med de andre."

Således blev kætterstraffen gennemført med rædsom konsekvens. Kirkegulvet i gråbrødreklostret blev opbrudt og ikke alene kisten med Sten Stures lig, men også de jordiske levninger af hans lille søn optaget, og på en karre kørt ud til Södermalm, hvor kætterbålet skulle antændes.

Imidlertid kom Gustav Trolle i tanker om en mand, til hvem han havde båret nag, og som for nogen tid siden var død og begravet på byens kirkegård, nemlig præsten Morten Jensen,

forhen Sten Stures sekretær. Også hans lig blev optaget og ført til Södermalm, hvorefter kirkegården blev stænket med vievand og højtideligt renset for den besmittelse, der var overgået den ved at have gemt liget af en mand, som havde gået den store kætter, hr. Sten, til hånde ved hans misgerninger.

Højt blussede lørdag aften det vældige bål på Södermalm og forvandlede til aske de mishandlede levninger af næsten alle de mænd, som havde sat deres lid til kong Kristians ordholdenhed. Der var ingen kættere og endnu færre skælme blandt dem, men ganske vist mænd, som aldrig i længden ville fundet sig i at bære det danske åg. I den henseende havde kong Kristian ikke miskendt dem.

Men han var dog så menneskelig at lade kvinderne gå fri, uagtet visselig blandt dem især fru Kristine mere end de fleste af mændene havde gjort sig værdig til at lide døden. Nu slap hun med, at kongen sagde hende det med hårde ord. På den måde indfriede han sit løfte, at han ville være som en fader for hende. Men hun hørte hans trusler uden at blegne. Gerne var hun nu gået i døden for at blive genforenet med sin hensovede ægtefælle og sine aflivede frænder og venner. Hun så kun for sig en trøstesløs fremtid, der skulle begynde med fangenskab.

Men kongen syntes at være til mode, som om en sten var faldet ham fra hjertet. Ikke viste der sig hos ham noget tegn på betænkelighed eller anger over hans blodige gerning. Allerede dagen efter blodbadet var denne gådefulde, forfærdelige mand sysselsat med regeringshandlinger, der skulle ophjælpe og gavne det land, som han med en så uhørt grusomhed havde underkastet sig.

29. Opbrud

Gert gav sig Fanden i vold. Hans egen ulykke forhærdede hans hjerte, så at han ikke følte nogen medlidenhed med de ulykkelige, som blev slæbt til retterstedet. De var jo heller ikke danske mænd, og han havde ingen ven blandt dem. Oprørere var de alle i deres hjerter og havde kun på skrømt svoret kong Kristian troskab. Som oprørere ville de træde op igen, når lejligheden dertil kom. Kongen havde handlet klogt i at udrydde dem af Jorden.

I denne mening bestyrkedes Gert af den mand, hvis hævngerrighed havde været så mægtig en drivfjeder i det blodige værk, Gustav Trolle. Han havde hidtil ikke haft meget med denne sin nære frænde at skaffe. De var jo ganske fremmede for hinanden, og den stolte ærkebiskop oversá den unge hofsinde. Men en ytring, som Gert lod falde i Gustav Trolles nærværelse, og som passede i dennes kram, drog dem nærmere til hinanden. Også med Didrik Slagheck kom Gert nu i nærmere berørelse, og den snedige klerk gjorde sig den ulejlighed at give ham en smule undervisning i kirkeretten. Således omgikkes Gert nu de mænd, som ikke alene fru Kristine men også Gjørrild måtte hade og afsky. Men han gjorde det ikke just på trods. Det var en velgerning for ham at høre alt, hvad der kunne retfærdiggøre hans elskede herre og konge i hans øjne.

Uagtet han aldrig fik hverken Gjørrild eller fru Kristine at se, følte han sig dog ilde tilpas på slottet, hvor han var i deres

nærhed. En gang traf han Martha og fik af hende en skildring af Gjørrilds sindelag, som yderligere ophidsede ham.

"I gør vel i at lade den jomfru fare," sagde Martha. "Hun er stridig som en torn. I ville aldrig få skik på hende."

Sagen var, at Martha havde fået sin afsked og stod i begreb med at forlade slottet. Gjørrild kunne ikke mere tåle synet af hende. Hun drog med sin Måns ned til Skotteck og måtte så dog blive i det land, som hun ringeagtede og afskyede.

Gert søgte ned til byen så ofte han kunne og så jævnlig ind til Gorius Holstes. Der blev han altid venligt modtaget. De gamle var ham taknemmelige, fordi han havde frelst sønnen fra hans vanvittige forsøg på at blive af med sit hoved. Men Markus var ikke mere i hjemmet. Et par dage efter blodbadet var han sejlet med en skipper til Lybæk.

"Det var ikke svært at få ham af sted," sagde Gorius til Gert. "Luften her i Stockholm var blevet ham for tung. Jeg har sendt ham ned til min gamle ven, Lüder, en velstående købmand i Lybæk. Jeg håber, at han vil pille alle nykker ud af Markus og gøre en dygtig købmand ud af ham. Her ville han aldrig være blevet til noget."

Gorius Holste havde nu høstet lønnen for sin kongetroskab og var blevet en stor mand. Kongen havde fået ham gjort til stadens første borgmester; men denne lykke gjorde ikke den kloge mand tryg. Han greb enhver lejlighed til at befæste sig i kongens gunst. En sådan kom, da der i december måned indløb efterretning om, at dronning Elisabeth havde bragt en datter til verden, som i dåben havde fået navnet Dorothea.

Straks besluttede Gorius til ære for denne glædelige begivenhed at foranstalte et stort gilde på rådhuset og dertil

indbyde ikke alene kongen og hans omgivelser, men også Stockholms borgere med deres hustruer og døtre.

"Nu se Gud i nåde til os," udbrød Katharina, da hun fik det at vide. "Vil du nu tvinge de stakkels mennesker, hvis frænder og venner nylig har måttet række hals, til at pokulere og danse?"

"Vi vil ikke nøde nogen," svarede Gorius. "Hvem der ikke vil komme, kan blive derfra. Men tro mig, de vil komme i hobetal."

"Det vil de vel, Gorius, men kun af frygt."

"Det skal du dog ikke sige," svarede Gorius. "De vil tænke, at i denne underlige verden nytter det ikke at se tilbage. Man må gribe glædens stund, når den er der, og nyde livet, mens man kan. Du skal se, at det vil blive et muntert gilde."

Og Gorius fik ret. Der kom både mænd og kvinder nok til at fylde rådhusets store sal. Det løb vel nok nogle af gæsterne koldt ned ad ryggen, da de af dem, som ikke havde været der siden blodbadet, gik over torvet. Men de rædselssyner, der havde vist sig for deres tanker, forsvandt, da de var kommet op i den festligt smykkede og rigt oplyste sal, og deres livsånder var blevet styrket ved lækker mad og stærk vin.

Kongen kom med et stort følge og var huldsaligheden selv. Kvinderne så først til ham med angst, især de, der ikke før havde været i hans nærhed, men hans venlige og nedladende væsen beroligede dem. De tænkte, at hvad der var sket, mere måtte være hans onde rådgiveres værk end hans eget.

Snart kom dansen i gang, og muntert gik den, men der var mere vildskab end ynde over den, og spillemændene anstrengte sig mere end ellers for at gøre larm med deres instrumenter. De frygtede alle at blive mistænkt for oprørsk sindelag, når de bar

mismod til skue, og denne frygt drev hos mange af dem iveren og lystigheden over stregen.

Gert slog sig løs. Han var en flink danser, og hofsinderne og deres fæller slog de unge borgere aldeles af marken, dog ikke i alle tilfælde ved personlige fortrin. De havde jo magten. Ingen svensker vovede at kny, når en dansker tog hans dame fra ham, og med mange af de svenske jomfruer gik det ikke bedre end ved kroningsfesten. De lod sig gerne gøre til bytte og føre bort.

Gert holdt sig til de smukkeste og livligste af dem, vekslede håndtryk med dem og stjal et kys, når lejligheden dertil var gunstig. Til sidst holdt han sig udelukkende til den smukkeste af dem alle, en datter af en af de nye borgmestre.

Gorius Holste drak Gert til, og priste ham for hans munterhed og høviskhed.

"I danskere," sagde Gorius, "forstår kunsten. Dette hersens er min tro noget andet, end når svenskerne træder en dans, som om de gik på ærter."

Gert vidste godt, at der gjorde Gorius svenskerne uret, men dog fandt han behag i denne smiger. Dåret af den smukke borgmesterdatters ømme blik og varme håndtryk og hed nok at vin, gav han sig helt hen i festtumlen, indtil han endelig under et ophold i dansen følte sig grebet i armen og trukket til side. Det var Arvid, der kom over ham.

"Lad det nu være nok, Gert," sagde han med den ældre broders myndighed.

"Befat dig ikke med mig," svarede Gert hidsigt. "Jeg er intet barn længere. Jeg kan tage vare på mig selv."

"Nej, du kan ikke," svarede Arvid roligt og fast, "det viser din færd i aften. Det er vel dog ikke din agt at bejle til en ufri mands

datter og give dig i ægteskab med den borgerlige jomfru, som du nu så længe har tumlet om med i dansen? Og en glædespige er hun ikke. Kom, gå med mig! Jeg må tale i enrum med dig."

Gert følte sig slået af sin samvittighed og fulgte sin broder, skønt meget uvilligt. De forlod rådhuset og gik i den måneklare nat op ad slottet til, først i tavshed, men endelig sagde Arvid:

"Forholder det sig så, at du ganske har opgivet Gjørrild?"

"Opgivet hende," udbrød Gert, "Guds død, du ved jo, at det er hende, der har forstødt mig og vist mig af med foragt."

"Sålunde står sagen ikke," sagde Arvid. "Hun er ikke blevet dig utro. Du må tage hendes kår i betragtning. Det måtte støde hende bort, at du billigede kongens hårde færd og hans troløshed, og hun har ikke miskendt dig, for det har jeg kunnet mærke på dig, at de skændige grusomheder, som siden er blevet begået, har dit fulde bifald."

"Ej hør," udbrød Gert. "Du stiller dig på deres side, som bryder staven over din herre og konge!"

"Visselig," svarede Arvid, "vil jeg nødig være på siden af de mænd, som for tiden er Hans Nådes venner. Jeg fordømmer henrettelserne som en skændighed, der for alle tider vil hvile som en plet på det danske navn. Men lad os nu ikke mundhugges om det. Du er lige så uskyldig i den sag som jeg, men din kærlighed til kongen har formørket din forstand. På den anden side mener jeg, at Gjørrild lod sindet løbe for meget af med sig, og jeg skønner, at din hjertesorg har drevet dig længere over på den modsatte side, end det ellers ville være sket. Omstændighederne er såre vanskelige og ulykkelige, men eftersom det brud, der er kommet mellem Gjørrild og dig, ikke er udgået fra eders hjerter, men hidført ved begivenheder,

hvorover ingen af eder var herre, så mener jeg, at et forlig må kunne bringes i stand."

"Det vil aldrig skel" udbrød Gert. "Du kender ikke Gjørrild. Hun er stædig og stiv. Hendes hjerte hænger ved fru Kristine og ved alt svensk. Når hendes kærlighed til mig kom i strid dermed, da måtte den stedse vige, og det andet gjorde sagen af."

"Dog ikke dengang hun hjalp dig til flugt, Gert! Nu, det er let for en anden at skønne, hvorledes det har sig med eder. I har trods alt hin anden kær, og livet vil blive øde for eder begge, hvis eders veje skal skilles. Også tror jeg, at det vil bedrøve de gamle der hjemme, især fader, om det brister mellem Gjørrild og dig. Han blev jo glad, da han hørte, at fru Else havde givet sit minde til trolovelsen, og den ville jo nu være fuldbyrdet, hvis ikke den strøm af blod, som er flydt, var kommet imellem. Den har besudlet alt og fyldt luften med gift. Og hvad mig angår, Gert, da kender jeg ingen jomfru, som jeg hellere vil kalde søster, end Gjørrild Abrahamsdatter. Det er derfor min agt at prøve på at forlige eder. Jeg vil se at få Gjørrild i tale. Måske lader hun sig tale til rette."

"Gør, hvad du vil," svarede Gert, som flere gange havde gjort mine til at afbryde Arvid. "Jeg miskender ikke din gode mening, men jeg forudser, at du vil gå den gang forgæves. En ting vil jeg dernæst lægge dig på sinde og bede dig ikke forglemme – du handler der for din egen regning. Du går ikke mit ærinde. Jeg har intet bud til Gjørrild."

"Nu," svarede Arvid, "jeg må så hjælpe mig uden det."

Derpå skiltes de. Arvid søgte hjem til sit kvarter, og Gert gik ind på slottet. Lysten til at danse og pokulere var dog nu forgået

ham, og Arvid så et godt tegn i, at han ikke vendte tilbage til gildet.

Den næste dag gik Arvid så op på slottet og henvendte sig til slotsbefalingsmanden, Elof Rantzov, med forespørgsel, om han kunne få adgang til fru Else Povelsdatter.

"Ej, hende!" udbrød Elof i en alt andet end velvillig tone.

"Hun er en gammel veninde af min moster, fru Kirsten på Lillø," vedblev Arvid. "Det vil fornøje hende, om jeg kan bringe hende en hilsen fra fru Else."

"Nu, hvad det angår," svarede Elof, "da skulle jeg intet have imod, om I bragte hende fru Else selv med samt hendes børneflok. Hun har kun været her alt for længe. Hun har intet her at skaffe, og vi har ved min helgen kvinder nok foruden hende her på slottet. Hun ville da også for længe siden være blevet fjernet, hvis ikke fru Kristine havde sat alt ind på at beholde hende. Det må have været hende meget magtpåliggende, eftersom hun nedlod sig til at bede mester Didrik om at udvirke dette for hende hos kongen. Men jeg vil sige eder, at det ikke er let at få adgang til de kvindelige fanger."

"Nu, Elof," svarede Arvid, idet der bredte sig et smil over hans store, ærlige ansigt, "jeg omgås just med tanken om det, I før nævnede. Jeg tager gerne fru Else og hendes børn med mig, men jeg ville ikke straks sige noget derom, da jeg jo ikke ved, om hun er villig til at følge mig."

"Ej, det forandrer sagen," svarede Elof Rantzov. "Når I vil skaffe os af med disse påtvungne gæster, da kan jeg nok skaffe eder adgang til kvindernes bolig."

Han fjernede sig, men vendte snart efter tilbage med den besked, at kongen tillod besøget. Arvid blev så ført ind i et

kammer, hvor han måtte vente noget, og da endelig døren fra de indre værelser gik op, trådte ikke fru Else, men Gjørrild ind i stuen. Arvid havde ikke spurgt efter hende, fordi han frygtede for, at han så slet ikke ville blive modtaget. Men det forholdt sig ganske omvendt. Fru Else var ikke ved hånden, da Arvids besøg blev meldt, og Gjørrild tog da den raske beslutning at gå i sin moders sted. Hun tænkte straks, at Arvid kom med bud fra Gert, og hun ville helst tage den tørn selv.

Med bedrøvelse så Arvid, i hvilken grad Gjørrild havde skæmmet sig. Hendes kinder var blevet smalle, og hendes åsyn bar tydelige spor af sindslidelse; men der var ingen usikkerhed i hendes holdning, og hun gav ham venligt hånden, skønt det var et sørgmodigt smil, der viste sig om hendes læber, da Arvid trykkede hendes hånd, og det forsvandt straks igen.

"vel mødt, kære Gjørrild," sagde Arvid bevæget. "Ja, det siger jeg, uagtet du vel ikke er til sinds at gengælde den hilsen. Skønt mit ærinde egentlig gælder din moder, ønskede jeg dog også at få dig i tale."

"I kommer med bud fra Gert?" spurgte Gjørrild i en koldsindig tone og tog ved dette "I" straks på en ildevarslende måde afstand fra Gerts broder; men han lod sig ikke anfægte deraf.

"Nej," svarede han, "jeg har intet bud til dig fra Gert. Du har jo brudt med ham, og du må kende ham nok til at vide, at han ikke er den, der trænger sig på, hvor han er blevet vist af."

"Det er mig til beroligelse at høre," svarede Gjørrild, idet en svag rødme viste sig på hendes blege kinder.

"Men vi andre kunne gøre det," vedblev Arvid, "Og jeg har anset det for min pligt at lægge mig imellem. Kan det ikke blive

godt igen, Gjørrild?"

"Nej, det er umuligt," svarede Gjørrild koldt og fast.

"Men sig mig dog, hvad har Gert forbrudt?" spurgte Arvid.

"Skån mig for en redegørelse af det," svarede Gjørrild i en mindre sikker tone. "Han ved, hvad der er os imellem."

"Nu, Gjørrild, jeg ved det også, men jeg vil være fordømt, om jeg deri kan finde nogen årsag til et brud for hele livet. Har Gert nogen del i de grusomheder, som er begået?"

"Nej, Arvid, just ikke det, men jeg må tro, at han billiger dem, og jeg kan ikke leve ved den mands side, der tænker så. I øvrigt har han strakt sig så vidt, som han kunne for at være sin grumme herre til behag. Han har gjort sig skyldig i en misgerning, som jeg ikke kan tilgive ham."

"Hvad kan det vel være?" spurgte Arvid i en tvivlende tone.

"Han var en af kongens håndlangere ved fængslingerne," svarede Gjørrild heftigt, "og da greb han en mand, hvem han fra fortiden af var stor tak skyldig, og med hvem han aftenen i forvejen havde drukket venskab og broderskab. Det var unge Markus Holste, klædekræmmerens søn. Han er ikke vor lige, men han er en trofast sjæl. Vi havde ingen bedre ven end ham."

"Nu har jeg hørt det med," udbrød Arvid, idet han slog sine store hænder sammen. "Hvem har bildt dig den løgn ind?"

"Det er ingen løgn, Arvid! Jeg har det fra folk, som så derpå."

"Nu, Gjørrild, da må de folk have misforstået sagen. Vel greb Gert Markus, men kun for at frelse ham. Som en gal mand var han løbet op på slottet for at dele skæbne med sine landsmænd. Da viste Gert ham det venskabsstykke at frelse ham mod hans egen vilje. Han blev ikke fængslet, men ført ud af slottet og sat i frihed. Gert udvirkede det ved at gå i forbøn for ham hos hr.

Severin. Jeg har selv hørt Gorius takke Gert for den store velgerning, han havde bevist hans søn."

Det kendtes på Gjørrild, at hun blev bevæget i sindet ved at høre det. Men hun fattede sig igen.

"Det er mig kært at høre," sagde hun, "at den plet ikke hviler på Gert. Jeg ønsker kun at høre godt om ham. Men dette forandrer dog ikke sagen. Jeg vil gøre det kort af og sige eder, kære Arvid, hvorledes det står til med mig. Jeg har aldrig haft nogen mand kær uden Gert, og jeg vil aldrig vende min hu til nogen anden. Jeg føler mig nu uskikket til ægteskab. Jeg agter at tage sløret og gå i kloster. Bring Gert venlig hilsen fra mig og sig ham, at jeg for min øvrige levetid vil tænke på ham som en søster."

"Vel, vel!" sagde Arvid åbenbart beroliget. "Men det er ikke at løbe til. Vi vil få se tiden an."

Gjørrild følte sig krænket over, at han syntes at tvivle om, at det var alvor med den beslutning, hun havde fattet, og forsøgte at overbevise ham om, at han tog fejl, men han hørte på hende uden at give svar og bad hende til sidst om at gå og hente sin moder. Han måtte og skulle tale med hende. Hun gik i en ophidset sindsstemning og uden farvel, men hun udrettede det hende givne ærinde, og kort efter trådte fru Else ind.

"Hvilken god helgen har ført eder til mig, Arvid," sagde hun, idet hun rakte ham sin hånd, som han greb og ærbødigt kyssede. "Hvor det gør godt at se en vens åsyn, for I er da ingen bøddel, er I vel?"

"Så nu er alle danske mænd blevet til bødler i eders øjne? Nej, kære fru Else," vedblev han med et smil, "jeg er ikke kommet for

at kappe hovedet af eder, men tværtimod for at trøste eder i eders elende og hjælpe eder ud af den, om det er muligt."

"Gud signe eder, gode Arvid, men det evner I ikke," svarede fru Else i en vantro tone.

"Jeg tror det dog," sagde Arvid, "om I vil sætte eders lid til mig. I kan ikke blive i længden i dette frivillige fangenskab. Før eller siden må I herfra, og hvor vil I da hen?"

"Gud nåde mig, jeg ved det ikke," udbrød fru Else. "Jeg er en stakkels hjælpeløs enke." Og så brast hun i gråd.

Men nu fremkom Arvid med sit tilbud. Hvis hun ville betro sig til ham, da ville han føre hende og hendes børn ned til Lillø, og der kunne hun så være i tryghed og fred, indtil hun fik taget anden bestemmelse.

Fru Else blev først stum af henrykkelse over det tilbud, men så brød hendes glæde løs, og hun udspurgte Arvid om, hvorledes det skulle sættes i værk, og når det skulle gå for sig.

"Om tre dage," svarede Arvid, "bryder vi op. Hæren bliver nu aftakket, og kongen drager hjem. Jeg skal skaffe en karm til veje, og I skal få god ledsagelse af mig og mine tyve ryttere. Lillø ligger på min vej til Glimminge, så det kan ikke passe bedre."

Men mens fru Else hørte på ham, formørkedes pludselig hendes åsyn.

"Det vil ikke gå!" udbrød hun. "Gjørrild vil ikke herfra. Hun har svoret, at hun vil blive hos Kristine og dele skæbne med hende."

"Ho, ho!" svarede Arvid. "Vi skal nok få bugt med hende. Vil hun ikke, da lader jeg hende bære ned i karmen af mine ryttere."

"Men hun kan ikke tåle synet af Gert," indvendte fru Else.

"Gert?" svarede Arvid. "Han drager ikke med mig, han skal følge kongen. Vi bryder os ikke en døjt om Gert. Jeg betragter altså sagen som afgjort, kære fru Else! At I er villig til at følge mig, det er mig nok. I øvrigt skal I ikke bekymre eder om noget. Jeg skal bringe alt i orden, så det går af sig selv."

Dette iværksatte Arvid på en måde, der var meget virkningsfuld. Han gik til kongen, forklarede Hans Nåde sagen så vidt, som det var nødvendigt, og følgen blev en befaling, som bød fru Else med samt hendes børn at forlade slottet og Stockholm inden tre dage.

Nu blev der intet valg. Arvid fik ikke brug for sine ryttere til at bære Gjørrild ned i karmen. Hun ville dog næppe i noget fald svigtet sin moder og sine søskende, men nu blev hun befriet for anger over, at hun forlod fru Kristine. Dog blev skilsmissen meget smertelig, og der flød mange tårer. Fru Kristine troede ikke på et gensyn.

"Det er nu engang mig beskikket," sagde hun, "at måtte skilles fra alle, hvem jeg har kær."

Så drog hun Gjørrild til sig, så hende kærligt ind i øjnene og sagde: "Nu husker jeg dig nok!" De vekslede afskedskysset og skiltes.

Gjørrilds moder glemte ikke at takke fru Kristine for alt godt, men hun havde hastværk, for hun frygtede lige til det sidste øjeblik, at afrejsen skulle blive hindret. Hun forestillede sig, at Gert kunne komme farende og gøre vanskeligheder. Men han tænkte på alt andet end det. Med tilsyneladende ligegyldighed havde han hørt på Arvids beretning om mødet med Gjørrild og sagt sin broder kort farvel. På afrejsens dag så de ikke noget til ham.

Sidst i december brød kongen op og forlod Stockholm, efter at han havde indsat en regering, som udgjordes af Didrik Slagheck, Gustav Trolle og Jens Beldenak. Den stolte ærkebiskop måtte finde sig i på en måde at stå under mester Didrik, som var regeringens formand og blev kaldt statholder.

Derpå drog kongen syd på gennem landet, men han gav sig god tid. Det blev desværre en temmelig blodig Eriksgata – således kaldtes i Sverige en konges første rejse gennem landskaberne. Der forefaldt adskillige henrettelser, kan man end ikke tro alle de fabler, som er fortalte derom. Sagaen regner blodbadets ofre i hundredevis, men intet sikkert vides derom.

Et er dog vist, nemlig at bloddommen indhentede en mand, som troede sig udenfor al fare, nemlig Hemming Gad. Den 16. december måtte han lægge sit hoved på blokken ved Raseborg, og fru Kristines morbroder, Niels Banner, som var med ham, måtte dele skæbne med ham.

Men mens kongen drog hjem i den tro, at han ved sit udryddelsesværk havde knust oprørets mangehovedede hydra, blussede allerede et nyt oprør i hælene på ham. Gustav Vasa var i færd med at rejse dalkarlene, allerede først i det nye år kårede de ham til deres høvedsmand, og han begyndte sit sejrrige befrielsesværk.

30. Nemesis

Nu sad kong Kristian i København, ivrigt sysselsat med det fredsværk, som var blevet afbrudt ved den svenske krig, men som han aldrig burde forladt. Han udgav de retfærdige og menneskekærlige love, der står som et særsyn i datiden. Ved dem skulle sligt barbari som skibbrudnes drab og plyndring af vrag afskaffes, gejstligheden og adelens magt indskrænkes, borgernes rettigheder hævdes og bonden sikres mod undertrykkelse. Byrden skulle lettes for de små i samfundet. De menneskerettigheder, som tidernes ugunst havde berøvet dem, skulle så vidt muligt gengives dem. De store tanker, som er nedlagt i disse love, viser, at kong Kristian i ånden var århundreder forud for sin tid.

Vistnok havde han indsigtsfulde hjælpere, som den brave borgmester Hans Mikkelsen, der blev ham tro til det sidste og fulgte ham i landflygtighed. Ja, hvem ved, måske også mor Sigbrit har stået ham bi i denne sag med sine kloge råd. Men man fristes da rigtignok, efter hendes hele færd at dømme, til at tænke, at hun dreves mere af had til de store, end af kærlighed til de små. Men hovedfortjenesten er kongens. Vel kom disse vise love ikke folket til gavn. Indvæltende ulykker og kongens egen brøde bevirkede, at de ikke blev ført ud i livet. Men dog står kong Kristians lovværk som et æresminde på hans grav.

Fred blev der ikke for ham, så længe han førte scepteret. Den blodige sæd, han havde udsået i Sverige, bragte sin høst. Efter at Didrik Slagheck og hans medregenter under indbyrdes

uenighed og i kamp med den fremrykkende Gustav Vasa i nogen tid havde styret Sverige, opgav de ævred. Allerede i august måned 1521 rejste de ad søvejen ned til København, Gustav Trolle og Jens Beldenak i den hensigt at retfærdiggøre sig for kongen og anklage Didrik Slagheck for misbrug af sin myndighed og underslæb.

Søren Norby førte dem ned på sit skib, men han fik bedre selskab i fru Kristine, som tilligemed de andre kvindelige fanger med samme lejlighed bragtes til København. Han behandlede dem ridderligt, og fru Kristine viste ham i sin taknemmelighed en yndest, som siden skulle komme hende dyrt at stå. Men fra skibet måtte de vandre i Blåtårn, og fængselsdøren lukkede sig fast efter dem. Deres fangenskab kom til at vare i næsten tre år.

Men uagtet Didrik var kommet ned til Danmark som en fange, fik han dog snart alle bånd smøget af sig. Det lykkedes ham ved mor Sigbrits hjælp, men aldrig havde det knebet værre for hende end ved denne lejlighed. Kongens forbitrelse over Didriks snyderier og løgne var stor. Dog fik Sigbrit bugt med ham og reddede sin dyrebare frænde og ven. Didrik sad nu mere fast i sadlen, end nogen sinde før. Sagen blev vendt mod Jens Beldenak, som måtte vandre i fængsel.

Didrik nød sin triumf i fuldt mål. Han besøgte Jens Beldenak i fængslet og hånede ham.

"Nu er det snart ude med Eders Nåde," sagde han spydigt til ham. "Vil I have bistand til at opsætte eders sidste vilje, da er jeg til tjeneste."

"Ja, gør kun det," svarede hr. Jens, "men forglem da ikke at skrive, at jeg først vil leve og se eder hængt og brændt."

Det var profetiske ord, men Didrik lo kun deraf. Hvad havde han nu at frygte? Snart nåede han sine ønskers højeste mål. Det utrolige skete, at kongen lod ham indsætte som ærkebiskop i Lund. Mange tænkte, at nu sad Fanden i ærkebispesædet, og om det havde været den Lede selv, da kunne han ikke have teet sig værre, end mester Didrik gjorde. I stedet for at optræde med værdighed i sin høje stilling, gav han sin gemene naturs råhed tøjlen. Da han nemlig ved indvielsen i højtidsskrudet og med krumstaven i hånden gik til kirken, lod han sig ledsage af landsknægte og spillemænd under pibers og trommers lyd. Han gik avet omkring kirken og råbte:

"Først nu har Sankt Laurentius og Lunds kapitel fået sin rette husbonde og herre!"

Da han imidlertid derefter i november måned kom til København, fandt han til sin forskrækkelse sagernes stilling ganske forandret. Der var trukket et uvejr op fra Rom. Den pavelige legat, Johannes de Potentia, var kommet til København for at drage kongen til regnskab for de to svenske biskoppers henrettelse. Vel optrådte legaten meget lemfældigt, men han lod dog kongen vide, at noget måtte der gøres for at formilde den hellige fader. Rigtignok mente kongen, at han havde klaret sagen, idet han havde sendt sin kansler, Klaus Pedersen til Rom med den mærkelige fremstilling af blodbadet, at det skulle være blevet fremkaldt ved et anslag på hans liv af de svenske. Men nu fik han at vide af legaten, at paven, som var blevet underrettet ved udsendinge fra Sverige, ikke troede et ord af det. Desuden blev kongen gjort klog på, at Didrik Slagheck havde givet ham falsk undervisning i kirkeretten. Dette ville kongen nu næppe under andre omstændigheder taget sig nær, men i den pinlige

stilling, hvori han befandt sig, var ethvert påskud ham velkomment. Både dette og andre grove forseelser pegede på Didrik Slagheck, han blev udset til sonoffer, og denne gang kunne mor Sigbrit ikke redde ham.

I december blev han kastet i fængsel, han blev taget i forhør, der blev indledet en undersøgelse af hele hans forhold i Sverige, og nu fik Jens Beldenak den tilfredsstillelse at kunne vidne mod Didrik Slagheck. Han gjorde det af hjertens lyst, med fynd og klem. Didrik nægtede hårdnakket alt, men da han var blevet strakt en smule på pinebænken, bekendte han. Kongen lod nedsætte en ret, som dømte ham til døden. Således indhentede Nemesis hurtigt en af de værste niddinge, som nogen sinde har set dagens lys.

Det var fredag d. 24. januar 1522, at Didrik Slagheck blev rettet. Hele København var på benene for at se det rædselsfulde skuespil. Klokken ni om formiddagen drog et tog ud af slotsporten, og det åbnedes og sluttedes af en stærk vagt. I midten gik Didrik med Jørgen Homuth ved sin side og efterfulgt af bødlen og hans håndlangere. Didrik, som hidtil havde holdt modet oppe, var blevet noget rystet, da Jørgen kom og hentede ham ud af Blåtårn. Synet af denne mand, som ved Stockholms blodbad havde været Didriks undermand og håndlanger, var vel skikket til at lade ham måle sit falds dybde. Dog vidste han ikke, at Jørgen Homuth nu fik et længe næret ønske opfyldt og frydede sig derover, men han fik det straks at mærke. Jørgen tog intet hensyn til, at det var en ærkebiskop, hun skulle rette. Han greb Didrik ved armen og sagde:

"Kom, mester Didrik, nu skal I selv deran! Som I ser, Fanden glemmer ikke sine."

Toget gik over Højbro, Amagertorv og ad Vimmelskaftet til Gammeltorv, hvor henrettelsen skulle foregå. Vagten havde møje med at bane sig vej gennem den tætte menneskemængde, som overalt opfyldte gaderne. Alle vinduer var fulde af tilskuere, kun ikke i mor Sigbrits hus. Hun havde som tegn på sin forbitrelse ladet sætte skodder for alle sine vinduer.

Synet af den dødsdømte var ikke afskrækkende, snarere det modsatte. Didrik var i sin ophøjelse til ærkebiskopværdigheden blevet forfængelig. Han gik pyntet i døden. På hovedet havde han en rød silkehue, han bar over en skarlagensrød trøje en sort fløjels kjortel og fødderne stak i et par gule fløjels tøfler.

Stolt skred han frem, så at fejhed dog ikke synes at have hørt til hans lyder. Da han kom forbi kongens sekretær, Jesper Brokmand, som stod blandt tilskuerne, råbte han til ham:

"Se, Jesper, således lønner man fortjenesten!"

"Nej, nej," svarede Jesper Brokmand, "det er straf som forskyldt!"

Mens hånsord og forbandelser regnede ned over synderen, nåede toget torvet og standsede ved galgen. Dette beroligede Didrik, for straks ved indtrædelsen på torvet havde han set et syn, som indgød ham rædsel, et stort bål, som man var i færd med at tænde. Nu tænkte han imidlertid, at han skulle slippe med at blive hængt, og at derefter hans lig skulle brændes. Han mente om sig selv, at han dog var bedre end en kætter.

Han gik da trøstigt nok op ad stigen, men han var kun kommet et par trin op, da han blev kaldt ned igen.

"Nej stop!" sagde Jørgen Homuth. "Nu er det nok her. Vi skal en anden vej," og så pegede han på bålet.

Denne ceremoni ved galgen betydede kun, at Didrik skulle brændemærkes som en tyv, inden han gik i døden.

Med blegnende kinder gik han langsomt ned ad stigen og syslede derpå længe med at få de gule tøfler, som han havde taget af, på igen. Men endelig måtte han afsted. Han blev ført hen til bålet, men også der blev pinen forlænget for ham. Jørgen Homuth forkyndte nemlig der i embeds medfør, hvilke forbrydelser han havde begået og hvorved han havde fortjent den straf, som han nu skulle lide.

Didrik havde svært ved at holde sig oprejst, mens det stod på. Men endelig var talen til ende. Han blev grebet, bundet til en stige og kastet på bålet, hvor flammerne slog sammen om ham, mens trommernes bulder og mængdens råb overdøvede hans skrig.

31. Arvid rider i sin faders ærinde

Det var ved efterårstide i året 1522. Fru Else havde nu været på Lillø med alle sine i over halvandet år. Jakob Trolle og hans hustru ville ikke slippe dem, men dertil kom, at tiderne atter var blevet urolige. Kong Kristian var nemlig raget i strid med hanserne. En stor lybsk flåde havde nylig hjemsøgt Bornholm og var derpå løbet op gennem Sundet. Vel vovede hanserne ikke at angribe København, hvor kong Kristian havde samlet en hær, men de havde afbrændt og plyndret Helsingør. Kongen kunne ikke udrette noget imod dem, for da han havde lagt al magt på landkrig, var flåden blevet forsømt.

Sundet var altså nu et usikkert farvand, og under disse omstændigheder var det ikke rådeligt for fru Else at begive sig ud på rejse. Hun agtede sig nemlig over til Jylland, hvor hun ville gæste sit søskendebarn, Jens Lavesen Brok på Estrup, og prøve på at finde tilhold der. Men hun længtes ikke efter at gå den tiggergang, hun trivedes vel på Lillø og var altså glad over, at den rejse måtte opsættes.

Gjørrild måtte da dvæle længe på det sted, som var hendes kærligheds vugge. Ofte sad hun nede på bænken under birkene, hvor hun havde givet Gert sin tro. Hun stirrede ned i Helgeåens forbiflydende strøm, og som den gled forbi hendes øjne, således gled de sidste syv år af hendes liv forbi hendes tanke. Hun gennemgik alt det oplevede, de kortvarige frydefulde øjeblikke, den langvarige pine med alle dens anfægtelser, ængstelser og

rædsler, men uden at hendes hjerte bevægedes derved. Dog kunne hun kun sjælden slippe tankerne og udjage minderne. Ofte lignede hun en søvngængerske. Men når de andre bebrejdede hende hendes ligegyldighed, da kunne hun tage sig sammen og vise sig munter for en kort tid. Hun havde ikke skæmmet sig, siden hun kom til Lillø, tværtimod. Hendes skikkelse havde genvundet sin fylde, hendes kinder deres runding, men hun var selv led ved, at hun trivedes så godt.

Hun var led ved sig selv og led ved verden, og hun længtes efter at fly den. Hun havde da heller ikke opgivet sin beslutning, at give sig i kloster, men når hun slog på den streng, mødte hun så stærk modstand både hos sin moder, hr. Jakob og fru Kirsten, at hun ikke straks kunne komme nogen vej dermed.

Ingen af dem forstod hende, og hun turde ikke vise nogen af dem fuld fortrolighed. At hun, en jomfru på kun to og tyve år, ikke mere kunne finde nogen glæde ved livet, det stemplede de som sygelighed i sindet, der ville fortage sig. Hun havde jo selv brudt med Gert, så hun kunne da ikke græmme sig over tabet af ham. Med mindre hun fortrød det? Nej, det benægtede hun med stor bestemthed. Ja, så var hun ikke til at blive klog på. vel viste den gode fru Kirsten hende medfølelse. Hun forstod, at alt det, Gjørrild havde gennemgået, måtte have rystet hende, og hun indrømmede, at siden Gjørrild havde fru Kristine så kær, måtte også hendes frænkes ulykke gå hende nær til hjertet, det ville være underligt andet, men det var da ikke nogen grund til at forsage verden og give sig i kloster.

Der havde altså i Gjørrilds hjerte rejst sig en skillemur mellem hende selv og den verden, hun skulle leve i. Den fjernede hende fra alle på Lillø, endogså fra hendes egen moder.

Fru Else græmmede sig ikke over svenskernes underkuelse og kong Kristians blodige gerninger. Vel gjorde det hende ondt for fru Kristine, men hendes glæde over at være sluppet vel bort fra Stockholm opvejede dog alt andet.

Men Gjørrild kunne ikke finde noget holdepunkt for håb og glæde, og hun mente da, at hun helst måtte slippe taget og ganske hengive sin sjæl til Gud. Så ville hun vel finde fred og få lægedom for det dybe sår, hendes græmmelse over, at hun havde voldet Sten Stures død. Den tanke var hun ingenlunde blevet kvit. Den var som en skygge, der fulgte hende alle vegne og kastede mørke over alt. Men havde hun talt derom til de andre, da ville de sikkert have sagt, at hvis det forholdt sig rigtigt dermed, så havde hun indlagt sig en stor fortjeneste.

Det kom da omsider dertil, at Gjørrild ikke længere kunne udholde at være på Lillø. Hun erklærede en skøn dag, at hvis hun ikke fik sin vilje og blev givet i kloster, så løb hun derfra. Da indså de, at der ikke var andet at gøre end at føje hende.

"Der er så intet andet for, end at lade hende prøve det," sagde Jakob Trolle. "Hun skal jo være novice i et år, inden hun aflægger løftet. Måske får hun nok af den prøve og opgiver sagen."

Men da det så blev drøftet, til hvilket kloster hun skulle bringes, opstod der en ny vanskelighed. Gjørrild ville op til Vadstena, men det modsatte havde fru Else bestemt sig for, og de andre gav hende medhold deri.

"Du får nu helst blive i Danmark, min dukke," sagde fru Kirsten til Gjørrild. "Den svenske luft har ikke bekommet dig godt. Vejen op til Vadstena er også for lang. Du bør være ikke alt for langt herfra, så at din moder uden for stort besvær kan få at vide, hvorledes det går dig i din nye stand."

Valget faldt så sluttelig på Børringe, et anset benediktinerkloster ikke langt fra Malmø, og til det var der kun syv mile fra Lillø. Det huede rigtignok ikke Gjørrild at komme syd på og ned til en egn, hvor Gerts slægt færdedes, men Børringe lå dog ikke nær ved Glimminge, og hun måtte i hvert fald finde sig i denne afgørelse, om hun ville have ende på sagen.

Hun havde desuden intet hørt fra Gert og tænkte, at han vel nok nu holdt sig fra hende. Han var nok blevet nævnet, når der kom tidender til Lillø fra Lyngbygård, men ingen havde plaget hende med Gert. Dog, uagtet hun helst så, at han ikke blev nævnet, lyttede hun dog med spændt opmærksomhed til enhver efterretning om ham.

I november måned nåede hun sine ønskers mål. Hun blev modtaget med udmærkelse af abbedissen i Børringe, for det hørte nu til sjældenhederne, at en jomfru af stor æt tog sløret. Hun fik et godt kammer, den bedste forplejning og at mulig frihed, men det var ikke efter hendes sind. Hun ville spæge sit legeme og gøre bod, men det var hun ene om i det søsterskab, og det vakte uvilje imod hende i klostret.

Hvor bittert savnede hun ikke nu fru Kristine. Hun var det eneste menneske på jorden, for hvem hun kunne udøse sit hjerte. Det kunne gøres skriftligt, men det var ikke let at få et brev smuglet ind i Blåtårns fangerum. Dog lettede hun sit hjerte ved at skrive, og det lykkedes hende omsider at få brevet afsendt med en klosterbroder, som havde ærinde i København. Den snilde munk røgtede sit ærinde godt, fik brevet bragt fru Kristine i hænde og svar med tilbage.

Stor var Gjørrilds sindsbevægelse, da hun holdt brevet i sin hånd og så den kære, faste håndskrift. Hun slugte brevets indhold og læste det ofte siden, men ikke alt, hvad der stod i det, blev hende til trøst og bestyrkelse.

Fru Kristine fortalte omstændeligt om sit fængselsliv, og Gjørrild fik den beroligelse at vide, at skønt de kvindelige fanger var strengt afspærrede, blev de dog ikke hårdt behandlet. Men pesten havde raset i byen og på slottet. Den havde bortrevet Cæcilie Eka, og fru Kristine havde mistet sin lille datter Magdalene, et yndigt barn, som Gjørrild havde fået meget kært. Derom skrev fru Kristine:

"Dog tænker jeg, at de er vel farne, hvem Gud Herren tager til sig og gemmer i de saliges paulun. Hvorfor hænger jeg ved livet, en usselig fange, som jeg er? Der forlyder intet om løsladelse. Det kan hænde sig, at jeg må blive siddende og sukke bag disse mure, indtil mine hår blive hvide. Men selv om jeg slipper ud, hvad skæbne venter mig da? Kun Gud den alvidende ved det. Men således står det nu for mig, at fremtiden ikke har stort andet til mig end græmmelse og sorgfulde minder, hvilke mine kår end ellers bliver."

"Men således," stod der videre i brevet, "har det sig ikke med dig, kære Gjørrild! Du er ung endnu og fuld af livsmod, skønt du påstår det modsatte. Højlig har det forundret mig at høre, at du er i Børringe og vil tage sløret. Betænk dig vel, du unge blod, inden du gør et skridt, som du kan komme til at angre bittert. Du vil gøre bod for din synd, skriver du? Ak, få dog den grille ud af dit hoved, at du skulle være skyld i min kære husbonds død! Men du kender min mening om den sag, så jeg har ikke nødig at sige mere. Dog er det vel ikke det alene, som har drevet dig i

kloster. Det er din kærlighedslykkes forlis. Jeg vil ikke gå i rette med dig, fordi du brød med Gert, men jeg vil dog sige dig, at jeg nu dømmer ham mildere. Han har været blind, men han er jo ganske uden skyld i sin herres misgerninger. Jeg tør ikke laste ham, fordi han blev sin herre og konge tro. Ak, Gjørrild, i fængslets ensomhed går Gud Herren strengt i rette med os, og vi lærer at dømme rimeligt. Vi skal tilgive endogså vore fjender, det har den herre Kristus pålagt os. At det er svært at komme over det bjerg, det tilstår jeg, men at tilgive en ven, om man mener, at han har fejlet, det må dog være gørligt. Forlig dig med Gert, om der gives dig lejlighed dertil, det er mit råd til dig. Jeg mener at have nogen skyld i din ulykke, fordi jeg nærede dit had til de danske. Det vil blive en glædesstund for mig, om jeg kan få at høre, at Gerts og dine hænder er blevet føjet tilsammen." –

Således endte dette med så stor længsel ventede brev, hvoraf Gjørrild havde lovet sig trøst og bestyrkelse i sit forsæt, at ville forsage verden. Det voldte hende uro, hun måtte begynde den gamle kamp med sig selv for fra, og sluttelig hensank hun i dybt mismod.

Da skete det en dag kort før jul, at der kom en herre ridende til Børringe og begærede hende i tale. Hun blev ilde til mode, da hun fik at vide, at det var Arvid, men hun viste ham dog ikke af.

"Nu, Gjørrild," sagde han, idet han tog hendes fremrakte hånd og klappede den, "hvor lider du? Finder du behag i klosterlivet? Eller har du nu fået nok af bøn, messesang og faste? Dog nej, dine runde kinder siger mig, at du har fået noget bedre for tanden end sild."

"Ja, det er just fejlen," svarede Gjørrild, idet hun tog sin hånd til sig. "Man spæger sig ikke i denne klosterbo og krænker

skammeligt den hellige Benedikts regel. Men bede og synge, det gør nonnerne både tidligt og silde. Dog ved kun Gud, om det kommer fra hjertet. Tvivl dog ikke om, at det er tilfældet med mig."

"Nu Gjørrild," svarede Arvid med et bredt smil, "jeg skønner, hvorledes det har sig. Ved at begive dig hertil mente du at komme Himlen nærmere og lade Fanden bag dig, men se, Fanden er også her! Nu, da tænker jeg, at jeg ikke gør mig skyldig i nogen stor brøde ved at prøve på at få dig lidt herfra."

"Hvad mener I med det, Arvid?" udbrød Gjørrild forskrækket. "Hvor vil I have mig hen? Af hvad årsag vælter I eder nu ind på mig? Men I kan spare eder al ulejlighed, jeg vil blive, hvor jeg er og skøtte mig selv."

"Måske vil du dog skifte sind, når du får hørt mig til ende," svarede Arvid på sin sindige måde og uden at lade sig skræmme af det afvisende "I", som Gjørrild fremdeles fastholdt. "Vid, at jeg ikke rider i mit eget ærinde. Min gode fader har skikket mig hid. Det er ham, der begærer at se dit åsyn. Han er jo nu gammel og skrøbelig og ikke mere sig selv, siden vor kære moder i våren lukkede sine øjne. Han har kun Lisbeth hos sig, og hun er jo et barn og en vilter tøs, som ikke kan være ham til selskab. "Havde jeg nu Gjørrild her," sagde han forgangen dag, "hun ville vel kunne være mig til trøst og tidkort. Sligt ventede jeg mig engang af hende, men nu er jo det forspildt." – Han har ingen sinde glemt dig, Gjørrild, uagtet det nu er syv år siden, han så dig. Han blev som forynget, da der for to år siden var tale om bryllup, ja, han traf straks forberedelser til gildet, stor blev hans sorg, da han hørte, at det var bristet mellem Gert og dig."

"Ej, jeg forstår," udbrød Gjørrild, "Gert er på Glimminge, og der skal jeg nu føres sammen med ham? Men det bliver der intet af, Arvid! Jeg vil spare både ham og mig den pine."

"Gert," svarede Arvid, "ved intet om dette. Han er langt herfra, med kongen ovre på Fyn, og fader er ikke på Glimminge, men på sin gård i Højby, kun en mil herfra. Du kan let komme over til ham. Du vil gøre en god gerning derved, og der stikker intet bag ved dette."

"Så det gør der ikke," svarede Gjørrild i sin skarpeste tone. "Ikke havde jeg troet om eder, Arvid, at I kunne gå på rævekløer. Men nu er jeg klar over, hvorfor jeg er blevet sendt til Børringe. Det hele er et anslag imod mig for at tvinge mig til ægteskab. Hvorfor kunne I ikke lade mig stakkel fare? Jeg er ikke værd at have, men selv om jeg ville, så siger Gert nu sikkert tak for sig."

"Du ser syner, Gjørrild," svarede Arvid roligt. "Der er intet om noget anslag. Ingen af os har mindste tro til, at Gert vil skifte sind. Det gælder at trøste en syg, gammel mand, og kan det holde dig fra ham, at han er Gerts fader, da giver jeg ikke en pending for den fromhed, som du bærer til skue."

Det endte da med, at Gjørrild gav sig, uagtet hun ingenlunde havde fået bugt med sin mistanke.

Hun huskede kun alt for godt Arvids forsøg i Stockholm på at bevæge hende til at forlige sig med Gert, og hun tænkte nu, at det var i den hensigt, at han havde taget sig af hendes moder og ført hende og dem alle ned til Lillø. Men dog drog en lønlig magt hende til Gerts fader, og ved gensynet med ham følte hun sig stærkt bevæget. Hun fandt den gamle søhelt siddende i en hyndestol tæt ved ilden og krybende sammen i en palsrok. Han var nu kun en skygge af, hvad han havde været, men hans hoved

var klart, og han ytrede sin glæde over at se hende så levende, at hun følte sig rystet derved.

Det blev ikke ved dette ene besøg. Karmen fra Højbygård hentede hende flere gange, og det endte da med, at hun blev der og tog sig af den syges pleje. Nu lå han i sengen og havde kun ringe udsigt til at komme op af den igen, men han led ikke meget og hans ånd var klar. Gjørrild havde lange samtaler med ham. Han gik klogt til værks og nævnede i begyndelsen slet ikke Gert, men han arbejdede dog på at nedbryde den mur, som havde rejst sig mellem de to elskende, og fortsatte således, uden at vide det, det værk, som fru Kristine havde begyndt i sit brev. Han strakte sig vidt i at give Gjørrild medhold i hendes meninger og fordømte i de stærkeste udtryk blodbadet i Stockholm.

"Aldrig ville jeg have troet, at kong Kristian ville have besmittet sig med en slig uhørt misgerning," sagde han. "Vel er han en streng herre, men retfærdig og i sin grund god. Hans ulykke er, at han har givet sig onde rådgivere i vold. Hans hr. fader kendte ham, for han gav ham på dødslejet det råd: "Befat dig ikke med løse folk!" Hvad var Didrik Slagheck andet end en landstryger, og nu mor Sigbrit? Hans Nåde blev Didrik kvit, men Sigbrit sidder ham endnu på nakken, og det spår jeg ham, at ryster han hende ikke af sig, da vil det gå ham ilde. Hun er som en brand i næsen på det ganske folk."

"Ja," sagde Gjørrild, "hvis Gert havde tænkt, som hans fader gør!"

Der nævnede hun for første gang, siden hun var kommet til Højbygård, Gert. Hun blev rød og tav brat.

"Gert i" udbrød admiralen, idet der gled et smil over hans blege, indfaldne åsyn. "Jeg troede ved min helgen, at hans navn var kontrabande, men siden du nævner ham, da lad os snakke lidt om ham. Arvid har gjort mig klog på, hvad der var Gert og dig imellem, så den sag ligger klar for mig. Som du og Gert er beskafne, Gjørrild, da måtte det komme, som det gjorde, for I er lige store stivnakker begge to. Han burde vist sig mere højsindet, og du burde ikke straks vendt det skarpe imod ham. Men I var begge i en hård klemme, og det undskylder eder. Ja, det geråder endogså eder begge til ære, at enhver af eder blev ved sit. For eder begge var der noget højere, som I satte over eders eget vel. Hos dig var det din hengivenhed for dine svenske frænder og for dit fødeland. En lav sjæl måtte du have været, om du ikke var blevet oprørt over den ilde medfart, de måtte lide, som du havde så kær. Hos Gert var det hans troskab mod hans herre og konge. Gert tilhører en kongetro slægt og træder i sine fædres spor. Hans hjerte er i kong Kristians hånd, og han havde hverken alder eller anseelse nok til at kunne tage bladet fra munden, således som jeg ville have gjort og hvad jeg har gjort, når der var årsag dertil. Og ser du, Gjørrild, havde du faldet ham om halsen og idet du betænkte, at han jo ingen skyld havde i kongens misgerninger, og udgydt din smerte ved hans bryst, da ville du ikke have stødt ham fra dig."

Gjørrild hørte i stor sindsbevægelse på denne redegørelse, og flere gange stod hun i begreb med at tage til genmæle, men en indre stemme sagde hende, at når alt kom til alt, så var den gamles dom billig og retfærdig, og hun tav. Stum, bleg og med sammenknugede hænder sad hun der, indtil admiralen igen tog ordet og sagde:

"Om det skal blive godt igen mellem Gert og dig, Gjørrild, det ved næst Gud kun I selv. At det er mit inderlige ønske, derom kan du ikke nære tvivl. Jeg venter ikke at opleve det, jeg har næppe længe tilbage. Men jeg har eders fremtid for øje og beder dig da at lægge dig på sinde, hvad jeg har sagt dig. Dog vil jeg være ærlig imod dig og ikke nære indbildninger hos dig. Det er min tro, at hvad kong Kristian angår, da skifter Gert aldrig sind. Om så himmel og jord styrter sammen over ham, vil han dog blive sin herre og konge tro."

"Tak for eders kærlighed til mig, kære hr. Jens," fik Gjørrild endelig sagt. "Men det er alt forgæves. Gert vender aldrig tilbage til mig. Dog vil jeg drage nytte af eders formaning og gemme den i mit hjerte til min egen revselse."

Admiralen drog hende til sig og gav hende et kys. Derpå forlod hun ham, men som hun gik ud ad døren, stødte hun lige på Gerts unge søster, den viltre Lisbeth. Hun var dog ikke noget rent barn, en jomfru på fjorten år. Hun og Gert lignede hinanden både i ydre og sind. Ofte, når Lisbeth var i stuen, blev Gjørrild til mode, som om Gerts øjne hvilede på hende. Men Lisbeth havde mange uvaner, og nu viste det sig, at hun måtte have stået ved døren og luret. Hun greb Gjørrild i armen og sagde:

"Gjørrild, Gjørrild, hvor kan du dog være så hård imod Gert? Han er en god dreng, og han havde dig så kær, o så kær!"

Da brast Gjørrild i gråd og trykkede Gerts søster til sit hjerte. Det ville have frydet Gerts fader, om han havde fået det at se. Men han fik snart vidnesbyrd om, at for Gjørrilds vedkommende havde han vundet slaget.

32. Rømning

Da året 1523 oprandt, nærmede Kristian den Andens kongesaga sig sin ende. Vanskelighederne havde optårnet sig omkring ham. Til fejden med Lybæk kom strid med farbroderen, hertug Fredrik, som var i ledtog med rigets fjender. Kong Kristian havde nu kun ringe udsigt til at lade sine hunde gø for Gottorp, som han havde truet med, da han holdt den mærkelige tale i Gorius Holstes storstue. Efterretningerne fra Sverige lød dernæst højst foruroligende. Gustav Vasa gjorde fremgang, han var nu kåret til rigsforstander og greb efter kronen. For silde indså kong Kristian, at han ved at gøre rent bord i Stockholm kun havde banet vejen for sin modstander. Alt det udgydte blod var spildt, for nu var der ingen jævnbyrdig mand til rest, som kunne gøre Gustav Vasa rangen stridig og hæmme ham ved sit medbejlerskab. Fjender truede således fra alle sider, og hvad der var at vente, hvis kong Kristian blev i sædet, det var nye krige, nye ofre af liv og gods.

Så kom da det, der måtte ventes, opstanden, men det var fra først af ikke folket, der rørte sig, derimod rigets stormænd, navnlig de, hvis had til kong Kristian var gammelt, og som havde stået ham imod lige fra hans tronbestigelse af. Ni jyske rigsråder sammensvor sig for at styrte ham og indkalde hertug Fredrik i riget. Rigtignok var ingen af rigets bedste mænd blandt dem, og de havde vel mindre landets og folkets vel, end deres standsinteresser for øje. Kongens nye love var dem en brand i næsen. De gik jo ud på at hæve almuen og kue adelen. Men dog havde de gode grunde til at retfærdiggøre sig med,

hans mange brud på den håndfæstning, han selv havde besvoret, hans voldsomme fremfærd og mange blodige gerninger. Efter hans hjemkomst fra Sverige havde han i nogle tilfælde udøvet tyrkisk justits, og skønt det aldrig kom til noget blodbad i Danmark, kunne der opregnes adskillige henrettelser, som var foretaget mod loven og uden dom, var end nogle af dem i og for sig retfærdighedshandlinger.

Men hvad der gjorde udslaget, det var den hensynsløshed af kongen, at han havde fjernet alle de mænd fra sig, som i følge forfatningen skulle være hans rådgivere, og så at sige lagt statsstyrelsen i en hollandsk gæstgiverskes hænder. Deri måtte rigets adelsbårne slægter se en nedværdigelse af kronen og en hån mod dem selv. Det var på moder Sigbrit, at kong Kristian knækkede sin hals. Der foreligger vidnesbyrd nok om det, men vi har til overflod kongens egne ord derfor. Da han lå ovre på Fyn og underhandlede med oprørerne, tilskrev han dronning Elisabeth følgende brev, som er blevet opbevaret.

> "Kære Frue, må I vide, at her er et underligt Regimente her i Landet, og skylde de ingen for det, uden Sigbrit Moder. Thi bede vi eder kærligen, at I tager hende til eder og underviser hende hemmelig, at hun holder Munden på sig. Og lad hende blive på Slottet så længe, til vi komme hjem, ellers fare de kanske endnu værre med hende, end de have gjort før. Forsøm ikke dette, om I vil, at vi skulle komme hjem med et helt Skind. Item, formærker I, at Folk knurre noget om den Cise. Da giv for Svar, at I vil lægge den af."

Det var den forhadte accise eller konsumtionsafgift, kongen sigtede til, og dens indførelse tilskreves Sigbrit.

Så dybt var altså den forhen viljestærke, kongelige mand sunken, at han var rede til at fire til alle sider. Oprørerne vidste godt, at de nu ville kunnet fravriste ham store indrømmelser, men de ville af med ham for enhver pris, og de stolede ikke på noget løfte af en konge, der så ofte havde brudt sit givne ord.

Vel havde han retten på sin side, for håndfæstningen bød, at de herrer af rigets råd i tilfælde af en konflikt skulle høre kongen og undervise ham, inden de turde opsige ham huldskab og troskab, og det havde de oprørske rigsråder forsømt. Men hvad gavnede hans ret ham nu, da han var nedsunken i vanmagt? Hans rådvildhed grænsede til vanvid. Mangfoldige gange lod han sig fra Middelfart sætte over Lillebælt, men vendte bestandig om igen. Det var nu rigtignok også kommet så vidt, at ikke alene adelen, men også den jyske almue havde rejst sig imod ham og rykkede syd på under Peder Lykkes anførsel.

Nedbrudt på sjælen kom han tilbage til København, og der blev han siddende i en hel måned, uden at foretage sig andet end at skrive breve og udstede befalinger, som ikke blev adlydt, mens Sigbrit skændte og rasede. Hvorfor prøvede han ikke på at rejse almuen på øerne, som var ham hengiven? Han var endnu herre over Skåne, Halland og Blekinge, uden at tale om Norge. De tre befæstede byer, København, Kalundborg og Malmø var blevet ham tro, og i Fyn havde han et par faner landsknægte og fire hundrede ryttere, som han havde hvervet, og som blev ført at greven af Hoya. Men denne blev ked af at tjene en så rådvild

og vanmægtig herre, og det endte med, at den hele styrke gik over til hertug Fredrik.

Hvad var det, som i den grad lammede kong Kristians handlekraft? Hjemsøgtes han af furierne og de blodige skygger fra Stockholm? Han havde i sandhed så meget på samvittigheden og havde i sin lidenskab forbrudt sig så groft, at tanken derom nu, da ulykkerne brød ind over ham, må have meldt sig og rystet ham.

En dag i begyndelsen af april måned sad han trøstesløs i sit gemak på Københavns slot. På hans bord lå en bunke papirer; det var opsigelsesbrevene. De viste, at selv hans troeste mænd nu var faldet fra ham, dog ingenlunde alle med deres gode vilje, men kun fordi de var blevet tvunget dertil og havde veget for overmagten. Dog ville flere af dem have adlydt kongens bud og ilet til ham, hvis Sigbrit ikke havde været. Hun havde jo endnu magten over kongen, og hun havde truet rigets store herrer med galge og hjul.

"Skal Sigbrit," skriver en af dem til kongen, "være min dommer og bødlen min retter, da vil jeg værge for min hals, det bedste Gud giver lykke til."

Mens kongen sad og læste de sidst indløbne opsigelsesbreve, der viste, at grundvolden for hans magt vedblev sten efter sten at løsnes, så at det truede med fald, trådte hans sekretær, den trofaste Jesper Brokmand, ind til ham. Han kom for at aflægge beretning om sin rejse i Fyn, hvorhen kongen havde sendt ham med landsknægtenes sold. Han ynkedes over sin herre, som sad der helt fortabt, så ganske ulig sig selv.

"Nu, Jesper," spurgte kongen, idet han så op med et sløvt blik, "hvilke tidender bringer du fra Fyn?"

"Gode er de ikke, Eders Nåde," svarede Jesper alvorsfuldt. "Da jeg kom til Nyborg, erfarede jeg, at unge hertug Kristian af sin hr. fader har fået befalingen over tropperne og var i færd med at sætte over til Middelfart, og dernæst det, som værre er, at vore knægte har tilbudt hertug Fredrik deres tjeneste."

"De halunker," udbrød kongen, idet han for et øjeblik blussede op; men straks efter føjede han til: "nu, så sparer vi solden. Du vendte vel så om?"

"Nej, Eders Nåde," svarede Jesper, "jeg drog dog videre til Odense. Men der var man alt så vidt, at der var skrevet på dørene med kridt, hvor hertugen og hans følge skulle have deres kvarter. De ventedes hver time. Da indså jeg, at der intet var at udrette, og satte kåsen tilbage til Sjælland."

"Hvad hørte du ellers," spurgte kongen efter nogle øjeblikkes tavshed. "Hvad siger man om os på Fyn?"

"Nu," svarede Jesper tøvende, "i Odense sagde man, at hertug Fredrik ville overrumple Eders Nåde i København og tage eder til fange."

"Såmænd," sagde kongen med et bittert smil, "det ville ikke være ilde! Hvad hørte du mere? Jeg kan se det på dit åsyn, Jesper, at du stikker noget under stolen."

"Ja, jeg hørte adskilligt, for helt vanvittige rygter er i omløb, men de er kun til at le af. Eders Nåde skulle ikke plage sig med at lytte til det."

"Lad mig dog kun få det, Jesper!" sagde kongen barskt.

"Som Eders Nåde vil," svarede Jesper, idet han så til kongen med et betænkeligt blik. "De har til tidkort lavet den krønike, at Eders Nåde skal miste eders hals, og fru Elisabeth skal da gives til unge hertug Kristian."

"Ha, ha, ha," lo kongen, og Jesper Brokmand lo med, men med et tungt hjerte. "Nu, det var en god spas," sagde kongen derpå, idet han rejste sig. "Men her er noget, som ikke er løjer, Jesper! Læs det!" Og så pegede han på opsigelsesbrevene.

Mens Jesper Brokmand var i færd med læsningen og der nu og da undslap ham et udbrud af harme, gik kongen frem og tilbage i stuen. Til sidst standsede han ved vinduet, så op efter fløjen på slotstårnet og sagde:

"Når vinden føjer sig, Jesper, da rejser jeg."

Så var han da endelig kommet til en beslutning, og den svarede godt til alt, hvad der var gået forud. Men Jesper Brokmand fik straks at vide, at det ingenlunde var kongens mening, idet han rømmede riget, at blive borte for bestandig. Han ville søge hjælp i udlandet, hæve den sidste part af dronning Elisabeths medgift, hverve en stor hær og vende tilbage for at knuse sine fjender. Jesper Brokmand hørte tvivlende på den erklæring, men fremtiden skulle sørgeligt vise, at det ikke var tomme ord.

Kongens beslutning, at han ville rejse, blev selvfølgelig ikke nogen hemmelighed for hans omgivelser. Det kom snart til Gerts kundskab, og han benyttede da den første givne lejlighed til at spørge kongen, om det forholdt sig, som der blev sagt, og at den rejse skulle gå til udlandet.

"Ja, Gert," svarede kongen sørgmodigt. "Har du nogen gunst at bede mig om, da nyt nu lejligheden. Ellers turde det blive for silde. Hvad du begærer, skal blive opfyldt, om det er muligt. Du har tjent mig tro og aldrig svigtet."

"Jeg har kun et at bede Eders Nåde om," svarede Gert i stor sindsbevægelse, "og får jeg det ønske opfyldt, da vil jeg deri se

min bedste løn. Tillad mig at følge Eders Nåde i eders udlændighed og varte eder op, som før."

"Tak, søn," svarede kongen, idet han klappede Gert på skulderen, "tak for din hengivenhed for vor person! Tvivl ikke om, at jeg vurderer den, som den fortjener det. Men du unge blod skal ikke rives bort fra hjem og fødeland. Og du havde jo en hjertenskær. Hvad er det blevet til med hende?"

"Det bånd, der bandt mig til hende, er for længst bristet," svarede Gert i en hård tone.

"Hun var mig for svensk. Hun kunne ikke tilgive mig, at jeg tjente Eders Nåde.'"

"Ej så," sagde kongen uden at vredes. "Men lige fuldt siger jeg: bliv du til huse hos din gamle fader og din slægt. Bi her på min atterkomst, Gert! Drag så med de andre tro venner dit sværd for mig; thi lid på det, Gert, at jeg kommer igen!"

Idet kongen sagde dette, rystede hans stemme og der kom ild i hans blik.

"Men den ventetid turde blive for lang, Eders Nåde," svarede Gert djærvt. "Det skal Eders Nåde vide, at således er det fat med mig, at når I har forladt landet, og jeg ikke kan se eders åsyn, da har livet ikke mere nogen lyst for mig."

"Nu, så lad det da blive, som du ønsker, Gert," svarede kongen. "Nu skønner jeg ret," tilføjede han i en bitter tone, "at for gunst og gave køber man sig ikke venner. Mange, hvem jeg beviste store velgerninger, har svigtet mig og er faldet fra, mens nogle, som intet fik af mig, er blevet mig tro, og blandt dem er du."

"Nu have Eders Nåde tak!" sagde Gert glad. "Men jeg fortjener ingen ros, for jeg handler, som jeg gør, fordi jeg ikke kan andet.

Tør jeg spørge Eders Nåde, når rejsen skal gå for sig?"

"Dagen er ikke fastsat," svarede kongen. "Vi bier på gunstig vind, men selv om den vender sig, kan det trække ud i flere dage. Der er endnu adskilligt at ordne, inden jeg kan komme løs."

"Jeg skal holde mig rede," sagde Gert, kyssede kongens fremrakte hånd og fjernede sig.

Han gik lige til sit kammer på slottet, hvor han gav sig i færd med at pakke sine færdesskrin, men han blev snart forstyrret i det arbejde, for døren gik op, og Arvid trådte ind.

"Nu, Gud have lov, at jeg traf dig på pletten, Gert," sagde han. "Jeg kommer lige fra Højbygård. Du må derover på stand. Fader ligger på sit yderste. Han begærer at se dig og give dig sin velsignelse, inden han lukker sine øjne."

Gert stod der ganske fortabt.

"Gud have min kære fader," sagde han omsider. "Jeg kan ikke komme til ham nu."

"Hvad fabler du der," udbrød Arvid. "Er du ved sans og samling?"

Men nu fik Arvid forklaring. Han vidste intet om, at kongen agtede at rømme landet, og derfor hørte han først på Gert med stum overraskelse. Men da det kom for dagen, at Gert ville følge kongen, da løstes hans tungebånd.

"Nu ser jeg, hvilken hofsnog du er blevet," sagde han med en hån, der sved så meget værre, fordi den kom fra en ellers så sindig og from mand.

"Hofsnog," svarede Gert hidsigt, "kan ikke den mand kaldes, som aldrig bad om nogen gunst, og som følger sin herre i ulykken."

"Og hvilken herre!" udbrød Arvid. "Han har ved min helgen ikke spillet sine kort stort bedre end kong Erik, pommerinken, som blev udjaget af riget og satte sig fast på Gulland, hvor han levede som en fribytter. Sligt har vel kong Kristian nu i sinde. Holder du dig ikke for god til at være med til det?"

"Ha, ha!" lo Gert hånligt. "At sammenligne kong Kristian, der undertvang Sverige, med den usselige pommerinke! Nej, Arvid, det er dig og ikke mig, som er fra sans og samling. Vid, at jeg ikke går i blinde. Jeg kender noget til kongens plan. Han vil skibe ned til Holland, søge hjælp hos kejser karl, hverve en hær og med den tilbageerobre riget."

Arvid indså, at han havde forløbet sig. Han genvandt sin fatning og fik derved atter overtaget.

"Hør nu, Gert, hvad jeg vil sige dig og mærk dig det," sagde han med den rolige fasthed, som Gert så ofte i sin barndom havde måttet bøje sig for. "Spillet er nu ude for kong Kristian, men det tænkte jeg dog ikke, da jeg kom. Jeg og flere med mig havde forestillet os, at han ville trække sin krigsmagt til sig, indeslutte sig i København og der forsvare sig til det yderste. Stadens borgere er ham jo hengivne. Eller som fader sagde den sidste dag, da han havde sans for sligt –"

"Det er jo ørkesløst at tale derom," faldt Gert utålmodigt ind.

"Men du skal høre mig til ende," vedblev Arvid, "for at du ret kan skønne, hvad du går ind til, om du følger så vankelmodig en herre. At kongen burde sætte byen i forsvarsstand, give dronning Elisabeth befalingen og selv drage til udlandet for at skaffe undsætning, det var faders mening. "Jeg tror," sagde han, "at fru Elisabeth, hvor from og sagtmodig hun end er, vil have kraft til det, og der er al grund til at tro, at kejser Karl ikke vil

lade sin egen søster i stikken." Men se nu, i stedet for at handle som en mand, løber kong Kristian fra det hele, og han har større tro til Sigbrit, den lede kærling, end til sin egen gode hustru, som elsker ham til døden. Han er en knækket mand og rejser sig aldrig mere. Han vender ikke tilbage til Danmark, men skulle det dog ske, da vil han komme galt derfra, det spår jeg. Alle er nu lede ved ham på nogle få galninge nær, og du er en af dem. Til en landflygtighed i elendighed går du ud. Vil du spilde dit liv på en håbløs sag, Gert? Jeg kan ikke tro det."

"Træng ikke således ind på mig," udbrød Gert i stor ophidselse. "Jeg har givet kongen mit ord, og jeg må holde det. Jeg kan ikke drage hjem med dig. Jeg vil bede for min kære faders sjæl, og ender det med, at han vandrer heden, da får I fly ham til jorde uden mig."

"Nu, Gert," sagde Arvid, idet han rejste sig for at gå, "det skal du dog så vide, at hvis du fornægter dit eget blod og vrager din faders velsignelse, da fornægter jeg dig og vil ikke længere kalde dig broder."

Da blev Gert blød om hjertet, skønt hans beslutning, at han ville følge kongen, dog lige fuldt stod fast.

"Bliv, Arvid," sagde han. "Nødig vil jeg være broderløs. Måske kan det dog lade sig gøre, at jeg drager med dig, men jeg må så ile og gøre det kort af. Rejsen over til Skåne og tilbage igen kan ikke tage lang tid."

Gert gik så til kongen, forklarede ham sagen og begærede orlov. Kongen lagde ham ingen hindringer i vejen, så at han måtte tro, at afrejsen ikke var nær forestående. Gert gik så til søs med Arvid, og vestenvinden førte båden hurtigt over til Malmø.

Men om natten skete det, at vinden slog om og blev sydlig. Kongen brød op straks om morgenen og tiltrådte rejsen; den havde jo længe været forberedt og kunne gå for sig med kort varsel. Alt hans gods, mobilier og kostbarheder var bragt ombord på flere skibe. Hele flåden lå der og var klar til at følge ham. Den tog han med sig, og han drog selvfølgelig ikke pengeløs derfra, men han lod regalierne blive urørte og efterlod de fornødne midler til Henrik Gjøe, rigshofmesteren Mogens Gjøes broder, der var blevet ham tro og hvem han efterlod som befalingsmand i København.

Med dronningen, de kongelige børn og et ikke lille følge af hofbetjente gik han om bord på admiralskibet, som kort efter stod ud af Sundet, fulgt af den øvrige flåde, og han tiltrådte sin rejse til Holland for at begynde sin udlændigheds mærkelige eventyr.

At han ikke lod Sigbrit blive tilbage, forstår sig af sig selv. Hun var i stor rædsel for, at de skulle fare værre med hende, end de havde gjort før, som kongen udtrykte sig i brevet til dronning Elisabeth. Den tort var nemlig overgået hende en dag året i forvejen, da hun med sin pige ville gå ud til kongen i lejren, at to muntre soldater greb hende og dyppede hende i Peblingesøen. Rigtignok havde hun sikret sig mod påtale, idet hun havde været så forsynlig at lade kongen give hende en generalkvittering for hendes finansstyrelse, men det papir kunne ikke dække hendes skind for overfald af den urolige og ophidsede folkemængde, der opfyldte de gader, hun skulle igennem for at nå ud til rheden.

Men hun vidste råd. Hun krøb i en tønde og lod sig i den fragte ud til kongens skib. Dog ender Sigbrits saga ikke med

den fart i tønden. Rigtignok turde kongen ikke vedkende sig hende i udlandet, for alle hans fyrstelige frænders forbitrelse på hende var stor. Man tilskrev hendes indflydelse på kongen næsten alt det onde, han havde gjort, og vist er det, at hun var hævngerrig, rasende skarp og førte altid galge, stejle og hjul i munden. Også vidner hendes hengivenhed for en nidding som Didrik Slagheck stærkt imod hende.

Kongen fornægtede altså nu offentligt Sigbrit, men hemmeligt vedligeholdt han forbindelsen med hende og sørgede for, at hun ikke led nød. Han hentede i hvert fald lægeråd hos hende, for hun var i besiddelse af medicinske kundskaber, en af den tids kloge koner. Dette gjorde hende mistænkt for trolddom, og man tilskrev også hendes magt over kongen trolddomskunster, skønt nøglen til gåden må søges i hendes uundværlighed.

Længe holdt hun sig skjult, men da hun vovede sig frem, blev hun fængslet i Gent, og alt tyder på, at hun er blevet brændt på bålet som en heks og troldkvinde. Hun kom således til at dele skæbne med sin hjertensven og åndsfrænde, Didrik Slagheck.

33. Nederlag og sejr

Arvid og Gert vekslede ikke mange ord under sejladsen over til Malmø. Den gik strygende for den vestenvind, som den dag blæste med stigende heftighed, indtil dens kræfter var udtømte.

"Vi får forandring og en anden vind," sagde en af søfolkene.

"Af hvad årsag tror du det?" spurgte Gert.

"Jo," lød svaret, "når hun tager således på vej, da er det gerne på det sidste med hende."

"Vist ikke," sagde Arvid. "Jeg spår, at vi i morgen vil have en storm og få en rigtig dravat fra nordvest."

Den forudsigelse beroligede Gert, som var blevet skræmmet af sømandens erklæring. Det var da også Arvids hensigt med den. Han skønnede, hvorledes det stod til med broderen. Gerts hjerte var blevet i København. Han sad i en angst for, at det ikke skulle lykkes ham at komme tilbage i rette tid, så at kongen ville være rejst forinden. Der kunne jo ikke være tale om, at kongen ville vente på ham, dertil stod for meget på spil for majestæten.

Men Arvid håbede det, som Gert frygtede. Han så i den omstændighed, at han netop nu var blevet ført til København, et spor af Guds finger, en indgriben af Forsynet til gavn for hans ulykkelige broder, som dog nu muligt kunne blive frelst fra at gå til grunde. Men dog var han ikke vel til mode, fordi han vidste, at den gamle på Højbygård havde mere i sinde end at give Gert sin velsignelse. Han ville forlige Gert med Gjørrild og føje deres hænder sammen, inden han døde, og hans tilstand

var så slet, at døden hver dag kunne ventes. Men som det nu stod til med Gert, var der al udsigt til, at planen ville strande.

Det havde nu, allerede inden Arvid vidste noget om, at kongen ville forlade landet, og at Gert ville følge ham, været ham indlysende, at Gert ikke burde tages med overrumpling. Han skulle forud underrettes om, at han ville træffe Gjørrild på Højbygård. Men under de nuværende omstændigheder ville en sådan meddelelse kun have givet Gert et velkomment påskud til at blive derfra. Derfor opsatte Arvid klogeligt sagen, indtil de var kommet i land og kørte ad Højbygård til. Vel kunne Gert lige fuldt tænke, at han var lokket i en fælde, men nu kunne han ikke godt vende om.

At Gjørrild havde gjort alvor af sin beslutning, at give sig i kloster, og at hun var på Børringe, det vidste Gert. Men deraf sluttede han selvfølgelig, at hun ganske havde opgivet ham, og han tænkte, at således var det nu bedst for dem begge. Men da Arvid nu fortalte ham, at Gjørrild var på Højbygård og havde plejet den gamle under hans sygdom, så studsede han.

"Havde du sagt mig det før," udbrød han, "da var jeg ikke draget med dig."

"Just det forudså jeg," svarede Arvid oprigtigt, "Og derfor sagde jeg dig det ikke før nu. Gjørrild gjorde det imidlertid ikke for din skyld, men for faders. Han skikkede bud efter hende, og kun uvilligt forlod hun klostret. Vi havde vor nød med at få hende til Højbygård, men da hun først var der, fattede hun medlidenhed med fader og blev hos ham, og til stor hjælp og trøst har hun været ham. Havde hun handlet anderledes, da ville hun ikke have lignet sig selv."

Dertil svarede Gert ikke et ord. Mørk i hu kom han til Højbygård. Han fik at vide, at han ikke var kommet for silde, hans fader var endnu i live. Uagtet det var langt over sengetid, blev han dog ført ind i sygestuen.

Der sad Gjørrild ved sengen med en bønnebog, hvoraf hun havde læst for den syge. Da Arvid trådte ind med Gert, rejste hun sig og trådte til side. Gert så ikke efter hende, men gik lige hen til sengen. Et svagt smil gled hen over den syges blege, udtærede åsyn.

"Nu, er du der. Gert," sagde han. "Gud signe dig, at du kom! Nødigt ville jeg vandret heden uden at få talt med dig. Nu må du ikke forlade mig, før jeg får udstridt."

Gert trykkede kærligt sin faders magre hånd. Han kunne ikke bringe det over sit hjerte straks at komme med nogen indvending. Den gamle tog håndtrykket for et ja. Hans blik oplivedes, og hans røst, som først havde lydt hæs og mat, blev klarere.

"Se," sagde han, idet han løftede hovedet lidt fra puden, "her er Gjørrild! Men hvor er hun?" føjede han til, idet han atter sank tilbage. "Mine øjne er nu dumme og kan ikke se langt."

Gjørrild trådte nærmere og så på Gert med et usikkert blik.

"Giv hende hånden, Gert, og byd hende goddag," sagde admiralen. "Det skal du vide, søn, at hun har været mere for mig i min lidelsestid, end du kan tænke dig. Uden hende ville det for længe siden have været forbi med mig."

"Derfor fortjener I tak, jomfru Gjørrild," sagde Gert med stor kulde, idet han rakte hende hånden. "I har dermed begyndt eders hellige levned på en skøn og kristelig måde."

Det smertelige blik, som Gjørrild sendte ham til svar, ramte ham i hjertet, og han angrede, hvad han havde sagt. Men der blev ingen lejlighed til at gøre det godt igen straks.

"Ikke flere ord nu," sagde nemlig Arvid, som frygtede for, at det skulle komme til et pinligt optrin ved sygesengen. "Fader trænger til ro."

De bød altså den gamle godnat og forlod sygestuen. Straks efter faldt admiralen i en rolig og sund søvn.

I spiseværelset var der anrettet et måltid, Arvid og Gert gik derind og satte sig til bords. Kort efter kom Gjørrild. Hun tog imidlertid ikke sæde ved bordet, men gav sig til at varte brødrene op. Ydmygt og stille forrettede hun sin gerning og sagde ikke et ord ud over det nødvendige. Gert iagttog hende med forundring, blev blød om hjertet og urolig i sindet. Men så tænkte han, at dette forandrede væsen kun var klosterlivets frugt. Gjørrild var nu blevet en from bedesøster og behagede sig i at bære sin fromhed og ydmyghed til skue. Han var glad ved, at Arvid var til stede, men Arvid endte hurtigt sit måltid og forlod stuen. Da tjenerne allerede ved Gjørrilds indtrædelse var blevet fjernet af Arvid, så var de to så længe adskilte nu alene med hinanden. Gjørrild syslede med nogle bægre henne ved skænken, Gert sad og nippede til sin vin, idet han af og til så hen til hende. Da denne stumme scene havde varet noget, gik Gjørrild hen til døren, men så løstes endelig Gerts tungebånd. Han mente, at det var sundest, at det kom til en forklaring, men idet han nu skred til værket, lykkedes det ham ikke at fastholde det afvisende "I" og "jomfru," hvormed han havde begyndt inde i sygestuen.

"Bliv, Gjørrild," sagde han. "Siden det nu er gået så, at vi atter skulle mødes, må vi helst tale med hinanden og gøre alt slutteligt af."

Gjørrild gik hen til ham, blev stående ved bordet og så på ham med et spændt blik.

"Du har vel alt sluttet dig til," vedblev Gert, "at jeg ikke er kommet for din skyld. Jeg vidste ikke af, at du var her."

"Ja, Gert," svarede Gjørrild blidt og sagtmodigt, "jeg ved jo, at du er kommet for din faders skyld; og at det ikke glædede dig at gense mig, det lod du mig straks føleligt nok mærke."

"Nu, Gjørrild," svarede Gert i en mindre sikker tone, "det angrer mig dog, at jeg talte dig så uvenligt til. Det tjener os begge bedst at skilles som venner, for vid, at nu bliver det en skilsmisse for bestandig og det ikke alene fra dig."

Så fortalte han hende om kongens forestående afrejse, og at han ville følge sin herre i landflygtighed.

"I morgen inden aften må jeg herfra, enten fader så lever eller dør," sagde han til sidst. "Hvad siger du til det?"

Gjørrild blev ikke overrasket, for Arvid havde fået lejlighed til, inden han fulgte Gert ind i spiseværelset, at sige hende et par ord om det.

"Hvad skal jeg sige," svarede Gjørrild i stor sindsbevægelse. "Det vil dog alt blive mistydet af dig."

"Ja," sagde Gert heftigt, "jeg måtte jo forud vide, at du ville misbillige, at jeg bliver min herre og konge tro."

"Nej, Gert, det er ikke det; men jeg finder det ukristeligt og ukærligt, at du vil forlade din døende fader. Det havde jeg ikke troet om dig."

"Nu," svarede Gert i en skarp tone, "det kan jo nu være dig lige meget, hvad jeg gør eller lader."

Men i det samme så han op, og der mødte ham et blik så kærligt og ømt, at det gik ham lige til hjertet og rev hans stolthed af sadlen.

"Gjørrild," sagde han, idet han sprang op, "er det så, at du endnu har mig kær?"

I det næste øjeblik lå hun ved hans bryst og udgræd sin sorg der. Han kærtegnede og kyssede hende, men snart rev han sig løs.

"Gjørrild, Gjørrild," sagde han i en trøstesløs tone. "Hvad har vi der gjort! Vi må skilles og se; det, som voldte bruddet imellem os, det står der endnu som en mur og vil ikke vige. Jeg må forlade dig og følge kongen, jeg kan ikke andet."

Det var en bitter skuffelse for Gjørrild, at hun straks igen blev stødt bort. Hun følte sig dybt krænket, og nær var sindet løbet af med hende, men kærligheden vandt sejr over hendes vrede. Hendes kærlighed til Gert havde for en tid været som en plante, der ligger død under vintersneen, men dog havde den umærkeligt skudt rødder dybt i hendes hjerte. Den kunne ikke udryddes mere, hvordan det så ellers gik. Gert var nu i hendes øjne et troldgjort menneske. Han vidste ikke, hvad han gjorde. Han kunne sagtens ikke reddes, men hun besluttede, at måtte de skilles, da skulle det blive i fred.

"Gert," sagde hun sørgmodigt, "kan det ikke være andet, da må det jo ske. Jeg vil ikke holde dig fra det, som du mener at være din pligt."

Men Gert, som var i splid med sig selv, havde ventet modstand, og derfor var dette ham heller ikke til pas.

"Ret så, Gjørrild," sagde han i en spydig tone, "vend du nu kun tilbage til dit kloster. Der vil du snart glemme mig."

"Nej, Gert," udbrød Gjørrild, "der bliver nu ingen klosterjomfru af mig. Jeg ville ikke have sagt det, da jeg nødig vil have, at du skal tro, at jeg vil hænge på. Men det skal du dog nu vide, at jeg bier gerne på dig. Jeg giver mig aldrig hen til nogen anden mand. Min svaghed i denne stund angrer mig ikke. Af mindet om denne korte fryd vil jeg så leve resten af mine dage og bede for dig, om det bliver til, at vi nu må skilles for bestandig."

"Gid jeg var død!" råbte Gert, skød Gjørrild til side og gik ud af stuen.

Han lukkede ikke et øje den nat. Dette var en hård dyst at komme igennem, men den endte med, at han fastholdt sin beslutning. Han ville følge kongen, hvad det så siden blev til mellem Gjørrild og ham.

Den næste morgen var admiralens tilstand langt bedre. Det lod til, at Gerts tilsynekomst havde virket gavnligere på ham end alle lægemidler. Da han vågnede, fandt han Arvid siddende ved sengen. Han havde afløst Gjørrild, men forinden havde han fået talt med hende og var blevet underrettet om, hvorledes hendes samtale med Gert var faldet ud. Arvid mente, at Gert var i færd med at stryge flag.

"Du skal se," sagde han til Gjørrild, "at det ender med, at han giver sig, når kun vi andre tager ham lige så fornuftigt, som du har gjort."

Men Gjørrild delte ikke Arvids håb. Sorgfuld gik hun ind på sit kammer og blev længe siddende der, idet hun grublede over sin tunge skæbne.

Arvid benyttede imidlertid lejligheden, mens han var ene med sin fader, til at sætte denne ind i sagernes stilling. Den gamle fik at vide, hvorledes det stod til i København, at kongen belavede sig på at forlade Danmark og løbe fra det hele, at Gert agtede at følge kongen i landflygtighed og at han uvilligt var fulgt med til Højbygård. Admiralen blev dybt bedrøvet ved at høre det og ved at få at vide, at det ikke var lykkedes Gjørrild at tale Gert til rette.

"Dog," sagde Arvid, "blev de forsonet, og efter Gjørrilds beretning om deres samtale at dømme, må jeg tro, at Gert er blevet rokket i sin beslutning, fordi Gjørrild optrådte sagtmodigt og klogt. Lad os følge hendes eksempel, så vil det vel gå. Når Gert nu kommer ind til eder, da rykker han sagtens ud med sproget. Tag ham så med lempe, det er mit råd til eder, kære fader!"

Admiralen lagde sig det kloge råd på sinde, men det viste sig, at Arvids beregning ikke holdt stik. Efter at nemlig Gert havde sagt sin fader godmorgen og udtalt sin glæde over, at den gamle havde det bedre, tog han straks deraf anledning til at sige, at han nu mente uden bekymring at kunne drage tilbage til København, og derpå begyndte han på at give fuld forklaring, men admiralen afbrød ham.

"Jeg ved besked, Gert," sagde han roligt, "Arvid har fortalt mig alt. Nu, derom siger jeg, min kære søn, at det ikke undrer mig, at du i det første øjebliks hede har erklæret dig villig til at følge Hans Nåde. Jeg har ikke lært dig andet, end at være din herre og konge tro. Men når Hans Nåde selv opgiver ævred og løber herfra, da tykkes det mig dog, at sagen kræver overvejelse."

"Når hjertet drager en, da overvejer man ikke, kære fader," svarede Gert heftigt.

"Hjertet, Gert? Her er dog egentlig kun tale om pligt. Forholder det sig ikke så, at du har forligt dig med Gjørrild?"

"Jo, fader, men –"

"Nu, Gert, da må det jo siges at være en strid mellem din kærlighed til din hjertenskær og din pligtfølelse mod kongen. Når han har budet dig at følge sig –"

"Men således forholder det sig ikke, fader! Jeg går frivilligt. Kongen har vel ingenlunde løst mig fra min ed til ham, men af hensyn til min ungdom og mit vel rådede han mig til at blive hjemme. "Bliv du til huse hos din gamle fader og din slægt," sagde han. "Bi her på min atterkomst! Drag så med de andre tro venner dit sværd for mig, for lid på det, at jeg kommer igen!" Men jeg svarede Hans Nåde, at den ventetid turde blive lang, og at jeg da foretrak at drage med ham. Jeg sagde også, hvad sandt er, at jeg ikke ville være glad uden ham; at, når jeg ikke kunne være hos ham og se hans åsyn, da ville livet ikke mere have nogen lyst for mig. Sig da hellere, fader, at hjertet drager mig til to sider."

"Nej, min tro, om det gør, Gert! Det drager dig kun til den ene side og den er den urette. Dette volder mig stor bekymring, søn! Du knuser en god trofast piges hjerte og går en elendig fremtid i møde. Vel kender jeg kong Kristians magt til at dåre hjerterne, men jeg havde dog tiltroet dig større fasthed. Over kongen glemmer du dit fødeland, og hvilken konge har han ikke vist sig at være! Han har brudt alle eder, ødelagt sit land og nu løber han herfra, efterladende dig som en oprører mod det lovlige regimente, som nu vil blive indsat. Han tænker kun på

sig selv og bryder sig lige så lidt om dig, som om nogen anden moders sjæl."

De mange ord havde udtømt admiralens kræfter, han tav åndeløs og udmattet. Gert blev forskrækket, rakte den gamle en læskedrik, som stod i et krus på bordet ved sengen og gav sig til at pusle om ham. Men admiralen genvandt snart mælet.

"Ker dig ikke om det, Gert," sagde han, "nu er det ovre. Jeg vil tale med dig, mens jeg har dig. Må du ikke give mig ret i noget af det, jeg nu sagde?"

"Nej, kære fader," svarede Gert roligt og fast, "Det kan jeg ikke. At kongen har forset sig i meget, det vil jeg ikke nægte, men hans mening har været god. Han har elsket sit folk og al hans stræben er gået ud på at gavne det."

"Ja, almuen, Gert, men ikke rigets ypperste mænd. Han har kuet vor stand og på det groveste krænket vore rettigheder. Men du snakker, som du har forstand til. Du er for ung og uerfaren til at kunne se til bunds i tingene, det mål, kong Kristian har haft for øje, er at øge sin egen magt og intet andet."

"Ja, fader, det måtte vel ske, om han skulle udrette noget. Men nu bør jeg tie og ikke fortrædige eder længere med min snak. Det er mit ønske, kære fader, at den korte stund, jeg endnu har at være hos eder, skal hengå i fred."

"Fagre ord og intet andet, Gert! Uvillig drog du herover, og du ønsker dig herfra det snareste ske kan."

"Ja, fader, men ikke fordi jeg ikke har dig kær. Jeg må følge den herre, som er den eneste, jeg vil tjene, men årsagen er ikke den, at han har dåret mig. Du kaldte mig ung og uerfaren, og det er jeg, men jeg har ved kongens hof gået i skole hos vise, retsindige mænd, som stod ham bi med deres råd. Og vid,

fader, at som de talte til mig, så gjorde I selv forhen. Mindes I den dag på Glimminge, da det kom på tale, hvad kongen havde sagt om bonden, at hidtil var der blevet handlet med ham, som om han var en hund og han var blevet solgt og købt som et stykke kvæg, men det ville han ingenlunde tåle, det skulle blive anderledes i Danmark. Derover ragede I i ordstrid med de gæster, som var til stede, idet I tog bondens parti og priste kongens visdom og retfærdighed. Og selv har I handlet som kong Kristian og været en god og mild husbond mod eders bønder, men nu –"

"Det er nok, søn," sagde admiralen, idet han afbrød Gert, dog ingenlunde i vrede. "Du er en højhjertet ungersvend, Gert, og der bor mere alvor i dig, end jeg havde troet. Om dine vildfarelser kan hverken jeg eller noget menneske overtyde dig. De bitre erfaringer og skuffelser, som venter dig, må gøre det. Jeg kan tilgive dig alt, kun ikke det, at du lader Gjørrild i stikken."

"Jeg har hende kær, fader!" udbrød Gert. "Det har kostet mig en svær strid at holde fast ved min beslutning og vende tilbage til kongen, men jeg kan ikke andet. Som en mand af ære må jeg holde mit ord. Jeg kan ikke blive her og have fred."

Admiralen tav nogle øjeblikke, men Gert sad der med sammenknugede hænder og så hen for sig med et mørkt blik.

"Gert," sagde den gamle omsider, "vi har nu opgjort regnskabet med hinanden, og der er ikke mere at sige om den ting. Men et begærer jeg af dig. Du må ikke fare af straks. Bliv her til i morgen. En dag kan du vel unde din gamle fader, som du så ingensinde vil gense. Men jeg tænker ikke kun på mig selv. Jeg vil give dig nogle gode råd med på vejen og fylde din

pung. Jeg vil ikke have, at min søn skal falde kongen til byrde. Ja, se, det har du i din fremfusenhed ikke tænkt på! Men nu, da din herre bliver en konge uden land, da vil det blive trangt for ham og alle de, han vel slæber med sig i landflygtighed, det er let at forudse."

Gert kunne ikke bære det over sit hjerte at sige nej til den bøn, og han lovede da at blive til den næste morgen. Han gjorde det kun for faderens skyld. De gode råd brød han sig ikke om og pengene kunne jo blive sendt til ham siden. Da han forlod sygestuen, betoges han af angst for, at han skulle komme for silde til København og finde, at kongen var rejst uden ham. Han var i en ophidset sindsstemning, fo'r forbi Arvid, hvem han mødte i gården, uden at gengælde hans godmorgen, og søgte ud i det fri. I flere timer vandrede han over marker og gennem skove uden at se vårsolens strålende lys eller høre fuglenes sang.

Alt det onde var kommet op i ham, og hans forbitrelse vendte sig især mod Arvid. Det faldt som skæl fra hans øjne, og han blev kun alt for seende. Arvid var mester for det hele, han havde lokket ham til Højbygård under det falske foregivende, at faderens sygdom var til døden, og Gjørrild var i komplot med ham. De havde sammensvoret sig for at holde på ham, og hans fader var gået med til det. Hvad brød han sig om, at de havde handlet i en hensigt, som efter deres mening var god? De havde handlet underfundigt imod ham, og det kunne han ikke tilgive dem. Men nu skulle de blive narret.

Han var kommet ud på vejen til Malmø, dog kun en halv mils vej fra Højbygård. Han kunne skimte byens tårne i det fjerne, og det syn drog ham. Den tanke kom fristende over ham, at gå

videre og forsvinde uden farvel. På nogle timer kunne han nå Malmø leje en båd der og sejle til København.

Men som han stod og grublede over det, hørte han hovslag, og kort efter kom to ryttere til syne ved en omdrejning af vejen. De nærmede sig hurtigt, og han så, at det var to borgere fra Malmø, der var ham vel bekendte som pålidelige og kongetro mænd. De standsede deres heste, da de havde nået ham, og den ene af dem råbte til ham:

"Mærkeligt nyt, Gert Jensen, men ikke glædeligt. Kongen har årle i morges forladt København og er skibet nord på."

"Hvor ved I det fra? Det kan ikke forholde sig så," svarede Gert i stor sindsbevægelse.

"Jo," sagde manden, "det er sikkert og vist. Skipper Bertel så selv Hans Nåde gå om bord. Han lå på rheden med sin skude og var i færd med at sejle fra København, da det gik for sig. Siden så han den hele flåde stå ud af sundet. Bertel kom med den tidende til byen, lige inden vi red hjemme fra. Der kan ikke være nogen tvivl om den sag."

Så red borgerne videre, mens Gert blev stående målløs og stirrede efter dem. Omsider gav han sig på vej hjemad, men han gik langsomt og tungt. Det skæbnesvangre budskab havde rystet ham og lammet hans kræfter. Rigtignok meldte den tanke sig hos ham, at han kunne rejse efter kongen til Holland, men det var ikke let at sætte så lang en rejse i værk; i hvert fald kunne det ikke ske på en studs. Han var fanget og havde fået en plet på sit skjold, som det ikke var let at afvaske. Det lod jo nemlig til, at hans fader kom sig, og han ønskede visselig ikke sin gode fader døden, men nu kunne det dog få udseende af, at

han havde benyttet den gamles sygdom som et påskud til at slippe fra at indfri sit løfte til kongen.

Arvid stod ved leddet og så ud, da Gert kom. Man vidste besked på gården, for de malmøborgere havde holdt for og talt med Arvid. Han havde altså fået at vide, at Gert var blevet underrettet, og han kunne sige sig selv, at nu ville der ligge et hus. Men han ville skåne den syge fader for ængstelse, og derfor var han gået ud til leddet for at tage stødet af der.

Det viste sig, at denne forsigtighed ikke var overflødig, for det blev endnu værre, end Arvid havde ventet. Gert blev ude af sig selv ved synet af ham, fo'r hen imod ham, overvældede ham med bebrejdelser, kaldte ham en rævepels og lagde til sidst hånden på fæstet af sin kårde, som om han ville drage den. Det kunne være endt med brodermord, hvis Arvid ikke havde været så sindig og tillige rådsnar en mand. Han sagde ikke et ord, men sprang ind på livet af Gert og rev kården fra ham. Gert var som et barn i sin kæmpestærke broders hænder. Han følte sig ydmyget og beskæmmet, løb i stumt raseri ind på gården, søgte sit kammer og lukkede sig inde der. Arvid gik efter ham og så ind i sygestuen, hvor Gjørrild kom imod ham og råbte: "Hvad er der sket?" Hun havde nemlig set Gert komme farende, bleg som døden, og bulderet, da han slog døren i efter sig, havde opskræmmet admiralen.

"Der er intet sket," svarede Arvid, "uden det, at Gert har raset som en bersærk, men jeg fik ham tæmmet. Vær uden frygt, kære fader! Gert vil nok komme til besindelse, og alt vil jævne sig."

Det tegnede dog ikke til, at Arvid skulle få ret. Gert kom ikke til syne den næste dag, maden måtte bringes ind til ham og

kom næsten urørt tilbage. Men dagen efter bad admiralen Gjørrild om at se ind til ham. Hun vovede forsøget, og det lykkedes. Da han hørte hendes røst, lukkede han op, og straks da hun trådte ind, følte hun sig omsluttet af hans arme.

"Tak, fordi du kom," sagde han med rystende stemme, "havde dette varet længere, da ville jeg have mistet forstanden."

Nu var Gert kommet i de rette hænder. Gjørrild trøstede ham, retledede ham og oplivede hans mod. Hun gjorde ham det indlysende, at det hele var kommet ved en tilskikkelse, og at han intet havde at bebrejde Arvid. Hendes klare forstand indgav hende de rette ord, og hendes dybe kærlighed lånte dem indtrængende kraft. Hun vandt sejr over dæmonen i hans hjerte, og han følte sig ikke beskæmmet ved det nederlag. Han talte ikke om at rejse, og Arvid fik ikke mere noget ondt ord af ham. Ofte sad han ved sin faders sygeleje, og kong Kristian blev ikke mere nævnet imellem dem.

Det kom da, som det måtte komme. Admiralen levede en måned endnu, og inden han lukkede sine øjne, blev Gert og Gjørrild forenet ved ægteskabets bånd, men det blev, tvært imod tidens skik, et bryllup i stilhed og ikke en brudefærd, hvoraf der gik ry over landet, således som Gerts fader i sin tid havde ønsket.

Dog følte Gjørrild sig ikke tryg. Hun fik vidnesbyrd nok om, hvor Gerts tanker søgte hen. Vel var han med til at hylde kong Fredrik, og han havde altså svoret den ny konge troskab, men hun forudså, at hvis kong Kristian kom igen, da ville den ed briste som en skør tråd. Hun troede ikke sin lykke bjærget, så længe kong Kristian var over jorden. Han var som

Midgårdsormen. Når han rørte sig, da skælvede hele Norden, og kong Fredriks trone vaklede.

34. Ventetid

Admiralen blev jordfæstet med stor pragt i Valby ved Glimminge, hvor næsten alle den store slægts medlemmer var til stede som gæster hos den næstældste søn Børge, hvem fædrenegården ved fælles overenskomst var tilfaldet.

Jakob Trolle og hans hustru manglede selvfølgelig ikke, og fru Else havde været dernede siden Gerts og Gjørrilds bryllup, som hun havde bivånet. Der sås da nogle glade ansigter ved det gravøl. Det var en stor glæde og triumf for den gode fru Kirsten at se Gert og Gjørrild som ægtefolk, og ingen sinde før havde Gjørrild set så mange smil på sin moders åsyn. Det forholdt sig nu ganske vist så, at fru Else glædede sig over sin datters lykke og gode forsørgelse, men der var dog en anden ting, som havde en stor part i hendes gode lune. Hun nærede nemlig håb om, at kong Frederik ville vise sig mere nådig imod hende end kong Kristian, og den forventning blev heller ikke skuffet. Kong Frederik skænkede hende Asserbo klostergods i Nordsjælland, som havde tilhørt Povel Laxmand. Og i denne til et herresæde omdannede klostergård fik hun siden et hjem og god forsørgelse.

Alle viste Gjørrild stor venlighed, så at hun følte sig vel i kredsen, men det var ikke i samme grad tilfældet med Gert. De fleste af hans frænder hoverede over kong Kristians fald, og han måtte høre flere smædeord om sin elskede herre, end han kunne døje.

Den værste var en af hans svogre, Knud Pedersen Gyldenstjerne, som var gift med hans næstyngste søster

Cæcilie. Ingen hadede kong Kristian mere dødeligt end denne mand, og han havde unægtelig årsag dertil. Han måtte nemlig i sin tid døje hård behandling, fordi han havde været til stede, da Dyveke spiste de forgiftede kirsebær, som bragte hende døden. Kongen mistænkte ham for at have haft fingrene med i spillet ved denne udåd og lod ham derfor fængsle samtidig med Torben Oxe. Der fremkom imidlertid intet, som vidnede imod ham, hvorfor kongen løslod ham, men han måtte forpligte sig til at holde sig fra hove og aldrig mere vise sig for kongens øjne.

I seks år havde Knud Pedersens forbitrelse over denne krænkelse og hans had til kong Kristian ulmet som en glød under asken, men nu slog det ud i lys lue. Ved enhver lejlighed udøste han sin harme over den faldne konges hoved, og intet ukvemsord var ham da for stærkt.

Gert havde aldrig kunnet spændes med Knud Pedersen, fordi denne var en gnier, nærig og trættekær. Denne lavsindede mand og den ridderlige Gert var som vand og ild. Men nu blev det rent galt. De røg en dag således sammen, at hvis ikke Arvid og Børge var kommet til og havde skilt dem ad, ville der være flydt blod.

Efter dette blev opholdet på Glimminge Gert utåleligt. Det var bestemmelsen, at han og Gjørrild efter jordefærden skulle være rejst nord på i selskab med Knud Pedersen, hans hustru og Jakob Trolles. Gert havde nemlig ærinde oppe i Villands herred, hvor gården Løgtved lå, som han havde arvet, og han havde tillige part i Lyngbygård, hvor Knud Pedersen boede. Han havde fået gården med sin hustru, men hendes brødre vedblev i længere tid at være medejere.

Hvis nu forholdet til Knud Pedersen havde været godt, da kunne det være blevet en fornøjelig og nyttig rejse. Gert kunne have overtaget sin gård, gæstet sin søster og svoger på Lyngbygård og derfra aflagt et besøg på det kære Lillø, men nu røg den plan i lyset.

Gjørrild sørgede ikke over det. Hun så, i hvor ringe en grad Gert samstemmede med sine standsfæller, som alle var glade over at være blevet kong Kristian kvit, og hun tænkte, at skulle Gert færdes meget iblandt dem, da ville der være fare for, at hun kunne blive tidlig enke. Hun ønskede intet hellere end at drage med Gert til et afsides sted og leve der i stilhed.

Hun udøste sit hjerte for den mand, som næsten var den eneste af de tilstedeværende, der dømte kong Kristian upartisk og ikke fandt behag i at skære løs på ham. Det var Gerts farbroder, gamle hr. Oluf Holgersen. Han boede på Falster og var skibet derfra over til Glimminge for at bivåne sin broder, admiralens, jordefærd. I mange år havde han været befalingsmand på Nykøbing slot, på Falster havde han fundet sig en hustru, og hun havde bragt ham den skønne gård Bønnet. Men ægteskabet var blevet barnløst, hans hustru var død og nu levede han som enkemand et ensomt liv. Han havde allerede tidligere næret den tanke, at en af hans brodersønner skulle arve ham, og nu, da han var sammen med dem, kom han det i hu. Gert stod ham an. Han fandt det ridderligt og mandigt af sin unge brodersøn, at han, ene mod så mange, vovede at værne om sin ulykkelige herres ære. Og da han tillige fandt stort behag i Gjørrild, besluttede han, at Gert skulle være den udkårede. Dog lod han ikke nogen ytring om det falde nu.

"Jeg deler din bekymring for Gert," sagde han til Gjørrild. "Tiderne er vanskelige, og som Gert er til sinds, da er han, Gud nåde os, hvor han kommer hen, som en hund i et spil kegler. Men jeg skal bjerge ham, om han da selv vil."

Han gjorde så Gert det forslag at drage med over til Falster og blive der for en stund.

"Jeg trænger til selskab på mine gamle dage," sagde han, "og vil du med din gode, unge hustru være hos mig, da skal jeg vide at gengælde eder det. Du skal ikke komme til at ligge på den lade side. I kan bo på Bønnet, og vil du styre gård og gods for mig, da viser du mig en tjeneste derved."

Med stor glæde og taknemmelighed tog Gert mod det gode tilbud, og der faldt Gjørrild en sten fra hjertet, da den sag var afgjort. Dog gik det ikke let med at slippe løs. Alle undtagen Knud Pedersen holdt de på det nygifte par.

"Skam få I, hr. Oluf," sagde fru Kirsten til den gamle herre, "at I kommer her som en røver og tager med eder noget af det bedste, vi har."

"Ikke havde jeg troet, lille frue," svarede hr. Oluf, "at I var så nærig. I har jo på Lillø huset fuldt af ungdom og må kunne nøjes med det, men jeg er i det stykke en trængende mand."

Hr. Oluf sejlede så til Falster med sit bytte, og det varede ikke længe, inden Gert og Gjørrild var bosatte på Bønnet. Et stolt herresæde var gården, og herligt lå den i skovens ly ved den brusende sø. Ingen af dem havde set noget skønnere, og her var der hygge og fred. Hr. Oluf blev som en fader for dem, og Gert gjorde god fyldest som en dygtig gårdstyrer.

Her levede de så nogle år i fred, og Gjørrild skabte sin husbond et hjem, hvor han intet savnede. Nu stod det så godt til

imellem dem, at de kunne tale med hinanden om alt uden at rage i strid. Jævnhed og mildhed var den herskende ånd på Bønnet, og Gert viste sig nu under rolige og lykkelige forhold at være en lige så fredsæl mand, som Sten Sture havde været. Deres hjem og samliv fik stor lighed med hr. Stens og fru Kristines, på det nær, at hverken højhed eller ærgerrighed greb forstyrrende ind i det.

Men at styre gård og gods er også en kunst, og Gert løste opgaven på en måde, som overraskede Gjørrild og hævede ham højt i hendes øjne. Han var ikke alene en forstandig og retfærdig, men tillige en mild husbond, så mild, at han måtte høre ilde af sine standsfæller derfor, men hans undergivne elskede ham. De var gerne gået i døden for ham, og dog mente han selv kun at være retfærdig.

Dette gav Gjørrild meget at tænke på. Hun skønnede, at Gert var blevet til det, han var, ved at leve i nærheden af den konge, der hidtil i hendes øjne ikke havde været andet end en bøddel. Kong Kristians overlegne ånd havde sat sit mærke på Gert, og Gjørrild tvivlede ikke mere om, at hvis kong Kristian var blevet ved magten, da ville Gert være kommet højt op og med ære kunnet udfylde sin plads i kongens råd.

Således hengled to år roligt og lykkeligt, men i året 1525 trak der et uvejr op, som truede med undergang. Søren Norby faldt, som bekendt, ind i Skåne, rejste ved Niels Brahes hjælp bønderne, og den blodige fejde begyndte, som havde det formål for øje at genindsætte kong Kristian på tronen.

Da efterretningen derom kom til Falster, opskræmmedes Gert og følte sig til mode, som om han vågnede af en lang søvn. Han ville med til den dyst og slå et slag for sin herre og konge.

Hvor højt han end elskede Gjørrild, så formåede hendes advarsler og bønner denne gang intet. Det var hans velgører, den gamle farbroder, der blev hans redningsmand. Han havde en egen måde at tage Gert på, som sjældent slog fejl.

"Vil du endelig med i den dyst, Gert," sagde han, "så gå i Guds navn. Jeg laster dig ikke derfor. Men i dit sted ville jeg se tiden lidt an og afvente, hvad det bliver til. Kong Kristian er jo heller ikke selv med i marken."

Det sidste argument gjorde især indtryk på Gert. Han slog sig til tåls, men var dog parat til at drage i felten. Men snart kom budskabet om, hvad det var blevet til, en udryddelseskrig mod alle gode mænd af bønderne, som hærjede Skåne med mord og brand. Næsten alle herregårde i Skåne var nu kun rygende tomter. Også var både Lyngbygård og Gerts egen gård Løgtved blevet svedet af. Og da han til sidst erfarede den gæve Niels Brahes sørgelige skæbne, at han gerådede i fangenskab og måtte lægge sit hoved på blokken i København, så kunne han jo ikke andet end prise sin lykke, fordi han var blevet derfra.

Derefter hengled syv år roligt, skønt Gjørrild dog ikke følte sig tryg, for jævnligt indløb der rygter om, at kong Kristian rustede sig for at falde ind i riget. Gert fastholdt sin tro på, at kongen til sidst ville komme, og hvis det skete, da vidste Gjørrild, hvad der ventede hende. Gert lagde ikke dølgsmål derpå, og Gjørrild gjorde intet forsøg på at snakke ham fra det. Hun skønnede, at det kun til ingen nytte ville forstyrre husfreden.

I denne ventetid, for således stod den for Gert, blev de et par gange levende mindet om fortiden. Under et besøg i København traf de deres gamle ven Markus Holste. Han kom fra

Stockholm, hvor han havde været oppe for at lukke sin gamle faders øjne og hæve sin arv. Med glæde erfarede Gjørrild, at Markus nu var en velstående købmand i Lybæk, gift og hjemfaren. Men det mærkedes dog på ham, at gensynet med Gjørrild anfægtede ham stærkt. Hun havde endnu den øverste plads i hans hjerte. Varmt takkede hun ham for hans trofaste venskab i fortiden, og han forsømte ikke at takke Gert, fordi han ved sin kraftige indskriden havde reddet ham fra undergang.

Endelig kom der efterretninger fra fru Kristine, og de var meget mærkelige. Hun var indtrådt i et nyt ægteskab og havde giftet sig med hr. Johan Thuresen af slægten med de tre roser i våbenet. Aldrig havde Gjørrild tænkt sig, at så trofast en sjæl som hendes kære frænke så let kunne glemme sin hensovede ædle husbonde, men hun fik snart at vide, at det var sket nødtvungent. I et brev, som fru Kristine, sikkert efter befaling af kong Gustav, tilskrev en af sine frænder i Danmark, bad hun denne om at gendrive den snak, der havde været om hende og Søren Norby, og som denne herre selv havde udbredt, nemlig at hun var hans trolovede hustru. Hun havde kun en gang haft bud til ham, nemlig da hun til tak for den godhed, han havde vist hende under hendes fangenskab, sendte ham en ring og en liden guldtavle og skrev til ham, at hun ikke var til sinds at gå til et nyt ægteskab, men om så var, da var han vel den, hun ville sætte tro og love til. Denne tilståelse gjorde et pinligt indtryk på Gjørrild, og det hjalp kun lidt, at der var tilføjet brevet de ord: "Men jeg vil ikke have ham."

Sagen var den, at Søren Norby jo dengang sad på Gulland som en konge og herskede over Østersøen. Det var ingen

hemmelighed, at han eftertragtede herredømmet over Sverige som kong Kristians statholder, og til denne højtflyvende plan ville et ægteskab med Sten Stures enke passe godt.

Det var da forklarligt, at fru Kristines venlige forhold til denne farlige mand måtte gøre hende mistænkelig i Gustav Vasas øjne. Han udsøgte en mand til hende, og med den hårdhed og voldsomhed, som betegnede hele hans færd, tvang han hende til at ægte ham.

Fru Kristine havde fået ret i sin spådom, at hendes kære søstersøn Gustav Eriksen ville drive det vidt og komme højt op. Tungt lå hans hånd over Sverige, og han trådte alle under fødder, som gik ham i vejen. Vel foranstaltede han intet blodbad, men bøddeløksen gik dog ret flinkt. Han hævede sit land til storhed, men hans regimente afgav dog vidnesbyrd nok om, at kong Kristian havde dømt rigtig, da han mente, at det svenske folk kun lod sig styre ved strenghed.

Fru Kristine tilskrev siden selv Gjørrild. Der gik som et dulgt suk gennem dette brev.

"Vær glad, Gjørrild," skrev hun, "at du lever i Danmark under kong Frederiks milde regimente."

Så underligt havde det nu vendt sig, at Gjørrild måtte sige ja til det. Men hvor på Jorden var der i de urolige tider sikkert? Kong Kristian sad i Holland og rugede over sine hævnplaner. Så længe han ikke var gjort uskadelig, hang udsigten til krig og ny blodsudgydelse som et truende sværd over Danmark.

35. Den gamle ørn

I slutningen af året 1531 brød endelig det længe ventede uvejr løs. Det var omsider lykkedes kong Kristian at nedbryde de skranker, der så længe havde hæmmet ham. Da hans kejserlige svoger ikke udbetalte ham den sidste part af dronning Elisabeths medgift, som han endnu havde til gode, tog han sig selv til rette. Kejserens nederlandske byer måtte lukke pungen op, og de kunne så henholde sig til deres herre. En hær blev hvervet, og den 26. oktober gik kong Kristian under sejl med en flåde på fem og tyve skibe, som havde syv tusinde mand, en mængde svært skyts og alt krigstilbehør om bord.

Da det rygtedes i Danmark, at han var stukket i søen med en så betydelig krigsmagt, fik man travlt med at ruste sig for at tage imod ham. Faren var overhængende og stor. Det måtte antages, at hans mål var København, og når han viste sig i Øresund, ville sikkert både landets hovedstad og Malmø gå over til ham, og derefter ville følge en rejsning af almuen. Bonden havde under kong Frederiks regimente for alvor fået adelsvældens tryk at føle og længtes inderligt efter sin gamle ven og beskytter, kong Kristian.

Men de adelsmænd kunne snart tælles, som ønskede nogen forandring i de bestående forhold, end sige glædede sig til kong Kristians komme. En af de få var selvfølgelig Gert. Hans hjerte svulmede af håb. Nu var ventetiden omme, nu skulle oprejsningens dag oprinde for kong Kristians mange fordrevne venner, der ville vende tilbage i følge med ham, og hans fjender skulle blive ydmyget og straffet.

Men Gerts tålmodighed blev sat på en hård prøve, og de, hvem budskabet om kong Kristians komme havde indjaget skræk, beroligedes efterhånden; for ingen af hans skibe viste sig i de danske farvande, og der hengik næsten en måned, uden at man hørte noget om ham. Hvor var han blevet af?

Da kom der endelig efterretninger, og de var af den art, at hans fjender jublede. En hård storm havde adsplittet hans flåde, næsten det halve antal af hans skibe var gået under med mand og mus, og alt det svære skyts og krigskassen lå på havets bund. Med resten af flåden var han blevet drevet op til Norge, hvor han havde gjort landgang ved Hestnæs. Derfra var han med levningerne af sin hær rykket mod Oslo og lå nu og belejrede Aggershus, men havde ingen fremgang dermed. Befalingsmanden, hr. Mogens Gyldenstjerne, havde alt andet i sinde end at overgive sig. Dog afviste han ikke kong Kristians opfordring dertil barskt. Han forlangte snildelig henstand under foregivende af, at han først måtte have bud til sin herre, kong Frederik, for at få at vide, hvorledes han skulle forholde sig.

Da disse skæbnesvangre efterretninger nåede til Falster og kom Gert for øre, sank hjertet i hans bryst. Dybt mismod faldt over ham, men snart kom modvirkningen, han blussede op og erklærede, at han ville drage op til Norge og kæmpe ved sin herres side.

Da Arvid, som i nogen tid havde været i besøg på Bønnet, hørte det, udbrød han:

"Hvad, Gert, gribes du nu igen af det gamle vanvid? Det er ude med kong Kristian. Skønner du ikke af alt, hvad der er sket,

at Gud Herren selv nu er led ved ham og vil ikke længere tåle ham?"

Men de skarpe ord gjorde kun ondt værre, og Gjørrild, som nu da det kneb, ikke holdt sig tilbage, udrettede intet med sine bønner og tårer. Da tog gamle hr. Oluf Gert for.

"Jeg havde troet bedre om dig, Gert," sagde han. "Hvor er din forstand henne, og har du endnu noget hjerte i livet? Ser du ikke, at din gode hustru er nær ved at forgå af sorg og angst? Hun har skæmmet sig fra den dag af, at dette kom på. Og nu vil du forlade hende og knuse hendes hjerte og det ikke for nogen god sags skyld. Ingen sand fædrenelandsven kan nu ønske kong Kristian i sædet igen. Men lige meget, hans sag er håbløst tabt. Hvad kan du nu gavne ham med dit sværd? Gør, hvad du vil, men det skal du vide, at hvis du løber gal op til Norge, da fornægter jeg dig. Kommer du levende derfra, da vil jeg aldrig mere se dig for mine øjne, for slet har du da lønnet mig for de velgerninger, jeg har bevist dig."

Den gamle herres vægtige ord fandt vej til Gerts hjerte. I farbroderen havde han jo ikke alene fundet en velgører, men en mand, som han højagtede, og for hvis dom han bøjede sig. Han kom til besindelse og blev ved hjemmet. Men en streng tid blev det lige fuldt for Gjørrild, for Gert havde ikke sans for andet end de efterretninger, der indløb fra Norge, og de meldte kun om trængsel for kong Kristian, og at hans stilling blev mere og mere uholdbar.

Da indløb der imidlertid ud på sommeren den tidende, at kong Frederik ville indgå forlig med sin brodersøn. Vel havde han sendt en flåde med tropper op til Oslo for at gøre en ende på fejden, men med den fulgte en kommission, som skulle

underhandle med kong Kristian, og i spidsen for toget stod Fyns biskop, Knud Gyldenstjerne, hr. Mogens' broder. Han var sendt derop med uindskrænket fuldmagt, og denne mand havde tidligere været kong Kristian hengiven og ikke taget del i oprøret mod ham. Deraf øste Gert det håb, at om end kong Kristians sag var tabt, så ville hans stakkels herre dog selv få en blid og god skæbne.

Så hengik der nogen tid i spændt forventning, indtil der en uge ind i august måned indløb en efterretning, der kom som et tordenslag for Gert. Kong Kristian havde ved et givet og højtideligt besvoret lejde ladet sig lokke ned til København. Lejdet var blevet brudt, han var blevet ført til Sønderborg og indsat der som fange.

Nu havde Gert ikke længere ro på sig og rejste straks med Gjørrild til København for at få rede på, hvorledes det hele var gået til. Men både efterretninger og rejser gik jo i hine tider så langsomt, at han først kom til København fjorten dage efter, at kong Kristian var blevet ført bort.

Han traf i herberget sin gode ven Peder Skram, som havde været med oppe i Norge, og af ham fik han god rede på sagen. Knud Gyldenstjerne havde i henhold til sin fuldmagt sluttet forliget, hvis indhold var at kong Kristian frasagde sig for sit eget og sin søns, junker Hans' vedkommende, al ret til tronen og forpligtede sig til ikke at foretage sig noget, der kunne være skadeligt for kong Frederik. Men til gengæld lovedes der ham en kærlig modtagelse og en fyrstelig forsørgelse, der efter al rimelighed ville blive mere rigelig, end kommissærerne på forhånd turde sige. Det ville alt give sig, når han kom til forhandling med kong Frederik selv. Men hvorledes end dette

møde faldt ud, så lovedes der kong Kristian trygt lejde og fuld frihed til derefter at drage tilbage til Norge, eller hvorhen han ville.

Imidlertid kom der, inden forliget var blevet beseglet, fra kong Frederik den bestemte befaling til Knud Gyldenstjerne, at han ikke måtte gå på akkord. Kong Kristian skulle overgive sig på nåde og unåde. Forliget kunne endnu være gået tilbage, eftersom det ikke var beseglet, men Knud Gyldenstjerne henholdt sig til den ham tidligere givne fuldmagt, og i kraft af den fuldbyrdede han forliget, idet han ikke satte kong Kristian i kundskab om den indløbne modbefaling.

Gert, som hidtil i tavshed og med spændt opmærksomhed havde lyttet til Peder Skrams beretning, afbrød ham her:

"Værre niddingsstreg er aldrig blevet begået," udbrød han i stor harme. "Men jeg begriber ikke, at kong Kristian troede den sleske biskop."

"I må betænke Gert," svarede Peder Skram, "at hans stilling var fortvivlet. Han sad indesluttet i Oslo med hungersnød for øje, hans forrådshuse var gået op i luer og hans skibe brændte. Dernæst nærmede sig en svensk hær, som kong Gustav på kong Frederiks opfordring havde hidsendt. Kong Kristian greb da efter forliget, som den druknende griber efter den sidste reddende planke. Men hør nu videre! Han gav sig altså Knud Gyldenstjerne i vold og de sejlede til København. Der var jo herredagen samlet, og nu blev der i fem dage holdt rådslagning om, hvad der skulle gøres med kong Kristian. Han måtte imens blive på skibet, han kom slet ikke i land. Meningerne i rådet var delte. Der var dog nogle hædersmænd, som stemte for, at det givne lejde skulle holdes, men de fleste stemte imod og trængte

ind på kong Frederik, hvem de mente fritaget for alt ansvar, formedelst den modbefaling, som han havde givet. Også mente nogle, at her var intet at betænke sig på. Faren ved at give kong Kristian fri var alt for stor, og han ville nu kun få, hvad han havde fortjent, han der så ofte havde bedraget andre. At kong Frederik gav efter, det kan jeg endda forstå, men ikke at bisp Knud gik med til at bryde det forlig, som han selv havde været mester for; for det gjorde han og tog således ikke som en mand af ære ansvaret for sin egen gerning på sig."

"Da siger jeg om ham," udbrød Gert, "at aldrig har nogen mere ussel karl siddet i rigets råd."

"Ja, ærefuldt handlet var det ikke," svarede Peder Skram. "Men det bør dog betænkes, at han var under et stærkt tryk. Alle fo'r de over ham for hans egenmægtige fremfærds skyld. Lad os da helst tro, at han har ment kong Kristian det godt og håbet, at han kunne trumfe forliget igennem."

"Fanden tro det og ikke jeg," sagde Gert.

"Nu," vedblev Peder Skram, "der sad dog værre niddinger i rådet end ham, for hør nu! Tyge Krabbe påtog sig det kildne hverv at give kong Kristian fornøden underretning, og det gjorde han på den vis, at han sagde til ham: "Eders Nåde får drage videre til Flensborg, al den stund kong Fredrik opholder sig der og ikke er her til stede." Men nu, Gert, kommer det, der tykkes mig at være det værste og gå over stregen. De gav den stakkels herre i hænderne på hans argeste fjende, og den mand må lastes for sin lavsindethed og uridderlighed – ja, Gert, tag mig det ikke ilde op, at jeg siger det rent ud. Det var nemlig din søstermand, Knud Pedersen."

Det gav et sæt i Gert, da han hørte det. Aldrig før havde Gjørrild set et så mørkt og ildevarslende udtryk i sin husbonds åsyn.

"Hvad gjorde han da, den usselryg?" spurgte Gert med lav røst.

"Nu, han tilføjede ikke kongen noget ondt," skyndte Peder Skram sig at sige. Han fik en følelse af, at han havde gjort sig skyldig i en uforsigtighed ved at tale om den sag til Gert, og det bebrejdende blik, Gjørrild sendte ham, stadfæstede denne hans frygt. Han tav derfor brat, men Gert ville vide besked, og han måtte da ud med sproget.

"Det gik sålunde til," sagde han, "at da skibet nærmede sig land, blev kongen va'r, at det ikke satte kursen ind i fjorden, men mod nord ad Alssund til."

"Hvad er dette?" udbrød han, "vi skal jo ind til Flensborg."

"Nej, Eders Nåde," sagde Knud Pedersen, "vi er på ret vej! I skal til Sønderborg og gemmes der."

Da blev kongen dybt rystet og fældede tårer.

"Og nu," tilføjede Knud, "siden I skal leve der i forborgenhed, har I ikke brug for det stads, i der bærer. Hid med eders ridderkæde!"

Kongen gav sig da til at løsne den gyldne vlies' ordenskæde, som han havde smykket sig med til den, som han troede, nærforestående sammenkomst med kong Fredrik. Men hans hænder rystede, og da det gik Knud for langsomt, rykkede han kongen i skægget og rev kæden af ham.

"Nej, dette er dog alt for skammeligt," udbrød Gjørrild, som nu kun følte medlidenhed med den ulykkelige konge. "Men er det også sandt?"

"Jeg må tro det," svarede Peder Skram, "for ikke alene har jeg hørt det af Knud Pedersens egen mund, men de, der var med ham, har bekræftet det. Tag eder nu ikke det nær, Gert! Den lumpne streg bliver ikke kong Kristian, men kun gerningsmanden til vanære."

"Er Knud her i staden?" spurgte Gert med ildevarslende rolighed.

"Jeg skal ikke kunne sige det," svarede Peder Skram. "Men jeg har ikke set ham nylig, så jeg må tro, at han er draget hjem til Lyngbygård."

Da Peder Skram var gået, blev Gert stående som en støtte og stirrede hen for sig. Gjørrild gik hen til ham, lagde sin hånd kærligt på hans arm og sagde:

"Kære ven, lad os nu drage hjem! Vi have været her kun alt for længe."

"Nej," svarede Gert barskt, idet han stødte hendes hånd bort, "jeg har endnu et ærinde at udrette her, om det er gørligt."

"Gert, Gert, hvad vil du nu?" udbrød Gjørrild med angst.

"Bliv fra mig, kvinde, og gør mig ikke blød," råbte Gert ude af sig selv. "Du er ved min helgen kommet af en ædel slægt! De tre niddinge, som har voldet kong Kristians undergang, er alle dine frænder, hr. Mogens, bisp Knud og vor gode svoger Knud Pedersen, ha, ha! Jeg vil se at få ram til en af dem. Uden det vil jeg ikke længere leve."

Så spændte han sit sværd om sig, greb sin hat og ilede bort. I et nu var han ude af syne. Han havde held med sig. Knud Pedersen var endnu i staden. Vel traf Gert ham ikke i hans logi, men han eftersporede ham og stødte på ham i en udkant af byen. Stedet var ensomt og godt egnet til udførelsen af Gerts

hensigt. Knud studsede, da han så ham komme. Der lagde sig bleghed over hans skarpe træk. Han fik straks en anelse om, hvad Gert ville.

Der blev ikke vekslet mange ord, men de var af den art, at sværdene snart fløj af skederne og krydsedes som lyn. Gert var sin modstander overlegen i våbenfærdighed, og det begyndte da med, at Knud fik sin næse flækket og mistede det højre øre. Men hidsigheden løb snart af med Gert, han blottede sig, og Knud, som nu, imod alle regler for ridderlig fægtning huggede lavt, ramte ham i hoften. Gert segnede og blev liggende på pladsen, mens Knud løb derfra og salverede sig. Han troede nemlig, at han havde dræbt Gert; men det viste sig dog ikke at være tilfældet. Han blev kort efter fundet af nogle forbigående borgere og båret ind til herberget.

Da Gjørrild så dem komme med ham, troede hun, at de bragte et lig. Men det viste sig, at han var levende nok og nu ved sin fulde bevidsthed. Da Gjørrild hørte hans røst, jublede det i hendes hjerte. Hans tilstand viste snart, at der ikke var nogen fare for livet, men han måtte blive liggende nogen tid under pleje i København. Fra Knud Pedersen hørte man intet. Han var rejst over til Lyngbygård og dølgede sig der. Det almindelige omdømme gik ham imod. Selv de af hans standsfæller, som helst så kong Kristian gemt på Sønderborg, misbilligede hans råhed. At håne en værgeløs fange, det var uridderligt, og denne fange var oven i købet en Herrens salvede. De billigede altså, at Gert havde tugtet et så uværdigt medlem af standen, som hans svoger havde vist sig at være.

Da de atter var kommet tilbage til Bønnet, sagde gamle hr. Oluf til Gjørrild:

"Du må dog prise din lykke, at Gert kom til at slå et slag for sin stakkels herres ære. Det er ham til lise, at han fik Knud Pedersens skudsmål skrevet i hans åsyn. Sandt nok, Gjørrild, du har nu en mand med et stift ben. Gert genvinder vel aldrig sin fulde førlighed, men nu har han fået ro i sjælen, og I vil kunne leve i fred."

Den spådom gik i opfyldelse; intet forstyrrede mere de tos kærlige samliv. Ofte bad Gert Gjørrild om at tilgive ham al den uro og sorg, han havde voldet hende, men det var nu alt som udvisket hos hende. Hun havde før sørget over den skuffelse, som hun havde lidt derved, at deres ægteskab forblev barnløst, men nu var hun tilfreds med det, som det var, og at intet afholdt hende fra at pleje og trøste sin hjertensven.

Til trøst trængte han, selv da pleje ikke mere var fornøden. Ofte tænkte han med sorg på sin ulykkelige herre, som sad og sukkede bag Sønderborgs stærke mure. Der var han godt gemt og ganske uden håb om befrielse. Der var blevet lukket forsvarligt for den fængselsdør derved, at rigets råd havde nøglen til den i sit værge. Kong Kristian var ikke kong Frederiks fange, men rigets. Kongen havde for sig og sine efterkommere fraskrevet sig al højhedsret og rådighed over Sønderborg, som nu var rigsrådet underlagt. Otte herrer af rådet borgede som garanter for fangens tilstedeblivelse. Kongerne skiftede, men rådet blev. Nu kunne alle de herrer, som frygtede kong Kristians hævn både på deres egne og deres efterkommeres vegne, føle sig trygge. For kong Kristians eget vedkommende viste denne forsigtighed sig ikke at være overflødig, for han levede endnu i syv og tyve år og var en olding på over syv og halvfjerds, da Gud løste op for ham. Men hans håb til fremtiden

var længe forinden udslukt, for hans eneste søn og arving til den mistede trone, junker Hans, blev bortrevet af døden allerede samme år, som han blev indsat på Sønderborg. Kong Kristians saga var for bestandig endt og sluttet.

Når Gert tænkte på det, og han var mest mod i hu, da trøstede Gjørrild ham ved at synge den vise for ham, som var ham kærest af alle. Den var digtet, da kong Kristian havde forladt riget og udtrykker folkets sorg over hans flugt og dets længsel efter ham. Den lød ofte i hytterne, men aldrig på borgene. Det var visen om:

Den gamle ørn.

Bort da fløj den gamle ørn
alt med sine unger så små.
De andre små fugle, i skoven er,
de vide dem ingen råd.

Nu sidder høgen i egetop
og breder han ud sin vinge,
de andre små fugle, i skoven er,
så jammerligt han dem mon trænge.

Nu sidder kragen på baren kvist
og svelter hun over sin klo,
uglen sig skjuler i elletrunte,
der haver hun stor uro.

Nu sidde alle de andre små fugle
og tie så kvær som stene.
De have mist deres dejlige sang,
vil Gud, de få den igen.

Herre Gud da hjælpe den fattige ørn,
som flyver i vildene hede,
han ved sig hverken læ eller ly,
hvor han tør bygge sin rede.
Men ørnen, han bygger i felden ud.

Om "Kristian den Anden"

Forfatter: H. F. Ewald (1821-1908).
Org.udgave: *Kristian den Anden*. Historisk Roman af H. F. Ewald. Gyldendalske Boghandels Forlag, København 1898. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Michel Sittow (1469-1525): *Portræt af Kristian II*, ca. 1515.

ISBN 978-87-7628-156-4
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-403-0 (Ølstykke 2015).

www.ebib1800.dk

